

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

**TEXT LITE
WITHIN THE
BOOK ONLY**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_206119

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T 349.547 / ^{N21D} Accession No. T 4510 .

Author నరసింహం శాస్త్రి . నౌలి

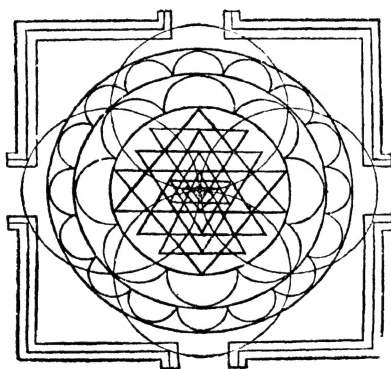
Title దీర్ఘికా నవలలు - 1950.

This book should be returned on or before the date
last marked below.

శ్రీ చోవిట్టా విశ్వవిద్యాలయము
UNIVERSITY LIBRARY

౧-౨-౩ స్కంధములు

కవిసహస్ర
నాళి నరసింహశాస్త్రి

సాహితీ సమితి రేపల్లె

రు. ౫/-

స్వ స్వామ్యములు గ్రంథకర్తవి

వికృతి నిజాపాఠ పూర్ణిమ

'నెల విడు'రూపాయలు

కల్యాణ ప్రెస్ పబ్లికేషన్స్

2020-2021

జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానందభారతీ మహాస్వామి పూజనాదులు

శ్రీ సూక్తి

శ్రీ మహాస్వామి కల్యాణ దేశిక పూజ్యపాదుల సంకల్పశక్తి సహస్రపద. దేశనాస్రొతమున నా శక్తి సామయిక సంప్రదాయ శిష్యానుగతమై విరాజల్లును. దీక్షస్పృష్టికనాటినుండి సహస్రశీర్ష మయిన శక్త్యల్లాసము మంత్రచైతన్య మను బావ్యము చేయును. జనుఃకర్మవిశేషము లొకటొకటి కలసి చైతన్యస్ఫురణము నీతి రీతి గతి మతుల స్ఫురిత స్ఫురితము చేయును. నేరి నరసింహాస్త్రి, మహాస్వామి చరణ సన్నిధిని స్వస్పందనుందర మగు హృదయసంవాదముతో మంత్రచైతన్య దారాసార మనుగత మధిగతము చేసికొని భంగీభణితభూటతుడై విజ్ఞాన యయ్యెను. నేరి విజ్ఞానితలో గురుకటాక్షస్వీకృతి విశిష్టత నిదానము.

ఈరచన “దేవికృతచోదనము, అత్మాచార్యునాచేశము.” అప్రతిగృహిత, అశాధ్యభోజి, అలుస్తవినయుడు నరసింహాస్త్రి దేవిపూజానిత్య పవిత్రపాణి, శ్రీదేవి బాగవతము రచయిత. దేవిభాగవతము మహాపురాణము. పురాణ మర్చనవణము సుహృత్సమ్మతము నని సహృదయుల హర్షభాష. ఈరచనలో నరసింహాస్త్రి ప్రత్యభిజ్ఞేయములు చేసికొనిన శబ్దార్థములు పురాణార్థపరతంత్రము లగుట కింత ప్రసాదము కలవై నవి. పురాణార్థము గంధీర మయినను తగిన ప్రసన్నత కలిమి బాపక పాఠకులకు గాంధీర్యవేదిత నియగలదు. రామాయణము గేయపాఠ్యమధురము. ఇదియు గేయసంపద పాఠ్యసంపద కలవై వాసించును.

శ్రీ వ్యాసభట్టారకుడు సర్వామ్నాయసార మగు గాయత్రిని శ్రీదేవి బాగవతమున నిరూపించెను. అనుపనీతుల కపరిచితము, నుపనీతులకు నుపరిచిత మయిన గాయత్రి ప్రకటరూప. గుప్తభావ గాయత్రి దేవిదీక్షులకే తెలియును. నరసింహాస్త్రి దేవిదీక్షుడు. గాయత్రిసంపద కల దేవిభాగవత మాండ్రమున నాబా షించుట నరసింహాస్త్రికే తగును. అదేవిభావనులు, ఇతరేతనపారమ్య మంగీకరించు సభినివెప్పలు, దేవీసమయాచార విచారాచతురులు, దేశనానధిక్యులు, కవియశః ప్రాప్తులు దేవిభాగవత మస్మరీతిలో పలుగుట దేవీసంకల్పము కాదు. ఈ నిశ్చితము దేవిభాగవతరచయిత వ్యాసుని హృదయగతము. కావుననే నరసింహాస్త్రిరచన “దేవికృతచోదనము”.

సంస్కృతభాషా నిబద్ధము లయిన గ్రంథములు నిత్య పారాయణ యోగ్యములు. అట్టి యోగ్యత కా కర్తల విశిష్టత హేతువు. అంధభాషలో పారాయణ యోగ్య గ్రంథ ముదయింపలేదు. నరసింహాస్త్రి యట్టిగ్రంథ ముదయింపజేసినాడు. ఇంటింట నేట నేట శ్రీదేవిభాగవత మిక వెలసి తీరును.

శ్రీ దేవీభాగవతమును శ్రీదేవీభాగవతముగా జూచి శ్రీదేవీభాగవతులు
శ్రీదేవీభావ రతు లగుదురుగాత!

“శ్రీ కల్యాణ గురొః సాక్షాత్ దీక్షాం దైవి మవాప యః,
తస్మైయం కృతిన స్సార్ధా లోకే జీయా త్కృతి స్సదా.”

జమ్మలమడక మాధవరామశర్మ

విక్రతి నిబాపాద శుద్ధ
పంచమి, గురువారము

కృతజ్ఞత

ఈ గ్రంథ ప్రచురణమునకు నన్ను ప్రోత్సహించిన శ్రీ జమ్మలమడక
మాధవరామశర్మకును, దీనిని నిర్ణయముగ నిష్ఠము చేయుటకు నాకు సర్వసముచిత
సహాయపడిన శ్రీ గట్టి లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రికిని నేను కృతజ్ఞుఁడను.

నోరి నరసింహశాస్త్రి

శే ప ల్లె

విక్రతి నిబాపాద
శుద్ధ పంచమి

విషయ సూచిక

ప్రథమ స్కంధము

అవతారిక	2	నేయుట	71
ప్రతివాధ వంశ వర్ణనము	4	శుకోత్పత్తి	72
వ్యాఖ్యాన సింహాసన వర్ణనము	15	పురుగుపుని చరిత్రము	74
ప్రతి సమన్వయము	19	సుద్యుమ్న చరిత్రము	79
ప్రతి వంశ వర్ణనము	21	శుకప్రతి సంసారనింద	84
శౌక ప్రశ్న	21	శ్రీదేవీభాగవతావతరణము	92
కథా ప్రాంభము	26	వ్యాసుండు శుకుని జనకుని	
పురాణ ప్రశంస	28	జూడఁ బంపుట	97
శుకోత్పత్తి ప్రశ్నము	22	శుకుండు ప్రవీణునిచే	
హయగ్రీవావతారికము	28	నివారకుం డగుట	100
వేదకృతి దేవీ స్తోత్రము	43	దివ్యతీయ కిష్యో ప్రకేశము	104
సుధు కైటభ కథా ప్రశ్నము	49	శుక జనక సంవాదము	107
మధు కైటభులు వరఁబులు		శుకుండు కృష్ణార్జునము స్వీక	
పడయుట	50	ఁచుట	116
సుధు కైటభులు బ్రహ్మను		శుకుండు విరాగియై మోక్షంబు	
ధర్మించుట	52	నొందుట	117
బ్రహ్మ ప్రయోగనిద్రా స్తవము	54	వ్యాసుండు జన్మ భూమికిఁ	
శక్తి స్వరూప కథనము	57	దిగిరి వచ్చుట	119
హరి సుధు కైటభులతోఁ బోరుట	60	చిత్రాంగద విచిత్రవీర్యుల	
విష్ణుకృతి దేవీ స్తుతి	64	చరిత్రము	120
సుధు కైటభ మర్దనము	66	అంబోపాఖ్యానము	122
పుష్కారియై వ్యాసుండు తపము		వ్యాసుకృతి భారతవంశోద్ధరణము	124

ద్వితీయ స్కంధము

మత్స్యేయం ధ్యుత్పత్తి	127	ధృతరాష్ట్రుల మరణము	165
వ్యాసజననము	131	పరీక్షి చాప్రప వృత్తాంతము	171
గంగాశాపవృత్తాంతము	136	రురూపాఖ్యానము	174
గాంధీయోత్పత్తి	140	పరీక్షి స్మరణము	181
సత్యవతిని శంతినుండు వెండ్లగుట	146	జనమేజయుండు సర్పరూగం	
ధృతరాష్ట్ర ద్యుత్పత్తి	152	బాసరించుట	185
యుద్ధిష్ఠిరాది వృత్తాంతము	161	వ్యాస జనమేజయ సంవాదము	190

తృతీయ స్కంధము

శ్రీదేవీ స్వరూపాది ప్రశ్నము	199	సత్యవ్రత చరిత్రము	247
శ్రీదేవీ భాగవతావతరణము	203	దేవీ యజ్ఞ విధానము	261
బ్రహ్మదులు భువనేశ్వరిని సందర్శించుట	207	విష్ణుకృతి దేవీ యజ్ఞము	273
విష్ణుకృత భువనేశ్వరీ మతి	218	సుదర్శన చరిత్రము	275
శివకృతి భువనేశ్వరీ మతి	222	శశికలా స్వయంవరము	303
బ్రహ్మదులకు శ్రీదేవీ నిజస్వరూపము నుపదేశించుట	227	సుదర్శనము శశికలను బెండ్లియగుట	329
సత్త్వదుల స్వరూపము	240	నవరాత్ర వ్రత విధి వర్ణనము	352
గుణస్వరూప నిరూపణము	244	నవరాత్ర వ్రత మాహాత్మ్యము	361
	244	శ్రీరామ చరిత్రము	864

శ్రీ

శ్రీ దేవీ భాగవతము

ప్రథమ స్కంధము

సర్వ చైతన్య మాహం తా
మద్యాం విద్యాం చ ధీమహి,
బుద్ధిం యా నత ప్రచోదయాత్.

స. శ్రీగూఢంబును భారతీప్రథము గౌరీనామముం దాల్చి, బో
కారాధ్యం బగు వెల్లుచుక, మునులు కేశాకారతిం గోచు బో
ధాగామంబు, నమస్త భూతతతి వైతన్యత్తిస్తత్త్వంబు, పి
త్యాగూఢం బగు విద్య శక్తి మదిలో ధ్యానింపి నశ్రాంతముక.

స. ఈ నారాయణుడే సుమేరుగిరి మూలాధారమై నట్టి, సీ
తానారతిం బల శంకరండు కటకస్థానంబునా మీఠి, గ
త్యాకానండును భారతీశ్వరండు శ్రీంకాలంకృతిం బొట్టి, ప
ద్మిని గొల్చి త్రిమూర్తి నొత్తగును గోత్రక్షోభిభృ ద్రక్షముక.

స. ప్రణవగూపుడగు లక్ష్మీదేవి బరివృత్తిం దగు
కేవలము మంజుష్యుల కానకీలియంబు
శంకరాత్మజుల పిల్లల వశంకరండు
గణపతిగా నంస్కరింప నొక వ్రుకవిస.

చ

స. వేదంబుల్ విధజించి, దుర్గమముగా వేదాంత మార్గంబులకొ
భేదాధ్యానంబు తీర్చి సూత్రములచే నిర్భక్తిముల్ చేసి, శు
దాదర్శంబుల నట్ల భారతిముసం దాదర్శముల్ సూచియుక,
శ్రీ దేవీశుని విస్తరించు ఋషిమూర్తిక న్యను సేవింపెదక. ౧

ఉ. జానకి లక్ష్మి, లక్ష్మణుడు చంద్రుడు, మారుతి రత్నమూర్తియున్,
భానుసుతుండు కల్పకము, వారణ మంగదుడైన దుగ్ధపా
థోనిధి రామకీర్తికథ, భూర్వహుడై స్మృతిమందరంబునోన్
బూని మధించు నాదికవి బూజితౌ జీవద వాక్కుమంబులన్.

శ్లో. కవులవాక్కుల తొలుగునఁ జవులు గొలుప
మొదల దొరకొన్న బుషి నన్నపదము మ్రొక్కి,
హరికథాకీర్తనాలాప నామృతాప్తి
దన్దయుం డయి వెలుగు పోతన్నఁ గొలుప.

శ్లో. గంగను సముద్ధరించిన ఘటము లెంత
పిన్న వయ్యును, మహామూల బెద్ద వనుచు,
నేను నా చిన్ని రోయిట నించి కొలువఁ
గడఁగువాడ శ్రీ దేవీ భాగవతగంగ.

శా. శ్రీ దేవీ యను సక్షరత్రయము మజ్జిస్త్వగ్రవీధిన్ సదా
పాదన్యాస మొనర్చి ధింధిమి సట ద్వాప్యపారముల్ నల్లుఁగ,
నీ దేహంబు త్రివిక్రమక్రమ విగా జ్ఞిద్ధాత్మ విస్వయంతిం
జై దీపింపదే, నిండదే మనసు పూర్ణానంద దుగ్ధాబ్జయై!

అవతారిక

వ. అని శ్రీ దేవీ భాగవతావధానంబునఁ గృష్ణద్వైపాయనగురు పరచిరిగి
పరామృణండ్లనై, శ్రీమద్రామాయణ మహాభారత భాగవతంబులు
నొడువక నుడులకు జనిజజిమం బెడలు తెల్లు సాఫ్యవగు నను నీని
మనీష నుండు నే నా సంహితాత్రయం బేకంబై గూహించిన శ్రీ దేవీ
భాగవతంబు నాంధ్రీకరింపం బూసన నిమిత్తాదికంబు లభివర్ణింప.

శా. శ్రీ దేవీపదవృత్తి నొక్క తతి నే శ్రీచక్రరాజార్చనా
ప్రాదుర్యూత సుశాంతితో గురుపదద్వంద్వంబు చింతించి, శ్రీ
సాదాంధోజవతిత్ర తీర్థము గ్రహంపం బోవు నా కయ్యుడన్
శ్రీ దేవీ భాగవత్క థార్థము స్ఫురించెం బెల్లునం జెప్పఁగా.

శా. సర్వం బిద్ధి యహమ్ము సుమ్మి యనుచుకా శ్రావ్యులుగా నృప్తికిం
బూర్వం బొం వలపత్రశాయి శిశు సంబోధించు శ్రీనూత్యకా
శీర్వాసీ శుభవాణిగాఁ గొనఁగ వాసిక నాకు శ్రోత్రద్వయిన్
బర్వంబైనవి యష్టవారకృత ఘంటానాద సిద్ధశుతాత్. ౧౨

మ. అది దేవీకృతచోదనం బదియ యాత్మజ్ఞాచార్య నాదేశ మం
చుదితం బయ్యెను నిశ్చయంబు మది విద్యుద్వేగమై, యంత స
మృదభావంబునఁ బంచితం బ్రియుని సస్రజ్యేష్ఠపుత్రికా హనూ
మ దభిఖ్యున్ గురుభక్తు, భాగవతశుభశ్లోకంపేయం దేరఁగా. ౧౩

క. శ్రీదేవీ భాగవతము
నాదిమమంత్రము పఠించి యుత్తిభక్తి సహం
నాదిత మం శ్రీకౌశం
బూదిం బూంచితని కరస్పటాంజలిఁ బూజిన్. ౧౪

క. గురువే విధి హరి హరు లని,
గురుచే పరబ్రహ్మ మంచు. గుఱుతించి ముదన్,
స్మరియించి గణేశుని, గురు
చరణాంకితముగ రచింప సాగితి దీనిన్. ౧౫

శా. శ్రీవిద్యామయమూర్తియై తగు హయగ్రీవావతారంపు నీ
న్యవిరాభావకథాంక ఘట్ట మగు పర్యంతంబు నాగ్రంథమున్
నే విన్నించి బుద్ధుగూర్తిములకున్, శ్రీహరి స్థరించితన్,
దేవా! దీనిఁ బరిగ్రహింపుఁ డని భక్తిక్రమార్గకంఠంబున్. ౧౬

మ. సురగిరిరాజవర్చ్యముల నోభిలు సయ్యమృతాంశుచంద్రికా
సరణిఁ గవోలభాగములఁ జల్లని స వ్యోలయన్, గురుఁడు, నీ
'కెఱుఁగఁడు', తేడో గాని, శుభ మిద్ది, హయగ్రీవజయంతి నేడను, నీ
నిరతితే కావ్యభాగమును వింట జయం బగు నంచుఁ బల్కు చున్.

క. కౌరిక కనుకలంబుగ
నారాయణుని సంస్మరించి సనుఁ గరుణింపన్,

వారికి సాష్టాంగ సమ

స్కారం బొనరించి నెలవుఁ గైకొంటిని నేక.

౧౪

న. నా యాధీకరించు శ్రీదేవీభాగవతకృతి కథివాఘు లగు శ్రీవిద్యా
శంకర పదమూవేళ ప్రకాశిత జగద్గురు శ్రీకల్యాణానంద భిక్షు
స్వాముల వారి పవిత్రాన్వవాచం బెట్టి దనిన—

౧౫

కృతినాథ పంశ వర్ణనము

శా. ఆ నారాయణుఁ డాదిదేవుఁడు పరుం డాదిక వి నేక విష్ణుగ్రుచ్చు,
యేనే యీ సకలమ్ము, లే దితర మొం డేదే సహద్యమ్మునక
జా నొప్పరిన దేవివాక్యములు; ఇం నందేసి నూ దేవుడే
శ్రీనాథుండు జగద్గురుం డనెడి వాసిం గాంచ శ్రీచక్రమ్.

౧౬

శా. శ్రీచక్రాభ్యునిసాభికంజమునఁ దోచెక ప్రప్త; నూపుంబ్యులక
వాచోధీన సమస్తవేదుఁ డగుచుక నర్ణాశ్రమాచార ఫ
గ్వాచార్యుం డయి యీప్రపంచ మఖలం బొదిక స్వతంత్రుఁడై, బుధ
ప్రాచీనత్వము భారతీప్రభుతి సంపాదించె నాత్మప్రభు.

౧౭

ఉ. ఆత్మయిచ్చచే జనన మంది నసిత్యుండు సూర్యసంశసం
బాహులఁ జక్రవర్తులను శాసనవర్తులఁ జేయుమం, ద్రిగో
కీకాశీరీయై వెలసె, కేవల మాతామభ్యున్న సే
భ్యాతు నొసర్ప బ్రహ్మముమీగాఁ గుగి తాత్పర్యం బునొగ్గె.

౧౮

క. శక్తి యతని సుతుఁడు మహా
శక్తి ప్రద్యోతితుఁడు త్రిశంకుప్రభు నొ
శక్తిని జండాలాకృతి
యుత్తం గావించె ధర్మయోజనరక్తే.

౧౯

క. స్మృతికర్త పరాశరముని
యతని సుతుఁడై వెలింగె నసూర్యజ్జ్వలై
పుత్రవిష్ణుతేజుఁ డతనికి
స్తతమతి ద్వైపాయనుండు సుతుఁడై పుట్టె.

౨౦

౬. అంశుమదుజ్వలాంగుఁ డభిరాగమశాసనశీలి భాగవతీ
వంశవివర్ధనుండు బయఁభారతకర్త పురాణవక్త వి
ష్ణ్వంశకృతావతారికఁడు మహాబ్రహ్మఁడు పంచన కృష్ణఁ డీశ్వరఁ
ప్రాంశుఁడు శ్రీప్రభావలిత భాగవతార్చి నందిని వ్యసనఁడై. ౩౧

౭. ఆతనపుత్రిఁ డయోజా
దాతలవైరాగ్యశాలి యగ్నిసేభుఁడు వి-
భ్యాసఁడు శుకుఁడు బుధనుత
చేతన్ముఁడు పూజ్యపాదచిహ్నఁడు. ౩౨

౮. ఆ విద్యావంశంబునఁ
బావనచరణుండు గాఢవిదుఁడు పరమహంస
శ్యామిష్టాచరక క్షారిక
లావిష్ట మహర్థయుక్త సురచిగుండక. ౩౩

౯. గోవిందయోగి తాత్పర్య
శ్యామిష్టాత్మఁడు ప్రసిద్ధుఁ డింద్రు, నిరంజన
సేవన్ముక్త మహాసుఖ
సేవనసంసిద్ధి నెగఁడై భరణి యువక. ౩౪

౧౦. శంకరుఁ డామరఁ డింద్ర కరసారసంపన్నుఁడు ప్రస్థానాశ్రయ
ష్యంకరుఁ డాశీఁ డాంబు విజయార్భటి సౌభాగ్య వంశవంశి
గ్ధంకర ముఖ్య సాస్తిక మదద్విప వ్రతచురంజన శోభాశ్రయ
శంకరయాపుష్ట సంగమసమృద్ధిర్భగము సమకొల్పినయక. ౩౫

౧౧. శ్రీవిద్యాశంకరగురు
దేవుండు సముద్ధరించి స్థిరమై యుండఁ
గా వైదికసన్న్యాసము,
కావించె బ్రతిష్ఠ నాల్గుగాఁ బీఠంబుల్. ౩౬

౧౨. శృంగిర్యధిష్ఠితుఁడు సురేశ్వరుండు,
ప్రోటకుండు జ్యోతిర్మతఘోరహుండు,

పద్మపదుడు జగన్నాథపదగురుండు,
నైరి ద్వారక గురుడు హస్తామలకుడు.

31

న. అయ్యార్యవర్యులందు, సురేశ్వరులు, నైమిశ్యసిద్ధి, తైత్తిరీ
యోపనిషద్భాష్యవార్తికము, బృహదారణ్యక భాష్యవార్తికము.
దక్షిణామూర్తి స్తోత్రవార్తికము; పద్మసాదులు, శారీరకమీమాంస
భాష్య వ్యాఖ్యాస్వరూప పంచపాదిక, ఇత్యాది మహానిబంధంబులు
రచించి, వైదికధర్మంబు లోకంబున సుప్రసిద్ధితం బొసరించిరి. 30

క. అం దెల్ల యజుర్వేదా

మందానందాస్పదంబు మహిమాభ్యంబు

స్పందం బధిషీతంబు

చెందెను భ్యాశిక సురేశచిహ్నిత మగుటక.

31

శా. విద్యారణ్యయశోభిధానధరుడౌ పీఠం బధిష్ఠించి శ్రీ
విద్యాపూర్వకనామమా సుగరదేవిం దుంగభద్రానదీ
ప్రోద్వత్తీరభువిం బ్రతిష్ఠ సలిపెకా; బుక్కేశు నాతండె శ్రీ
విద్యాశంకరుడౌభిషేచకదీప్తిం జేసె సప్రమాద్యుగా.

32

శా. వేదాంగంబులు నాస్తికాపశదదుర్వృత్తింబులకై స్వప్రభా
శ్రీదివ్యాకృతి గోలుపోక సిరమూర్తిం గల్పవిస్ఫూర్తి స
మౌద్ధ్యంబుం బచరింప భాష్యములు సంప్రదించుగా గూర్చుకే,
యాదీప్తిక శతవిస్తరంబు నలుపంచా మూర్ధనియంబులకా?

33

మ. అకలంకస్థితి గూర్క స్పృహయితమై యస్తాపంబు గంబులకై
సకలాశాపరివేషితం బులు మహోచ్చాయంబునై మేరుమూ
ర్తికహాదానె బ్రతిష్ఠ సేసె నతడే శ్రీచక్రరాజంబు, బా
యక లోకైకగుహాత్మముల్ పరమహంసాచార్య లర్చింపఁగా. 34

శే. రాజగురుడు విద్యాపురరాజ్యతంత్ర
మాపయి, శ్రీవిరూపాక్ష ముఖివసించి
తడవుటంజేసి, శృంగేరి విడువనలసె;
శ్రీవిరూపాక్షమె తడఁగి వలెం.

32

క. విధివశతః దల్లికోట

ప్రథసంబున రామరాజు పడి యడఁగుటచే

సధికార మడఁగి యడవుల

సధివాసము చేసి యెత్తటి గుహపుల్.

3౮

౪. ఆ జగద్గురుపరంపరయందుఁ గ్రమాగతుడై శాంకరశేకంబున పెండు
వేల మూఁడువందల మూఁడవదగు సంవత్సరంబున —

39

క. ఉద్దండభారతీయతి

యుద్దండుడు వీర మెక్కి - యొగి జయశేఖర

బుద్ధిపిత మొనరింపఁగ,

నద్దీపంబు శివగంగ నాత్మ లఘుంచెన్.

౪౦

౪. అట్లు మచిలీపట్టణ సమీపంబున నుద్దండభారతీయవీరులు సిద్ధి నొందిన
దాదిగ శ్రీశృంగేరీ శ్రీవిరూపాక్ష శ్రీహేమాధిపతులు కృష్ణా గోదావరీ
విశాఖాది మండలంబులు తమ ముఖ్యస్థానంబులుగఁ జేసికొని,
బోకసంగ్రహణంబు భారతసూమయం బెల్లె బర్యటించుచు ధర్మ
శాసకులై వెలుంగుచుండిరి. అందు, శ్రీ బోధానందభారతీయవీరులు
పూర్వాశ్రమంబున విధివిధానంబున ముగిసినయైన పర్యంత క్రతా
పులు మహావైభవంబున నిగనించి, భారత సృసింహమహాగ్నిచి
న్నామమునఁ బ్రాధిపతి డయ్యె.

౪౧

క. హరితస గోత్రం డాతఁడు

వరలెను దైవజ్ఞ సర్వభూమోదకీ సత్

పరివత్సృత బిరుదాభీ

పరిపూజ్యుడు సర్వతంత్రపరిసిష్ఠిండ్లన్.

౪౨

౪. ఆ మహాగ్నిచిహ్నంబు సంవృత్త సర్వకర్మంబులై శ్రీ సచ్చిదానంద
భారతీ యతీంద్ర కరకమల సంజాతంబుడై యవతరించి,

౪౩

క. వాసిగ బోధానందుడు

శాసించెం బరమహంససామ్రాజ్యపదం

భాసేతుపేమాచలభువిః

జేసెన్ వ్యాఖ్యానదివ్య సింహాసనమున్.

ర'ర

క. కల్యాణాస్పదవిగ్రహ

కల్యున్ గంటికులదీపుఁ గామేశాఖ్యున్

బాల్యంబాది విరక్తుం

గల్యాణానందుఁ జేసెఁ గరసంస్పర్శున్.

ర'గ

స. మఱియు జగద్గురు శ్రీ భోధానందభారతీయతులు కల్యాణిగాఁ జతుర్వింశత్యధిక పంచసహస్రతమాబ్జంబున మధిరోద్ధారి వత్సర మాస్ శీర్ష పూర్ణిమా భానువసరంబున సున్నావృషభంబున శ్రీ కల్యాణానందభారతీయతులను శృంగేరి శ్రీవిహవాత్మ శ్రీషీతంబునఁ బట్టాభిషిక్తుల నొనరించి, చతుర్వర్ణచక్ర మహోదయకరం బగు శ్రీవిద్యా రణాయతీంద్ర ప్రతిష్ఠిత శ్రీచక్రరాజము నొసంగి, ధర్మరాజ్యపరిపాలనాధికారుల నొనర్చిరి. అంత నొ మహానుభావుండును —

ర'ద

క. విద్యాకీర్త్యాచరణల

విద్యాశంకరులఁ బూజ్య విద్యాసంస్మృత్

హృద్యస్థితి మది సేచుకొని,

ప్రోద్యన్తహిమన్ రహింసు భువనగురుండున్.

ర'ద

స. ప్రస్థానత్రయభాష్యశాంతి శతసర్వాయంబులు జేసి, శిష్య స్థానీయులు వ్యాఖ్యలు సలుపఁగా సామన్త్యముం నూర్చుచేతాస్థానంబు కుంబుదిద్దుర్నిషయమై, యానందధామంబుఁ గ్రహాస్థానం బగు హల్వాఁ బండితమహార్యశ్రీ కేశాంతమున్.

ర'ద

క. సరమేశ్వరి నొకచో శం

కరు నొకటఁ బ్రతిష్ఠసేసె గర్తప్రముఖున్;

మఱి బహుదైవతమూర్తులఁ

బరినిష్ఠించెను సమస్త భారతభూమిన్.

ర'ద

స. శ్రీ కల్యాణానంద భారతీ జగద్గురువరంబులు వైదికధర్మ సంరక్షణార్థంబు నిబంధించిన గ్రంథజాలంబు శిష్యాధికంబు యొప్ప. అందు,

గీర్వాణభాషయందు — కల్యాణశ్రీకల, శ్రీ లలితా రహస్యనామ
 ప్రోత్ర శ్రుతి సీనులంబునకు వైదిక గ్రాహ్యైక మహాభాష్యంబై తన
 రాసు; బ్రహ్మకల, యుపాసనాసర్వస్వ మూర్తంబై యెసంగు;
 పూర్ణమీమాంస, పూర్ణస్వరూపదర్శనంబై భాసిల్లు; సంజీవని,
 ఆనందబీజు దర్శపౌర్ణమానవాభ్యా సముజ్జీవకంబై శోభిల్లు;
 సంధ్యాకళ, సంధ్యానందన సూత్ర భాష్య ప్రభాషకంబు; తంత్ర
 జ్యోతిష, సర్వతంత్రకదీపంబై వెలుంగు; బ్రహ్మసూత్రసంజీవని,
 మహాభాష్యనిష మూర్ఖిత ప్రాయంబగు బ్రహ్మసూత్రంబునకు సంజీవ
 సౌమధీమై నొప్పు; కల్యాణసంహిత, సర్వద్విజహూనశాస్త్రధ్యేతవ్య
 కృష్ణయజుర్సంహితాభాగ విహితంబై యలరాసు; కల్యాణస్మృతి,
 ప్రాయశ్చిత్తసమన్వయము, శ్రీయోగసూత్రము, సర్వదేవతాప్రతిష్ఠా
 విధి, యోగయదీక్షావిధి, మహాసూత్రముగత్రయము, సంన్యాస
 వీక్షావిధి, మున్నగునవి తత్తద్విషయ విధానక ప్రసంగాగ్రంథం
 బులు. అట్లు యోగధంబున, — కల్యాణమండ, శారీరకమీమాంసా
 భాష్యంబున కపురావినరణమానంబు; గీతామృతతరంగిణి, భగవద్గీ
 తార్థవర్షణంబు; వేదాంతమీమాంసాశాస్త్ర హృదయము, బ్రహ్మ
 సూత్రార్థసారంబును నై విలసిల్లు. ఇవ్వియుం గాక, శ్రీహరు లోక
 సంగ్రహంబు గలచిను శ్రౌతసంగ్రహధర్మంబులు, ఉపాసనావిశేషం
 బులు, వేదవేదాంత రహస్యంబులు విచరించు గ్రంథకాలం బంబులంబై
 యలరాసు. సగనహంసల పూర్వాశ్రమ స్మరణంబు దురితా
 సహం బను సంహతయనులు నాశ్యంబు కలగోప్రహీను లగు కౌలిక
 గురులక, ఉపన్యాసించుగాక, యని సరసింది, శ్రీవిద్యాశంకర
 భగవత్ పిఠులబస్మకారణంబుల నాచార్యశిష్యులను నానుపుర్వ
 కంబుగాఁ దజ్జన్మకథా స్మరణ విస్తరణంబులు విచనబయంత్యాదిక
 సహాపర్వంబు సకలశిష్టజన పరిగృహీతముగ్గల యని గుఱుచునం
 దెచ్చి, యాత్మ కళగ్గతల పూర్వాశ్రమ గోత్రాస్వరూప కీర్త
 నము కలిపినవిదన మృగి, సంక్షిప్తసూచమున సంస్మరించు. ౫౦

తే. మున్ను తంజాపురీరాజభూమియందు,
బ్రాహ్మణాగ్రహారంబు నెలంగమాను
నెలయు; నందు నిత్యాగ్నులు వేదవిదులు
రాజులిరి పదుమూడు గోత్రములవారు.

గీ. ౧

క. ఆ రాజ్యపతియధర్మం
బోధువ కొకనాడు వార లొక్కొక్కడిగా
నా రాజ్యము వీడి బయలు
దేరిరి కుశికిని బోవఁ దివిసమత్తో.

గీ. ౨

క. తమతమ యగ్నులు మాత్రమే
తమ సర్వస్వంబు గాఁగఁ దరలి నడచు వా
రమలం బగు గోదావరి
సముపాంతస్థలము విడిసి సాగిరి ఇరిక.

గీ. ౩

క. వారల కథ విని పెద్దా
పూ రేలేడు రాజు, వేడి, పోసేయక, పే
రూ రగ్రహార మిచ్చి న
గౌరవముగ నిట్టే వారిఁ గడుఁ బ్రీతి నటన్.

గీ. ౪

ప. తదాదిగాఁ దద్వంశంబులవా రాంధ్రసమ్రాట్టలు పుంజాపేశేషంబులఁ
బరివృద్ధులై పేరూరిద్రావిడులను సామంతులఁ బ్రసిద్ధులై, యజ్ఞులై,
యాజకులై, వేదవేదాంగవిదులై, నెలయుచుండురు. అట్లు రాంధ్ర
భూమికి వలస వచ్చిన కుటుంబములు పెక్కులు గలవు.

గీ. ౫

తే. వారిలోఁ జెదవజ్జులు భార్గవుఁడను
వైతహవ్య సావేతన ప్రఖ్యులైన
గోత్రముల వాఘాలన గోత్రుఁ డొప్పి
నన్నిటం జెద్ద యగ్రహారాగ్రణి యును.

గీ. ౬

ప. ఆ పెదవ జ్జులకు వేదాధ్యయనపరు లగు నేవురు పుత్త్రులుదయిం
చిరి. అందు జ్యేష్ఠపుత్ర మశములోనివాఁ డగు గంటి లక్ష్మణ

శాస్త్రీ, మహాపండితుఁ డగుట విజయనగర భూపాలుం డాతనికిఁ దన యాస్థాన పండితపదవి నొసంగి, గోప్తనీ సాగర సంగమ ప్రదేశంబునఁ గల సంగమవలస యను గ్రామము నెలవు గావించి, సమగ్రంబు లగు వసతుల నర్పించె. వారి వంశక్రమంబున వీరేశ్వరశాస్త్రీ యుదయించి, భీమునిపట్టాంబున గృహంబులు నిర్మించె. ఆతఁడు పుత్రుండు లక్ష్మణశాస్త్రీ మహాపండితుఁ డయ్యెను. ఆతఁడు బ్రహ్మముఖంబులం బోసి నలువురు సుతు లుదయించిరి. అందు రెండవవాడగు వీరేశ్వరశాస్త్రీ మేధావియై యొప్పుచు, బరమసాధ్వ యగు జోగమ్మను బరిణయం బొడె. ఆ పవిత్రదంపతులకుఁ కామేశ్వర దేవతా ప్రసాదంబున నిరువురు పుత్రులు పుట్టిరి. అందు — ౫౭

క. సురనైర్మ్యుఁ డనతరించిన

సరణిం బెడకాముఁ డఖిల సంస్తుతుఁ డయ్యెన్;

సురగురుఁ డన పఞ్చాక్షలు

కలుచిన చినకాముఁ డొప్పె గడుఁ బ్రోగొండ్రి.

౫౮

ప. మఱియు నొ పేరూర్నిద్రావిడవంశంబులందు నేక తాత్పర్యంబులు నిహసంబుగాఁ గలిగి,

౫౯

క. తాతావంశము వేదన

నాతన; మం దొప్ప సూర్యనారాయణ వి

ఖ్యాతావధాని; సోదెమ

నాతండు గ్రహించి మించె నాత్రేయసుండ్రి.

౬౦

క. తాతా సుబ్బరాయం

డాతనికి ద్వితీయపుత్రుఁ డై వెలసె; బుధుం

డాతండు విజయనగర

స్థిత మహారాజగురుఁడు విద్యధ్యయఁడున్.

౬౧

క. తాతా సుబ్బరాయని

కై తోబుట్టివుగఁ బార్వతమ్మ యెసఁగె నా

నాథిక్ గ్రహంచె గుణ వి

భ్యాతుఁడు సజ్జిగాఁగఁ జిన్నకామేశుఁ డొగిక్.

౬౦

తే. పార్వతీదేవి నిండుగర్భంబు దాల్చి
యరుణగర్భయూ ప్రాచీదిగంగసవలె
సూర్యనారాయణసథాన్యాయనింట
నేకతాళాగ్రహరమం దెలమి నుండ,

౬౧

క. వేదపదక్రమ పాఠని

నాదంబులు వినుచు సూర్యనారాయణుఁ డా

వేదముఖుం డుదయించును

నాదోపాత్తుఁడుగ నంచు నందించు మదిక్.

౬౨

తే. చిత్రభాను వైశాఖ పవిత్ర శుద్ధ

పక్షమున నష్టమిక్ జయవాసరమున

మిథున లగ్నంబునం బుష్కమిప్రయుక్త

తారఁ బార్వతి కనెఁ బుత్ర సూరిమిన్.

౬౩

క. కేశుఁడు మేశుం డీశుం

జేశబ్దంబున వెలయుదు లేకపదంబై,

యాశబ్దము కామేశం

బా శిశువున కమరె సాగ్ధకాహ్వయ మగుచున్.

౬౪

క. కామారము యావనమును

గామేశుఁడు మాతలునకుఁ గడఁచె బ్రియుఁ డగుచున్

దా మని తాతానుధికడ,

నేమంబునఁ జదువు లెల్ల నేర్చుచుఁ గడపెన్.

౬౫

శా. తాతా రాయఁడుశాస్త్రి పృథ్వీశాస్త్రిప్రాజ్యసామ్రాజ్యైశ్చ

సేతుశ్రీహిమశైలమధ్యమసింహాసింహంచ నాచార్యతా

భ్యాతిం బ్రాప్తసమస్తవిద్యల ననన్యాత్రిప్రభాధుర్యుడై

మాతం డొందె మహామహోపపద ధుర్యంబౌ నుపాధ్యాయతన్.

శా. తాతా రాచుడుశాస్త్రీ గీ మఖిలవిద్యావీరమై మండన
స్థితాస్థానము వోలె వెల్ల నచట విద్వాంసులు ఛాత్ర వి
భ్యాసే పాఠ్యకరణంబు న్యాయమును వేదాంతంబు మీసూంసయు
శ్రోతస్మార్తవిధానపాలి సరహస్యం బభ్యసిం త్రైవ్యింక. ౬౯

సీ. పాతంజలము మహాభాష్యంబు నొక్కడ
జైమినీయ మొక్క చక్క- పనును,
గౌతమీయన్యాయరీతి నొంట గణాద
వైశేషికము నొక్క ప్రక్క- ఇతిము,
సప్రయోగమ్ముగా శ్రోతసూత్రము నొక్క-
చాయను విను స్మృతిజాత మొకట,
భిష్యయుక్తంబుగా బ్రహ్మసూత్రంబులు
నుపనిషత్తులు గీత లొకట నెఱుంగు,
బ్రూతిశాఖ్యుల కొకవేళ శ్రవణ మొగ్గు,
శాస్త్రసాహిత్యగోఘ్నలు నలుపు నొకట,
నా మహాముఖుల పాథ్యాయుడైన నున్న
రాచు నొంట గామేశుండు ప్రకట సరి. ౭౦

శా. ఆలించుం గడు శ్రద్ధ వేదములు శాస్త్రాలిం దనధ్యక్షుడు,
పాలించున్ శ్రుతిసిద్ధ సత్యవిధులక బ్రాహ్మణకే, వేద, గో
నేళక దానం దవుల్పడండు, దగులక వేదాంత నాక్యంబుక,
బొల్పప్రాయమునంద వాని కవి విస్వప్రంబులై నెఱుంగుట. ౭౧

క. ఎల్లబ్రాయంబున సతనిం
దలిదండ్రులు మఱి గృహస్థ ధర్ముని జేయక
లలిం బట్టించిరి కే లొక
యెలనాగక వేదవిదులయింటి దగు సతిక. ౭౨

శా. పరిణయమహాత్మవం బట్లు పరిధివిల్లు
పట్లు నైదవనాడె యా వరునితల్లి

పార్వతీదేవి దేహంబు వదలి చనియె,
వచ్చి యాకస్మికమ్ముగా వ్యాధి యొందు.

23

ఉ. దీక్షితుడై వివాహవిధి దీర్పంగ నొప్పిన రూపుఁడను
దీక్ష కువక్రమించె వినతిం బచరింపుచు నార్థదైహికం
బక్షయలోక మీ జనని, కాతనిఁ జూచిన గేస్తుఁడెల్లఁగ
వీక్షణపంక్తి నశ్రువులు నిండఁగఁ గోటిచి రేకధారగా.

24

క. కామేశుని నెమ్మది నది
నీమంబున భవవరక్తి నిష్ఠం బెంపన్,
గామినిఁ జూడఁడు లోలతఁ,
గామినులును శుకునినట్ల కాంచెద రతనిన్.

25

తే. దక్షిణాచారమార్గ మాంధ్రమున నొక్కఁ-
రాణిచయనుల సంప్రదాయాన నెసఁగు
నని వినుట నమ్మనామహునెనరు వడసి
పొందె మంత్రోపదేశ మమందవృత్తి.

26

మ. ఒకనాఁ డాతని కద్భుతంబుగ శ్రవోయోగంబునన్ మింగుట
నకలంకంబును రోదనీకుహరపర్యాప్తంబు జ్ఞానేకగూ
పక మానందమయం బఖండమును విశ్వస్ఫూర్తిబీజం బొంద
నొక నాదం; బది తన్నుఁ బిల్చు ప్రణవద్యోనాణిగా నెంచుచున్.

మ. ఎద నేదో మధురార్ద్రతాపశిఖ బాధింపంగ రావొడుచున్
మది యెప్పటను శాంతి నొందమి నకస్మాజ్జాతమౌ నూహని
య్యదియే దీనికి నొపధం బనుచు బోధానందహాసోద్రుమన్
వెదుకంగఁ జని యెట్టకేని దరిసించెవ్వారి నవ్హాపురిన్.

27

వ. అచ్చట బాలకామేశ్వరశర్మ పండిత పరివదనుజ్ఞతో బ్రహ్మంగ ప్రసాద
శుద్ధచతుర్థశీ గురువాసరమ్మున యథాశాస్త్రీయమ్ముగాఁ దునీచు
శ్రమ స్వీకారం బొనర్చి, జగద్గురు శ్రీ బోధానందభారతీ యతీంద్రుల
యనుగ్రహంబున మహోపదేశంబు నొంది కల్యాణానందభారతి యను

పసిత్రనామంబున ద్వితీయ జన్మంబు నొంది, పిమ్మట రుధిరోద్ధారి
మంగళశీల పుష్టిమా భానువాసరమ్మున జగద్గురువకవి నభిషిక్తులై.

వ్యాఖ్యాన సంహసన వర్ణనము

1. బ్రహ్మవర్చస్సూర్తి వరలుమూర్తి గన
నగ్ని దేవు డీతం డనగఁడోచు,
గాంధీపుంజం బైన కాయంబు గాంచిన
బాలసూర్యప్రేక్షి బరిధించు,
అటుసప్తసిన్నెలల్ గురియు మోమును జూడఁ
బూర్ణచంద్రుండను బుద్ధి వొడము,
అహముఖప్రస్ఫుర త్ప్రేవచనంబులఁ గాంచ
భారతీశుం డను భావ మొదవు,
బ్రహ్మధర్మైతరములఁ గోపంబు చూడ
నితఁడు భార్గవరాముఁ డన్వించుఁ బ్రజకు,
బాల కల్యాణయతి పూజ్య పాదగురులు
సంమహంస సామ్రాజ్యాధిపదము దాల్చు.

౮౦

2. శ్రీమత్పైరమహంస పరివ్రాజకాచార్యవర్య పదవాక్యప్రమాణ పారా
నామరీణ యమ నియమాసన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహార
ధారణా ధ్యాన సమాధ్యష్టాంగ యోగసిష్టా గరిష్ఠ తపశ్చక్రవ
న్ద్యనాద్యవిచ్ఛిన్న గురుపరంపరాప్రాప్త సాంప్రదాయిక పద్ధత్యసా
చార్య వ్యాఖ్యాన సంహసనాధీశ్వర సకలవేదార్థ ప్రకాశక సాంఖ్య
త్రయీ సత్తిపాదక సకల నిగమాంగమ సార హృదయ వైదికమార్గ
ప్రవర్తక సర్వతంత్ర స్వతంత్ర విద్యానగరాది మహారాజధానీ కర్ణా
టక సంహసన ప్రతిష్ఠాపనాచార్య తంగభద్రాతీరవాస ఋష్యశృంగ
గిరి పురవరాధీశ్వర శ్రీ విరూపాక్షాధీశ్వర శ్రీమదాచార్యాన్వయ
పరివృథ శ్రీమద్రాజాధిరాజ మహారాజ గురు భూమండలాచార్య
గృన్వర్య సకలవిరుదావలీ విరాజమాన శ్రీవిద్యాశంకర పదమావేశ
ప్రకాశిత శృంగగిరి శ్రీవిరూపాక్ష శ్రీపీఠాధీశ్వర భారతీ సంప్రదాయ

సార్వభౌమ జగద్గురు శ్రీ బోధానందభారతీ మాంతాచార్య మహాః
స్వామి కరకమలసంజాత జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానందభారతీ మహాః
చార్య మహాస్వామి చరణులు, వ్యాఖ్యాన సింహాసనాధిష్ఠితులు
యెసగుతఱి, ౧౦౩

. బాలార్క- ప్రతిమానతేజాఁడు శ్రుతిప్రఖ్యాత దివ్యాత్మలీ
లా లోలాత్మముఖుండు నిత్యరసనా లాస్య స్నిహద్భారతీ
కేలీ మంగళ విగ్రహుం డతఁడు పంకేజాత గర్భుండు భా
నై లోకంబు సముద్ధరింప దిగి కొల్వెనట్లు భాసిల్లెడికా. ౧౦౪

చ. సనకసనందనాది మునిచంద్రులు వీరు, నసిష్ఠుఁ డీశుఁడీ
మునిమణి నారదుం డనుచుఁ బూజ్యులఁ బొలుచుచుఁ దత్కథం దతో
ధనులు తురీయధమ్ములు సతంబు గురూత్తముఁ గొలుచుచుండు చా
ఘనుకరకంజజాత శుభగాత్రులు మానసమాత్ర సంభవుల్. ౧౦౫

మ. ఎడలం బెచ్చినభక్తి కౌతుకధృతికా హెచ్చింప శ్రోత్వాగమై
నడలంబోవక యాత్మగో నెలుఁగు దివ్యజ్యోతి సశ్రాంతముకా
బదిలంబుం బొందించి కాంచుచును విశ్వవ్యాప్తి నస్తీర్ణింప
త్వద మేవేళ సమశ్రయింతు త్రిపురాంతస్వగ్యయోగేశ్వరుల్. ౧౦౬

సీ. లక్ష్మ్యం డొకండును రాముం డొకండును
విమలం డొకండు శ్రీవిద్య నెరుకఁడు
నేద మొక్కండును విరజం డొకండును
సర్వ్యం డొకండును నిత్యుఁ డొకఁడు
నొకఁడు విమయ్యుండు నొకఁడు విజ్ఞానియు
విజయుం డొకండును విసయుఁ డొకఁడు

పూర్ణండు బ్రహ్మంబు బోధుండు సమలుండు
సదాపండు జయుండు నారాయణుండు

సర్వదాకా గురూండు శివుండు శంకరుండు
పరుండును సుశీలుండును యోగివరులు సతముఁ
గొలుచుచుండు రానందనాథులు తదీయ
శిష్యులై పాదుకాంతదీక్షితులు భక్తి.

చే. మఱియు మహిమాఘ్నమున్నారు మహితజనులు
యోగివర్మలు కల్యాణ యోజితాత్మ
సామకాంత దీక్షాచార్యులు పంక్తి
సావనులు లోకపావన భవ్యజనులు.

౧౬

సీ. క్రమ జటా ఘనల సాగముగ శ్రావ్యబుగా
నర్చించు సూర్యనారాయణుడు,
చేదాంతగోష్ఠీ వివోదంబు చంచు
సుధి యల్ల లింగన సోమయాజి,
నర్చించు దైవజ్ఞ సార్వభౌముడు దివ్య
గమనముల్ వేంకట రమణశాస్త్రి,
పాణిని వరుచి పాతంజలప్రౌఢి
కలయఁ బెచ్చును నీలకంఠసూరి,
నరస సాహిత్య సంపద సంతరించు
శ్రీయశశాలి మాధవరాయశర్మ,
శ్రీ జగద్గురు కల్యాణ రాజ పూజ్య
యతుల యాస్థాన పుణ్య సభాంతరముల.

౧౭

సీ. పదమల సాహితీమితి సభావతి
సత్కన్ద్రుడు శివశంకరుండు,
కవికుటీరావాసి కావ్యమర్మిజుండు
ప్రౌఢకావ్యుడు పీఠరాఘవుండు,
కవితావలంబుండు గట్టి స్పృహింహుండు
కామసంజీవన కావ్య కర్త,
జ్ఞానవాసిష్ఠ నిర్మాణదక్షుండు సూక్ష్మ
బుద్ధి శ్రీరామ సద్బుధుండు,
కవి విధేయుండు గురుకటాక్షప్రసార
సార హృదయాబ్జు డీ నోరీ నారసింహు,
జా మహాస్థాన మెవ్వేళ నాశ్రయించి
కవిత వెలయింతు రిష్ట సత్కవులఁ గూడి.

౧౮

సీ. జ్యేష్ఠుండు శిష్యుల శ్రేష్ఠుండు యోగుల
 లక్ష్యుండు లక్ష్మీనారాయణుండు,
 అపరిగ్రహీత సర్వాగమవిదుండు వి
 రజుండు చిద్వర్తి శ్రీరామమూర్తి,
 ఘనవేదపాతి వేంకట సోమపీఠేయుఁ,
 గ్రమపాతి విమలసూరావధాని,
 శుక్లయజుర్వేద సూరి యాచార్యుండు
 పురుషోత్తమవధాని పూర్ణయోగి,
 పరమ సత్యధర్ముండు సాంబశివశాస్త్రి,
 యమల పూర్ణాత్ముఁ డాదినారాయణుండు,
 సుబ్బరాయుండు సౌశీల్య శుద్ధబుద్ధి,
 కొలిచియుందురు కల్యాణగురుల సతము.

ఎ. ఇట్లు ధర్మసంపన్నులగు మహామహీమనోస్పారు నపూజ్యులైనందులు.

సీ. వాక్రుచ్చు నొకవేళఁ బ్రస్థానములు మూడు
 భాష్యతద్వ్యాఖ్యానబంధయుక్తీ,
 నివరించు నొకవేళ వేదవాక్యార్థముల్
 కల్పాక్ష మాధవోక్త క్రియమునఁ,
 బ్రహ్మండు నొకవేళ శ్రేష్ఠప్రయోగ ర
 హస్యంబు లుత్తరాధ్యస్త ఘోషో,
 మునిండు నొకవేళ నిగమాగమాలార
 ధ్వనాక్రమము ధర్మనిష్ఠుఁ డెగుందు,
 స్థిరచరంబులొ నవనిరముర్తిప్రతిష్ఠ
 యొక్క హేల నొసమ్ము నొక్కొక్కవేళ,
 భువనగురుండు శ్రీ కల్యాణ పూజ్య పాద
 పరమహంసుండు భారతీవంశనిధుండు.

ద్వితీయాంత ప్రచండభాస్కర పెదప్రఖ్యాతి దీపింప, న
 ద్వితీయేష్ఠులు దుర్నివాదరణయాత్రల్ నల్ప పారింపఁజే,

భీతిం బాటిన నాదవానివలకు వెన్నాడి భంగింపఁడే
యా తీర్థాఖ్యు సుదర్శనాయుధ భయం డాచార్యుఁ డుద్దండఁడై. ౯౨

కృతిన మర్చనము

౧. అట్లు బ్రహ్మాకీర్తన నిజ కీర్తిచంద్రాతపద్యుతి యగు ప్రకల్యాణనంజ
భారతీ యతీంద్రు లొక్క శుభవాసరంబున వ్యాఖ్యానసింహాసనం
మునం గొలుపుడి తప్పద శ్రీ రాజీవ నిరంతర భ్యానాయత్త చిత్తుండ
నగు నన్ను రావించి నిజ శ్రీపాదపీఠాంతికమునఁ గూర్చుండ నియ
మించి సముఖంబున బహుళమంత్రమంగళంబుగా శ్రీకలశంబును
బంచసల్ల నాలంకృతంబును సవరన్న సుపన్నంబును దివ్యామధివాసన
శ్రీ వాసన వివ్రతి వారపూరితంబును బ్రతిష్ఠించి శ్రీపాదసమర్పణ
పూజయుగళింప నగు నిను — ౯౩

౨. శ్రీవిమలంబు సదాశివ
సావనయంత్ర రంతంబు పరమహేమము నొ
సావర్ణ పట్టిమును గురు
దీవులు కట్టిరి లలాటచేతమునఁ గృపక. ౯౪

౩. శాంతిప్రక్రియ నంత సద్విజయవల్ సామ్రాజ్యనుంతంబుల
గింతం కోడుగ నుచ్చరింపంగ శ్రుతిస్మిగ్ధంబుగా శ్రీగురుల్
పొంతం బొప్పంగ నీయపాణికలనక మూర్ధాభిషేకం బని
భ్రాంతశ్రీకల నొ కొసర్పిరి సభక స్వస్తిశ్రుతుల్ పొంగంగ. ౯౫

౪. శుభవారిపూత సకలంగుడనై మోకమాట రాక యా
సాకథనీ పవిత్ర జల కన్ను జటాకంతాంగుని భవా
సమని నాభ్యుదయి చేనును స్థానాండు వోలె నుండ శ్రీ
సకలవిద్యువాద వినిపించిరి సద్గురు లిట్లు లాసభక. ౯౬

౫. మున్నె యంతంబు మదత పూర్ణదీక్ష
సమల పరమంత్ర సామ్రాజ్య మధివసించె;
చుటియు నే డిండు బరిపత్నమక్షమందు
జేసితిఁ గవిసామ్రాజ్యాభిషేచనంబు. ౯౭

శ్రీ. మేము వైయాకరణసార్వభౌమబిరుద

సహితుఁడౌ దాత రాఁజుఁడుశాస్త్రి దొలుత,

మరల దైవజ్ఞసార్వభౌమపదమహితుఁ

జలిపితిమి వేంకటరమణశాస్త్రి నిట్ట.

౧౦౮

తే. ఇట్టే డగుఁ బాత్రుఁడు కవిసమ్రాట్టు నాఁగ

మా యొనర్చెడినామముల్ మాన్యము లగు,

నవి యెనఁగుఁ ద్రిలోకే నన్వర్తనంజ,

నిదియు సేసభ యంగీకరించుఁగాక.

౧౦౯

ఉ. వేరుగలాఁడు సత్కవులు పేర్చెడి సర్వసభాంతరంబులం

దీరు సభాపతిత్వపద సిష్ఠితుఁ డీ శివశంకరుం డిదే

తీరిన యాభిషేచకదీక్షఁ గనుంగొనఁ గాన నాతఁ డీ

నోరి నృసింహశాస్త్రి శుభనూతననామము చాటి చెప్పెడన్. ౧౧౦

స. అని యానతిచ్చిన, సభాపతి శివశంకరుండు శ్రీ జగద్గురువుల యాదే

శంబు సభాశోడం దనకును బరమసమ్మతంబుగా లేచి, నోరి నరసింహ

శాస్త్రి కవిసమ్రాట్టని ముమ్మారు సభామధ్యంబున నుద్ఘోషింప,

మ. కరుణాపాంగవిలోకనామృతముతోఁ గల్యంబుగా నంత శ్రీ

గురువద్యుల్ సకలాంగసేచనము నాకుం జేయుచున్ నాపయిన్

బరమా శాటి యొకండు కప్పి, “కవిసమ్రాట్సిద్ధనామ” చిరం

పరివర్ధస్వ” యటంచు శీర్షముపయిన్ స్వర్ణాక్షుతల్ వైచినన్. ౧౧౧

శ్రీ. మొరసె భూసురాశీర్వాదముఖరరవము

తో నెనసి కవిమిత్ర సంశోషరవము,

సభ సముత్పన్నమై జయజయరవంబు

ప్రతిరన మీనె దశదిశావరణములను.

౧౧౨

ఉ. ఆ పరిషత్సమక్షమున నంత జగద్గురుపూజ్యపాద సు

శ్రీపదపంకజార్పణము సేయుచు భక్తిని కంత మెత్తి యీ

శ్రీపరదేవి భాగవత సిద్ధపురాణము వించితిన్ శిరం

బూచ నదస్య తొల్లగు మమూర్జితజన్మము సార్థకంబుగా.

౧౧౩

వ. హరియును శ్రీసదనంబున శ్రీగురుదేవప్రతిష్ఠిత శ్రీమహాకామేశ్వర్యంబౌ రాజరాజేశ్వరీ ప్రతాపభారతీ పరాభట్టలకాపరదేవ్యావతనముఖమంటపంబున నఖల చాతుర్వర్ణ్య శిష్యబృందంబులుఁ జూడఁ శ్రీ సదాశివానందభారతీ యతీంద్రుల శృంగేరి శ్రీవిరూపాక్ష శ్రీ పీఠాధీశ్వరపదవి నధిష్ఠింపజేయ నుద్యుక్తులై వారలకుఁ బరమహంస సామ్రాజ్యాభిషేచనంబు నిర్వర్తింపఁబోవు సమయంబున, వ్యయ సంవత్స రాశ్వయుజ పూర్ణిమా గురుసారమ్మున మిథునలగ్నమ్మున నన్న శ్రీగురుదేవులు మరల రావించి, యందుఁ గొలుపున్న శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ పరదేవతా సమక్షంబున నుభయ జగద్గురువుల నన్ని ధానంబున శ్రీ సత్యానందయతీంద్రులును బరవేష్ఠిత సకల కవి విద్వద్వ్యోగివరేణ్యులును నాలింప నున్నతత్త్వ శ్రీదేవీభాగవతకథార్థంబు కొంత వినిపింపం బంచిన, నట్లొనర్చి కృతార్థుడనై వందనం బొచరించిన నాకుఁ దత్సభాముఖంబున నాశీర్వాదప్రక్షేపణ పురస్కరంబుగఁ గవిసమ్రాట్టట్ట శ్రీముఖవ్రతంబు ప్రసాదించి యనుగ్రహించిరి. తదాదియు నేనును, ౧౦౫

ఉ. ఆ పరదేవికొమలకటాక్షము పాటిన దీవిధంబుగా నావయి, దానియిచ్చకు గుణం బది యేటికిఁ తన్న, గాని నే నీవయి నెట్లు లీసరణినే సిరిచూడ్కింక బ్రతఘమి నై యోపుదునో చరింప, నని, యందు నితాంతతదాత్మబుద్ధి నై. ౧౦౬

ఁ. కొరను దీనికై ధనము, కొరను సదృశ మైనఁగాని, నేఁ గోరను గౌరవాంకములు, కొరను సత్పదజన్మభాగ్యముల్, కొరను జన్మమోక్షణము, కొరున్ దొక్కటె సుస్థిరంబులై శ్రీరమణీయపాద సరసీరుహముల్ విలసిల్లుటకొ మదికొ. ౧౦౭

కృతికర్తృ వంశ వర్ణనము

ప. హరితాంబరీష యావనాశ్వ త్రయాద్వేయం బగు హరితగోత్రంబున నాపస్తంబసూత్రులు యజుశ్శాఖాధ్యాయులును వైదికనిష్ఠాభాసు

దులు నగు భూసురులం దౌగ్రధజేశంబునఁ బాలుపొందు వెలనాటి
సమాజమందు, గం॥

శ్రీ. శ్రీగిరీంద్రంబు మొదలు నార్థియునుదాఁక
వృషభశైలాది సింహాద్రివిస్తృతమహా
యజ్వలై కవులై పండితాగ్ర్యులగుచు
నోరు గలవారు సిరి మీఱు నోరివారు. గం॥

వ. అందు, గం॥

శ్రీ. వేదనాదంబుతోడ నభిన్నవృత్తి
శ్రావ్యసంగీతనాదంబు సంతరించు
సతఁడు బ్రాహ్మణకోమారునాడు వెలసి
మాన్యుడై పేరు గనె మానూమద్భుధుండు. గం॥

క. అతనికి వేంకమ సాధ్యకి
సుతుడై గోపాలకృష్ణసూరి నెలసెన
న్నుతుడై యమోఘవాక్కుగి
విశతప్రథ మంత్రమర్చునిడుఁ డని బుధులకె. గం॥

స. ఆ గోపాలకృష్ణునకు శంభమనోయూ దిద్దరు పుత్రులును, నలువురు
పుత్రులును గల్గిరి. ఆపుత్రులలో జ్యేష్ఠుం డగు నాజేశ్వరరాయండు
వంశకరులగు పుత్రులం గాంచె. ద్వితీయుం డగు రాజేశ్వరరాయండు
కవియై బహుకావ్యంబులు సంతరించి యశోమాత్రపుట్టుండ్ల గతించె.
మూడవకుమారుం డగు మానూమద్భుధుండు మత్పితృపాదుండు వేద
విద్యాసనాథం బగు కౌండిన్యగోత్రంబున నేలివంశంబున నుండి,
క్రమాంతరాధ్యాధ్యాయుండును సగ్నాధ్యాసదీక్షితుండును సరమ
వైదికధర్మనిష్ఠా భాసురుండును నగు నాగలింగదీక్షితుల ద్వితీయ
పుత్రుని మహాలక్ష్మిని వివాహ మాడి, నలువురు పుత్రుల నొక్క
పుత్రులను గాంచె. గోపాలకృష్ణుని కనిష్ఠపుత్రుండగు గురులింగశాస్త్రి
చెన్న నగరంబునఁ బండితవదనీ సుప్రతిష్ఠితుండై, గం॥

3. భారతం బాదిగా బహుపురాణాబులు

రచియుంచెఁ దెలుఁగున వచన శైలి,
 ధర్మశాస్త్రానికిఁ దత్సూక్ష్మవిస్తర
 వ్యాఖ్యానములు కూర్చె నాంధ్రభాష,
 జైమినీయాదిక జ్యోతిషగ్రంథార్థ
 కలస నిరూపించెఁ దెలుఁగువాణి,
 గీతారహస్యార్థ భాతప్రకాశాది
 వేదాంతకోశముల్ వెలయుఁ జేసె.

వేయు నేటికి విజ్ఞాన భిక్ష నేటి
 యాంధ్రభాటికిఁ జెప్పిన దశఁడ కాదె,
 శాస్త్ర వేదాంత హోరాది శాస్త్రవిదుఁడు
 నోని గురులింగబంధుఁడు విస్తారయశుఁడు.

గంగర

4. అస్మి శ్చిశృపాదుం డగు హనుమద్బుధుండు,

గంగగి

సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్య నశంవదుండు,
 శ్రీమహా పాదుకాంత దీక్షా మహాతుండు,
 జనకుఁడు నుదీయ నవిత్పదీక్షాగురుండు,
 విదిత పండ్లకవి న" కవిత్వగురుండు.

గంగ

5. శ్రీమూర్తియు నుమావీణిగ

శ్రీమూర్తి ధర్మియుని ముద్రాతిగని నను నమిక్,
 శ్రీమూర్తి నామకవిత్వంబు,
 మూర్తిమూర్తి గోల్తె భక్తి ముంతవ్యంతరం.

గంగ

6. వారికి రాజగోపాలశాస్త్రియు, సీతారామశాస్త్రియు, నేంకట లక్ష్మీ
 సరసంహాశాస్త్రియు, చంద్రశేఖరశాస్త్రియు నను నలువురు పుత్రు
 లును, రాజ్యలక్ష్మి యను పుత్రికయుం గలిగిరి. అందుఁ దృతీయ
 పుత్రుండ నగు నేను కొండన్యసగోత్రుం డగు నేని శ్రీరామశర్మ
 పుత్రి మల్పితృసనామ్ని ధర్మపత్నిగాఁ బరిగ్రహించి నకుటుంబంబుగా
 శ్రీ జగద్గురుకరుణా కటాక్షపాత్రుండనై వర్ధిలుచుండు.

గంగ

క. కల్యాణాస్పదచరణా !

కల్యాణైకస్వరూప ! కల్యాణగుణా !

కల్యాణప్రద ! భారతి !

కల్యాణానందనామ ! ఘనయతిసోమా !

౧౧౯

క. సాక్షా ద్వాన్వయసుడ వంచును,

సాక్షాత్పరదేవి వంచు, సత్కవి వంచుకా,

వీక్షించి, సమర్పించితి,

నక్షయ్యకటాక్ష మిందు సమరింపగదే !

౧౨౦

క. ప్రజ్ఞాన ఘన కథాద్యుభి

నజ్ఞానధ్వాంత పరమహంసార్పిత మీ

విజ్ఞానయోగి కృష్ణో

పజ్ఞము తనప్రజ్ఞ నిల్లు ప్రతిదీపించుకా.

౧౨౧

తే. అవధరింపు, భవహ్వాజ్య హస్త పంక

జాభిషేచన సామ్రాజ్య శోభితుండు,

దివ్యమగు విద్య విజ్ఞానవీక్షితుండు,

పట్టికాశ్రీకుండు కవిసమ్రాట్లు, పలుకు.

౧౨౨

శౌ న ౩ ప్రశ్న

తే. పుణ్యమై యొప్పు నైమిశారణ్యభూమి

శౌనకాదులు కలిభీతి సంశ్రయించి;

రందుఁ జౌరాణికోత్తముఁ డయిన సూతుఁ

గాంచి శౌనకమాని భాసించె నిట్లు.

౧౨౩

శా. సూతా! ధన్యుడ వచ్చు! శుష్కుల గడుకా శుద్ధుండ వీవే; పరి

జ్ఞాతం బయ్యె బుర్రాణసంహిత సమస్తంబుకా సమర్థంబు నీ

చేతకా వ్యాసమునీంద్రుకూరిమి; భవచ్చిత్తంబు తాపత్రయా

పేతంబౌతఁ; జిరాయు రున్నతి యశ స్సీఘ్రుండవై వెల్లుమా. ౧౨౪

తే. మునుల విశ్రామదేశ మీ పుణ్యవనము
విశ్వసననామకం బయి వెలయు నిండు
గూడిన మనీంద్రసమితికి వేడుకయ్యె
బ్రహ్మసమ్మిత దివ్యపురాణము విన. ౧౨౫

తే. పాడబోవేత రుచిరాన్న సన్నికర్
జహ్వ కాహ్లాద మేకీసి సిద్ధ వట్ల
బుదిమంతల వాక్కుధాపూరములను
శోత్ర మానందకదళ చుచిత మగు. ౧౨౬

తే. చెవులు లేనట్టి చిలునలే యవశము లయి
యాడును మనోహరధ్వని కనుగుణముగఁ;
చెవులు కల్గియు వా రయ్యె! చెవిటివారె,
విధిహతులు సత్కథానళి వినని నరులు! ౧౨౭

మ. కలికి భీతిలి యీ పవిత్రతమహా కాంతారమధ్యమ్యున
కలి నర్జ్యం బని చేరి, పాసి కలకఁ; గాలంబు వెల్లింప, ని
చ్చలు శాస్త్రార్థములం బురాణకథలక జన్మంబులక సత్రవీ
క్షుల నా సత్యయుగప్రతిష్ఠ నీటు వాసం బుంటి మో పుణ్యుల!

క. వేదాంతము సాత్త్విక మగు,
నాదట మీమాంస రాజసాత్మకము నగుక,
వాదవితండము న్యాయం,
బాదిం ద్యాజ్యంబు తామసాత్మక మగుటక. ౧౨౮

క. ఏచాయ శాస్త్రరీతులొ,
యాచాయఁ బురాణచయము నగుఁ ద్రిగుణంబై;
వాచయమింద్రు లిందుక
యాచింతురు శుద్ధసాత్త్వికాఖ్యానంబుక. ౧౨౯

ఉ. ఏది స్మరింపఁ గామదుఃఖ, మేది వినక సకలార్థ సిద్ధిదం,
బేది పఠింప ధర్మకర, మేది విచింతన సేయ ముక్తిసం

పాదక హా ముముక్షులకుఁ భవ్యము దివ్యము వేదసమ్మితం
బేది పరాత్పరం, బది వచింపుము భాగవతాఖ్యసంహితఁ. ౧౩౯

శ్రీ. యజ్ఞశతము లొనర్చి మే మలసినాము;
శాంతి నొందము కేవల స్వర్గవాంఛ;
నమృత మేల పునర్జన్మ మగునయేసి!
జ్ఞానమే వినా మోక్షసాధన మున్నె! ౧౪౦

౪. కావున మే మర్థింతుము
పావనము రసైకఘటిక పరమరహస్యం
బావలఁ జేర్చెడుతరి శ్రీ
దేవీభాగవతకథను దెలుపఁగ సూతా! ౧౪౧

కథా ప్రారంభము

౫. ధన్యోస్మి యంచ సూతుఁడు
మున్యాదేశంబు వించు, మూర్ఖాంజలిబం
ధన్యాసమ్మనఁ దగి, న
హృన్యము లగు పలుకు లిట్లు మాలిమిఁ బలికె. ౧౪౨

౬. ఆహా నా సౌభాగ్యము!
మోహఁళి విదల్చి ముక్తి మునుకొను దేవీ
మాహాత్మ్యసత్కథావళి
వ్యాసఁరింపంగ మీర లాజ్ఞాపింప. ౧౪౩

౭. వ్యాసఋషి తదుపజ్ఞహా భాగవతము
నం దధిష్ఠాత్రియై పోల్చు నాదిలక్ష్మి,
దీపశిఖివోలె మూఁడు వర్తికలమెలిసి
యేకమై వెల్లు నార్ద్రమై యెడఁద ప్రమిద. ౧౪౪

౮. అఖిలశాస్త్రంబులందు గుహ్యతిగుహ్య,
ముత్తమాగమములలో ననుత్తమంబు

వేదవిదితంబు శ్రుత్యర్థవిహితపదము
నా పురాణంబు ప్రవచింతు ననఘలార!

౧౩౩

౧. లలితముఁ దత్పదకంజముఁ

గొలుతున్, యోగులకు ముక్తిఁ గూరిచి, బ్రహ్మ
దులకున్ సేవ్యుం బై, మా
నులకున్ ధ్యేయకవిదము, నుతసత్పథమున్.

౧౩౪

౨. వేదములందు విద్య యని విశ్రుత మెయ్యది, యాద్యశక్తి యా
నేది, పరాభిదం బెఱుక యేది, విదిర్బుగ బంధముల్ క్షమం
బేది, దురాత్మదుర్విషయ మేయది, మానికి ధ్యాసగమ్య మా
నేది, యదే మదిన్ నిలిచి నృత్యము సేయుత మాయితంబుగా.

౩. చిదచిద్రూపక మా జగత్తలమున్ సృష్టించి పాలించుచుం,
దుది సంహారము చేయు ముఖైఁగులై తొల్కాడు శక్తిత్రయిన్
అద నైనన్ రమియించు నొక్కతయె యాత్మానందయై దాని నె
మ్మని ధ్యానించెద విశ్వసూతి నపరన్ మన్నాత నాత్మాత్మికన్.

౪. ఈ సమస్తంబు బ్రహ్మ సృజించె నంచుఁ
బ్రథిత మాను పౌరాణికవచనసరణి;
బ్రహ్మ జనియించె హరినాభిపద్మమందు;
నన, స్వతంత్రుఁ డని వచింప నగునె వాని?

౧౩౫

౫. ప్రళయకాలంబునఁ బయోధిజలములందు
శేషుని సహస్రఫణశయ్యఁ జేర్చి మేను
మఱిచి కనుమోడ్చి సిద్ధించు మాధవుండు,
నస్వతంత్రుఁడ; భగవంతుఁ డగుట యెట్లు?

౧౩౬

౬. అచ్యుతాధార మైన యేకార్థవమును
బ్రభు వనఁగ రా దపాత్రమై రసము లేమి,
బూత సర్వస్వమున శక్తిబూత యెవతె,
శరణు చొచ్చెద నే దాని సర్వజనని.

౧౩౭

క. అజః డంబుజస్థితం డయి

నిజజనకుం గాంచి యోగనిద్రావశుఁగా,

భజియించె నెట్టి దేవిని,

భజ రే మన, యట్టి దేవి, భక్తశరణ్యఁ.

౧౮౮

క. దానిని మాయఁ సగుణఁ

దానినె నిర్గుణను ముక్తిదాత్రిని మదిలో

ధ్యానించి చెప్పఁ నొడఁగితి,

హానులు వినుడి పురాణమాణిక్యంబుఁ.

౧౮౯

పురాణప్రశంస

వ. అఽఽదియు శ్రీమద్భాగవతాభిధానంబునఁ బరమపుణ్యంబై, పదు
నెనిమిదివేలు శ్లోకములు గలుగ, ద్వాదశస్కంధ సమ్మితం బై,
మున్నుట పదునెనిమిది యధ్యాయంబులతో నొప్పు. అందుఁ
బ్రథమస్కంధంబున నిరువదియు, ద్వితీయంబునఁ బంచెండును,
తృతీయంబున ముప్పదియు, జతుర్థంబున నిరువదియైదును, ఐదవ
స్కంధంబున ముప్పదియైదును, షష్ఠంబున ముప్పదియైదును,
సప్తమంబున నలువదియు, నెనిమిదవ స్కంధంబున నిరువదినాల్గును,
నవమంబున నేబదియు, దశమంబునఁ బదుమూడును, నేకాదశంబున
నిరువదినాల్గును, ద్వాదశస్కంధంబునఁ బదునాలుగుధ్యాయంబులును
విలిసిల్లు. మఱియు, శ్రీదేవీమహాపురాణంబు ప్రతిస్కంధ రసబంధు
రంబై, ముముక్షుజన ప్రీయంబై, యష్టాదశసాహస్రి సంహిత నాఁ
బరగు.

౧౯౦

తీ. సర్గ మనఁగను మఱి ప్రతిసర్గ మనఁగ

వంశ వంశానుచరిత మన్వంతరములఁ

బంచలక్షణ యుక్తమై పరగు చుండు

నార్దకృతులు పురాణవిఖ్యాతి నెసఁగు.

౧౯౧

శే. సత్యముగ నిర్గుణము బ్రహ్మ నిత్య మయ్యు
యోగిగణములఁ గృపఁగో సముద్ధరింప
వికృతియై వ్యాపికాకృతి నెలయును శివ
యచ్చ్యుది చరాచరాధార యగు తురీయ.

౧౪౪

సీ. దాస శక్తులు మూఁడు తిన్వతనువు లూను,
సఁదు మహాలక్ష్మి స్వచ్ఛసత్త్వ,
రాజసార్థ మహాసరస్వతి యా, మహా
కాలిక తామసాకార యగును;
ఈ మూఁడు శక్తులు సృష్ట్యర్థమై దేహ
సంగతి నొందుట సర్వ ముద్రు;
సృష్టి స్థితి విహిత దృష్టిమై విని హరి
శంకరజని ప్రతిస్థ ముద్రు;

నంశ మగుఁ జంద్ర సూర్యాది వ శ్య గణన,
మఖల మనుకొల గణన మన్వంతర మగు,
నారి నంశానుచరితమా వెంశగణన;
పంచలక్షణ మీరీతి భాగవతము.

౧౪౫

శ్లో. ఇట్లు పల్కిన సూతు నీక్షించి పల్కె
శౌనకుఁడు మానసమితికి సమ్మతముగ,
స్మృతీసథమ్మునఁ దమ పూర్వసృత్త మాడ,
మఱియు నెఱుంగఁ బురాణసమ స్తమహిమ.

౧౪౬

ఉ. మేము కల్పవ్రవేతమున మేమరభీతి నజా భజింపఁగా
నా మునిపూజ్యుఁ డొక్క మహిమాన్వితచక్రము నిచ్చి, చక్రపు
న్నేను విశీర్ణ మా నెచట నిల్చు, డట కలిబాధ లే దనె,
నైమిశ మయ్యె నేమి యిట నాశము నొందుట బ్రహ్మవాక్కులన్.

ఉ. ఏము తదాది నీయెడ మునిండులు సిద్ధులు నాశ్రయించి యు
న్నా మిట నేకచిత్తుల మనామయ మీ రుచిరాశ్రమంబు, సూ

తా! మహానీయచిత్త! కడు ధన్యుల మైతిని నీదు రాకచే;
నామము లేవి తెల్పుము, వినక మన నయ్యె బురాణజన్మము.

శ్రీ. వితత సుగుణైకపాత్రమై యతి పవిత్ర
మఖిల జగదాభికానాట్య మటు విచిత్ర,
మఘకదంబంబు హరియించు నర్థకండ,
మది వచింపుము హృదోక్త ముఖిక కథ. ౧౫౬

ప. అన విని సూతుఁ డి ట్లనయె. ౧౫౭

శ్రీ. భద్వయము, మద్వయాబును. బ్రత్రయంబు,
వల చతుష్క, మనాపకూ ల్వలయు నాల్గు,
స్కాది యొక్కటి, లింగాదు లగును రెండు,
త్రయం డష్టాదశపురాణము లివి యనుచు. ౧౫౮

ప. అందు, మాతృకలు పదునాలుగు వేలును, మూర్త్యంజయంబు
తొమ్మిది వేలును, భవిష్యంబు పదునాలుగువేల ధృతువందలును.
శ్రీమద్భాగవతంబు పదునెనిమిది వేలును, బ్రహ్మాంబు పదివేలును.
బ్రహ్మాండంబు పండ్రెండు వేలును, బ్రహ్మనైవర్తంబు పదునెనిమిది
వేలును, వామనంబు పదివేలును, వాయవ్యం బిరువదినాలుగు వేలు,
యాత్రునూలును, వైష్ణవం బిరువదిమూడు వేలును, పారాహం
బిరువదినాలుగు వేలును, అగ్నిపురాణంబు పదునాలుగు వేలును.
నారదం బిరువదియైదు వేలును, వాద్మం బేబదియైదు వేలును,
లైంగంబు పదునొకండు వేలును, గారుడంబు పందొమ్మిది వేలును,
కుర్మంబు పదునేడు వేలును, స్కాందం బెనుబదియొక్క వేలును,
శ్లోకంబులు గలిగియుండు. ఘటియు, ససత్కుమారంబు, నారసిం
హంబు, నారదీయంబు, శైవంబు, దౌర్వాసంబు, కాపిలము, మంజు
వము, ఔశసనము, వారుణము, కాలికము, సాంబము, నాందికే
యము, సౌరము, పారాశరము, ఆదిత్యము, మాహేశ్వరము.
భాగవతము, వాసిష్ఠము, సను నుపపురాణంబులు పదునెనిమిదియ
నారసమ్మతంబులై యొప్పురు. ౧౫౯

4. ఎలమి నస్తాదశపురాణములను నుడివి,

యాచిత్యశుండు సాత్యవతేయుఁ, డర్థిఁ
దమపబ్బంహితమ్ముగ భారతమ్ముఁ బలికె,
నుద్ధరింపఁగ వేదగాఢ్యులను గరుణ.

౧౫౭

5. ప్రతిమన్వతరమౌదలి

ప్రతి ద్వాపరమందు వ్యాసభగవానుండై,
హిత మాచరింప జగతికి

సతి కృప హరి యనధరించు సవతారంబున్.

౧౫౮

6. మహర్షి సత్తములారా! వినుండు. నైవస్వతాభిధం బగు నీ సప్తమ
మన్వతరంబున సిరువదియొసమిదవదగు ద్వాపరంబున, శ్రీహరి, సత్య
వతియందుఁ బరాశరు నలున వ్యాసుండై యవతరించె. పరమధర్మ
విదగ్రహి యగు సాత్యవతేయు గురు ననుగ్రహంబున నే నఖిల
పురాణసంహిత సభ్యసింఁతి. భవిష్యం బగు సిరువదితొమ్మిదవ
ద్వాపరమ్మున ద్రోణపుత్రుఁ డగు సశ్వేతామ వ్యాసుండై యవత
రించు. కడచిన యిరువదియేనుగురు వ్యాసులును నాయాయుగం
బుల లోక హితార్థంబయి పురాణసంహితలఁ బ్రవచించిరి. అందుఁ
బ్రథమద్వాపరంబు స్వయంబుగా స్వయంభువు వ్యాసుండై, వేదం
బుల విభాగించె. ద్వితీయద్వాపరంబునఁ బ్రజాపతి వ్యాసుం డయ్యె.
తృతీయంబున ఉశనసుండును, చతుర్థంబున బృహస్పతియు, బంచ
మంబున సవితయు, షష్ఠంబున మృత్యువు, సప్తమంబున మఘవుం
డును, అష్టమంబున వసిష్ఠుండును, సవమంబున సారస్వతాభిశానుం
డును, దశమంబునఁ ద్రిశూమనాముండును, ఏకాదశంబునఁ ద్రివృక్షుం
డును, ద్వాదశంబున భరద్వాజుండును, త్రయోదశంబున సంతరిక్షుం
డును, చతుర్దశంబున ధర్ముండును, పంచదశంబునఁ ద్రయ్యారుణియు,
షోడశంబున ధనంజయుండును, సప్తదశంబున మేఘాతిధియు, అష్టా
దశంబున వ్రతియు, ఏకోనవింశంబున అత్రియు, వింశంబున గౌతముం
డును, ఏకవింశంబున నుత్తముండును, ద్వావింశమ్మున వాజశ్రేపుం

డగు వేనుండును, త్రయోవింశమ్మన అనుష్యాయణు డగు
సోముండును, చతుర్వింశంబునఁ దృణబిందువు, పంచవింశమ్మన
భార్గవుడు, షడ్వింశంబున శక్తి, సప్తవింశంబున జాతకర్ణుడు,
అష్టావింశంబునఁ గృష్ణవైష్ణవాయనుండును, వ్యాసధర్మంబును నెరపిరి.

క. ఆ కృష్ణదైవాయన

ధీకల్పక దివ్యఫలము దీర్ఘాయుష్యం

బాకర్ణించితి వీనుల

నా కరుణాపూర్ణ గురుకటాక్షావాప్తిః.

౧౦౦

క. వైరాగ్యయుక్తుఁడై సం

సారార్ణవ దుర్వేగాహ జలము తరింపఁ

గోరి శాంతిఁ దపించినఁ,

బారాశర్యుండు దీని వాక్రచ్చె దయఁ.

౧౦౧

శా. శ్రీమద్భాగవతం బఘాంధ్యములు తూలించు బరంజ్యోతియు,
సీమాంతంబుల కార్తిసేఘములు పోఁ జమ్ముకొ మహావాయునై,
యామూలాగ్రము కుద్దలించు భవవృక్షేఘులు కుద్దాలమై,
కామాద్యం బగు శత్రుకానన మడంగం గొల్చు దావాగ్నియై.

శా. శ్రీమద్భాగవతంబు పుణ్యదము సుశ్రీకమ్ము మోక్షాస్పదం

బామోదావహ మిష్టకామదము శాస్త్రానేకసారాళి కా

రామక్షోణి రహితపాత్రము శ్రుతిప్రఖ్యాతవాక్యార్థము

క్రామంజూష శుభప్రదం బది సమాకర్ణించినం బల్కినన్.

౧౦౨

క. శ్రీమద్భాగవతామర

భూమిరుహ రుచిరఫల బుభుక్షువులారా!

ఈ మహితక్షితి మీరలు

నేమనంబున విన్న ముక్తిసింధి గనుటకుదే!

౧౦౩

శా. పాపీయుం డం వేదధర్మవిహిత స్వాచారహీనుండు రా

నీ, పుణ్యోత్తరసత్పురాణము యదృచ్ఛేచ్ఛంబుగా విన్నచోఁ,

బ్రాహ్మిణ్యం బహుభోగ మాతనికి, నాపై దేహపాతంబునకు
శ్రీపాదాంకితసుందరం బఖలమానిప్రాప్య నిర్వాణమున్. ౧౬౫

శ్లో. హరిహరాదుల కైన దురాప మయ్యు
బండిత సమాధిగమ్యమా పరమవిద్య,
యెనఁడు దేవపురాణ మాలించు శ్రేష్ఠ
సతని చిత్తాబ్జవీరము సధిసించు. ౧౬౬

క. నినిపించిన వినఁ డెవ్వఁడు
జనినననిధితరణనొక సకలేశికభక్త,
విమరణి గరనిందల, నా
మనుజుని తను వేల! నినికి మనికియు నేల! ౧౬౭

శుకృత్తి పర్వము

క. అని సలికిన మాతనిఁ గని
మును లకిగిని వ్యాససుతుని పుట్టుక యెఱు లా!
జనితోఁ గవి యగు నతఁ డెఱు
విన భాగవతంబు? వినఁగ వేఁడుక యయ్యెన్. ౧౬౮

ప. నాపుడు సూతుం డి ట్టనియె. ౧౬౯

శ్లో. పూర్వము సరస్వతీతీర పుణ్యభూమి
నాశ్రమమున సాత్యవతేయుఁ డధిసించి,
యందొం గలవింక మిథుసచర్యలను గాంచి
దూతఁ డొకఁడొండు విస్మయఁ డయ్యె మిపుల. ౧౭౦

సీ. అనిసినంతనె యంద మతి మనోహరముగా
శిశు వొండు జన్మించి, తెలఁగె గూఁడు;
తాప్రసాద్యమై శుభతన్వంగసర్వమై
సిద్ధాంతరము లేక నెలయునాని
మాటిమఁ దాని మాతాపితలు ప్రీతి
ముక్కున ముకుఁ జేర్చి బువ్వఁ బెట్టు;

చిద్ద సర్వాంగముల్ ప్రేమతోఁ దడవుచు,
మై మెయి రాయుచు మరల రాయు;

ముఖము ముద్దినుఁ బ్రేమతో ముఖముఁ జేర్చి
చూచుఁ, జూచినచుగనే చూచి మురయు;
నద్భుతం బయి వాత్సల్య మతిశయింపఁ
జటకదంపతి కాత్మలో క్షణముక్షణము.

౧౭౮

తే. చాటకైరఁబుపై నెదఁ జటకములకుఁ
బొంగు నద్భుతప్రేమపు బుగ్గఁ గాంచి
వ్యాసుని మనస్సు, మిగులఁ జింతాతురమ్ము
నాఁగ నిట్లని తర్కింపఁగాఁ దొడంగె.

౧౭౯

ఉ. ఈ కలవింకయుగ్మ మతిహీనవిహంగమజాతి, కలమభో
గైక సమర్థమాత్ర ముపయోమము నీనికి, వారకంబునం
దీ కవపోషణం బయిన నియ్యది చేసెడియాస లేదు; నీ
నీ, కడుఁ జోద్య మయ్యె నెవి యిట్టులు పొంగుట పుత్రజన్మకు.

సీ. స్వర్గలోకావాప్తి సాధించునా పుట్టి ?
మృతి గన్న జరుపునా ప్రేతవిధులు ?
సలుపునా గయలోన శ్రాద్ధపిండజలంబు ?
విభగ నీలోత్సర్గవిధి నెరపునా ?
భస్మిష్టుడై వీని దసియించునో, పుణ్య
భాగ్యంబు విత్తసంపత్తి గూర్చి ?
పుత్తపరివ్వంగ భోగ మొక్కటి దక్క
యోజింప లే దే ప్రయోజనమ్ము.

నిట్టి తిర్యక్కులకె ప్రేమ మింతయైన
నెంత యనవచ్చు నరుల పుత్రైషణమ్ము ?
లే దపుత్త్రునకుఁ బరంబు లే దటంచు
స్థైర్యము ప్రత్యక్షముగను ఘోషించు శ్రుతులు,

౧౮౦

క. ఏ మగు నాధన మింతయు,

నీ మందిర మెన్వఁ డనుభవించునొ, యంచున్,

చూమిశయ్యోన్ దుఃఖ

భ్రమింతుడై. దుర్గతి ననచక్రుడు కూలున్.

౧౭౫

శి. ఇట్లు వ్యాసుం డనేకథా యుగగుచింత

నుష్టమై దీర్ఘకూ న'క్క యూర్పు పుచ్చె;

నుది విచారించి మనసు సుస్థిరము చేసి,

తపము చేయుంగ నేరువు దనికి సరిగె.

౧౭౬

సు. హరియో నుద్రుడో కా ర్తికేయుడో సహస్రాక్షుడో లోకేశుడో,

నమఃకుండో యినుండో గణేశుడో జగత్పాముడో సప్తార్చియో.

నరణానప్రవణుండు నా? కని మదిన్ వ్యాసుండు తిర్కించుచుం

న. నవిజ్యోతియు బోలి నారదుడు వీశాపాణియై కన్పడెన్.

౧౭౭

క. సెచ్చెన సురముని కానన

మచ్చి సమర్పించి యర్ఘ్యమిచ్చి సుచాక్యం

లిచ్చుచు గుశలం బడుగ, వి

యచ్చరము, పేతు నడిగె వ్యాసుకలతకున్.

౧౭౮

శి. అంత, వ్యాసుండు దేవర్షి కనియె నిట్లు:

పుత్రవింశతీనకు లేవు పుణ్యగతులు;

సుతాని గామితలు; నామది సుఖము లేదు;

మఱి విచారించు నందుకే మరల మరల.

౧౭౯

స. పుత్రుల డెట్లు గలుగు? బుత్తుల బ్రసాదించు

పుణ్యదైన మెది పూజ సేయ ?

శరణు సొచ్చినాడె. సర్వజ! సెలవిమ్ము;

యెవని పూజ సేతు? నేని దిక్కు ?

౧౮౦

క. వ్యాసుడు చేసిన ప్రశ్నం

బా సంయమివరుడు వించు ననే నాదృతి ని,

ట్లే సంప్రన్నమే విష్ణునిఁ

శేసన్ మాతల్గడి మున్ను, చెప్పెద వినుమా.

౧౦౦

శా. శ్రీనాథుండు జగద్గురుండు విలసత్ శ్రీవక్షవక్షుండు ని

ధ్యానస్థుం డయి యుండ, వేధ యొకనాఁ డత్యద్భుతావిష్టుఁడై

కానన్ లేక తదీయ హేతు, వెఱుగం గాంక్షించె దామోదరున్

శ్రీనారాయణు నాదిదేవు హరి శౌరిన్ విష్ణు సర్వాత్మకున్. ౧౦౧

శే. భూతభవ్యభవత్ప్రభూ ! పీతవసన !

దేవదేవ ! జగన్నాథ ! తెలియఁ జెప్పు

దేనికై తప మొనరింతు ! ధ్యేయ మేది !

విస్మయం బయ్యె ధ్యానింప విశ్వపతివి.

౧౦౨

క. నీ వాదికారణంబవు;

నీవే కర్తవు, సమస్త సర్వాహుఁడవున్;

నీవే సంహర్తవు తుది;

నీవే సకలార్థకరణ నిపుణుఁడవు హరీ!

౧౦౩

క. నీ నాభిన్ జన్మించిన

నే నీయాజ్ఞన్ సృజింతు నిఖలజగత్తున్;

దానికిఁ గాలము రా, నీ

శానుఁడు, నీయాన, సమయఁజలుపును దేవా !

౧౦౪

క. రవి తిరుగు, టగ్ని కాల్చుట,

పవనుని చలనంబు, మఱువు వర్షింతులు ము

న్నవు నివి నీయాజ్ఞ నె; ప్రభుఁ

డెవఁ డుండు బయలు నీకు నిను ధ్యానింపన్?

౧౦౫

తే. ఇ ట్లనంగ బ్రహ్మ, హరి నచియించె బ్రీతిః .

వత్స! విను మేకమనమునఁ బల్కు-దాని,

స్థితికి నే, నీవు సృష్టికి, హాతికి శివుఁడు,

కారణము లంద్రు సరదేవగణములెల్ల.

౧౦౬

క. కానీ నీకు నా కీ

శానునకుం గారణంబు శక్తి యటంచు
జ్ఞానులు శ్రుతిపారగు లగు
మానుల సిద్ధాంతవచనమార్గము, వత్సా!

౧౮౮

క. నాయుండు శక్తి సాత్త్వికీ,

యా యీశుని శక్తి తామసాత్మికయు సగుణ,
నీయందు రాజసం బగు,
నాయుంబకు మువ్వరమును స్వాధీనులమే.

౧౮౯

క. నేను స్వతంత్రుడ నెన్నఁడు

గా, నెఱుంగవే శేషశయ్య గనుమూయుదుగా,
నే నాశక్తి కధీనుడ
నై నిత్యము తపము సేతు, సదియే కొలుతు.

౧౯౦

౧. ఒకనాఁ డామెయనుజ్ఞ శ్రీ మెఱయ, గ్రీవోల్లాసి నై యుండు; నిం
కొకవో డానవకాత్రిశో భయదమా యుద్ధంబు సర్వాంగముల్
వికలంబై చనఁ జేయుదుం; దెలియవో సిగ్గింపవో మున్ను జ్ఞ
ప్తికి రాదో, మధుకైటభాసులుల విఖ్యాత దోష్యుడము.

౧౯౧

శే. జగతి యోకార్ణవంబైన సమయమందు

గర్జమలభూమిలై మదగర్వితు లగు
వారిలో నైదువే లేండ్లు పోరి జయము
గంటి దేవీప్రసాదంబుకలిమి దువసు.

౧౯౨

క. గడగడ వడకుచు బడలిస

నడువున నుడివడుచు వ్రాలి పద్మముమీఁద
పడియుంటి వపుడు చూడవో
యడిగెదు మఱి కన్నులార సరసినదాని.

౧౯౩

శే. కూర్మమై కూర సరసింహమై కొలమ సయి
యేల తిర్యక్కు నెదు నే స్వేచ్ఛ యున్న?

నా పరాశక్తి, కింకరుం డౌదు నేను;

హీనయోనిజన్మం బెవఁ డిచ్చగించు?

1000

శే. పూర్వ మొకమాటు నాశాబ్ద మార్పి విరిచు

శిరము తెగిపోవఁగా హయశిరముఁ దెచ్చి

శిల్పిచే నీనె యోజింపఁ జేసినావు;

హయశిరుఁడ నైతి, నెఱుక యున్నదియె లేదా!

1001

క. శక్తికి స్వాధీనుఁడ నై

శక్తి నె ధ్యానింతు నేను సతతము భక్తిఁ;

శక్తికిఁ బరతర మగునది

శక్తుఁడఁ గా నే వచింప, సత్యము వత్సా!

1002

శే. ఆ మహావిష్ణు వాక్యము లబ్బజుండు

తాను విన్నవి నాకును దయ వచించె;

నఖిల కల్యాణ కామితావాప్తి యగును,

నీవు హృద్విధి నిలుపు శ్రీదేవి పదమె.

1003

శే. వ్యాసుఁ డాలించి నారదువచనసరణి,

నాత్మ యుష్పంగ దేవీపదాబ్జయుక్తిఁ,

దప మొనర్చెను మేరుపుత్రమునందు

నంచుఁ బల్కిన సూతున కనిరి మునులు.

1004

హయగ్రీవాపతారము

శే. విస్మయం బయ్యె, నుతియించు వేద మెవని,

నాదిదేవుండు మాధవూ, డతని శిరము

దైవయోగంబుచే నెట్లు తఱుంగఁబడియె?

హయవదనుఁ డెట్లు లయ్యె జనార్దనుండు?

1005

స. అనిన సూతుం డి ట్లనియె.

1006

౧౧. అదియ తెల్పెద వినుడయ్య సానధాన
మైన మనమున మీ రెల్ల మానులార!
శర్మదాబును సకలార్థసాధనంబు
దేవదేవేశుపావన దివ్యగౌరవ. -౨౦౮-

౧౨. పేయేండ్లదశక మనురల
హో యుద్ధము చేసి యుచ్చుతుండు శ్రాంతిండ్లై
పై యెటుగక సజ్యధను
స్నే యవలంబించి కొటి నెంతయుఁ గూర్చెన్. - ౨౦౯ -

౧౩. సర్వాసనుండై యొక్కడఁ
బహుపతి విల్లు కలభౌగముసంధుఁ
ధన్యగతి వ్రేలఁగా నెజ
దర్శింబునఁబోలె గొప్పయె స్యాపనిరూఢిన్. -౨౧౦-

౧౪. చాచుశిరోనామకాసురహతిక సురలు
చుం మొకఁడు చేయఁ దలపెట్టి ముఘురఁ గూడి
లిసహారులు మూడుఁ జన నొక్కవేశఁ జనిరి
ప్రభువు మఖిపతి విష్ణు దర్శనము చేయ. -౨౧౧-

౧౫. చక్రి వైకుంఠమున లేని, జ్ఞానదృష్టి
నెఱిగి కలచోటు, చేరెను సురగణమ్ము;
చేర చూచె విచేతను శౌరి విష్ణు
యోగనిద్రావశాత్తుండై యున్న నిభు. -౨౧౨-

౧౬. దేవదేవుడు నిద్రింప, దేవగణము
చింత నొందె నొక్కంతయుఁ జేయ లేక;
సురపతి వచించె "బల్కుఁడీ, సురగణములు,
భంగ మొనరింప నిద్ర కుపాయ మేమొ". -౨౧౩-

౧౭. కుద్రుం డంతట దేవతాళి కిటులఁ రూపించె గర్తవ్యమున్;
నిద్రాభంగము చేయ రా, దయినఁ గానీ, యజ్ఞకార్యంబుగా

భద్రం బా నొక వప్రి సృష్ట మయి భూపాన్వయస్థస్థగ్ర ము
చ్చిదింపక, ధనువు విముక్త మగు, నీ శ్రీనాథుఁ డున్నిద్రుఁడై.

శీ. శివుని యాసతి నొదలఁ జేర్చి, యవుడు
వప్రి నొకదాని సృష్టించెఁ బద్మభవుఁడు;
దేవకార్యముఁ దీర్చ సందెప్త మయ్యు,
వప్రి యొల్లక వేధనో బలికె నెట్లు.

—౧౧౮

ఆ. ఆలుపగల ప్రీతి యడఁచుట, కథమధ్య
విజఁచుటయును, వేలుపజఁచుటయును
నిసువుఁ దల్లిననుడి, నిద్దురఁ జెజఁచుట
బ్రహ్మహత్య లంచుఁ బల్కు - స్మృతులు.

—౧౧౯

ఇ. ఏమి కొరి సేతు నీ మహాపాపంబు!
పాతకంబు సేయ ఫలము వలదె!
దేవదేవునిద్ర జెలిపినచో నొకఁ
జేయు లంభ మేమొ చెప్పుమయ్య!

—౧౨౦

న. దానికి బ్రహ్మ యిట్లనియె.

—౧౨౧

క. సుఖభాగము గల్పించెద
మఖహులను వప్రి! పార్శ్వమహి స్థలిం బా
మఖహవ్యము నీ కిచ్చితి;
సుఖమందము; వేగ దీర్చు సురకార్యంబుక.

—౧౨౨

శీ. అ ట్లనుజ్ఞాత మై వప్రి యంటి మెనప
వేగమే నెల నానన వింటి కొనను
విరియఁగా హూర్వి ధనువును తరవుకొప్పు
ముక్త మయ్యు మహాధ్వని ముక్త మయ్యె.

—౧౨౩

తా. ఖోశీభాగము దద్దరిల్లి యడలెక, ఖోభిల్లె ప్రహ్వంజి, సు
ఖోద్యోగము లయ్యె వారినిధు, లభిపుల్ కలంపక. ని

శ్రీణుల్ కంపము నొందె, దిక్తతుల వీచెఁ ఘోరవాతూలముల్,
ప్రాణస్థానమునఁ నిరంతర మహోల్కా న్నదధారల్. పడెఁ. ౨౧౪

శే. ఇటు మహోత్పాతములు పుట్ట నెల్ల దిశలు
భూరిడుఃఖానుశంసన ఘోర మయ్యె,
సంధతమము వ్యాపించె సహస్కరుండు
కాన రాకుంట సుర లెల్ల మ్రానుపడిరి. ౨౧౫

శే. కొంతవడి సంధకార మొక్కింత విరియ
వరమకుటకుండలోద్భాసి శిరము లేని
దేవదేవుని విష్ణుని దివ్యతనువు
వికృతరూపము గాంచిరి విధియు శివుడు. ౨౧౬

క. అయ్యో! నాథా! యిది యే
మయ్యో! ప్రభు! దేవదేవ! హరి! యెవ్వరిమా
యయ్యో! యిక నీ కైవ రని
కుయ్యజీయె సమస్త దేవ కొటియు నార్తి. ౨౧౭

శే. నీ వభేద్యుడె వచ్చేద్య నిపుణగతివి
మాయ కీశుడె వొట నేమాయ యేనిఁ
బ్రభు! జగదురు! నను గ్రిందు పడవ లేదు;
నీవు లేకున్న మే మెట్లు నిలుపఁ గలము! ౨౧౮

శే. రాక్షసులు కొదు చేయరు యశస్సు లెవరు,
జ్యోతిరంగ నిది మేమె చేసికొంటి;
నేమి చేయిము? మే మిప్పు డెందు బోదు?
మెవరు శరణంబు? మా కింక నేది దిక్కు? ౨౧౯

శే. శివపుంగమ మై దేవనివహ మేడ్చు
చుండె వారించి దేవునిరుండు పల్కెఁ:
నిట్లు పరిదేవనము చేయ నేమి లాభ?
మేది యైన నుపాయ మూహింప వలయు. ౨౨౦

క. ధైవంబుఁ బురుషకారము

దేవతలారా! నమంబ, తెలియుఁడు మదిలో;

నేనాఁ డుపాయశాలియై,

యావానికె యెపుడు దైవ మనుకూలించుకొ.

—౨౨౦

శే. ఇంద్రుఁ డది యాడరింపక యిట్లు పల్కెః

దైవమె పరంబు పర మని తలఁచు నేను;

పురుషకారం బ దేల! ఛీ! సురలయెదుట

ఛిన్న మైనది విష్ణువుశిరము కనమె!

—౨౨౧

శే. సంశయోచ్చిత్తికై యంత స్రప్త పల్కెః

గలుగును శుభాశుభంబులు కాలవశత;

దేహి సుఖదుఃఖములు గుడ్చి తీరవలయు;

దైవము నతిక్రమింపఁగా దక్షు లెవరు!

—౨౨౨

క. నాశిరము మున్ను ప్రైవ్వఁడె

యీ శంభుఁడు! శాపవశత నితనికిఁ గూడక

నాశం బొందదె లింగము!

శ్రీశునిశిర మిపుడు పడియె సింధువులోనకొ.

—౨౨౩

క. వజ్ర యెన్నిమాల్లు స్వర్గవిచ్యుతుఁ డయ్యె!

నొక్కతటి సహస్రయోని యయ్యె;

భవము నొంది దుఃఖభాక్కు కాని దెవండు!

కాన శోక మొండఁ గాదు బంధులు.

—౨౨౪

శే. బ్రహ్మవిద్యాత్మ యెది, పరావ్రకృతి యెవ్వ,

రేయమ సనాతనీమహామాయ యందు,

రా జగద్ధాత్రి జనయిత్రి నఖిలదాత్రి

శరణు వేడుఁడు, మిఁకోర్కె నఫల మగును.

—౨౨౫

క. ఇట్లు పలికి సుంత యెదలోన ధ్యానింప,

నిలువఁ బడియె నెదుట నిగమరాశి,

దినకరాయమాన దీవ్యత్తనువు దాల్చి,
దేవకార్యవిధము దీర్చు గోరి.

౨౨౭

ఆ. సర్వకార్యసిద్ధి సాధనీభూతము
పరమగూఢ మైన బ్రహ్మవిద్య
వినుతి నేయుఁ డంచు వేధ యాదేశింప
శ్రుతులు దేవి నిల్లు స్తుతి యొనర్చె.

౨౨౮

వేదకృత దేవీస్తోత్రము

క. మాతల్లి! నమస్కారము
చేతుము విశ్వైకజననీ! శివకామేశీ!
భూతముల కెల్ల భూమీ
భూతపు, ప్రాణులకుఁ బ్రాణభూతపు దేవీ!

౨౨౯

క. శ్రీ ధీ కాంతి క్షాంతులు,
మేఘా శాంతులును, శ్రద్ధ స్మృతియున్ ధృతియున్,
నీ ధామంబున నెలిగెడి
దీధితులే కాదటమ్మ త్రిదశజాత్రీ!

౨౩౦

క. గాయత్రీ వ్యాహృతులును
నా యద్గీర్ధార్థమాత్ర యల ధాత్రివి నీ
వోయంబ! కీర్తి లజ్జలు
నాయత విజయా జయా దయా స్పృహ లీవే.

౨౩౧

ఆ. అమ్మ! జగత్ప్రయమ్ముఁ గనెనమ్మ! జనమ్ములు నమ్మినమ్మ! లో
కమ్ముహితమ్ము నెమ్మదిన్ గ్రమ్మినయమ్మ! దయార్హకమా
లమ్మగు నమ్మ! సంస్మృతిఁ దొలఁచి శివ మ్మొనగూర్చు విద్యయై
నమ్మ! వరేణ్య వాగ్భవ హృదాలయనమ్మ! నుతింప ని మ్మునూ!

క. స్థావర జంగమములకున్
నీవే జనయిత్రి వగుట నీ పసిపాపల్

గోవింద విధి గీశులు

దేవేశ దినేశ భువన దిగధీశులుమా!

.. ౨౩౩ ..

శ. ఎన్నఁ డీ విశ్వసృష్టి కామింతు వంబ!

యంత హరి హర విధుల సృష్టింతు వీవు;

సితి లయ విసర్గములు వారిఁ జేయఁ బూన్చి,

నోకనై యుండు సుస్మతి యేమి లేక.

.. ౨౩౪ ..

శ. నీరూపం బెఱుంగన్ సమస్థనిఁ గనన్ లే మీ ప్రపంచబునన్?

నేరం బోలు నెవండు నావములనేనీ నీవి లెక్కింపఁగా;

నూరం జిన్ని మనుంగు దాట బయ్యనై, యుద్ధ్యుక్తుఁ డైనన్ మహా

పారావారదురూపావారిఁ దరింపన్ సన్మృతాత్రం బగున్. .. ౨౩౫ ..

శ. నీవు భువనైకజనఁ వి, నీమహాత్మ

దేవతలలో నొకండును దెలియఁ డెవ!

యెట్లుకావో వీ జగన్మధ్య సృష్టి నేత,

నెఱుంగు లెట్లు శ్రుతిప్రమాణేతరమున!

.. ౨౩౬ ..

శ. నీచరిత్రంబు చిత్రంబు నిఖిలసృష్టి

కారణమ వయ్యును నీరీహ పారయంగ,

నీస్వరూప మందడు మూకు గమములకె,

మెవ్వఁ బెఱుంగ సమర్థుఁ డో, నెట్లు నెప్పు!

.. ౨౩౭ ..

శ. నెఱుంగవో తల్లి! యిప్పుడ యుపేంద్రుఁశీర్ మదృశ్య మూట?

నెఱిగెయు నెచ్చగింపవో రమేశుఁశక్తి పరీక్ష నేయి? నీ

హరి యొసరించినట్టి దురితౌఘ మవార్య మటంచు నెంచగో?

దూతము లున్నె నీ చరణోదయజగంధ సమాగ్రితాళిక?

.. ౨౩౮ ..

శ. జననీ! విష్ణుశిరోసిపాతము మహాశ్చర్యంబు, తద్ధేతం నే

మహానచ్చున్; హరి నెత్తెఁ జాట్టెనె సురానీకఁబుదోమం బెదే,

గురుశేంద్రుల్ నెర మొందింపన్; ను సంతస్పించి పూజన్, జనా

స్సగుగర్వం బునుపం దలంపెవో, వినోదం బయ్యెనో యాత్రయన్?

౩. సింధునందఃమీద గోపించినావా,
యెటు లవిధయా నీమె నీక్షింపఁ గలవు?
స్వాంశజాతాపరాధ మే మైన మఱచి
సిరికి మోదంబు గూర్పు, శ్రీధరుని తేవు. ౨౪౦
౪. నీకు సమస్కరించి, నీను నెవ్వడి నిల్పి, భవన్నియోగముల్
చేకొని, కార్యదక్షిణ లఱు, చేతు రనారత మీ సుధాశనా,
నీకముఖోకముం దొలఱవు, నీరజనాభుశిరంబు గూర్పు, త
నీ! కసరాదు వేతెగతి, యీన జగత్తుకు జీవదాత్రవే! ౨౪౧
౫. సామగ్ర స మనోహర శ్రావ్యశ్రుతి
సాంగవేదంబు లీలు దన్ను సంస్తుతంప,
సురలకుఁ బ్రసన్న మై పల్కెఁ బరమమాయ,
సింగి నసగీరవాణియై నిలిచి యుల్లు. ౨౪౨
౬. వేదప్రసాదచేతఁ
మోదించితి భయము సురలు పొందకుం డింకక,
వేదసమంతు బీస్తుతి,
సదంబులు వాపు నిన్ను గీర్తించిననేక. ౨౪౩
౭. వినుఁ డొకనాఁడు పూర్వ మరవిందదక్షిణంబు శౌరి చెంగలం
గనులకు విందున సమృతగర్భుఁడెల్లెలు వాలకెల్లికి
అనుగమమొక్కఁ యుండ రమ; యామెముఖాబ్జముగాంచి ముష్టదై
సనపిలుకొని, కల్ల చిఱునవ్వు వెలార్చె ముఖాబ్జనీనుఁడు. ౨౪౪
౮. ఇది వివరీకరీని స్ఫురించెను మంగళబుద్ధి, కామ నె
మ్మది సురకార్యసాధనసమూ ప్తికిఁ దామసి యూహించి నా
వదనము చూచి నవ్విడి, నదశ్యము, గోవుల ధన్యతొల్లె
నద నిలిపెం గటా! పరిహసించెడి నన్ను నిశ్చితాత్మయై. ౨౪౫
౯. మంగళ కన్ను లెఱ్ఱెనయి మంటలు గ్రమ్మి ముతెందు రేఖ స
ర్నాంగము కంప మొందఁగఁ మహాగ్రహభంగి శేపించ నాఘనిక,
౨౪౬

భంగమునొందుఁ గావుత భవచ్చిర మంచు విఘ్నార్ణచిత్తయై,
యంగన లక్కటా! విధన లాట సహింశ్రు, నపన్న నోస్తురే! ౨౪౬

సే. సాహసము మాయ మూర్ఖతాశౌచములును
సన్మత మతిలోభమును నిర్దియత్వ మరయ
సహజదోషంబు లిప్పి స్త్రీజాతి కెల్ల;
సదియుఁ గా కామె దామసి యానహించె. ౨౪౭

క. హరి విష్ణుడ సశిరస్కుని
బరికింపరుగాక, శాపవనమున శిర మా
సరిదిశుసాలో నడచెను
మరియున్ మీరింపరుమేలు మలయును దీక్ష. ౨౪౮

సా. గీర్వాణోత్తిములార! పూర్వము హయగ్రీవాభిషంఘో పునా
గీర్వాణుండు సరస్వతీతట మహాక్షేత్రంబునక నిష్ఠుడై
సర్వాహారవివర్జితం డగు శరణార్థహస్త మాహాశిగా
శర్వాణే నను గొల్చె దామసిగ నాశ్చర్యప్రభావంబునక.

క. ఏకాక్షరమాయావం
త్రైకాత్మతఁ జేయు చుగ్గ వంగు తప వంతఁ డే
యాకారగ నను నిండెను,
యాకారం బని భరించి యుగంజీతి దునికె. ౨౪౯

స. నను గొంచి పులికితుండై
కనులక హస్తాగ్రు లురలు గడ్డిదగవుండై
ఘనసంభవముఁ మొక్కయి
వినుతిండెక భక్తి విషయ వివరణ నుండై. ౨౫౦

క. నీకు నమస్కారము తి
నీ; కామేశ్వరివి, మోక్ష మిత్తవు నీవే,
యొక్కై క కారంబవు,
లోకము సృష్టికర్త సీతికి లోకాంతకునుక. ౨౫౧

క. శ్రీదేవి వల్లె నిట్లని :

యో దాసవ! నీతనన్ను కూర్చస్వితకు

నీదగు భక్తికి శ్రద్ధకు

మోదించితి గోరు మిత్తు ముద మేవరమో?

—౨౫౩

క. ప్రమదానహ మద్భాషల

కమందహర్షంబు నొంది, యాత్మకృముకో

సమరశ్చ మజయ్యత్వం

బమరారి యపేక్ష నేయ నాత్మని కంటికి.

—౨౫౪

క. పుట్టినవారలు తథ్యము

గిట్టుట, జన్మంబు ధ్రువము గిట్టినయెడ; నీ

విట్టి జగన్మర్యాదకో

నెట్టస భావించి కోరు నిజవర మేదే.

—౨౫౫

శ్లో. ఆ హయగ్రీవుఁ డర్థించె సంత సన్నుఁ;

దను హయగ్రీవుఁ డొక్కఁడను దక్క మొదలు

చంపలేశుల; నర మట్లొసంగినాను;

వాఁడు నరగర్వమున మీఁతినాఁడు నేడు.

—౨౫౬

౪. తిమసాత్మ సన్న ధ్యానించుటకో వాఁడు

వేదములను మునుల వేదసేయు

హయశిరం బొకండు హరిమేన సంధింపుఁ,

జతిఁడు మాన్పు సంత సమరబాధ.

—౨౫౭

క. శరదాగమ శుభ్రాంభో

భర శుభ గంభీరహరి భాషణము లిటుల్

సరమేశ్వరి పరపించిన

సురసంఘము లేచె కార్యతొరత మెఱయి.

—౨౫౮

క. పరమానందాశ్రుపరం

పర యురలం గనుల, మేన భరముగఁ బుకల్

తెరలగ, సురలును జయజయ

పరమేశ్వరి! యనిరి భక్తిపరవశు లగుచున్.

౨౫౪

క. పరమేశ్వరియోగంబునఁ

ద్వరితగతిం దృష్ట యొక్క వాజశిరమ్మున్

ఘరికన్ చేపించి మనో

హరముగ యోజించె దాని హరిదేహమునన్.

౨౫౫

శా. భీషావేశము మాని దేవతలు నా వేషంబు వీక్షింపఁ బ్ర

త్యాపస్థిత పద్మమట్లు హరి సుస్తాత్థాపితుండై సతీ

భీషత్ శ్లేష మొనర్చుచున్ సురగణం బెల్లం బ్రశంసింపఁగా

హేషాఘోషమున నపూర్వముగ నిండించె దేశాంతంబులన్.

క. ఆ హేషాఘోషం బపు

మాహింప నశక్య మయ్యె నుద్యద్యేద

వ్యాహృతియో త్రిజగత్తు

మోహన మనుకృతియె వేణుమురజశ్రుతియో!

౨౫౬

క. జ్ఞానానానందమయా! దే

వా! నిర్మల మైన స్ఫూటికాకారు నినున్!

ధ్యానిండు ము కొలుతుము వి

ద్యానీకాధారుడ వని, హయనదన, హరి!

౨౫౭

క. దేవత లిట్లు సుశింపం

గా, వాజశిరుండు సలరి కరుణామయుండై

దేవముఖుండై వారల

దేవీమఖ మొండు చేయు దీక్ష నయింపెన్.

౨౫౮

క. ఆసాదిత పరదేవీ

ప్రాసాదశీకుఁ డగుచు వాజముఖుండున్

నానవిద్యేషి హయా

స్వాసురు బరిమార్చె నాజి నవ్యాహతుండై.

౨౫౯

శే. ఈ హయగ్రీవచరితంబు నెవరు విన్న
సర్వమఃఖిల్యుక్తులై జనము మందఁడు;
పానసము పాపనాశనములు శుభము
సంపదభిదాత్రి జపయ్యత్రి సచ్చరిత్ర.

..౧౬౬

మదుతైటభకథాప్రశ్నము

సా. అది చూలించి ఋషింద్రు లిట్లునిది సూతా! యాత్మయుష్పంగె సంగ
గతంతంజన హయాన్యపుణ్యకథచే గల్యాణి సంకీర్తన
మున మన్యో, మధుకైటభప్రథన మూమూలాగ్రముం దెల్పవే,
మిది జన్మం జను చంపె విషంబు జగం బేతన్తనంబొనడక? ..౧౬౭

శే. నీవు బహుశ్రుతజ్ఞువు, మే

మీ విదానాంశ్చందానా మధికశ్రద్ధా;

మీమీ ముక్త్యర్థము

నీవక్తిప్రస్థమునం నూర్చి నిక్కము సూతా!

..౧౬౮

శే. మూర్ఖసంయోగము విషాదుఘాతి సమము,

జ్ఞానో యోగ ముచి సుధాశనసదృశము,

సశుక్ల ననుభవించు విషయసుఖము,

తేనె నెదననీ జ్ఞానము ముక్తిశీలంబు.

..౧౬౯

శే. శ్రేణుసంఖం జనం ద్దేయంగణాః,

ప్రభునముగ సర్వాదనం స సుసహాయంబు తలంపక,

శ్రవణము దగ్గిన మును గెం

జెప్పు సంశంధియములందు సగ్రగుణాబుల్.

..౧౭౦

శే. సూక్ష్మము వేదబాస్త్రాది సంశ్రేణాము;

రాజుగం బగు సూక్ష్మార్చన వినుట;

యెగులయొప్పసంగంబు యుద్ధనాన్త

వినుట, తిమసగుణ మని విజ్ఞు లగ్రము.

..౧౭౧

శే. సాత్త్వికశ్రవణంబును తత్త్వవిదులు
ముక్తైశ్వర్యంబు లటంచు వాక్రుత్తు; రండు
మోక్షదం బుత్తమము, స్వర్గమం దలంప
మధ్యమము, భోగదం బధమం బటంచు, -౨౭-౨

క. త్రివిధము సాహిత్యము, స్వీ
యననితయం దుత్తమంబు, నల వేశ్యాస్త్రీ
నివహంబున మధ్యమ మగు,
నపు సధమం బన్యయువతులం దగు నెడలన్. -౨౭-౩

శే. ఉత్తమం బాతతాయినో యుద్ధ మైన;
మధ్యమంబు విద్వేషప్రమర్శనంబు;
నిర్నిమిత్తవివాదంబు నిర్నిమిత్త
కలహ మధమము, తామసకథయు నట్లన్. -౨౭-౪

క. కాన పురాణశ్రవణము
జ్ఞానం బొనగూర్చు, బుద్ధిసంపదఁ జెంచున్,
ఏనోనాశిము, సంప
ద్ధానంబును జేయు, జెప్పు దయ దేవికథల్. -౨౭-౫

న. నావుడు సూత్రం డి ట్లనియె. -౨౭-౬

క. ధన్యులు మిగుల మహాత్ములు;
ధన్యుడే నే; నుభయులమును ధన్యుల; మిగుల్
ధన్యులు వినఁ దివురుటచే
ధన్యుడఁ గథనమున బుద్ధి దనుకుట నేనున్. -౨౭-౭

మ డు కై ట భు లు వ రం బు లు ప డ యు ట

శే. మున్నొకానొక లయవేళ మునిగిపోయె
భువనములు మూఁడుఁ గనరాక పూర్ణజలధి;
సద్భుతం బయ్యె నప్పు డేకార్ణవంబు,
శేషుపాన్వున సుఖసుప్తిఁ జెందెను హరి. -౨౭-౮

శే. అచ్యుతనికర్తృమలమున నట్టివేళ
బుట్టి రిరువురు దానవుల్ భూరిబలులు,
కనలునుం బోలె మధువును గైటభుండు
పెరిగి క్రీడింపఁ బోవఁగి లెవ్వేళ నబ్ధి.

అ. ౨౯

సీ. ఒకనాఁడు నాడు మహోత్సాహాయుక్తులై
యర్జునజలమునం దట్లు నిట్లు
దమమిహాకాయముల్ తనియంగఁ గ్రీడించి
చింతింపఁ బోవఁగి రీ చిత్రరీతిఁ
గారణసేవనమై కార్యము, నాథాచ
సోనమై యూధేయ మెందు నున్నే!
యీ సుఖం బగు జలం బెం దభిషేచెడు,
నెనకు స్పృశించినా లెట్లు పుట్టె!

మనము క్రీడింపఁ మిట వారిమగ్నుల మయి,
యెట్లు జన్మించితిమి! మన మిర్వురమును?
నెవఁడు పుట్టిందె, చితిరులు నెవర? యనుచుఁ
దజచి హాచియు నిశ్చయ మెఱుంగఁగైరి.

అ. ౩౦

శే. తీవ్రముగఁ జాలసేవు చింతించి తుదకుఁ
గైటభుం డొకింగి యిటు మధుఁ గాంచి పలికెఁ
నీజలంబుల మన నితిన్గోలెన నరయ
నచల మగు శక్తి మొకటి మహాబలంబు.

అ. ౩౧

శీ. ఆశక్తియ యుజల ము
వేళించి మునంగు, పనియ విశ్రమపదహా,
నాశక్తియ మన జన్మని
వేశం బగు సరమదేవి, విస్మయ మేలా!

అ. ౩౨

క. ఈరీతి విజౌభితులై
నా సుంజ మనోహరముగ నొగ్గచేబా

కారధ్వని యాకసమున

వారికి విన నయ్యె శ్రవణపర్వం బగుచున్.

— ౧౮౩

శే. వ్యగ్రుడై వారు భక్తిఁ బరిగ్రహించి

యభ్యసించిరి దృఢముగా నదియు, వారి

కప్పుడు సాదామిసీరేఖ యంబరమున

నమ్మలెం బులు నెలసి ప్రత్యేక్ష మయ్యె.

— ౧౮౪

శే. ఆదియె మంత్రము సగుణహా ధ్యాన మనుచు

సశ్చయించి విచారించి నిష్ఠతోడ

నశనమును సీద్ర మాని జితాత్ము లగుచు

దజ్జపాయాధు లైరి నక్రందినమ్ము.

— ౧౮౫

ఆ. వార లిట్లు తపము వర్తనహాసమ్ము

నెరపఁ బ్రీతి యయ్యెఁ బరమశక్తి;

నివి శరీరహీన దివ్యచాక్కుల, సీస్తు

నరము గోరుఁ డించుఁ బలికె నదియు.

— ౧౮౬

క. సురరిపు లది విని స్వేచ్ఛా

మరణం బర్థింప నది ముఁ జిత్తు పశ్యేత్,

మరణం బస్లే కావుత,

మఱి సురదైత్యుల కజేయ మహమం గనుకీ.

— ౧౮౭

క. ఇటు దేవీపరివర్ధిత

పటు దర్ప శరీరు లగుచు వార్ధి జలములన్

నటదూర్వుల నటియింతిరు

చటిలిం ప్రేదులైన నట్టి జలసత్త్వమునేక.

— ౧౮౮

మధు త్రైలభులు బ్రహ్మను ధర్మించుట

క. యాదృచ్ఛికముగ నొకనాఁ

డాదైత్యులు కాంచి రందు సజ్జననునిన్

వేదంబులు నలుమొగముల

నాదవిసోదంబు చేయ సంధించు విభున్.

— ౧౮౯

క. ఆచతురాస్యుని హరిలు

చూచినమాత్రమునఁ బొంగి తొలిత మెఱయున్

చూచించిరి, భుజయుద్ధము

లే చేయుము, దిగుము గద్దె లేకున్నయెడన్.

— ౧౦౦

క. మాభుజములతీట చనం

గా భాగ్యమునలన నీవు కనఁబడినా నీ

శోభాస్పద పద్మసన

సోభాగ్యము నీభాగ్య సదనము సుహృద్!

— ౧౦౧

ఉ. ఆ మధు కైటభుల్ బలమదాంధులు తన్నెటు ధిక్కరించి మా

గా మొనరింప ముట్టి, నశి హృద్ధా విచారిణ సేన దశ్శుడై,

నామము దాసభేదములు సంయుగ మిం గొనఁగూడ విక శ్రీ

ధాముని నేలుకొల్పుట విధాన మటంచు విశ్చిత్తాత్ముడై.

సీ. మాధవా! ప్రద లేత మృనాళినాళి!

హరి! నమజ్జనదుఃఖాపహరి! తమ్ము;

సర్వలోకేశ! లేవయ్య, సర్వశక్తి!

లేనరా దుష్టసంహరి! దేవదేవ!

— ౧౦౨

పే. శిరిణు సర్వజ్ఞ! రక్షించు సురశరణ్య!

అశలవిశ్వంభర! విశాఖాక్షి! శరణు;

ఆతితాయుతే నల్పినా రమర లదిగో;

అయ్య లేవయ్య! యేలనయ్యా యుపేక్ష!

— ౧౦౩

క. ఆహ్లాద యా శోభఁగున

గీర్తించెయ్యఁ జాల తడవు కేళిపున్ద్రా

పూర్తి గానక ద్రుహిణుడు

కర్తవ్యవిచారకలనఁ గావించె గడున్.

— ౧౦౪

ఉ. ఈ పురుషోత్తముండు సదుపిచెడి గన్నులు మూసి, యింతిగా

లేవిన లేవఁజూయను, జలింపఁ జూకింతి గతాసువో యనన్,

శ్రీపతి యోగనిద్రకు వశీకృతుఁ డౌట ధ్రువమ్ము, శక్తి సు
మ్మొ పరమేశి, తథ్యము, భజితు ననాభశరణ్య దానినే. ౨౫౬

శే. నిద్ర హరివశమై లేడు నిశ్చయమ్ము;
హరియె యున్నాఁడు నిద్రావశాత్పుఁ డగుచు;
దేవి కెవ్వఁడు వశుఁడో, యద్రాని కతఁడె
దానుఁ డోగాక, యీశుఁ డేదారి నగును? ౨౫౭

శే. సృష్టిపాలనలయకారి శ్రీవిభుండ
కింకరుండైన శక్తికి, గింకరులమ
నేను శంభుండు నీ జగన్నివహ మనుచు
యోగనిద్రాస్తవము భక్తయుక్త జేసె. ౨౫౮

అష్టాశ్మత యోగనిద్రాస్తవము

శే. ఆగమసూక్తిచేత జగదాదివి నీ వని భూతమయ్యుఁ, బృ
థ్వీగురుఁ డీ యథోక్షజుఁడు దేహ మెఱుంగక యిట్లు నిద్రురం
దోఁగుట చూచి నే నిటులఁ గొట్టిలఁజూచి వినిశ్చయింతుఁ, డ
ల్లీ! గణుతింప నీ బహుశలీలల నేవిబుధుండు శక్తఁడో? ౨౫౯

శే. ఈజగత్కర్త్రుఁ జైతన్యహీన మైన
ప్రకృతిగా నిన్ను వర్ణించి పలుకుసాంఖ్య
తెంతి మందవిచారులే! యెట్లు బహు
యీ హృషీకేశుఁ జైతన్యహీనుఁ జేసె? ౨౬౦

శే. నీ నానాగుణవటన వి
ధానం బెవఁ డెఱుంగఁ బాలు, డల్లీ! ను సర
గ్యానామమునఁ ద్రాణాలము
ధ్యానింతురు మహా మరులు తాత్పర్యమునకొ, ౨౬౧

శే. బోధలకు బోధకారణబుద్ధి వీవు,
దేవసుఖపేతు నైన శ్రీ వీవ దేవి!

సకలజనముల కీర్తియు శ్రద్ధ నీవ,
మతియు రతి నీవ, కాంక్షియు ధృతియు నీవ.

300

౬. అక్కడ వాక్కు వెన్దిరుగు, నందు మనస్సు నివృత్త మాను, నే
నొక్కటి నేర్తు దాని గన నోప నటంచు, ననంత మైన నా
వాక్కులు దాని స్వస్థిసనవాయు వటంచును, వేదమూతయే
చిక్కు నది జక్క. ని నైలియఁ జెప్ప, ని కేరికి సాధ్య మా నుమా?

౭. తర్క కోటిఁ బ్రమాణశతంబుచేత
ను నెఱుంగ నైతినే బగజ్జనంబునుచు,
నేడు ప్రత్యక్షముగ హరిఁడ్రు జూచి
మునిగిరికి, నిను హరిహరు లెఱుంగ రంబ!

301

౮. హృహో యని నీనామ
వ్యాపృతై లేకుండ శ్రౌతియాజ్ఞికవిధులం
దే హోమము చేసిన య
హృహోమము సుగల క్షేప్తు లందును? జననీ!

302

౯. శాస్త్ర దేవతలకు నీ
వే వృత్తిప్రదవు, విష్ణుఁడెంత సిలిచినా
లేవం; డీ మధు క్షేత్ర
దేవారిభయంబు నీనె తీర్పుము తస్మి!

303

౧౦. అయ్యో బలదస్పితై
యి య్యసురలు సిలిచి చెడుట నీ దుష్టులకో
గయ్యం బొనరింపఁగ భయ
మయ్యడి, రక్షింపు శరణ మంటిని దస్మి!

304

౧౧. నీపదసంకజంబు లెద నిల్పి భజించుచు నన్యదేవతా
శాపం చేయు హోయించును హోకవిధాత్రివి కామదోధిపా
నీపరమైన భావనల నృత్యము నేయుచు నీపదంబు లా
లాపన చేయుచు నీ నుఁ దలంచుచు జొక్కు మహాత్ములే కృతుల్.

శే. ఇంత భీశాలి విష్ణు బంధించిరావు
నిద్రలో నెట్లు తల్లి! నిద్రద్రశ కి!
యిప్పు డీవిష్ణు తేజస్సు నిలకమైన
శుభగుణంబు లేమాయెనో చూడు మరల!

30-

శే. ని న్నిలుంగుమలే, జగన్నివహ మెల్ల
భావమూత్రాన సృష్టించి పరమదేవి!
యాత్మనిర్మిత మోహజాలంతరమున
నాడుకొందువు నలుడు నాట్యముననట్లు.

31-

క. నే నెలుంగున నీ నీలల,
నీ నిలులము సృష్టిచేసి స్వేచ్ఛానృత్తి
లీనము చేయివు నీల
నే, నను నిపు డట్ల చేయ నెంచెనా తల్లి!

32-

క. మరణమునకు నే వెళవను,
హరింపు వాంఛింతువే స్వహస్తంబుల
దురితాత్ముల చేతుల దు
ర్మరణపు టవకీర్తి కాన్ప ముగద జన్మి!

33-

క. బాలా బీలా గూఢము
దాలిచి పాలించు సన్నుత, దగ నన్ను నొక
వే నె మృదు మింకొలర
నేలా. ప్రాణి తేవి మీద! నీల యుమ్మా!

34-

క. బహుముఖముల నుని సేయగ
ద్రుహణుం శివు యోగ్యుడ హాసిత యగుచుకొ
స్వప్రహ గలుగ విష్ణు సవయన
సహవాసము మూని నిలిచె సంకాశమునకొ.

35-

ఆ. చేతనంబు లేని శ్రీహరిదేహంబు
యోగనిద్ర విడువ నొక్క సారి

జెరిచి కన్ను, లొడలు విరిచి, స్పందించుచు
నావులింప, వేధ యుట్ట యుట్టె.

కెండ్ల

శక్తి వ్యూహ కథనము

౧. అది విని సంతోషార్థము లగు యమ్మును లిట్లని ప్రశ్న చేసి, ౧౯
వినితృప్తరాణజాత! యతి విస్మయ మయ్యె భవత్కథానకం
బిది కడు సద్భుతం జలంగ మెన్నడు నిట్టిది, సృష్టికారణ
స్వరూపు విరిచి, పొగుడు శౌరి, లయంకరు డీశుఁ డందుగో!

౨. అందు జనిండునుండు మహిమ! వృత్తసత్త్వ సేనాని సచ్చిదా
నందమయుం డనంతుండు సనానినుఁ డాద్యుండు సర్వశక్తి ని
ష్పందిండు సర్వశక్తి శుచి స్వామియై వినశాత్ముఁ డైట్టె ల
య్యెం దయఁ బల్కు మొన జయించిన శక్తి సూర్య మెట్టిదో!

౩. ఎని రాక్షసి తమద్ధనం జచట! నీ ధీశుఁ జగన్నాథు నా
స్మితశంఖం నొకరిండు జాత నన! యత్యంతాద్భుతం మయ్యెజీ,
విరచించెగిడె వ్యాసగిష్ట! హృదయవిస్మృత సందేహజ
ల వికేషంబులు జ్ఞానభక్తిమున శీలం ద్రెవ్వి ఛేదించవే. ౩౦౮

౪. చిలున వృత్తియూనవృత్తిముప గాం ఇం నొంద నూర్చుండు ప
ల్కుఁ రహస్యం బిది, తీర్చి నే నని ముగ్ధకంబులందుం జరా
చుంబునాని నొకఁ డే, పథిసంజాతాది మానంద్రులే
యెలుగికి శీ రల నొరదుండు కపిలుండే నాకు సాధ్యంబుగో!

౫. ఆ సూర్యునిండు నొందేవుండు ననుం డాద్యంతసాన్యండు డే
పానీకానందశ్శూఁ డాధ్యుని విరాజ్యంబు డటంకుం నదా
శ్రీనాథుం బురుషోత్తము హరిండు జక్ర శాక్తి బీతాంబు
ధ్యానాభిష్టిండు జీసి కంఠంబు లోడగొన్నా తాదుంగు! ౩౦౯

౬. ముఱియుం గొందలు గొల్తు రీశుఁ డు సంతోషించి నారీమనో
హకు నొగాంబు నాగహరుం బుసంహతుం మహాదేవు శం

కరుఁ బంచాస్మ్య హిమాంశుశేఖరు జగత్కల్యాణకృత్యైర్బహుఁ
హారు హుంకార విధూతి మన్మథ మహాహంకార టంకాయుక్.

క. ఉద్యంతః ఉస్తమానుడు

సౌ ద్యుమణిని నుభయసంధ్య లగ్నాహమునం
దాద్యం దని ధ్యానింపగ
నుద్యోగించెదరు వైదికోత్తములు ద్విజుల్.

3-౨౭

క. కొందఱు కొలిచెద రగ్నిస,

గొందఱు కొలుతురు మహేంద్రుఁ, గొందఱు చిరువక్;
అందఱు సభికుఁడు విష్ణుం
పందరు ఋషివరులు గంగయట్టలు నదులక్.

3-౨౮

స. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, శాబ్దము అని ప్రమాణములు మూఁడు.
కొంద అనుమానంబుతో నాలు గనియు, మఱికొంద శాబ్దము నొ
గలిసి యై దనియు, మీమాంసికులు అనుపల్లభి^౪తో నా^౫నియు,
ఐతిహ్యమును జోడించి పౌరాణికు లీ^౬నియు, వచించును. ఎంద
ఱొక్క ప్రమాణములను నొడివినను, పరబ్రహ్మ యొక్క ప్రమాణములు
కందరానిదై యొప్పు.

3-౨౯

శే. శ్రుతి విచారించి ప్రత్యక్షగురు లెఱింగి

శిష్టపథమున దృష్టాంతచింత చేసి
తిర్క మొనరింపనలె బుద్ధి దఱచి తఱచి
యిది పురాణముల్ మునులు కీర్తించుపథము.

3-౩౦

సీ. సప్తకు లోకంబు సృష్టించుశక్తియు,

సైకుంటునందుఁ దద్భుతావశక్తి,

హరునందు సర్వసంహారకశక్తియు,

సంప్రకాశకశక్తి సవిశ్వసందు,

దహనునిలో సర్వదాహకశక్తియు,

బ్రేరణశక్తి సమీరునందు,

నాదిశేషనియందు నాదికూర్చుంబున
ధరయందు నున్నది ధరణశక్తి,

శివుడు కుండలి విడిచిన శివత నొందు,
శక్తిసీనున కసమర్థసంజ్ఞ చెల్లు,
గమనభోజనముల శత్రుదమనమందు
శక్తిసీనుంబు సింద్యంబు జగతి నెందు.

327

క. ఆశక్తియె సర్వగతం,
బాశక్తియె సర్వయోని, యదియే బ్రహ్మం,
బీజం, బని యెఱిగి బుధుం
బాశక్తియునాసంబ ప్రారంభించు.

328

క. హరి హర విరించు లైనెన్,
నాహగ్ని యమేందు సూర్య హసపు లైనెన్,
సుర తేవరుం దమ పనులే
బుద్ధులై బ్రుంకెదరు శక్తివర్జిత లైనెన్.

329

క. సగుణం బని స్వేదన మని
యగు వెండు విధంబు లదియు; నందు సరాగుల్
సగుణము గోలునెరు, స్వేదన
మగున దెలుగుదుగు విరాగులైన యతీంద్రుల్.

330

క. వరియించిన వర మదియో
కరుణించును విధివిధానకలితార్చన ద
ద్వరినస్యావరినర్జిత
ఖరతుల్యులు పెక్కు - లుండు కలిలో మనుజుల్.

331

మ. అది బ్రహ్మాండము సృష్టి పాలనము సంహారంబు గావించు, న
య్యది భ్యయంబు విధిశిశేవులకున్ యజ్ఞానికర్తృంబులం,
దద ప్రాపించెను నారిదుండు విధిచే, నాతిండు గోవిందుచే,
నది పారాశరి నిత్యసేవ్య మని నా కాదేశముం జేసె నూ.

332

క. అనవరతసేవ్య శక్తియే,

నినఁ జనదు తలంప రాదు వేఱను నుపవ్రల్,

వినికి గల బుధుఁడు కన్నుల

కనలేఁ దేశ క్షిప్రీను ఘనజడిమంబుఁ!

33. ౧

ఁ. శక్తికూప మీలు ప్రసంగించి సూతుండు

సరనశాస్త్రుఁ డగుచు భక్తియుక్తి

గనుల హస్త బాష్ప కణములు దనుకఁగా

గోట మీటి యందుకొనియెఁ గథను.

33. ౨

పాప మడుకెటచులతోఁ బోదుట

ప. హరి నేత్రంబులు వీడి నాసికయు నొస్యంబున్ విసర్జించి కం

భరభాగంబు త్యజించి బ్రహ్మహృదయాంత ద్వేష మూఁకులన్

బరనర్జించి పదంబు లిట్లు నరున్ సర్వార్థమున్ వీడి యం

బరమార్థంబున యోగసద్ర సలిచెన్ భద్రప్రదాదభయై.

33. ౩

క. జృంభానందభుంక్షై

స్థంభితకూపంబు వీడి సద్యోజ్ఞానో

జృంభిత చేతనుండై హరి

యంభోజజుఁ గాంచె నెదుట నత్యంతాత్మన్.

33. ౪

క. జలధరగంభీరధ్వజ

యలికెన్ హరి, తపము నదలి వచ్చిని వేలొ?

యలికెద వేలొ? చింత

కులతం బొక్కెద న దేలొ? విధి! చెప్పుమా.

33. ౫

ప. అస యాదరంబున నడుగు విష్ణుదేవునకు బ్రహ్మదేవుఁ డిట్లనెను.

శ. దేవా! యీమధుకైటభుల్ శ్రవణపూర్తిన్ నీకు జన్మించి బ్ర

హవిస్సూరితదీర్ఘ దేహులు మదాంధ్యాంబు త్తచేతస్కులై,

నానెంటం బడినారు ఘోరముగ జన్యం బిట్లపేక్షించుచున్,

లేవయ్యా ననుఁ గాన; నీరిశిరముల్ ప్రెల్లింపవయ్యా, హా! 33. ౬

క. పలికెను బడు లిట్లని హరి :

నిలు వత్సా! యింక నీవు నీర్భీకుడవైనై,

పొలియింతు నిపుడ మీరిం

దెలియు గతాయులుగఁ బోరఁ దివురుట నానో.

334-

శా. ఇహో నచ్చటి కేగుదెంచిరి మదాహంకారహంకారు లా

భీమానోలితదీర్ఘజిహ్వలు మహావేశంబునో వార్ధి క

హోంబందోశన నూగులూగుచును బర్బుల్ వారుచున్ దైత్యు ల

చిహ్నించి విరించి నార్చి రోగి బ్రహ్మాండంబు భేదిల్లఁగా. 335

క. సందా! హోయింతుడవైన

యిం దే తెంచితివె నీకు నీతడు నోహో!

ప్రమంబింతుము నీను నీతఁ

ముందర నె నిలుము పోక పోరుము నూనో.

336

క. ఇతని మహాభోగంబుల

యహోశయ మంతయును భోవ హరియింతుము, పో

నిత మొనరింపుము, కాదే

ప్రబోకుము దాసోస్థి యనుచుఁ బ్రార్థించి మమున్.

337

శా. ఇ మధుక్తలభాసుర మదాంధ వచస్సులు నొలకించి, యు

న్నామనుసాభిభూతుఁ డయి, దానవస్తైరి వచించె వారికిన్,

మీ మద మిస్త్వచో యహోశయ, మీకు రుచించునయ్యోని పోర నా

నో మతి లేని డిదే సమరదోహలిన్ నై నిలుచుంటిఁ జూపండి. 338

క. సలుకుచునే యిటు నిలిచెన్

నిలువుఁగ దేజస్సు దిశల నిండఁగ, దనుజుల్

తిలకింపఁగ నచ్చేరుపడి,

యలరంగ వెలు యుడిగి బ్రహ్మ, యచ్యుతుఁ డంతఁ.

339

క. లేచినవిభు నా దైత్యులు

చూచి క్రుధన్ మండిపడెడు నూన్ములనో, సం

కోచింపక హరితో యు

ద్ధాచరణకు సిద్ధు లగుచు నార్చిరి పెలుచక.

387

ఉ. అంత నిరామయం బగు మహార్థనసంచల నూర్చిమూలికా
సంతతులందుఁ గాల్చిలుపఁ జాలని హోట మహాద్భుతంబు న
త్యంతభయంకర మృగు మహానమరం బొనరించె శౌరి యా
సాంతము వారితోడ నసహాయతఁ బంచనహస్రనన్దముల్. 388

క. కాతెనుబోలెదన్ద్యంధము

మీటి రుషక వృషభరాజమీదఁ గవియుచుక

బేదములు వాఱు భంగిని

బోరిరి మధుకైటభులును బురుషోత్తముతో.

389

క. మధు వలసినఁ గైటభుడుక,

మధుపూ గైటభుడు బహు, మఱి కైటభుడై,

మధునై మఱి గూఁదిభమునఁ

బ్రభనం బొనరిచిరి వారు పర్యాయమునక.

390

శే. ఆ నిరామయమైన యేకార్థమున

కోమహర్షణ మైన సంగ్రాహమునకుఁ

బ్రేక్షకులు నిర్వృత యుత్తిరిక్షమందు

యోగప్రదయుఁ గ్రీశీశ్వఁ దోగు విధియు.

391

క. ఇక్కరణిక సంతర్జనుఁ

డొక్క-మొగిక విరతి లేక యుగ్రాహన పరా

రక్య నులతోడ జేయుగఁ

జొక్కెక హరి; యక్క-జముగఁ, జొక్క-రి ధైర్యుల్.

392

ఉ. సంచనహస్రనన్దము లవారణ యుగ్ధ మొనర్చి యంత యో

జించె ద్రివిక్రముఁ జెది విచిత్రము శ్రాంతిఁడ నైతి, నీ

క్కించుక సుక్కి-నల్లు కసిపించరు దీనిక పోతు పేమి! న

యంచితశౌర్యముక బలమహత్త్వము నేమయె? నందుఁ బోయినో?

క. చింతాపరుఁ డగు హరిఁ గని

గంధోలు వేయుచును విజయగర్వితు లగుచున్

సంహామము పొంగఁగ నను

రాంతకునకు ననిరి దనుజు లంబుదరవళిన్.

3712

౪. పాప మలసినావు బాహుయుద్ధము చేసి,

బలము లేదు రణము నలుప, ననుచున్

దోసిల్లెన్ నొసట దాసోస్తి యసవయా,

తొమ్ము నిరా మొందు లీశయన్న.

3713

౫. నొల్లు భుజము లున్న స్థింతు మిడఁగన్న,

నీలము తొమ్ము, ముందుఁ గన్నఁ జంపి,

ముఖరక్షణ నొల్లు ముఖములపురుషులఁ

జంపుచు మింతి జండభంగి.

3714

౬. ఈ ముఖము వా రాడఁగ

క్షిపించి పుచ్చుకొంటు తీయఁనుపలన్

సంబంధులఁ బ్రశస్తితిర

మూ ముఖులై భుజ కోసఁగ నపు డెప్పుడొక్కన్.

3715

౭. నోనుచు గీ శ్రాంతిఁగ

సోనుల్, నీ సేవిత నీతాస్త్రులతో,

నీ సేవ జడి బొలుచున్,

సేవిత ధర్మవిధవివేకము గనుడీ!

3716

౮. సంచినపానము ములపాని విరామము లేక పొనుట

దంచితస్త్రై బోరితి, దక్షత నొక్కఁడ నేను, మీరు లే

క్కంచఁగ నున్నవన విరమించిత నొప్పునయ మాయ లాజి, నే

కొంచెము విశ్రమించి మఱి కూడద బోర, నొకంత యాగుడీ!

౯. ఆ దామోదరుసామవాక్యములు దైత్యద్వంద్వ మాలించి న

మోగదం బంది జయంబు నిశ్చయముగా బుద్ధి విచారించి యా

నా కూరంబు తొలంగువార మిదె నీ వర్ధించు విశ్రాంతి యీ
లే దంచుక నెప మేల మా కనుచు దూరీభూతులై నిల్చినక.

విష్ణు కృత దేవీ స్తుతి

క. అతిదూరము వా రరిగినఁ

జతుర్భుజుడు చింతచేసె సంయతమతి యై,
దితిసుతమరణోపాయము
నతనికి నతిదీర్ఘచింత నాశ్చర్యంబై.

౩౫౧

క. విద్యుద్దేహిస్ఫూర్తి స

ముద్యోతిత మయ్యె జ్ఞాన మూహాఽథమం
దాద్యశ్రీదేవీద
ద్యోద్ధ్యోత్ స్వచ్ఛందమగణ యుక్తు లటంచుక.

౩౫౨

శా. అయ్యో, ఎంచనహస్రవర్షకృత మీ యాయోధసం జంభనో

నయ్యోక్ వృథము, వృథమయ్యె శ్రమ, మూహా, యెట్లు పోరాడెదక ?

కయ్యంబుం బొనరింపకే జయము శక్యం బౌన ప్రాప్తింప నే

నెయ్యోజ్జ్ మధుకైటభప్రమథసం బీవేశ సాధించెదక!

౩౫౩

క. దీనుడు రోగియు నాత్తుం

డేనియు మరణింప దాన యియ్యకొనం, డీ

దానవుల బలమదాంధుల

నే నేటు మరణింప నచ్చగించ నొనర్తుకే?

౩౫౪

శే. అఖలకామప్రదాత్రి విద్యాస్వరూప

శక్తి యొక్క తేయే నాకు శరణ మిపుడు,

సుప్రసన్నాత్మయై యని చూచునెడలఁ

గోర్క సిద్ధించు, నీ కది కొక్కొంటిండు లేదు.

౩౫౫

క. నగ నొందుచు నటులక హరి

గగనంబున యోగనిద్రఁ గనె స్థితిద్రక,

మొగిడిచి దోసిలి వరదఁ

భగవతి నుతియించ యోగివద్యుం డిటులఁ.

31౪

క. దేవీ! యాయ! సమస్కృతి

తావింతును, సృష్టిహరణకర్తృవి నీవే,

నీవే యనాచరితనవు,

నీవే శివ భుక్తముక్త నిధివే చండీ!

315

క. నీరూపమ్ము సరూపమ్ము

నీరూపమ్ము యెఱుంగ నేర, నీచరితంబుల్

నేర సపారము యెఱుంగఁ,

నేరితి న కళాంత నేడె నీమహిమంబులఁ.

316

క. నీవు వన్నుం బూన సిద్ధానశుడై నైతి,

యెఱుచి యెఱుంగకుంటి సతచుక్రహ్నా

నీవు విడిచివంత నిర్విద్రవ క్త నై

భయదహం సియుడనుడై నీశీతి

317

క. ఘోరంబుగ నే దోరితి

వారిధినిగముల ససుగవద్యులనోడఁ,

దోరిగ నొ లొ నాజెను,

వారిలది క్షణక్షణవర్తిత మంబులఁ.

318

క. తల్లి! నాదంగముల్ నుడిసి తల్లడ నెందుచునుండ నుల్లమం

వల్లనం దోచ నీచరమహత్త్వ లన త్పటుసత్త్వ లంచు, వా

నిల్లడ నల్లనాటు నను సుబుజసూత్రుల జంపఁగాఁ గృపా

పల్లవితాంతరంగ వలు పాలన సేయఁచు వేడెదఁ ననుఁ.

319

క. తన్ను సమస్కరించి కపి దైవ్యము దోడంగ నిట్లు వేడు నా

పన్నుని నాను దేవుఁ గృపారసదృష్టులం బొచి దైర్యసం

పన్నుని జేయుచుఁ, హనుగభ స్తిమనోద్భ సుధాప్రసారమా

చిగ్నిస్థితంబు దేవి ముఖసీమ వెలార్చి వదించ నీగతిఁ.

320

చ. అభయ మొసంగిరా నిదె జనార్దన! పోరుము వీరితోడ నీ
యుభయులనంచనంబునన యోర్తువు గాక విమోహితాత్ములక,
శుభ మగు నీకు బా, మృపుడ చూచెద వీరలు జంధబాణస
న్నభ మగు వక్రదృష్టి, నవనీలమనస్కుల జేసి మండుచే. ౩౭౦

క. భవనేశ్వరీపియవచ
శ్చైవణంబున మధవుం డెఱింకుండ్ల, మా
హావరంగంబున సెల్చెను
లవణంబుధి సింహనాదరణితము గాంగక. ౩౭౧

మధుతైలభ మర్చనము

మ. మరలక సంప్రథనోన్ముఖుం డుం బోనొన్మనంబు నొన్ముఖుక
హరి నిల్చున్న విధంబు గాంచి యసునల్ హస్తాన్ముఖ నంగి నం
గరరంగంబున కొక్కఁడంటున సముద్ధానంబు మూర్తినెఱ
త్తిరి విష్ణుం బ్రభవిష్ణు జష్ణు నమరారెద్దింపనొన్ముఖు. ౩౭౨

క. నలు నలుము మహాకామా!
నలుపు చ్చెనున్పుజ! నెలవక నమగము మండు,
బలియుండ జయ మొందును, దు
గ్బలుండే నొకవేళ దైవనగమున గూడును. ౩౭౩

క. కావున జయోపజయములు
దైవాధీనములు గాంగ దన్నించి నున్న
భావితుండ పొన్నతోక
స్తావితోడ పోటుపొట్టి భ్రమరండల నును. ౩౭౪

క. ఎండల దైత్యుల జంపతి
ముందరికాలమున నీవు భుజియునేక్ష,
డిందితివి నేడు మండు,
సిం దునిమెద మిపుడ పోక నలు నలు మండుక. ౩౭౫

౧౪. ఆ మహాబాహు బిడ్డకు నడ్డ మగుచు
బనరమున నెల్ల నాచతుర్బాహుఁ డవుడు,
దృఢముగా ముప్పి సంధించి ఛిక్కరించి
మోఁద లంపించి యనురల మించి పోడిచె.

322

౧౫. అద్భుతం బగు హరిముప్పిహతి కొనిత
సంచరించియు నెల్లి కుప్పించి వారు -
నదృశమువ్వలఁ బోడిచిరి పోడివి హరిఁ
నణము పారుణ ముమ్మోఁ బరస్పరమ్ము.

323

౧౬. కొంతకాల మెల్లఁ భూరయునము చేసి
సంధిబంధ మెల్ల నహరిపోవ
బేలచూర్చు బరచి పాలి గొల్తుచు హరి
యంగుమున నున్న యంబువంక.

324

౧౭. ఆ నారాయణు నొప్పున నెక్కడి నూయూళ్లకి త్రసూరుణం
పా నేత్రద్వయ నుననద్వయమున నత్యంతమున నెల్ల పై
నెల్ల నెల్ల వికట బృహస్పమున దిగ్భాగంబు లెల్లం బ్రహ్మ
భూతం బియ్యగ నునవేంద్రులు తుల నెల్ల నీక్తింపగఁగ.

౧౮. అంతకు చేసి మోహనముభాజ్జమునందు నెలొర్చె జంధికా
కొంతము నెల్లనుందనిత కొనినమంతము దుష్టదైత్యుడై
కాంతము రాగదీపకరస్సోము న మృదులస్మితమ్ము దే
నంతకు బిడ్డకు మురియ నొన న మురిచ దృగంత కొంతలకొ.

౧౯. దగ వికస్మగ వీవ్య దగవిండు పొగభ

ప్రహరణ ప్రాణరంధ్రమున నూరి,
యెటులనునొక హసదగ్ని హేళిలు

మోలి కన్నలు మోలుమిల్లు గొలిపి,

పక పే నొకతొ ప్రేరిత శ్రీరాగ

నూతభల్లంబులు నూడి చెవులు,

ప్రావృట్టటిల్లతోపమ నవ మల్లికా

నర్వధారల జిహ్వా బడలువరచి,

ధూమకేతురూక్ష ధూమనీలోత్పల

శూలహతుల నవయవాళి నొంచి,

కామపంచబాణ కమనీయ ఘోరమై

దేవివక్రదృష్టి తేజరిల్లె.

3౮-౧

క. పంచేంద్రియ సమ్మోహన

చంచ తన్మాత్రదృష్టి సాయక హాశులక్

వంచితులై యసురలు వీ

క్షించుచు ననిమేషు లైరి శ్రీశివమూర్త్యు.

3౮-2

క. కర్తవ్యవేది దానన

హర్తయు దేవీప్రయుక్త హాసస్వగంతా

వర్త హతాద్వర్తన మో

హర్తులుగా వారి నెఱిగె నాక్షణమందున్.

3౮-౩

క. వారికి వారి జలధరగం

భీర మనోహరి ధీర విశదస్వరుండ,

ధీ రాజిల, స్మృత మలర, ను

రాసుల వీరత నుతించి యనె నీరీతిన్.

3౮-4

ఉ. వీరవరేణ్యులార! యతివేలము మీ రణకౌశలంబు చే

వారులకోట్లతో జెనఁగు లాడితిఁ గాని యెఱుంగ నెన్నఁదీ

సారము మీసరాక్రమ మసాధ్య మపూర్వము, మేలు, మెచ్చికో,

కొరుకొనుండు మీర, లొనగూర్చు నరం బది యెట్టిదేఁగమున్.

క. భువనానందవిధాత్రిని

భువనేశ్వరి గాంచి మోహమూర్ఛావశులై,

యవలేపం బభిమానము

చివ్వురింపఁగ వారు మాటు చెప్పిరి హరికన్.

3౮-5

శే. యాచకులు గాఁగ మము నెంతవారనేశ!

మేమె దాతల మగుదుము, మెచ్చు వచ్చె;

నీ నియుద్ధ మమోఘంబు నిరుపమంబు,

కోరు నర మేదియే నిచ్చువార మేమె.

3౮౮

క. పెంటనె హరి యా యసురల

జంటను బ్రార్థించె నిట్లు సంతృప్తులరై

ఁనుంటిరయే నాచే మృతి

గొంటుకునై యిచ్చగింపఁ గోరుదు మిమ్మున్.

3౮౯

౪. హరివరంబు వించు నసుర లచ్చెరు నంది

మోస పోతి మంచుఁ బొగిలి మిగుల

స్వీకరించె చేసి తిలకించి రెల్లెడ

నీరు తప్ప లేని వారిరాశి.

3౯౦

౫. వార లంత నిట్లు పల్కిరి హరిశోడ,

నీవు మా కొసంగినావు నరము,

సత్యసత్యవచన! నిర్వహింపు ప్రతిష్ఠ,

చంపు జలము లేని సమతలి మము.

౬. నానవత్తరి యంతట సుదర్శనచక్ర మనంతవక్త్రమున్

ధ్యానము నేసి నెమ్మది సురారుల కెట్లని పల్కె- మందహా-

సాననభాసుగుం డయి, తథాస్తు నరంబు నిజంబు సేతు మీ

ప్రణాములన్ హరింతు నిదె వారివిహీన సమస్థలంబునన్.

3౯౧

శే. దేవదేవేశుఁ డిటు పల్కి- దివ్యశక్తి

నూరువు లొనర్చె బహుళవిస్తారములుగ,

జలముపైఁ జూపి నిర్జలసమతలంబు,

పల్కె- మధుకైటభుల కిట్లు పరమగుడుడు.

3౯౨

౭. ఇనట లేదు సలిల మిం దుంచుడు శిరంబు,

లేను సత్యవాక్కు- నిపుడ యాదు;

మీర లట్ల వరము మీఱకుండఁ బ్రతిష్ఠ

నెఱవనలయు మరణనిశ్చయమున.

3౯౮

ఉ. యుక్తివివేకు లా యసురయోధలు శ్రీహరిసంప్రయుక్తనీ

రోక్తులు వించు విష్ణు విపులోరుతలిం బూడగాంచి జీవనా

సక్తి మదిన్ విచారణము సల్పి యుపాయ మెఱుంగుచున్ మనః

శక్తి సహస్రయోజనవిశాలశరీరులు గాఁగ నర్థులన్.

3౯౯

శా. దేవేశుండు త్రివిక్రముం డసురనిద్యేషిప్రయుంజనము

యావిజ్ఞాని నిమేషమాత్ర జఘనాయామంబు ద్వైగుణ్యనీ

లావిస్తార మొనర్చి పిల్చె, నసురల్ సంగభాంకులై విష్ణుమం

యావైదగ్ధ్య విమూఢ చిత్తత ననన్యాయుల్లలై యుండఁగా.

3౯౯

క. లక్ష్మీకీడాస్థానం

సాక్షాత్ దేవీప్రసారితాకారం బౌ

లక్ష్మీనాథుని విపులా

సూక్ష్మోరుమహత్త్వ మపుడు చూచిర దనంబుల్.

4౦౦

క. మధువైరినమాహ్వనము

మధుకైటభు లాలకించి సుఖ ఆదనం

ర్వ్యధులై తమ శీర్షంబుల

నధివాస మొనర్చి రఘుడు పారియొంటిపులన్

4౦౧

క. నఱకెను మధుకైటభభా

స్వరశీర్షమ్ములను జక్ర చక్రసృధారన్,

పరివర్జితజీవం బగు

సురారియుగళమును బ్రహ్మ చూచె నలంబున్.

4౦౨

క. యాదోరాశిన్ వారల

మేడ స్ఫెల్లడలఁ బర్వి మేడుల మగుటన్,

మేడి యను పేర్వులనెను

మేడినికి; నభక్త్య మయ్య మృత్తిక దానన్.

4౦౩

ఆ. మీరు కోరినట్టి సారపుణ్యచరిత్ర
విశదపరచినాడె విస్తరముగ;
వేదనిర్ణయంబు వినుడు ముమ్మాటికిఁ
బరమశక్తి యొకట పరతరంబు.

రంగ

సగ్విశే. ఆ మహామాయయే యా మహావిద్యయే
ధీమదాదాధ్యాయా దేవదైత్యాభిషేకే;
సామయే నిర్గుణాభ్యాపరాశక్తియే
సామయే యా గుణాభ్యాపరాశక్తియుక్.

రంగ

పుత్రార్థియై వ్యాసుఁడు తపము సేయుట

౧. అను సూత్రనిపలుకులు విని ఋషు లిట్లనిరి.

రంగ

క. సూతా! రోమాంచంబులు
సూత్రనుపుల నిష్కలగుండ మానపు, భవదా
భ్యాసం బగు మధుకైటభ
పాపంబు మహాద్భుతంబు హాసపుణ్యంబు.

రంగ

క. పాపాశిని పుష్కారం
భవీషి దం బునున్న నెటు సుతం గాంచె?
గాంధారికొడుకు కెట్టంబు
ప్రసంగింభించె వచింప భాగవతంబు?

రంగ

౨. సూత్రంబు సూత్రం డవ్వారల కిట్లనియె.

రంగ

శ. సత్తెలగ్రముల ముసీగులు తపం బెక్కగ్రుణ్ణి చేతుల,
యే శైలంబు మరుద్గణంబు సమస్తదేంద్రుడు లెవ్వశెన్
హాశండ్డిత నాశ్రమంతురు గుహల్ మాహాత్మ్యిని శిష్యుని,
నాశైలగ్రము కర్ణికారవనదన్యం బుప్పు పోయెనభిళం.

రంగ

మ. బహురమ్యం బల పీఠమశ్రంగమున సంభావించి యేకాక్షర
స్పృహ వాగ్భజము సారదోక్తము మహావీర్యంబు పుత్రార్థియై

మహితాశ్చర్యతవమ్బు వ్యాసముని నేమం బొప్ప దేవీపదో
ద్యహవృత్తుం డయి చేసె నిస్తులసదృశ్చి శతాబ్దాంతమున్. ౪౦౮

క. వసుధకు నాకాశమునకు

శ్వసనునకును బావకునకు సరివచ్చు ఘనున్,

బ్రసవించుంగావుత నును

నసమజ్ఞానప్రభావు నని ధ్యానించెన్.

౪౦౯

జే. సల్పంగఁ దపస్సు వ్యాసుజేజస్సు సింఁడి

వ్యాప్తమై విశ్వ మొప్పు జరాచరంబు;

నగ్నివర్ణంబులై నెల్లె నతనిజడలు;

భయపడె సుకేంద్రుఁ డభవుఁ డా భయముఁ బొంది,

౪౧౦

క. ప్రత్యక్ష మగుచు వ్యాసున

కత్యంతప్రీతిఁ గూర్చి యసె సేదకుండు.

సత్యామల తేజోసిధిఁ

బ్రత్యక్షులు జ్ఞాని సుకేంద్రుఁ బడినెద నంచున్.

౪౧౧

క. దేవీవామాంగు మహా

దేవుని జంధార్థమాళి దివిషద్గుణున్

సేవించి ధృతి నమస్కరి

గావించి సజాత్రమముకుఁ గ్రమ్మరె మునియున్.

౪౧౨

శ్లోక త్పత్తి

క. ఆవ్యాసహాసె యంతట

నవ్యక్తంబైన యగ్ని యుజ్జ్వలంబై

సువ్యక్తముగా నరణిన్

భవ్యము చేయన్ ముఖింపఁ బ్రారంభించెన్.

౪౧౩

క. వంశధన మొనరుచు మునిమది

సంధిల్లె విచార మిట్లు సద్యసూన్పురికి

చుంథానారణి దంపతి

సంధానోజ్జ్వలిత వహ్ని సందీప్తుండై.

కంఠ

క. సుతూఁ డెట్లు గల్లు నాకున్

సతి జూచుగఁ బరిణయంబు సలిపి యెఱుంగ; నే

మిత్రరాం పదనిగఁడాయిత

స్వతంత్రతారోధి సతివ పరిణయించు టెట్లుల్!

కంఠ

సీ. అట్లు చింతించుముషికిఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె

సప్తరోరత్నము ఘృతాచి యంబగమున;

నెంటనే కామసుమబాణవిఘ్నఁ డయ్యె,

శృతి నహించి, చ్యూసర్సి చింతించె నిట్లు.

కంఠ

క. పుత్రార్థినైన నాకుం

ఇతం బీ మోహనశత, ఛీ! బుధనిందా

పాత్రమ నగుదునె, యిదియు నె

పాత్రము నా జూచుగాఁగఁ బరిణయ మాడన్.

కంఠ

క. పూర్వము పురూరనోవిభుఁ

మూర్ఖశిచేఁ బరిభవంబు నొందఁడె రతుండై?

పూర్వహతఁ జిక్కఁ జెట్లుదు

సర్వేంద్రియము లని మాన సంయమంఁ డయ్యెన్.

కంఠ

క. విచిత్రమున ఘృతాచియు

భయవిహ్వలయై యెలుంగు పరశుచ దిశలన్

విచయమున శుక్తియై, ముని వి

స్మయ మందఁగ నెగిరిపోయె శరవేగమునన్.

కంఠ

క. తటవంబుడు నాయురణ్

హారణ్యరేతుండునోతె నెసఁగుచు దీప్తిన్

బరమాద్భుతముగఁ బుత్రుఁడు

పరదానమహత్త్వమునన ప్రభవము నొందెన్.

కంఠ

స. శిశువుశిరంబుపై సురలు చిల్కిరి పూవులవాన, ముందుభుల్
 విశదములై ధ్వనించె దివి, విశ్రుత మయ్యె వరాహునింగనా
 గళనరవానుకారిపడలాస్యము, పాడిరి కిన్నరాళి ము
 ద్వశు లయు, చూడనచ్చి రటః బర్హత తుంబురు నారనాదులున్.

స. గంగాపుణ్యజలంబుల
 సంగాహింసంగఁ జేసి స్వప్రియతనయున్,
 నుంగళదివ్యాశీరవ
 సంగతిముగ శ్రీశుకాభిసంజ్ఞతుఁ జేసెన్.

రచన

క. సద్యస్తంభవర్జితతను
 హృద్యుడగు శుకు నుపసీతుఁ బుషి. న్యాసుం జం
 నాద్యర్థ్యనుమతిఁ జేసెన్
 విద్యార్థి, గురూపసదనవిధిపూర్వముగా.

రచన

స. దండము కృష్ణాజనము క
 సుంజులుపు దివమ్మునుండి మహా కేళేరన్
 బండితమునులకుఁ గన్నుల
 పండువుగా శుకనాబుండు వాని గ్రహించెన్.

రచన

స. న్యాసుండు శుకుఁ వేదా
 భ్యాసిం బొనరెంచె దివిషణాచార్యునిన్
 న్యాసుంబు చేయ నాతం
 నాసుంపూర్తిగ గ్రహించె నన్ని చదువులున్.

రచన

పుటారపుని చరిత్రము

క. ఈ యద్భుత శుకజననం
 బో యమివరు లాలకించి, యనఘా, నూతా!
 యేయోజఁ బ్రభుఁ బురూరపు
 నాయూర్వాశి పరిభవించె నది చెలువు మనన్.

రచన

వ. సూతం డిట్లనియె.

ర. 22

క. సుద్యుమ్నుఁ డనెడు నృపుఁ డన
సుద్యుమ్ను, విధివశముచేత వనితాతనుసం
ద్యత నొంది యిలాభ్యా
ప్రద్యోతిసుఁడైన, బుఘుఁడు వరియించె నిశేక.

ర. 23

క. శశకుఁ బుధసంగతిచే
గలిగె బురూరపునిపేరు గల సుతుఁ డాతం
డిల యేతఁ బ్రతిష్ఠానపు
గలబామం బధివసించి రంజకుఁ డగుచుక.

ర. 24

శ. వానిదేహంబు చూపలానన్యానీమ,
సుతఁడు సన్ధుణగణముల కాటవట్టి,
సర్వవిదుఁడు, ప్రజాకార్యతత్పరుఁడు,
పితృ, డితిబుద్ధిమంతుఁడు, ధర్మశాలి.

ర. 25

సీ. అతఁ సుంత నుభేద్యమై యుండె నొకులకుఁ,
అరమంత్ర మతస్థుఁడ గరబదరము,
సుజ్ఞాపాశక్తి సామ్యైః సుంజె యుండె,
ప్రభుశక్తి సస్వత్ర వ్యాప్తి నుంయు,
అమల సాదులు స్వసశంబులై యుండె,
నర్హాశ్రమము ధర్మబద్ధ ముంయు,
అశుభకలంబుగూడ బలుయజ్జములు చేసె,
నిత్రదానంబు లన్వారె బలిప,
సతి సూసంబుల సేసి యతినిగుణము,
ద్రవిణబాహుశ్యతుల్య పరాధార్యశక్తి,
విక్రమసమంస మతని శీలక్రమమ్ము,
శక్రసముదయ పుగుణవశ్చక్రవర్తి.

ర. 26

జే. బ్రహ్మశాసోపహతి నరభావ మొంది
 యూర్వశి పురూరపు వరించె; నూర్జిత మగు
 నతనిగుణరాశిచే విజితాత్మ యయ్యు,
 నామె, ముందుగ నిటు సమయంబు చేసె.

గీ. ౩౦

క. రాజా! యీ సేషద్యయ
 మేజాలియు బొందనిక యీక్షింపవలెన్,
 భోజన మాజ్యమె నాకున్,
 నే జూడంగరాదు నగునింగ నురక నినున్.

గీ. ౩౧

క. ఈ సమయంబుల నేదే
 జేసిన భంగంబు నిన్ ద్యజించెద నపుడే;
 నీసమ్మతి దెలుపు, మనం
 జేసె బురూరపుడు నామె చెప్పిన ప్రతినిన్.

గీ. ౩౨

ఉ. అంతః బురూరపుండును నిరింతర మూర్వశిరూపముగ్నుడై
 యంతిపురంబులలో నుపవనాంతరభూములఁ గేళిదీర్చి కా
 ప్రాంతములందు శైలములఁ బ్రసవణంబు లుపత్యక్తంబుల
 దెంతయుఁ దృప్తి లేక రమియింపఁ దొడంగెఁ తదేకచిహ్నంబు.

గీ. ౩౩

శ. యజ్ఞంబుల్ తలపెట్టె జొక్క-పుడు, ప్రదేతాగ్నుల్ భజంపండు,
 బాష్పల్ దిక్కుల నింపఁ బంపడు, జనాహ్లాదంబు గావించు, డి
 ప్రాంతండ్లై త్యజియించె గర్భములు ధర్మంబుల్ మనఁగ నకం,
 బజ్జండల్ల పురూరపుండు సుమబోధావర్తనంప రెయ్యె.

గీ. ౩౪

క. జక్క-నిమేషం బేసియు
 నక్క-మలేక్షణవీయోగ మనహాము గాంగొ
 జొక్కుచు నూర్వశివలపునఁ
 దక్కు సమస్తంబు మఱచె దన్మయుఁ డగుచున్.

గీ. ౩౫

క. కొన్నెళ్ళు గడవ నట్టుల
 నున్నపురూరపుని గూడి యూర్వశి భువిలో,

జిన్నంబోయెను దివి; యది

గన్న సురేశుండు పల్కె గంధర్వులతో.

ర30

క. ఊర్వశి లేసిది చక్షుః

పర్వంబుగ లేదు, శోభ వదలె దివము, మీ

చుర్చికిఁ జని వడిఁ గొనుడీ

యూర్వశియురణముల రాజునుక్తి చెడంగాఁ.

ర31

గ. గంధర్వులు నటు పలుకు సు

ధాంధఃపతియానఁ దరలి రప్పుడ యిలకుఁ.

గంధవహు మించు సరువున,

సంధిల విశ్వానసుండు సర్వాగ్ర్యుండై.

ర32

చ. అది కతోరసమస్ర, విహాయనమునఁ

గాలకాదంబిసిమాల కాటుకొనియె;

గట్టిక చీకటి నిక్కులఁ గ్రమ్మె; నపుడ

వేరియుండె నూర్వశినిఁ బూరవపుండు.

ర33

ఉ. ఆ మహాగాఢతర తమిస్రాంతరమున

నూర్వశీమేషయుగము గంధర్వవసులు

నెరపుమై హరియించి; రా యురణములును,

నెఱచుచుం బోయె మింట సమ్మా యటంచు.

ర34

జ. అమ్మా యంచు విహాయనాగత తదీయాక్రందనాదమ్ము శ్రో

త్రమ్ముల్ సోకినమాత్ర నుల్కిపడి పాదం బొదిగా మస్తకం

తమ్ముల్ దేహము మాతృభావము సముద్ధాంతంబుగాఁ గోపనో

పమ్ముల్ క్రమ్మంగఁ బల్కె నూర్వశి విభుఁ శంకారాతంకయై.

ఉ. ఓయి పునూరవా! వినవటోయి యదే యురణార్భకమ్ము ల

మ్మా యని సంశ్లేతశ్రుతుల మాటికి మాటికి నన్నుఁ బిల్చుచుం

గూలుదునోయి! నాకడుపు కోయుచు మ్రోయుచు నున్నదోయి! నీ

నొయితతద్రవమ్ము; నిను సమ్ముట నెంతటి బేల వైఖరి! ర35

ఉ. నీ వొక పూరుషుండ వని నే భ్రమతో, నివి నేను గాతు న
న్నా వని నమ్మి, మూఢమతి న్యాసము సేసితి మేషయుగ్మమున్
నీవశమందు, బుత్తులుగ నే నివి సాకుదు, జేతకాని దీ
నావనదీక్షఁ బూసి యిటు లర్హమె నిద్దురఁ బోగఁ స్త్రీగతిన్.

ఉ. ఆనుడు లాలకించి మదగాలసభావము మాని యూర్వశీ
ధ్యాననిమగ్నుడై తొలఁగు నంబరమే సరిచేసికొక యా
స్తేనులఁ బట్ట సంభ్రమగతిం బరతెంచెను మింట మేషశ
బ్దానుగతిన్ నిలుండు నిలుఁ డం చదలించుచు రాజు పారలన్.

క. వీడినపుట్టం బెఱుగక
కూడం బరతెంచు రాజుకోపమునకు వా
రోడుచు విశ్వావసుముఖు
లూడనిఁబాడిరి వదలి తదురణద్వయమున్.

ఉ. రోజుచు వెంట నంటెడు పురూరపు నూర్వశి చూచునట్లు వి
భ్రాజితమా తట్టిల్లత నెలార్చుచుఁ బాటిరి దేవయోను లా
రాజును గాంచి సగ్గు సురరామ ప్రతిష్ఠ విభంగ మయ్యె
వ్యాజముతో యథేచ్ఛ జనె పారసిప్రేముడి విస్మరించుచున్.

క. ఆ రెండు మేకపిల్లలఁ
దీఱసి తమకమునఁ జేరఁదీసి మృదువుగా
గీరుచు గోళులఁ బుణికి పు
గూరవుఁ డురమునఁ గదించి పోలత వచ్చెన్.

క. వచ్చి నిజమందిరమ్మున
నచ్చానం గానలేక యంగజవసుడై
తచ్చిత్తత విహ్వలుడై
యొచ్చె రావంబుతోడ నూర్వశి యంచున్.

క. త్రిమృదుచు దేశదేశము
నిమ్మహి సర్వంబు నెడఁ మెంతయు వ్యభో

నమ్మానిం గురుక్షే

శ్రామ్మనఁ బొడఁగాంచి పలికె దైన్యము దోషకా.

రచిం

స. నిలు నిలు మూర్వశీ! నిలుము, నీకు దృఢింప ననన్వఁడకా, గృహం
జలికెడు పల్కు నొచ్చెవులఁ జిల్కవె, నీకు వశుండ నే, భవ
ల్లలితభజానుబంధ పరిలాలిత మీ మృదుకాయ మల్లకా
కులు వృకముల్ చవిం గొనఁగఁ గోరెదొ చూడఁ బరిత్యజించి నెక?

స. సకల దేశాటనంబున శ్రాంతుఁ డగుచు,

గామమున పొత్తుఁ డగుచు దుఃఖమ్ముచేత

వివశుడై, బహుకృపఁబడె, విలసనములఁ

బల్కుఁ బ్రియుఁ గాంచి యూర్వశి జదులు పల్కె.

రచిం

స. రాజా! యెంతటి మూర్ఖుఁడవు! శాస్త్రజ్ఞున నేమియి? నే

మోజం బోయె వివేక మెల్ల! నృపులై యున్నట్టి పా రెండు న

య్యజప్రేమ నమఁదరింపై వశులై వామాక్షులకా జోరులకా?

స్త్రీ జంబూక వృకంబు లొక్కఁ డని నిశ్చింతంబుడనై పా మ్మిఁకకా.

స. కను యూర్వశి నచియించిన

కనువాక్యము లాలకించి గాని తిలకింపకే

యటమట లాడెను స్వైరీణి

యటపాశనిబద్ధబుద్ధి పార్థివనమఁడు.

రచిం

స. వేదవిశ్రుత మీ కథావిస్తరమ్ము

నప్పితిని దీని మీకు సంక్షేపపఠచి;

గౌఢకుండు స్త్రీవశుండు గాఁ జన దటంచు

బల్కు సూతుఁ నిట్లడిగిరి పఠమమునులు.

రచిం

సుద్యమ్న చరిత్రము

స. విధివశంబుచేత వీరుండు సుద్యమ్నుఁ

డనెడు నృపుండు నారి యుమ్ము నంటి,

పట్టులాయె నాతఁ డిళగ, బుధుం డొమె

జెండ్లి యూడ నెట్లు విస్తరింపు.

రచిం

స. సూతుం డిట్లనియె.

రక్కె

మ. అమృతాంభోనీధినూతి శ్రీవసిత తోడై పుట్టు జైవాత్రుకుం
డమలజ్యోత్స్నలసామి దైవతసుధాహారాత్ము డుద్యత్తుల
సముపేతుండు సరోజనాభునకు సాక్షాన్నేత్ర మాతండు చం
ద్రమసుం డొప్పు నుతింపఁగాఁ గువలయాహ్లాదుండు రాజాద్యుఁడ.

క. తారాయోమాసంగతి

నారాజుకుఁ గలిగె సుతుండు, నతనికి బుధుఁ డ౯

పే రుంచఁగ సార్థకముగఁ

బేరెక్కె బుధుం డటంచు విద్యల నతఁడు౯.

రక్కె

క. ఆతటి సుద మ్ముం డను

భూతలపతి సత్యవాది బుధనుతుండు గలూఁ,

డాతం డొకయెడ మృగయా

ప్రీతికొ సైంధవము నెక్కి నెడల నడవికి౯.

రక్కె

క. కతిపయ పరివారముతో

నతఁడు౯ వేటాడె ధనువు నొక్కర్థాంశం

బు తిచివి శరప్రమోచం

బతివిస్మయముగ నొనర్చు చానందముతో.

రక్కె

క. తిరుగుచు రుచు మృగ శశ సూ

కర సకరము వ్యాఘ్ర మహిష ఖడ్గ గవయములొ

శరభంబులు సింహంబులు

నటకుచుఁ జేరెం గుమార నాహక నశము౯.

రక్కె

ఉ. మేరువుమూలమం దది యమేయమహత్త్వము పల్లు దివ్యుని

దార మధూక రాజితము డాడిమ చంపక నారికేళ వి

స్తారము మాధవీ చనన సాల తమాల తతంబు రాజవం

సారవనాదితంబు భ్రమరాళిరుతిం బభిరామనీమయై.

రక్కె

క. అందుం బూచిన తరువుల

యందంబుం గంచుఁ గోకిలార్భటి వించున్
విందైన నతఁడు సేవక
బృందముతో నా వనప్రవేశ మొనర్చెన్.

౪౬౫

శే. అక్కజంబుగ సుద్యమ్ముఁ డాక్షణంబ

స్త్రీస్వరూపమ్ముఁ బొంది భాసిల్లె నట్లు
వనితలై యొప్పె నతనిసేవకజనంబు,
బడబగా మాతే నతనియశ్వమ్ము గూడ.

౪౬౬

క. ఏ మిది యని రాజర్షి యి

దేమిటికి, నుపాయ మేది, యెవ్వఁడు శరణం,
బేమాడ్కి గృహము సొత్తును,
నేమించెద రాజ్య మెట్లు నే నని నగచెన్.

౪౬౭

వ. అన విని విస్మయావిప్లులై యట్లగుటకుం గతం బేమి నవిస్తరంబుగఁ
దెలుపు మని యడిగిన ఋషులకు సూత్రం డిట్లనియె. ౪౬౮

శే. పూర్వకాలం బొకానొక పుణ్యవేశ

నీననంబున దర్శింప నెంచి గిరిశు
నరుగుదెంచిరి సనకాదు లాదిమునులు
దిశలు వెల్లించుచుం దమ దివ్యరుచుల.

౪౬౯

శే. గిరిశునింగూడి క్రీడించు గిరిజ లజ్జ

నిలిచినం గాంచి ఋషు లందుఁ దొలఁగి ననిరి;
ఈ వనము చొచ్చినట్టివా రింకమీఁద
స్త్రీ లగుదు రంచు శాసించె నీలగళుఁడు.

౪౭౦

క. ఎఱిగినవా రెల్లరు నట్లు

లరుగ కుపేక్షింతుకాని యా సుద్యమ్ముం
డెఱుంగక కుమారవనముం
జొరుటన్ స్త్రీభావ మందెఁ జొచ్చినక్షణమే.

౪౭౧

క. చింతించుచు నుండఁగనే

దొంతరలై సిగ్గుతెరలు పోచె సహజమై .

కాంతకువలె సర్వాంగము

కాంతంబై హావభావకలల వెలింగెన్.

౪౭౨

తే. ఆననము నిర్మించి యందందుఁ జెలులఁ

జేరి విహరింప నిశ యని పేరు నెలసె;

యువకుఁ డా చంద్రసూనుఁ డా యువతి బుధుఁడు

చూచె నొకవేళ నామెయుఁ జూచె బుధుని.

౪౭౩

క. వారికి నపు డన్యోన్యము

వారని యనురాగ మెదల వర్ధిత మైనన్

వారలసంయోగమునఁ బు

రూరపుడు జనించె భాస్వరుం డుం కాంఠిన్.

౪౭౪

క. అంతట నిశ తనదశైక్యై

చింతించుచో స్వకులగురు వసిష్ఠ స్మరింపెన్,

అంతికమున గోచరమై

యంతయు వృత్తాంత మెఱిగె నొక డిశవే.

౪౭౫

తే. సర్వతంత్రస్వతంత్రుఁ డా సన్మనోరద్రుఁ

డభవు సేవించి యతనిఁ బ్రీతాత్మక జేసి.

పురుషభావంబు ప్రాపింపఁ దిరిగి యిళకు

విశ్వశంకరు శంకరు వేడుకొనియె.

౪౭౬

క. సకరుణముగ హరుఁ డనెఁ బక

పక నగి యెటు లనృత మగును బలుకు మదీయం,

బొక నెల యువతిగ నిశయు మ

తొక నెల సుద్యుమ్నుఁ డనఁగ నొగిఁ బురుషుఁ డగున్.

౪౭౭

తే. కులగురుసనుగ్రహమునఁ జేకొని వరంబు

రాజు స్వగృహంబుఁ జేరి పాలనము చేసె;

నొక్క నెల నేల యేలు నత్కూరితముగ;
నంతిపురి నొక్క నెల కాంతయై యడంగు.

౪౭౮

ఆ. అట్టి నృపుని గాంచి యఖలప్రజలఁగూడ
సంతసింపఁచెరి స్వాంతములను;
యావనంబు ప్రాప్త మైన పునూరవుఁ
జేసి రాజుఁ దాను చేరె వనము.

౪౭౯

క. సుద్యుమ్నుఁ డట నవాక్షర
విద్యుత్ నారదుఃఖలన విద్యోతితుండై
తద్యోగద్యోతిత శ్రీ
విద్యోద్యోగోద్యుత ద్యువిద్యుం డయ్యెన్.

౪౮౦

క. ఆతనిభక్తికి శ్రద్ధకు,
నాతనియమనియమములకు నాతనిధృతికిన్,
బ్రీతాత్మ యగుచుఁ జరిగె
యాతనికిం గోచరించ నద్యుతరుచిహిత.

౪౮౧

శా. సింగం బెక్కి మనోజ్ఞకాంతలు దిశాస్తీర్ణంబుగా, వీరమున్
శృంగారంబును మూరిగా, నెదుటఁ దోచెన్ ఘూర్ణలోలాక్షియై,
బంగారం బగు మేనిహోఁ బవడమా పాదాధరచ్ఛాయహో,
రంగారం గల నీలకేశములహో, రాజద్విభూమాళిహో.

౪౮౨

క. పరమేశ్వరి దివ్యాకృతి
కర మరుదుగఁ జూచి రా జఖండితభక్తిన్
తిర సొగ్గి నమస్కృతి యా
చరించి బహుమార్గములను సంస్తుతి చేసెన్.

౪౮౩

మ. ఒక హో నిందిగ నొక్క-హో బురుషుండై, యొక్కొక్క-హోరెండునై,
నకలంబైన చరాచరప్రకృతిగా సంభావ్యమై, యందులో
నొకడుం గాక నెలుంగుదేవి నెలుంగన్ యొగుండువాఁడొండెయా
నొకమాసం బిళ్లయై మఱొక్క నెల సుద్యుమ్నుండునై యుండుటన్.

క. దేవి సనేకవిధంబులఁ

గావించియు స్తుతులు నతులు గడుఁగడుఁ బ్రీతి
దేవసేవాసాధా

గ్యావాప్తి యొకండె యాతఁ డర్థించె నుమ౯.

ర౮౫

తే. ఆమహాదేవి సుద్యుమ్న నమలభక్తి

యుక్తికిఁ మెచ్చి యాత్మసాయుజ్య మొసఁగె;

సంవికాప్రసాదముకల్పి నతఁడు చేరె,

బరము, మునులకు నందని స్థిరపదమ్ము.

ర౮౬

శు క కృ త నం సా ర నిం ద

క. ఆకథ శౌనకముఖముని

లోకము విని మెచ్చి శ్రవణలోలత యెసఁగె,

ఆకరణి జన్మ శుకుకథ

నాకర్ణింపంగ వేడు కయ్యెడు ససఁగె.

ర౮౭

వ. సూతుం డి ట్లనియె.

ర౮౮

తే. శుకుఁ డటుల దేవగురునిచుంతికముసండు

బ్రహ్మచర్యవ్రతాళి సర్వంబు నెరపి,

వేదవేదాంగధర్మశాస్త్రాదు లెల్లఁ

జదివె సరహస్యముగను ససంగహముగ.

ర౮౯

చ. గురుకులవాసమిట్లు లనుకూలసమాప్త మొనర్చి, యిచ్చియున్

గురున కభీష్టదక్షిణ, శుకుండు సమావృత్తుడై ప్రియంబుగాఁ

దిరిగి నిజాశ్రమంబు కరుఁదెంచిసఁ, బుత్తునిఁ జూచి ప్రీతుడై

శిరమును మూఁకుకొం చడిగె త్నేమము వ్యాసుఁడు పూటిమాటికిన్.

క. అతివేగంబున వ్యాసుఁడు

సుతుని ననాశ్రమిగ నుంటఁ జూచి, పరించెన్

అతనికి దారగ నొకముని

పుతఁ గన్యన్ శుచినితాంతశోభనఁ గాంతన్.

ర౯౦

శా. పారశిష్యుడు ప్రేమ మీఱ సుతుఁ బిల్వం బంచి యంకస్థలిఁ
జేరందీసి శిరంబు మూర్కొనుచు బాణిం జంచుపై దువ్వుచుఁ
గారబంబున రాయుచుఁ జుబుక మానందాశ్రుధారల్ ఝరీ
పారంపర్యత జాతి యంగములు ముంపం బల్కె నీరీతిగఁ. ర్మ-౨

శా. ఎంశో ఘోరతపంబుచేఁ గలిగితోయీ కుట్టు! నా కెంతయుఁ
సంశోపంబుగ నేర్చినాడవు శ్రుతుల్ శాస్త్రంబులుఁ ధర్మముల్,
కాంతం జేకొని పుత్తుఁ గాంచి మఱియుఁ గార్హస్థ్యధర్మంబునఁ,
శాంతం జేయు పితౄణబాధవలనఁ నన్నుఁ భవత్పూర్వులఁ.

మ. జననం బాది విరక్తుడౌ శుకుఁడు వ్యాసప్రోక్త సరక్తి దీ
పనవాక్యంబులు గొల్ప నచ్చెరువుఁ, దా భాషించె; నేఁ దత్వబో
ధనమర్థించి సమాశ్రయించితిని వేదవ్యాస! ధర్మజ్ఞ! శి
ష్యుని శాసింపవె, యానతిఁ శిరమునఁ యోజంతు మాతేటికిఁ!

వ. వ్యాసుం డిట్లనియె. ర్మ-౩

క. శతవర్ష తపమ్మునఁ బశు
పతి నారాధించి నిన్నుఁ బడసితి, నొకభూ
పతి వేడి తెత్తు విత్తము,
సతిఁ గొనుమా యశావనంబు సఫలము గాగఁ. ర్మ-౪

వ. శుకుం డిట్లనియె. ర్మ-౫

తే. ఏమి సుఖ ముండఁ గలదో వచింపు, తండ్రీ!
యీ మనుష్యులొకాన నిరామయంబు;
సుఖము దుఃఖవిధమై యైన సుఖ మటంచు
నెయ్యెడం బల్కఁబోరు గదయ్య ప్రాజ్ఞ! ర్మ-౬

సీ. వనిత గ్రహింపఁ దిద్వశుఁ డౌను, సుఖ మేడఁ
బరతంత్రునకును స్త్రీవశున కందు?
లోహకాప్య నిబద్ధుఁడును విముక్తుం డగు,
సుతసతీబద్ధుఁ డేసారిది గాఁడు;

వపువులే విఘ్నాత భవము, లం దంగనా
 తనువులు విప్రేంద్ర! తస్మయంబు;
 లట్టి నారీదేహ మనుభవింప బుధేంద్రుఁ
 డెట్టి ప్రీతిం బొంద నిచ్చగించు?
 నే నయోనిజుండ, నేలాగు రతి కల్గు
 యోనిసుఖమునందు నో మహర్షి!
 యాత్మరతుండ నగుచు నాత్మలో రమియించు
 నాకుఁ దుచ్చరతుల పోక లేల?

౪౭౭

ఉ. వేదములుం దదంగములు వింటిని శ్రీగురుశాస్త్రి, వేదము
 ర్వేదము తీవ్ర మయ్యె, భవభీతి ననన్యశరణ్యుండఁ భవ
 త్పాదము లాశ్రయించితిని, దత్త్వము దెల్పి యనుగ్రహింపు, దే
 వా! దయ పూని భీకర భవాద్ధి దరించు నుపాయ మెన్నియో! ౪౭౮

నీ. భవవిభ్రమణమందుఁ బవలు లేలుఁ జరించు

రవికల్లు దివిని విశ్రమణ మున్నె?

తత్త్వంబు చింతింపఁ దండ్రి! సంసారుల

సుఖము మూఢుల కీటసుఖము గాదు?

వేదశాస్త్రంబులు విధి నభ్యసించియు

రాగియౌ వాఁడు మూర్ఖుపశుసముదయ;

మానవభవ మొంది మానడే రాగంబు

పత్నీగృహదులఁ బండితుండే?

మూఁడు మాయాగుణంబులగో డెఱుంగు

వాఁడే మేధావి బహుశాస్త్రపారగుండు;

గ్రహణముం జేతఁ బూరుషు గృహ మటండు;

రయ్యె! సుఖ మేడఁ గారాగృహమ్మునందు?

౪౭౯

వ. వ్యాసుం డిట్లనియె.

౫౦౨

క. గృహ మనఁ బోలదు బంధన

గృహమును, దత్కారణంబు; కేవల మెద ని

స్సప్తహమై విముక్తుఁ డౌనెడ

గృహస్థుఁ డేనియు విముక్తికిం జాలు శుకా!

౫౦౩

క. సత్యము తప్పక శుచియై

నిత్యము వేదోక్త శ్రాద్ధ నియమాదిక స

త్కృత్యములచే గృహస్థుఁడు

స్సత్యము క్రమముక్తి గాంచు సుమీర్ష, వత్సా!

౫౦౪

శా. వానప్రస్థుఁడు బ్రహ్మచారియుఁ బరివ్రాట్టిన మధ్యాహ్నము

దేనాఁడుం దము తామ రోయుచును నేఁ డేడంచు సాంసారికా

స్థానవ్రాతము లాశ్రయింతురు గదా! సంసారులే లేనివో

జ్ఞానుల్ సద్వృత్తీలు రెల్లు తనుసంత్రాణంబు సాధింతురే? ౫౦౫

షే. పత్స! గార్హస్థ్యమునకంటఁ బరతరంబు

నెందు ధర్మంబుఁ జూడము, నెందు వినము;

జ్ఞాను లావాయులు వసిష్ఠసన్మనీంద్రుఁ

డాదిగా నాశ్రయించి రా యాశ్రమంబె!

౫౦౬

క. ఏమి యసాధ్యము వేదో

క్తములవిధి నెరపువాని కిహారములలో?

గామించిన సజ్జన్మం

బే మోక్షము స్వర్గ మేది యేని లభించున్.

౫౦౭

సీ. ఒక యాశ్రమమువెన్క నొకయాశ్రమము పొంద

యుక్త మంచును ధర్మరక్తు లందు;

రటుగాన నీవును నగ్ని సంపాదించి,

శ్రద్ధతో సతముఁ గర్మము లొపర్చి,

దేవతలను బిత్తు దేవతలను మను

ష్యులఁ దనియించి విధ్యుక్తరీతి,
ధర్మజ్ఞుఁ బుత్తు నుత్పాదించి, యాతని
గార్హస్థ్యవిధుల సంకలితుఁ జేసి,

యంతటఁ గృహం బెడలి వనస్థాశ్రమంపు
వ్రతము గైకొని పిమ్మట యతివి తుదకు
నగుట యోగ్యంబు, పిన్నప్రాయంబునందె
సంన్యసించుట యది సమంజసము గాదు.

౫౦౮

క. ఎఱుంగవు తండ్రి! యింద్రియ

దురంత దుశ్చేష్టితములు తూలించు నరున్;
మఱియు నపత్నీకున కవి
భరింప సాధ్యములు కాని బరువులు వత్సా!

౫౦౯

క. కావున నింద్రియవిజయము

కావింపఁగ ధర్మపత్ని గ్రహియించి విధుల్
సేవించి ముదిమిఁ దపమున్
గావింపుఁ డటంచు శాస్త్రగణములు పలుకున్.

౫౧౦

క. ఎఱుంగవె విశ్వామిత్రుఁడు

పరాశరుండున్ మహానుభావుఁడు విధియున్
తరుణీవశతం జిక్కిరి
వరియింపుము కన్య, నాదుపలుకులు వినుమా.

౫౧౧

వ. శుకుం డి ట్లనియె.

౫౧౨

ఉ. ఒల్లనయా గృహం, బది మహోద్ధరవాగుర, సౌఖ్య మందులొఁ
గల్గ, ధనాతురుం డెటు నుఖంపడ సాధ్య మగున్? జగత్తయీ
వల్లభుఁ డింద్రుఁడేని పలుపాట్లు పడున్ దప మింత చేసినం
తల్లన నడ్డు వచ్చుచు, సుఖాత్ముఁడు నిస్సప్తహృత్తున్ వొక్కఁడే.

చ. సుఖ మెఱుంగండు బ్రహ్మ మధుసూదనుడేని మనోహరేంద్రురా
సఖఁ గొన నేర్చియుం బరమ సౌఖ్యము నందఁ డనేకయత్నస
మ్ముఖుఁ డయి యుద్ధముల్ సలుపు మూర్ఖనిశాటులతో, ధనాధిరా
ల్పముఁడు తపం బజస్రమును సల్పుట దుఃఖయె యంచు నెంచెడన్.

ఉ. లోలుపుఁ డైనచో ధనికుఁడున్ సుఖనిద్ర క్షణంబు పొందఁగాఁ
జాలఁ, డిలక దరిద్రుఁ డొక సౌఖ్యము నొందుట సాధ్యమౌ నె, యిం
కేల మహాత్మ! నీ వెఱిగి యెర్గియు సంస్కృతిదుఃఖజాలస
మ్మేశన సేయ నిట్లు నియమించెదు నన్న భవత్తనూభవున్? ౫౧౫

క. దుఃఖము జన్మము, జరయుం
దుఃఖము, మరణంబు నొంద దుఃఖము, మరలన్
దుఃఖము గర్భావాసము,
దుఃఖమయం బీ జగత్తుతో సంస్కృతియే. ౫౧౬

శా. భార్యాపుత్రులు పౌత్రులుం బరిజనుల్ భారంబుగాఁ దప్పి
ద్ధుర్యత్నంబున లోభత్వష్టల మహాంధుం డౌచు సంపన్నులన్
ఆర్యా! దేహి యటంచు దీనముఖుడై యాచించు విద్వాంసుఁ డే
మర్యాదం గను? నిత్యమున్ మరణశుంభద్దుఃఖముం బొందఁడే!

క. ఏకోదరునిం జింతలు
సోకపు, వాఁ డెట్లొ కడుపు సుష్కుగ నింపున్,
జేకొని మూలమ్ములనో,
యాకలములనొ ఫలములనొ, యాకలి యడఁగన్. ౫౧౭

తే. కర్మకాండంబున మదాత్మ కనదు రక్తి;
పలుకు ప్రారబ్ధ సంచిత వర్తమాన
కర్మ లవి మూఁడు క్షీణించు మర్మ మేనో,
యోగమో జ్ఞానమో యవ్యయోత్సనంబు. ౫౧౮

క. జలగవలెన్ నిరతంబును
లలన తనూరక్త మెల్ల లాలనఁ బీల్చున్;

దెలియక మూర్ఖుడు భ్రమపడు
లలితము లగు భావచేష్టలకై మోహితుడై.

౫౨౦

క. గొంగ హరించును విత్తమె,
యంగన భోగముల బలము నైశ్వర్యంబుకై
రంగైన నుడుల మనముకై
దొంగిలు సర్వముగ్గ; నన్నుఁ ద్రోయకు మందుకై.

౫౨౧

ఉ. ఈ విధిఁ బల్కు- పుత్రునిరీహత కెంతయు దుఃఖతాత్ముడై
భావన చేసె వ్యాసభగవానుడు నేమి యొనర్తు నంచు, నా
పావనమూర్తికన్నుల నవార్యములై ప్రవహించె నశ్రువుల్
మై వడఁకెక మనస్సు కడు మ్లూనత నొందె నెసంగె గ్లానియుకై.

తే. అట్లు శోకపరీత దీనాత్ముఁ డగుచు
వగచు జనకుని ముని భగవానుఁ గాంచి
విస్మయోత్ఫుల్ల నేత్రారవిందుఁ డగుచు
శుకుఁడు తలపోసె నిట్లు వ్యాసుండు వినఁగ.

౫౨౩

క. ఆహా! మాయాబల మిది
మోహంబునఁ బండితులనె ముంచెడి బలిమికై;
మోహితుఁగా వేదాంత
వ్యాహర్త శ్రుతిప్రమాణు వ్యాసు నె చేసెకై.

౫౨౪

శా. ఏ దీ మాయ యి దెంత దుష్కర? విమోహిభూతునిం జేసె నీ
వేదవ్యాసుఁ బురాణకర్త జయసంవిద్వక్తఁ గౌరావరై
శ్రీదైత్యాదికళాంశసంభవు జగత్ క్షేమంకరాకారు, నే
నా దేవికై శరణంబు చొచ్చెద నమేయకై ధ్యేయ మాయామయకై.

ఉ. ఏమన నౌ నహో! బల, మ దెంతటి వీర్య మహో, ప్రభుండు మే
భామయుఁ డీశ్వరుం డితఁడు ధైర్యము దక్కి విభగ్నుపోతుడై
భ్రామిలు ప్రాకృతాపహికుభాతిఁ దదీక్షణనిర్మితాత్మమా
యామయ వార్ధి మగ్నుఁ డయి యట్టిటులై యురలించు నశ్రువుల్.

శ్రీ దేవీ భాగవతావతరణము

పే. బుద్ధిమంతుడు వ్యాసునిపుత్రుఁ డిట్లు
 శాంతుఁడై తురీయాశ్రమిసద్భవబుద్ధి
 నడుగఁగ శుకుండు, వ్యాసమహర్షి మిగులఁ
 బ్రీతుఁడై పల్కె- నాదరస్థీతుఁ డగుచు.

౫౩౩

న. చదువు శుభంబు భాగవతసంహిత పుత్రక! బ్రహ్మసమ్మితం
 బది, శుక! పంచలక్షణసమన్వితకోశము నాతీర్థమై
 నది, పదిరెండుస్కంధముల నయ్యది వెల్లు, బురాణరాశి క
 య్యదియై విభూషణంబు, కలయన్నిట నా కభిమానపాత్రమున్.

క. అది విన్నంతన నరునకు
 నదసద్జ్ఞానము వివేకచతురత గలుగున్;
 మొదలన్ దాని నెఱింగెను
 నదమలమతి యచ్యుతుండు; చదువుము సీవున్.

౫౩౪

గ. హరి వటప్రతగర్భమున నర్భకుఁడై శయనించియుండి య
 బృరపడి చింత సేసె, నెలు పుట్టితి? నాజనయ్యితి యెవ్వ? రే
 పరికరజాతజాతుఁడను? బాలుడ నెటకుఁ గారణం బెదో?
 యెఱుఁగుట యెట్లొ? సర్వము చిదేకరసం బిది యంచు వ్యగుండై.

పే. అట్లు చింతించెడి ముకుందుఁ డాలకించె,
 నీ సమస్తమహంవాచ్య మేన సుమ్ము;
 ఇతరము సనాతన మైన దేమి లేద;
 అను నఖిలధాత్రి శ్లోకార్థ మంబిగొక్తి.

౫౩౫

ఉ. ఆ శుభవాణి శౌరి హృదయాబజములోఁ బదిలంబు సేసి, యీ
 పేశలసత్యవాక్య-వర్షపేరణ వర్తిలె? బుంనపుంసక
 స్త్రీశమొ, యె ట్లెఱుంగుటని చింతిలి, భాగవతంబు నెమ్మదిన్,
 శ్రీశుండు కాంచి మాటికి జపించి దృఢం బొనరించె దచ్చుతిన్.

ఉ. ఆయెడ నామహాత్మునిమలాక్షులకుం బొడకట్టె లక్ష్మీశాం
తాయతనేత్రయై వరశుభాంబరభూషణయై చతుర్భుజా
ధ్యాయిత శంఖ చక్రకగదాబ్జ మహాయుధయై మృదుస్మితా
ప్రాయసితాస్యయై స్వసదృశాత్మవిభూతిసఖినమాధ్యయై. ౧౩౯

క. రతి భూతి బుద్ధి కీర్తియు
స్మృతి మతి స్వధ స్వాహ శ్రద్ధ మేధయు దయయు
ధృతి జృంభ తంద్ర సిద్ధయు
గతి లజ్జయు బుష్టి తుష్టి క్షమయు క్షుధయు. ౧౪౦

క. వరభూషణాంబరాయుధ
ధర్మలై మందారమాల్యదాపితశిఖలై
యిరువది యొక్కరు శక్తులు
పరవేష్టింపంగఁ జక్ర పరికించె శివక. ౧౪౧

తే. ఆ నిరాధారమైన యేకార్థవమున
సఖులఁ గూడి మహాలక్ష్మి శాంతరమ్య
మందహాసంబు పరగింప మాధవుండు
కాంచి విస్మయఁ డగుచుఁ జింతించె నిస్స. ౧౪౨

ఉ. మాయగ నున్నదీ యుదధి, మానిను లెట్లుదయించినారు, నే
నీయెడ నుంటి నేల, యెవ రెందుల కెట్టిట నుంచినారు, నా
కీచుమ యేమి కావలయు, నెవ్వరొ, యేటికిఁ గాననయ్యె, నే
దే యుననచ్చునో, తగవో, యే చిట నుందునో, నెల్లిపోదునో?

క. ఏ మొనరించిన నే మగు
నేమో తెలియంగఁ జాల, నేల విచారం
బీ ముగ్ధులభావము
శో మానం బూని యుండుదుక నిశ్చింతక. ౧౪౩

తే. అట్లు వటవత్ర చిత్ర శయ్యాంతరమున
బాలభావంబు ధరియించి పవ్వళించి

విస్మయోన్ముగ్ధుఁ డగు మహావిష్ణుఁ గాంచి
దేవి సస్మితయై పల్కె- నీవిధాన.

గీరగీ

క. ఏలా విస్మయ మందెడ

వీలాగున, నన్ను మఱచు లే మబ్బర పశా,

లీలామాయాశబలిత

హేలాబ్రహ్మంబుచేత నీరిత మిదియున్.

గీరగీ

క. నే నీ సాత్త్వికశక్తిని

గానా, నిన్నెపుడు విడువఁ గాదె ముకుందా!

నేనున్ నీతో మఱిమఱి

పూనుదు జన్మంబు సృష్టిపూర్వం బెపుడున్.

గీరగీ

శా. నీనాభిక్ జనియించి బ్రహ్మయుఁ దపోనిష్ఠున్ రజశ్శక్తి సం

ధానాత్ముం డయి రక్తరంజనకళాధారేయుడై లోకమున్

దా నిర్మించు, మనస్సు నైదయిన భూతశ్రేణిఁ బంచేంద్రియ

శ్రేణిఁ దక్కు పదార్థసంచయముతోఁ జెల్లున్ జగత్సృష్టియై. గీరగీ

క. లోకము సృజించు నిటు విధి;

లోకము రక్షింతు వీవు; భూప్రభవుండై

లోకస్రప్తకు, రుద్రుఁడు

లోకము కల్పాంతవేళ లోగొను హరుడై.

గీరగీ

ఉ. నీహృదయాబ్జపీఠమున నిత్యము నే ననపాయనై దృఢ

స్నేహమునన్ వసించెదను, నీవశవర్తినినై, సురారిసం

దోహ మదాపహర్తి నయి, తోడయి యుండి జయంబు గూర్తు, సం

దేహము మానుమా, కనులఁ దేరి కనుంగొను నన్ను సాత్త్వికిన్.

ఉ. మంగళదేవివాక్యముల మాధవుఁ డెంతయుఁ బ్రీతి నొంది ప

ల్కెం గమలేక్షణా! వినఁబడెన్ మును నాకు స్ఫుటాక్షరంబుగాఁ

గం గమనీయగీతము సగంబు శివంబు పరంబు గోప్యమం

చుం గనుపట్టు నెవ్వరివచోవిధి యయ్యది దెల్పవే సతీ! గీగీ

ఆ. పేద కలను గన్న పెన్నిధియుంబోలె,
మరల మరల దాని స్మరణసేతు,
మనన సేతు దాని మఱిమఱి మనసులో,
మరులు గొన్న ప్రణయపరువిధాన.

౫౫౨

క. హరిమధురవాక్యముల నా
పరవర్ణిని యాలకించి పరమప్రీతికొ
చిటున వ్యోలయ ముఖంబునఁ
బరికించి మనోహరముగఁ బల్కెను హరిశో.

౫౫౩

ఉ. ఓయి చోరుగజా! యెటుఁగుదోయి గుణాన్విత నౌట నన్నుఁ, గా
నీ యెటుఁగంగ నేర వల నిర్గుణ నా సగుణాలయకొ ముని
ధ్యేయను మూలశక్తి భువనేశ్వరి, నా పరమేశి సుమ్ము నీ
కాయెడ సర్వగీతము దయకొ వినిపించినయట్టి దమ్మెయికొ.

౫౫౪

శా. ఆ శ్లోకార్థము విని భాగవతగుహ్యార్థప్రకాశంబు నో
సుశ్లోకా! యొనరించె నీపయిఁ గృపకొ, శోభాస్పదం బద్ది, శా
శ్రుశ్లాఘ్యం బది, వేదసార మది, విస్మయంబు కా దద్ది, పు
ణ్యశ్శ్లోకం బది, రక్షణీయ మది, దివ్యంబుం బరం బచ్యుతా! ౫౫౫

మ. హరి! నీ వెంత యదృష్టశాలి వపుదన్నా! యా మహావిద్యయే
కరుణాపూరతరంగితాత్మ యయి వాగ్రత్నంబు వినించె నీ
కరవిందాక్ష! త్రిలోకిలోన నల శ్లోకార్థంబుకంటెం బరం
బెటుఁగ న్నొనది లేదు, దేవికిని నీ వెంతే బ్రియుండో దోహదో!

తే. ఆ మహాలక్ష్మివాక్యంబు లాదరించి,
యది మహామంత్ర మను నిశ్చయమునఁ గుదిరి
హృదయకుహరాంతరమున ధరించి దాని
నెల్లవేళ జపించు బద్దేక్షణుండు.

౫౫౬

ఉ. అంతటఁ గొంతకాలమున కాతనినాభి జనించి బ్రహ్మ దే
వాంతకభీతి విష్ణు శరణాగతుఁ డైన, మహారణంబు వి

క్రాంతి నొసర్చి, శౌరి మధుకైటభులకు మధియించి మించి య
త్యంతరతిక్ జపించె విశదాక్షర మా మనుగీతికార్థముకా. ౫౫౮

తే. అట్లు జపించుహరిఁ గాంచి యా విరించి
యపుడు ప్రశ్నించె, నీచేయు జప మ దేమి?
యెవ్వరి స్మరించి యెడఁద రమించుచుందు?
వఖిలజగదీశ! నీకంటె నధికుఁ డెవఁడు? ౫౫౯

ప. నాపుడు శ్రీహరి యిట్లనియె. ౫౬౦

క. ఎందును భగవతి నీ నా
యందుఁ గ్రియాకారణాత్మ యగు శక్తి 'వెలుం
గొందుఁ, దదాధారంబై
పొందుకొ రూపంబు జగతి పూర్ణాంబుధియుకా. ౫౬౧

ఉ. ఈ సచరాచరాత్మజగ మెల్ల నదే సృజించు, నాపరా
భ్యా సముదీర్ణ శక్తియె యనాది ప్రసన్నయై యైన మోక్షసు
శ్రీ సమవాప్తిహేతు నయి చెల్లు నదే, మఱియుకా సర్వాభిక్షా
శ్రీసకలేశ్వరేశ్వరియె నిచ్చలు సంస్కృతిబంధపేయవ. ౫౬౨

తే. అట్లు చిచ్ఛక్తిసంభవం బం చెఱుఁగుము
నేను నీవు విశ్వ మెల్ల, సృష్టయ మిది;
భాగవత మది గీతార్థపరము నాకుఁ
బల్కె, నది విస్తృతం బగు ద్వాపరాది. ౫౬౩

క. అని కరుణించిన హరి, దా
నిని గ్రహించెను విరించి; నీరజజుఁడు, సం
దను నారదు దీక్షించెను;
మునికులమణి యతఁడు నాకు బోధించె దయకా. ౫౬౪

సీ. దాని నేఁ జింతించి ద్వాదశస్కంధంబు
గా విస్తరించితి దేవచరిత్ర;

బ్రహ్మసమ్మిత మది పంచలక్షణయుక్త
 పుణ్యపురాణమ్ము, పూతచిత్త!
 వేదార్థసారంబు వేదాంతపారంబు
 ధర్మశాస్త్రసమంబు శర్మదంబు
 వృత్రాసురవధాది వివిధకథాభ్యంబు
 భాగవతాఖ్య దీవ్యత్పురాణ;

మది పఠించిన వినినఁ బుత్రార్థదంబు,
 పరమశాంతి దీర్ఘాయుష్యకరము శినము,
 జ్ఞానరవిబోధ మజ్ఞాననాశకం బ
 పార సంసార నారాశి తారణంబు.

౫౬౫

తే. అది పఠెన్మదివేల సంఖ్యం దలియి
 శ్లోకములఁ బొల్పు; దాని సుశ్లోక! నీవు
 సంగ్రహించి ధరింపు హృత్పాఠసమున,
 వినెడు నీతోడ రామహర్షణియితండు.

౫౬౬

వ. నూతనం డీ ట్లనయి.

౫౬౭

ఆ. వ్యాసుఁ డెట్లు పల్కి భాగవతం బెల్ల
 శుకునితోడ నాకు శ్రుత మొనరెచ్చ;
 నేను దాని రత్ననిధినిబోలె గ్రహించి
 హృది ధరించినాడ దృఢనియుక్తి.

౫౬౮

వ్యాసుండు శుకుని జనకుని జాతంబున పుట్ట

క. శుకుండు పురాణము వినియును
 వికలుం డేకాంతహృద్యవృత్తియు నగుచున్
 వికసన దొఱగిన నది గని
 యొకనాఁ డీ ట్లనియె వ్యాసుఁ డొద్దిక శుకునిన్.

౫౬౯

ఉ. ఏల శుకా! నిరంతరము నిట్లు ఋణార్దితనిర్ధనుండునుం
బోలె నితాంతచింతఁగను మూసి తపించెదు ? నీకుఁ దండ్రినై
బాలక! నేను గల్గఁగ లవంబు కొఱంత యెసంగఁ జాలునే ?
చాలు, లగింపుమీ యెద నచంచలకీలిక జ్ఞానదీపికా. ౫౭౦

శే. ఐన శాంతింపదేని మోహము త్వదాత్మఁ,
జనుము మిథిలాధినాథుని జనకు నడుగ;
నాతఁడు విదేహరాజుని యఖిలవేత్త
తథ్యవాక్కు- జీవన్ముక్తధర్ముడు శుచి. ౫౭౧

వ. అనుడు శుకుం డి ట్లనియె. ౫౭౨

క. అన్నా! యచ్చెరు వయ్యెడి
నున్నే వంధ్యాసుతుండు నుర్వీసలిలో ?
దిన్నది తినుకున్నదియూ,
జన్నది చనకున్న దగుట సాధ్యమె యెందుక ? ౫౭౩

క. ఏవిధి రాజగు నాతఁడు
జీవన్ముక్తుడు విదేహచిహ్నాండును నా!
నేవిధిఁ జోరుడు ముని యని,
నావాఁడుకొ వైరి యనెడి జ్ఞానం బుడుగుక ? ౫౭౪

క. శీఘ్రోష్ణంబుల సుఖదుః
ఖాతురతం గనక యబ్జమట్లు జలములం
దేతరున నంటక గృహి
యాతం డున్నాఁడొ చూడ నద్భుత మయ్యెక. ౫౭౫

క. దండింపక దుష్టాత్ముల
నుండం గలఁ డెట్లు లేలు నుర్వీపతి? య
ట్టి డెటు ముక్తుం డనఁ బా
త్రుం డగు ? నది చూడ నేగుదుక గురుదేవా ! ౫౭౬

తే. అందు సెల వీయ వేడి సాష్టాంగపడిన
శుకుఁ గవుఁగిలించి పల్కె వ్యాసుండు ప్రీతి,
స్వస్తి గావుత నీకు దీర్ఘాయు రస్తు
తిరిగి యాశ్రమమునకు సత్వరమ రమ్ము.

౫౭౭

ఆ. జనకునొద్ద కేఁగి సం దేహముల్ వేఁగి,
యెందుఁ బోక మరల యిందె రమ్ము,
నీ ముఖంబు గాంచి నే నాత్మ సుఖయింతు,
నిన్నుఁ జూడకున్న నిలువలేను.

౫౭౮

తే. తండ్రికి నమస్కరించి ప్రదక్షిణంబు
సలిపి చాపవినిర్ముక్త శరము వోలె
గదలెను శుకుండు మిథిలాభిగమనకాంక్ష
జనకు దర్శించి యడుగఁగా సందియములు.

౫౭౯

మ. శుకుఁ డాదారి గిరుల్ నదుల్ పురవనస్తోమంబులున్ దాటుచో
నొకచో హానుల యజ్ఞదీక్షితుల యాగోద్యుక్తులన్ గొందుచో,
నొకటన్ శైవుల శాక్తవైష్ణవుల సూర్యోపాసనాభ్యాసక
ప్రకరంబున్ బహుధర్మనిష్ఠులఁ గనెన్ స్వాంతంబునన్ నవ్వుచున్.

క. రెం డగు నేఁడుల మేయపు,
నొండాకటన హిమనగంబు, నొగి దాటుచు నొ
తం డాపై మిథిలాపురి
కొండాక కాలమునఁ జేరె గుతుకము మీఁది.

౫౮౦

క. ఆ మిథిలానగరమ్మున
క్షేమమ్మునఁ బ్రజలు సుఖులు శిష్టాచారుల్
గా మదిఁ గని యలరుచు నభి
రామంబుగ శుకుండు చేరె రావనగరికిన్.

౫౮౧

సుకుండు ప్రతిహరుని చే నివారించుట

క. ముందుకు నడచెడి వ్యాసుని

నందను వారించి ఓత్త నయమున ననె, నీ

సందుల కట్టు నడిగి యోద?

విందులఁ బని యేమి చెప్పు మెన్నడ వనును.

గీ. ౩

శే. ఆ ప్రతీహరుఁడెన్నెంబు లాలకించి

మాటు పలుకక స్థానివుమాడ్కి శుకుండు

సగర్విరంబు వెలువడి నవ్వుకొనుచు

సిశ్చలత విస్మయంబుతో నిలువఁబడియె.

గీ. ౪

స. ప్రతీహరుఁ డిట్లు నెను.

గీ. ౫

శే. నడుగ! మూగవాడవ యేమి? పలుక వేమి?

రాఁ గతం బేమి? పని లేక రా వెలుంగుదు;

నగదు రాజాజ్ఞ తీనిది తగదు చనఁగ;

సందు నజ్ఞాతకులశీలు నరుగరాదు.

గీ. ౬

శే. నీవు మిగుల తేజస్వివి, సిశ్చయముగ

బ్రాహ్మణుండవు వేదవిద్వరుడ నవుదు;

కులము కార్యంబు నాకు వాక్రుచ్చి, పిదప

యిచ్చ నచ్చినరీతి నీ వేగ నగును.

గీ. ౭

స. అన విని ప్రతీహరికి శుకుం డిట్లు నె.

గీ. ౮

క. ఏటికి నిట వచ్చితి, నీ

మాటల నది ప్రాప్త మయ్యె, మాట లేకేదో!

సూటిగ విదేహనగరపుఁ

జోటే చూడంగ మాకుఁ జొప్పడకుంటా.

గీ. ౯

క. నే నీ విదేహనరపతిఁ

గానంగా రెండు గిరులు గడచి యిటు వృథా

యానముఁ బూసెతి బుద్ధివి

సోనత, నాతండ్రి నన్ను నిటు లెలయుంచెన్.

౧౯౦

క. పురుషుఁడు ధనాశ భ్రమపడుఁ;

బొరపడితి ధనాశ లేక మోహనశుండైన;

మరలింపఁగఁ బ్రబోధము

తరమా, విధివంచితండుఁ దథ్యము నేనున్.

౧౯౧

క. ఎక్కడి మేరునగాగ్రం!

బెక్కడి మిథిలాపురంబు! నే కాల్పిడశి⁵

సక్కట తీర్థమొ వేదమొ

యొక్కడ రాఁగా, విజేహ మిది చొర నాదున్!

౧౯౨

చ. ఇట్లు శుకుఁడు పల్కి యి కేమి యనఁజొక

నిలిచి యుండఁ జూచి, 'నిశ్చయమ్ము,

న్వేషవరుండు వీడు విజ్ఞాని' యని పోల్చి

సామపూర్వకముగ క్షత్ర పలికె.

౧౯౩

శ. నీ యిచ్చ యిట్లు నచ్చిన

నామెడఁ జనుమో మహాత్మ! యపరాధమ్మున్

నాయది క్షమింపు, క్షమయే

నీయట్టి విముక్తజన్మల సక్కపు బలమా.

౧౯౪

ప. శుకుం డి ట్లనెను.

౧౯౫

క. త ప్పేమి చేసినాడవు!

తప్పదు ప్రభుకార్యవశత దాసున కెప్పుడు;

త ప్పెల్ల నాది, యెఱిగితి,

నివ్వుడు, పరగృహము చొచ్చి యి ట్లయితి గదా!

౧౯౬

శే. అంత శుకు ద్వారపాలకుఁ డడిగ నిట్లు,

లేమిటి నుఖంబు, దుఃఖ ము చేమిటి ద్విజ!

యేమి సేయగవలె శుభ మిచ్చయించు
వాఁ డని యడుగ శుకుఁ డిట్లు బదులు పలికె.

౫౯౭

తే. చిత్తవృత్తులభేదంబుచేత జనులు
రాగులు విరాగు లని యిరువాగువారు;
వీతరాగులు ముత్తైగల్, జ్ఞాతుఁ డంచు,
మఱియు నజ్ఞాతుఁ డంచును, మధ్యముఁ డని.

౫౯౮

తే. ద్వివిధమై రాగిజనము కీర్తింపఁబడియె,
నందు, మూర్ఖులు చతురు లటంచు; నవలఁ
జతురతయు రెండు విధములు, శాస్త్రజన్య
మొకటియున్, మతిజన్య మింకొకటి యగుచు.

౫౯౯

తే. మఱియు రెండు విధమ్ములై నుతి నహించు,
యుక్త మంచును, మఱియు నయుక్త మంచు;
నీవిధంబునఁ గురిపించి యేకధారఁ,
బలుకుశుకుఁ గాంచి యిట్లని పలికె త్కత్త.

౬౦౦

తే. నీవు విద్వాంసుఁడవు భూమిదేవవృషభ !
నేను మూఢుఁడఁ దెలియఁగా నేరకుంటి;
నీవచించు మహార్థ, మో ధీవిశాల !
విస్తర ముపన్యసింపుము విపులముగను.

౬౦౧

వ. శుకుం డి ట్లనియె.

౬౦౨

సీ. రాగంబు సంసారభోగంబులం దున్న
వాఁడు రాగి యటంచుఁ బలుకఁబడును,
వానిదుఃఖంబులు బహుభంగులై యొప్పు,
వానిసుఖంబులుం బలువిధములు;
పనితా సుతారామ ధనము లొంది సుఖంచు
నవివేకి దుఃఖించు ననునిమిషము;
సౌఖ్యం బతం డెప్పు సాధింపఁగా సుఖో
పాయవిచారంబు సేయవలయు;

నతః సుఖవిఘ్నకారీయో యగు నరాతి,
 పరగు మిత్రంబునై సుఖోత్పాదకంబ;
 యందుఁ జతురుండు మోహంబు నంది చెడఁడు;
 మూర్ఖుఁ డగువాఁడు సర్వత్ర మోహితుఁ డగు.

౬౦౩

సీ. ఆత్మరక్ష విరాగి కగుసుఖ మ్మాత్మాను
 చింతన వేదాంతచింతనమ్ము
 నేకాంతసేవనం బివి మాత్రమే, తక్కు-
 తుచ్చసంస్మృతికథల్ దుఃఖము లగు;
 శుభ మిచ్చగించెడి శుద్ధవిజ్ఞానికి
 బహుశత్రుజాలంబు పరగుచుండు;
 గామంబు క్రోధంబు ఘనశత్రుసైన్యంబు,
 మఱి ప్రమాదాదుల మాట లేల ?

నెడక చూచిన నిమృహవిశ్వమందు
 సర్వము విరాగిజనునకు శత్రుబలమె;
 యాతనికి బంధువై యుండి యాత్మరక్ష
 చేయు, సంకోప మొక్కటే సృష్టి నెందు.

౬౦౪

ఆ. వానిపల్కులు విని ద్వారపాలకుఁడును
 ద్విజుఁడు జ్ఞాని యనెడు స్థిరమనీష
 నలిమనోజ్ఞమైన యాకర్ష్యును ప్రవేశ
 పెట్టె శుకున మిగులఁ బ్రీతితోడ.

౬౦౫

క. శుకుఁ డట్లులు చని నగరము
 నకలంబుం గాంచె విపణి సరణి క్రయకా
 రిక వివిధద్రవ్యాఢ్యము
 విక్రీరజనసంకులంబు విత్తాశ్రయముకా.

౬౦౬

క. కామము లోభము మోహము
 తో మద మాత్సర్య రాగ ధూర్జత్వములకా

భీమవివాదనివాద

స్తోమము శ్రేణిధ్యజనము చొప్పుం గాంచెకా.

౬౦౭

ద్వి తి య క క్త్య ప్ర వేశ ము

శే. పరమజేజస్వి రెండవ భాస్కరుండు

వలె వెలుంగుచు నటు నోయి వ్యాససుతుండు,

దరియంగ ద్వితీయమందిరద్వారి మణియు

వారితం డయ్యె నొకప్రతిహరిచేత.

౬౦౮

శే. కట్టెవలె నడ్డు నిల్చిన క్షత్తఁ గాంచి

మాలు మాటాడక శుకుండు ద్వారి నిలిచె,

మోక్షమే చింత చేయుచు ముగ్ధుడట్లు

ధ్యాని యేకాంతియును సమదర్శి యతఁడు.

౬౦౯

క. ఒక్క ముహూర్తావధి యట

నక్కరణకొల్పె శుకుండు నాతని నాలో

నొక్క పృథామూర్త్యుండు కని

మ్రొక్కి నడి ద్వితీయకక్ష్యలోనం జేర్చెకా.

౬౧౦

ఉ. అం నొక రవ్యహా నుపననావసి యొప్పు మరందబిందు

వ్యందము దిగ్గింతర విసారి పరాగము విభ్రమస్మదేం

దిందిగ భావితా శిక సమీరిత రావము కేళిదీర్ఘికా

నందిత రాజహంసము మనశ్చరభవోజ్జ్వల మందిగంబు నై.

౬౧౧

ఉ. ఆ వసభూమిమధ్యఁ జెలువారు నొకానొక కాంతాంతి రా

జాననధంబు, వ్యాససుతు నందు వసింపంగఁ జేసి పూజ్యసే

వావిధు తెల్లఁ గీరిచి యనారణ్యమైఁ బరిచర్య చేయ వే

శ్యావనితాశతంబు శుకునస్నధి నుంచె నమాత్యుఁ డర్చిలికెకా.

౬౧౨

ఉ. ఆ పొలఁతుల్ ననోదిత వయ స్సుకుమార శరీర, లంగతో

ద్వీపక చీసికా నదృశ దివ్యదృగంతలు, చక్రవృత్త శై

లోపమ పీవరోన్నత పయోధర సమ్రులు, శ్రోణిభార సంఘాపిత మత్తయాన, లల దైవతభామలజోడు లందఱున్. ౬౦౩

ఉ. వారలు కాకలీ కలరవ ప్రియకంఠలు, గీతరాగని
సారణ చారణీ కళలు, సార చతుర్విధ వాద్య వాదనల్,
ధీరలు నృత్యవిద్య, ననధీతరంభలు, కామదేవదీ
క్షారసపాన శౌంఢలు, ప్రగల్భలు మంజువోవిచాలనన్. ౬౦౪

ఘ. శుకు నంగంబుల నిండుజన్మసపురోచుల్ చిందు వొండన్ సుధాం
శుకళాస్నిగ్ధములై ముఖంబున స్మితజ్యోత్స్నల్ వెలుంగొండ శా
రికలం గీరపికాళి కేరెడు వచశ్రీ పొంగువారంగ ద
ర్పకరమ్యోజ్జ్వలరూపుఁ గాంచి వత్సల్ కామార్తలై రందఱున్. ౬౦౫

క. నిన్నఁడు నొడ్డం దమచే
బన్నిన మోహంపుటయలఁ బట్టుచుఁ బరపా
శోన్నతి నెఱుంగున నట్టున
యన్నలు విజ్ఞానముగ్గ లగు తుది యరుచే? ౬౦౬

చ. మాయుగపర్యలన్ సలుపఁ బంచి యమాత్యుఁడు నిష్క్రమింపఁగా,
లలనలు పంచబాణభరిలాలనలై శుకుఁ జేరె తియ్యస
ల్కులచవిఁ జూపుచుం గొనుమకొనులపాణుల నూఁది గానుఁ
పలచితిక్కుటిమం బల సువర్ణగృహంబునఁ గ్రొప్పి రెల్లడన్. ౬౦౭

శ. దేవకాహోసపన్నేష్ట దివ్య వివిధ
మృష్ట గుచిరాన్నకలన సంతోష్టుఁ జేసి,
పారివసిత లర్పించిరి పరమభక్తి,
శుకు యథాశాస్త్ర నిర్దిష్ట శుద్ధవిధిని. ౬౦౮

శ. నా రింతన్ శుకుఁ గేళికావనములో నొహళ్యళికం బోవఁగాఁ
బ్రేరేపించి, నియోక్తులన్ వనతపశ్రీఁ జూపి నర్జించుచున్,
శారీ కొకల కేకకా కలరవ స్వానంబు విప్పించుచుం,
జేరం దీసిరి దీర్ఘ కాతటము కాంచీనాదముల్ పొంగఁగా. ౬౦౯

పాణి పాణిఁ దెమల్పుఁ బద్మపాణి యొకరై,
 బిగియ నూడఁడు విడిపించుకొనఁడు;
 కన్దూపులు నిగుడ్పుఁ గామాక్షి యొకరిత,
 తూలఁడు లోలుఁడై తొలగి కనఁడు;
 గోటఁ జెక్కిలి మీటఁ గోపన యొక్కతె,
 పులకరింపఁడు చెంప పులుముకొనఁడు;
 పెద నంటి ముద్దాడ బింబాధర యొకరై,
 మఱు ము ద్దిడఁడు మోము మలచికొనఁడు;

కాముబారిఁ జిక్కి కామినీతతి తనుఁ

జట్టు ముట్టి చిక్కు పెట్టుచుండఁ,

బట్టువడఁడు, వారిఁ బదరఁడు, తొలగఁడు,

పాదుకొల్పి మాతృభావ మెడఁద.

౬౨౦

౬. మారుఁడు తోలఁగా నొక కుమారిక, పో దిగనాడి సిగ్గు, మై
 జారఁగఁ జైట, నిక్కిన కుచద్వయికో శుకుతామ్మ గ్రుమ్మి, చే
 నూరఁ గవుంగిలింపఁ, జను లంట శుకుం డఱచేతఁ, బొం
 గారెను పాలు, కన్నశిశు వంటినజాలున, దానిచన్నులన్. ౬౨౧

౭. ఆకలి దీర్పజాలు దిచిరామఫలం బటువోలఁ జూపులం
 దాక దురాశ దీపికఁ బతంగము చుట్టి నిరాశ పొంది య
 జ్ఞాకలఁ దూలునట్లు, దగ యాట మరీచికనీటికిన్ మృగా
 నీకమురీతి నంటి, శుకునిం, బడయం గన్నరైరి కామినుల్. ౬౨౨

౮. సాయంకాలనసంతవాయువులు సంచారింప నాశాభి పే
 శ్యాయోషల్ రచియించి రొక్క సుమశయ్యన్ నేను పొన్నం బుం
 గ్గాయత్తాస్తరణంబుగా సురభిఘాపాఢ్యంబు గాఁగా శుకా
 న్యాయార్థంబుగ దివ్య రమ్య వివిఘోపస్కార పూర్ణంబుగా. ౬౨౩

౯. శుకుఁ డా చేడలగోల యల్ల తొలగం జూ పోసి యందున్న పి
 రికనీటం గుశపాణియై కరపదశ్రీశౌచపూతాత్మ్యుడై

యకులంకస్థితి నేకచిత్తుఁ డయి సంధ్యాకృత్యముల్ దీర్చి యం
దొక యామంబు నివాతదీపికలతో నొప్పారె ధ్యానస్థుఁడై. ౬౨౭

౪. ధ్యానానంతరమందుఁ దద్రచితశయ్యాసీమ మై వాల్చి తా
రానాథోదయమీలితాబ్జములమేరక నేత్రముల్ మూయఁగా
నా నాళీకనిభాస్య లాడి రట మంద్రదాలాపసాంద్రంబుగా,
జో నాముద్గులబాల! జో శుకశిశూ! జో యం చయత్నంబుగా.

౫. శుకుఁడు యామద్వయము సుఖసుప్తి నొంది,
యంత నామీది యామిసీయామ మెల్ల
ధ్యానసంస్థితుఁడై స్నాన మాచరించి,
తీర్చి ప్రాతఃక్రియల్, పొల్చె స్థిరమతి యయి. ౬౨౮

శుక జనక సంవాదము

౬. జనకుఁడు శుకునాగమనము

విని సత్వరగతి నమాత్యవృత్తుఁడై శుచియై
తనకుఁ బురోహితు ము న్నిడు
కొని చని యర్చించె బాడి గో వంశగి మొదల్.

౬౨౯

౭. అన్యోన్యకుశలభాషణ

విన్యాసోపరి సుగ్రోపవిష్టు లయిన, రా
జన్యుఁ డడిగె నిస్సప్తహుఁ డగు
మున్యాగమనమునకుఁ గతముం దెలుప శుకుఁ.

౬౩౦

౮. శుకుం డిట్లనె.

౬౩౧

౯. దారఁ బరిగ్రహింపు మని తద్దయు మాపితృపాదు లాడ, సం

సారము నియ్యకోసయితి సంకెలయక దృఢనిశ్చయంబుతో;

నా రటు నాకు సంశయనివారణ సేయ విముక్తచిత్తు సం

సారి విదేహు నిక జనకజానిసె జూడఁగఁ బంపిరిమైయిక. ౬౩౨

మ. మఱియున్ వా రిటు లానతిచ్చిరి, “శుకా! మాతేల! పాలించు భూ
వరుడై రాజ్య మకంటకమ్ముగను, జీవన్ముక్తుడై మాయవా
గురలం జిక్కిక యావిదేహానృపుఁ, డోకుత్తా! వనావాసివై
మఱి నీ వేటికి భీతి నొందెదవు సంసారంపుదారిం గొనన్ ? ౬౩౦

తే. దారను గ్రహింపు శంకలు దీఱవేసి,
పోమ్ము, కను మా విదేహభూపునివిధమ్ము;
తీఱదే దాననీదుసందేహ, మతనిఁ
బ్రశ్న సేయుము, వడిఁ బోయి ర ”మృతంచు. ౬౩౧

తే. మోక్షకాముడ నేను భూభుజవరేణ్య !
తపమొ స్వాధ్యాయమో యజ్ఞతర్పణమొ
వ్రతములో తీర్చసేవయో, పలుకు మనఘ !
మోక్షకారణ మది, జ్ఞానమో మహత్మ్య ! ౬౩౩

న. జనకుం డిట్లనె. ౬౩౪

సీ. వినుము మోక్షార్థియో విప్రుండు మున్ముద
యువనీశుడై, గురునొద్ద శ్రద్ధ
వేదవేదాంగముల్ వేదాంతము పఠించి,
గురు దక్షిణం దుప్పి గూర్చి మిగుల,
వంత సమావృత్తుడై దార గ్రహించి
సంసారియై, కొల్చి జాతవేదు,
సత్యవాక్కు నిరాశి సంకోపి శుచియు నై
గతకల్మషుండు ధర్మకర్ముండు నయి,

పుత్రపౌత్రులఁ గాంచి సంభూతత్వప్తి,
సంతప్తని వానప్రస్థునాశ్రమంబు
పూని నిరతతపంబుచే బూతుఁ డగుచు,
శత్రుషట్కంబును జయించి శాంతుఁ డగును. ౬౩౫

క. అంత విరక్తుం డయినం

గాంతను నిజపుత్రుఁ గావఁగాఁ బూనిచి, యా
త్మోత్తరమున విధి నగ్నుల
శాంతముగ ధరింపవలయు సంన్యస్తుండై.

౬౩౬

శే. నలువదెసిమిది సంస్కారములను శ్రుతులు

చెప్ప; నందు గృహస్థుకుఁ జెప్పఁబడియె
నలువదియ; తక్కు శమదమాదు లెనిమిదియు
మోక్షకామి విరాగి యా మునికె సుమ్ము.

౬౩౭

ర. ఆశ్రమంబునుండి యాశ్రమం బిట్టులె
యొకటివెనుక నొకటి యెగి గ్రహించి,
తుది విరక్తమైన మది యతి కావుట
శిష్టశాసనంబు చెప్పు క్రమము.

౬౩౮

స. శుశుం డి ట్లనె.

౬౩౯

క. హృదయంబున పైరాగ్యం

బుడయంబై జ్ఞానదీప్తి యుజ్జ్వలితంబై
పొదలినయారఁ డవశ్యం

బెది చేసట్టంగవలయు, గృహమా? వనమా?

౬౪౦

ప. జనకుం డి ట్లనెను.

౬౪౧

ఆ. ఎంతయే బలీయ మింద్రియగ్రామంబు

బహువికారకర, మహక్వబుద్ధి
సుతసుఖాదులందుఁ జూపట్టిన సుఖేచ్ఛ
యతికి, నా వికారమడఁచు తెట్లు?

౬౪౨

షే. శాంతి సందధు వాసనాజాల, మది

దుర్భరము కాన దానితుందుడుకు నడచి

మెల్లమెల్లన వాసన లెల్ల నడల

నన్నయ శమింప సన్యాసి యాట మేలు.

౬౪౩

క. మూలమునుండి పివీలిక

యేలీలక్ మెల్లమెల్ల వృక్షాగ్రమునన్

వేలుఫలమునకుఁ బ్రాకం

జాలునొ, యట్టిద గృహస్థసత్పథము శుకా !

౬౪౪

క. అడ్డేమి చూడఁ బోవక,

యుడ్డినించుచు విహంగ మొకదాటున మా

ఱొడ్డిన నలసెడి ప్రాణపు

గొడ్డ మగు దురధ్వ మగును కుఱ్ఱయతులకున్.

౬౪౫

క. జతనం బున్నతసుపున

క తటస్థంపడు, నథశ్శయానుఁడు పడునే ?

యతియై పతితుం డైనన్

గతి గానక యట్టివాఁడు కడు నిడుమఁ బడున్.

౬౪౬

సే. ప్రబలము మన స్సది జయింప వశము గాద

యైందు నకృతాత్ము లగువారి కీధృతి;

నాశ్రమానుక్రమంబుచే నందువలనఁ

గ్రమముగా దాని నిర్జింపఁ గడఁగ వలయు.

౬౪౭

శా. శాంతుండై కృతబుద్ధియై సుమతియై సంప్రాప్తపితృబంధుఁ

సంహోషించుచు శాస్త్రహోదితవిధుల్ సర్వం బనుష్ఠించుచు,

జింతాకార్యము లుజ్జగించుచు సమస్తేమాత్ముండై లాభముం

దెలొో యంత యలాభముం దగు గృహస్థసిన్ విముక్తుం డగున్.

ఉ. చూడుము నన్ను, రాజు నయి చూచుచు నుండు ననేక క్షయముల్

క్రీడలు భోగముల్ నలుపురీతిన యుండును గాని నామనం

బేడను గామశృంఖల లగింపఁగ నీక విముక్తబుద్ధి ను

న్నాడను; నీవు నల్ల గురునాజ్ఞ విముక్తత నొందనొ శుకా ! ౬౪౮

సే. బంధనము బంధన మటందు బ్రాహ్మణేంద్ర !

యాత్మ బంధింపఁ దరమె నిరంజనంబు;

నది యగమ్యము హేతుప్రత్యక్షములకు

దృశ్య మెట్లదృశ్యంబు బంధింపఁ గలుగు ?

౬౫౦

మ. మనసే నిర్మల మైన సర్వమలముల్ మాయుం, దదప్రాప్తిలో
మునుఁగం దీగ్ధసహస్రజాతముననే మోక్షంబు రాఁబోవ దీ
తనువున్ జీవుఁడు నింద్రియంబు లణమూత్రంబేని కాఁబోదికన్
మనమే మూలము బంధమోక్షముల కెన్నన్ సౌఖ్యదుఃఖాళికన్.

౩. నిత్యబుద్ధ శుద్ధ నిర్వికారం బాత్మ,
యెందు నెవరికట్టు కంద దద్ది;
బంధమోక్షణములు పరగు మనస్సులో,
నది యడంగు నెడల నవి యడంగు.

౬౫౧

౪. శత్రుమిత్రు లనుచు సము లను భేదముల్
మనసునందుఁ గల్గు మార్పులు సుమి;
యెట్లుఁ గల్గు భేద మేకాత్ముఁడగువాని
యందు ద్విత్వతదన్యనాత్మ మదియు.

౬౫౨

౫. జీవుల నెల్లఁడ నహ మను
భావను బ్రహ్మమ్ము సుమ్ము, పలుకు లిఁ కేలా?
జీవుఁడు బ్రహ్మము లెం డను
భావ మవిద్య కలిగించు భ్రాంతియె సుమ్మా.

౬౫౩

౬. ద్విత్వబుద్ధి యవిద్యచే బ్రభవ మందు,
నాయవిద్య తొలంగుటె యగును విద్య;
యిదియె విద్య, యవిద్య యియ్యది యటంచు
నెఱుక కల యూతఁడు వివేక మెఱుంగవలయు.

౬౫౪

౭. ఆతపము లేక ధాయూ

శీతలసౌఖ్యం బెఱుంగఁ జెల్లునె యెందే ?

నాతీతన యవిద్య వి

నా శిలీఘు ట బెల్లు విద్య నాఁబడుదానిక ?

౬౫౫

తే. గుణము లవి ప్రవర్తించును గుణములంద;
 భూతములు నట్ల వర్తించు భూతములన;
 యింద్రియార్థంబులఁ జెలంగు నింద్రియంబు;
 లందులో నాత్మదోష మావంత యున్నె ?

౬౫౭

క. రక్షార్థము మర్యాదలు
 శిక్షించును వేద మదియ శ్రీపథ మిక, ధ
 ర్మక్షయములు వర్ణాశ్రమ
 తీక్షణములు సౌగతకుపథము లొరుఁజెరువుల్.

౬౫౮

వ. అన విని శుకుం డిట్లనెను.

౬౫౯

సీ. సంశయ మిసుమంత శాంతింపగో రాజ !

ముక్తి నెట్లొచ్చు వేదోక్తవిధులఁ
 సోమపానము హింస యామిషభక్షణ

ప్రత్యక్షముగను సురాగ్రహణ
 ద్యుతాద్యనిచాగ జాతంబు వినబడు;
 శశిబిందుఁ డనెడి రాజన్య దీక్షఁగ

సత్యవాక్యము ధర్మశాస్త్రయై బహుయుగ
 ములు భూరిదక్షిణములుగఁ జె

చర్మములరాసి చద లంట జలమునముఁ
 ధారఁ జర్మణ్యతీనదీవారి వెలసె;
 నతఁడు దివి కేగ భువి గీర్తి యచల ముగ్ధ
 శ్రుతివిధులు రతాదులును ధర్మపుత్ర, జనక !

౬౬౦

వ. జనకుం డిట్లనియె.

౬౬౧

పే. హంస యజ్ఞాగ్ర మైన సహంస యగును;
 సార్వకామ్యయోగంబున నగ్నియందు
 భూమమట్టు లుపాధిలోఁ గొలఁగు నదియుఁ
 రాగి కగు హంస, కాదు విరాగి కదియ.

౬౬౨

క. నీరాగులై స్పృహ యహం

కారము వర్జించి మోక్షకాము లయిన సం

సారులు శ్రుతిచోదిత మెది

ప్రారంభించిన నహింస పరమ మది శుకా !

౬౬౩

ఎ. శుకుం డి ట్లనియె.

౬౬౪

క. సందేహ మయ్యె రాజా !

యెందుకొ మాయానిమగ్నుఁ డెటు నిస్స్పృహఁ డౌ ?

డిందనిచో మోహము మదిఁ,

బొందునె మోక్షంబు నెంత పొడవు చదివినక !

౬౬౫

క. లోపల నిండిన తమముం

బాపంగా శాస్త్రబోధవలనఁ దరంచే ?

దీపమె చీకటిఁ దోలఁగ

నోవును, మఱి దీపవార్త యోపునె భూపా !

౬౬౬

క. బుధుఁ డగువాఁ డెల్లప్పుడు

విధిగా నద్రోహి యగును వివిధప్రాణి

వృథ మౌని యుండవలె నీ

పథమును సాధ్యమె గృహస్థభాజనున కిలక ?

౬౬౭

క. విత్తవంతుఁడ నివు విత్తైషణయు లేదె,

రాజ్యైషణయు లేదె రాజ వపుడు,

రణభూమిలో నీకు రణజయైషణ లేదె,

సవనభూమిని లేదె హవనబుద్ధి,

చోరునిలో నీకుఁ జోరబుద్ధియు లేదె,

తపసిలో సాధుచింతయును లేదె,

స్వపరత్వమును లేదె నస్తుసంచయముగో,

మిత్రబుద్ధియు లేదె, శత్రుబుద్ధి,

శుభరసంబులఁ దనియవే చొక్కి యందు?
 సశుభరసముల దూరంబునందు నిడవె?
 స్వప్నము సుషుప్తి జాగ్రదవస్థ లేవె?
 యేయెటు విదేహుడవును దురీయు డవుదు?

౬౬౮

క. రథ గజ తురగ పదాతుల

కథిపుడ, నివి నావశంబు లని పొంగవోకో?
 మధురము తిని తని వొందవో,
 పృథగీక్షణ లేదో వ్యాళ మిది మాలయు నా?

౬౬౯

శ. సమ లోష్ణ కాంచనుండే

విముక్తు డేకాత్మబుద్ధి విశ్వహితుం డో;
 రమియింపదు నాచిత్తము
 ప్రమదలపై గృహమునందు రవ్వంత నృపా!

౬౭౦

తే. స్పృహ మమత సంగమును వీడి మృగమువోళె

బ్రత మూల ఫలాశన మాత్రుడ నయి
 శాంతముగ నొడ్ల నడుగ కేకాంతి నగుచు
 ద్వంద్వములు లేక చరియింపవలతు, రాజ!

౬౭౧

క. ఏటికి గృహధనములు? నా

బోటి విరాగికిని నేల బోటి వినగ నీ
 మాటలు రాగమయమ్ము, లి
 కేటికి, ముక్తుండ ననుట ఋతమె విదేహ!

౬౭౨

శ. ఒకపరి శత్రుజచింతయు,

నొకసరి ధనజాతచింత, యొక్కొకవేళ
 సకలానీకజచింతయు,
 చికలాత్ము నొనర్చు నిన్ను, విడుచునె చింతలో?

౬౭౩

త. మితభోజనులై శ్రితసు

నైతులై జితమతులు నైన వైఖానసవి

శ్రుతమునులే సంస్కృతిమో

హితులు గద, యసత్య మంచు నెఱిగినవారు !

౬౭౪

౩. మీవంశమునవారి కీ విదేహభిధ

కుటిలంబు కాని నిక్కువము గాదు;

నీపూర్వులు విదేహ నృపనామధారులే

కాని, వారటు గారు కర్మచేత;

విద్యావిహీనుని విద్యాధికుం డని,

మేటి దరిద్రు లక్ష్మీధరుం డని,

జనుషాంధు మార్తాండసంజ్ఞతో బిల్చెడి

సాటిదే, యన్వర్థసంజ్ఞ గాదు;

నేను వింటి మీ పూర్వుడు నిమిన్ద్రపుండు

కులగురు వసిష్ఠు యజ్ఞంబు సలుపుపొంతుఁ

బిలువఁగా, నాతఁ డింద్రునివలన మున్నె

యజ్ఞమునకు నిమంత్రితుం డగుటఁజేసి.

౬౭౫

మధ్యాహ్నం — సురవతి జన్మంబు పూర్తి కావించి సారిది వెన్నెంబ

జరిపింతు నీయజ్ఞదీక్ష, నీయజ్ఞ సంభారములను

బరువడి నీలోన కూర్చు మంచును బల్కి తాఁ జనిన

గురునిగా నొరుఁ బిల్చి క్రతువు గావించె, గోపించి నిమియు.

౪. అది విని యా యధర్మమున కల్గి నసింహుడు శాప మిచ్చె, నీ

విది తగ దం చెఱింగియు వరించితి వన్యగురు డుర్మాగహా

న్మదమతివై, శరీరపతనం బగుఁగావుత మంచు; నట్లుకా

నది మొదలుకొ విదేహవిదితాఖ్య నెసంగిరి త్వత్కులోద్భవుత.

౫. మఱియున్ నిమియు నసింహుని

గురు డనియుఁ దలంప కెదురుకొని శాపం బీ,

నిరువురతనువులు పడె, న

చ్చెరు నగు నిట్టిరు విదేహచిహ్ను లగుటయు !

౬౭౬

వ. జనకుం డి ట్లనియె.

౬౭౮

క. నిజము వచించితి నైనను

భజంపు చెవి యొగ్గి నాదు పలుకు మునీంద్రా !

నిజజనకు వీడ నెంచెడు

విజనవనం బాశ్రయింప వేడుక పడుచున్.

౬౮౦

క. అందున్ మృగసంతతి ని

న్నందదె ! భూతములు నైదు నుండక సన్నే !

పొందవె యాశ్చర్యచింతయు,

జెందనె దండాజనముల చింతయు నెప్పుడున్ !

౬౮౧

క. అంతియ మదీయరాజ్యపుఁ

జంతయు, నా కే వికల్పచింతన లేదే;

యింతటి దూరము వచ్చితి,

వెంత వికల్పపహతుడ వీవు తలంపన్ !

౬౮౨

షే. నేను బద్ధుండఁ గా నని నిశ్చయించి

సుఖముగ భుజింతు న్నిదింతు సుఖుడ నగుచు;

నీవు బద్ధుండ వౌ దను నిత్యశంక

దుఃఖ వయితివి; సుఖయింపు తూల్చి దాని.

౬౮౩

క. ఈదేహము నా దనుటయుఁ

గా దనుటయు బంధ మోక్ష కారణములు సు

మ్యా, దాసులు ధనగృహములు

నీ దేశము నా వటంచు నెన్నఁడుఁ దలంపన్ !

౬౮౪

శుకుఁ డు గృహస్థాశ్రమము స్వీకరించుట

తే. ఆ వచన్సుల శుకుఁడు ప్రీతాత్ముఁ డగుచు

వ్యాసునాశ్రమముం జేరె; నతిరయమున

నచ్చు సుతుఁ గాంచి యల్లంత, వ్యాసమాని
పొంగి యెదురేగి చేసె నాలింగనంబు.

౬౮౫

క. శాంతుఁడు పరనిర్వృత్తి గత
చింతఁడు నగు శుకు నెఱింగి చెలఁగి యతండున్
సంతసమున “బీవరి” యను
కాంతిను బుత్తునకుఁ బెండ్లి కావించె దమిన్.

౬౮౬

ఎ. శుకయోగియు, యోగమార్గంబు దప్పక గార్హస్థ్యంబు నడపుచు
బీచరియందుఁ గృష్ణుండును, గౌరవభుండును, భూరియు, దేవ
శ్రుతుండు, నను నలువురు కుమారులను, గీర్తి యను కన్యను గాంచి,
కీర్తిని విభాజపుష్కం డైన యణుహుం డను మహాత్మున కిచ్చి
పరిణయంబు గావించె.

౬౮౭

ఉ. చరికి బ్రహ్మదత్తనరపాలుఁడు కల్లె, నతండు వీరతన్
వైరుల నాక్రమించి ధరపాలన చేసి, యనంతరంబునన్
నారదమానిదాసకలనన్ భువనేశ్వరి నాశ్రయించి ష
ష్ట్యుల గెల్చి జ్ఞాని యయి బ్రహ్మసదంబును గాంచె ముక్తుడై.

శుకుఁడు విరాగియై మోక్షంబు నొందుట

శా. ఆలీలన్ శుకయోగి తండ్రుని గార్హస్థ్యంబు వెళ్ళించి, పై
శైలాసాచలశృంగహూమి బిత్తురంగంబున్ వహుసంగమున్
బాలాపుత్రసమస్తసంగములుఁ బోపంబెట్టి, నిశ్చింత మే
ఘాలక్ష్యం బగు పేర్చి నిశ్చలత నాత్మధ్యాని యై నిల్చినన్.

౬౮౮

శా. అంతం గొండాకకాల మేగ శుకుఁ డాత్మారాముడై సిద్ధుడై
పింతం గొల్పుచు సర్వభూతములకున్ విద్యుత్ప్రభావుంజభా
స్వంతుండు నెగసె నివిహాయసిని భాస్వద్బింబసంభేదియై
ప్రాంతంబై గిరిశృంగ మచ్చట ద్విధా వ్రయ్యంగ నుత్తిష్ఠమై.

మ. సకలాదిత్య మునీంద్ర సిద్ధ బహుధా సంస్తూయామానాత్మండై
శుకుః డాకాశపథంబునందుఁ బృషదశ్వుండల్లు స్వచ్ఛందుండై
ప్రకటాశాలి ద్వితీయభాస్కరునితేవ న్నైలుచుం బోవఁ దం
డ్రికి నుత్పాతపరంపరల్ కనఁబడెన్ భీశోకముల్ గూర్చుచున్.

ఉ. వ్యాసుండు శీఘ్రయానమున నా శుకమాని తపస్సుచేయు కై
లాసశిరశ్చివదేశమును డాసి యటన్ శుకుఁ గానలేక పే
రాన శుకా శుకా యని విలాప మొనర్చి పరిభ్రమింప మా
ర్గోసె గిరీంద్రకందరములుం గరుణశ్రుతులన్ శుకస్మృతుల్

శా. జ్ఞానోద్ధిష్టికృతావతారుఁ డగు వ్యాసబ్రహ్మ యిరీతిగా
దీనుండై విరహాభిభూతుఁ డయి క్రందింపన్ శుకా యంచు న
క్షీణావేశత సర్వభూతగతసాక్షీభూత యా శ్రీ ప్రతి
ధ్యానించెన్ శుక యంచు; నేడు స్ఫుటమై తద్ధ్యాన మాలింప నా!

క. పారాశర్యుఁడుఃఖము

దేరుప శివుఁ డరుగుదెంచి తెలియఁ బలికె, నీ

కీ రీతిని శోకించుట

ధీరాశికిఁ దగు నటయ్య; తేరుము వత్సా !

౧౪౪౪

క. నీపుత్రుండు సుకృతాత్ముల

కే పడయఁగఁగని పరమ మీఠ్యగతిఁ గనెన్,

నీ పుత్రజన్మచే నీ

కే పుణ్య విమల నితాంత కీర్తి లభించెన్.

౧౪౪౫

క. వ్యాసుండు పలికె నిట్లు:

యో సాంబసదాశివా ! మహోజ్జ్వలమూర్తీ !

నాసుతునిఁ గనులఁ గాంచక

యే సుంతయు నోర్వఁ జాల నే మందుఁ బ్రభూ !

౧౪౪౬

చ. అది విని జాలి నొంది శివుఁ డాతనిపార్శ్వమునందు సర్వదా
హృదయసుఖంబుగా శుకమునీశ్వరుఁడాయ కనంగ నొనఁబుల్

సదయమతి న్వరం బొసఁగి చన్న మహేశుఁడు, గాంచి దానినే
యెదుఁ బదిలం బొనర్చి యెటులే వినివర్తితుఁ డయ్యె వ్యాసుఁడున్.

క. శౌనకముఖ మునిలోకం .

బా నిష్ఠల శుకవిమోచ నాఖ్యానంబున్

వీను లలర విని, వ్యాసుఁడు

పై నే మొనరించె మాకుఁ బల్కు మనంగన్.

౬౯౮

న. నూతుం డి ట్లనియె.

౬౯౯

వ్యాసుండు జన్మభూమికిఁ దిరిగి వచ్చుట

సీ. వ్యాసునిదరి మున్ను బహుకాల శుశ్రూష

వేదముల్ చదివిన విదిత పాను

లసిత వైశంపాయన సుమంతు దేవల

జైమిను లాదిగాఁ జనిరి మున్ను,

పుత్రుండు శుకుఁ డట్లు ముక్తుడై చన శూన్య

మట్లుగఁ దోప నిజాశ్రమంబు

తనుఁ బాసి విలపించు తల్లి నాత్మఁ దలంచి

వెడలి చేరె యమునాద్వీపభూమి,

వేగఁ దన జన్మభూమిఁ బ్రాపించి యాతఁ

డందుఁ దనతల్లిఁ గానక యెందుఁ బోయె

నామె యనుచు నిషాదుల నడుగ, వారు

చెప్పి, రామె శంతనుఁ బెండ్లి చేసికొనుట.

200

ఉ. వ్యాసుని గాంచి దాశపతి స్వాగతవాక్య పురస్కరంబుగా

నాసన మిచ్చి పల్కెను గృతాంజలియై యిటు, నీదురాకచే

జేసితి జన్మ సార్థకము, చేసితి వంశము పావన, మృదే

నో సెల విమ్ము రాక కిటు లున్న నిమిత్తము కూర్తు నోప్రభూ !

శే. వ్యాసుఁ డేమియుఁ గోరఁ బో కాదరించి
రమ్యము సరస్వతీసదీప్రాంతభూమి
నాశ్రమము చేసికొని తపం బాచరించె
శ్రవణపర్వంబుగా మాతృసౌఖ్యకథలు.

200

చిత్రాంగద విచిత్రవీరుని చరిత్రము

క. అమితద్యుతులై శంతను
సృమణికి సత్యవతివలన నిరువురు తనయుల్
సముదిల్తులై కొలిపిరి మురి
పెము చిత్రాంగద విచిత్ర వీర్య లనంగఁ.

201

క. వారలు వీరులు శత్రువి
దారణులై వెలసి గాగతనయుని భీష్ముం
జేరి కొలువ శంతనుసృపుఁ
దేరి కనఁ నేరవయ్యె దేవగణములున్.

202

శే. కొంతకున్ దివి కేఁగఁగా శంతనుండు
ప్రేతకార్యంబు లొనరించి, భీష్ముఁ డపుడు
రాజ్యపడవిఁ జిత్రాంగదుఁ బ్రాజ్ఞుఁ జేసి
తాను దేవవ్రతుం డనంగా నెసంగె.

203

సీ. చిత్రాంగదుండు మత్తచిత్తుఁడై క్రూరశఁ
బరదుఃఖికరుఁ డయి పరగుచుండ
యొక నాఁడు మృగయామహోత్సహియై వన్య
మృగములఁ వేటాడి మించి పిరుగ
సతనిఁ జిత్రాంగదుఁ డనెడు గంధర్వుండు
గాంచి కయ్యమునకుఁ గాలుఁ ద్రవ్వె;
సదృశనాములు మఱి సదృశవీర్యులు వారు
చిత్రంబుగాఁ గురుక్షేత్రమందుఁ

బోరగా మూడు వర్షముల్ ఘోరముగను
బాలిసె గంధర్వుచే హస్తీపురవిభుండు,
భీష్ముడ డది విని శోకించి వేగముగఁ ద
దౌర్భవైహిక విధు లెల్ల నాచరించె.

201

౪. మంత్రి లంతట భీష్మనియంత్రిత లయి
చేసి రధిపునిగాఁగ విచిత్రవీర్యుఁ;
బుత్రశోకంబు గురువాక్యబోధిత యయి
సత్యనతి వీఁగె సుతు రాజ్యసంస్థఁ గాంచి.

202

౫. ఆ విచిత్రవీర్యుఁ డధిగత యౌవనం
డగుటఁ గాంచి భీష్ము డరయఁ జొచ్చె
దగిన పల్నె కొఱకుఁ దమ్మునిఁ గూర్చగా
సట్టియెడలఁ దెలియ సయ్య నిట్లు.

203

మత్తకోకిల—కాశిరాజుకుఁ గన్యకాత్రయి కద్దు, వాడును సంప్ర
రాసు లంచును సర్వలక్షణ లక్ష్మీతాత్మ లటంచు సే
రాస వారిస్వయంవరంబుకు రం డటంచును బిల్చుచు
దేశ దేశపు రాజకోటికిఁ దెల్పె నంచు నెఱుంగుచు.

204

౬. షే రెక్క. భీష్ము డొక్కఁడ
నిరత మెఱుఁగఁగఁ గాశివేటికిఁ జను
శిరాజసుతల బలిమి
జేరిచి రథమందు ముగుర శ్రీఘమ పోచ్చె.

205

౭. మూఁ డగు చంద్రునిరేఖల
కీడ్డ మెఱపొదు వారి నిటు గొనితేరం
గూడిన రాజక మడ్డిన
నాడిమి బాణముల వేడి వారి మరల్చె.

206

౮. వారిఁ దెచ్చి సత్యనతికి నివేదించి
మంత్రి వృద్ధ పౌరి మత మెఱింగి,

శుభముకూర్త మొకటి చూచి తమ్మునిపెండ్లి
చేయనుండ, నందు జ్యేష్ఠకన్య,

2099

అంబాభావనము

అ. అంబ ముగురిలోన నతిచారులోచన
యరసి తన వివాహ యత్నములను
హంసావీకుమారు సందర్శనము చేసి
పలికె నిట్లు లజ్జ దలను వంచి.

2100

ఉ. ఓకురువంశదీపక ! మహాజ్ఞవల్కీర్తి ! నమస్తధర్మమూర్తి !
కరుణింపు నాపయి, వరించితి సాశ్వతృపాలు మున్న, ప్రేమాకులుండై
వరించె నను నాతడు, నే వృతపూర్వ నాదు, ధర్మాకలికుండు
బల్లిదుండు నాదు, రుచించినరీతిఁ జేయుమీ !

శ. అంబావాక్యము లెల్ల గంగతనయుం డాలించి, విప్రేంద్రవారంబుం
దల్లిని గూర్చుమంతులను సంప్రశ్నించి హరిచ్చ నొజ్జం
బాలించెడువాడునై వదలె బూజావాక్యపూర్వంబుగా నంబా!
నీ మన సెట్లు వచ్చె నటు సేయం బొ మృతంచుం గృహం.

ఉ. శాంతనవుండు తన్నటు వినర్జిత జేయ యథేచ్ఛ సంతాపం
శ్వాంతికభూమి కేగి, ప్రియురాలను నీ కని నిన్న భర్తగాఁ
జింతనచేయు తెల్లను వచించితి, భీష్ముననుజ్ఞ నొంది నీ
చెంతకు వచ్చినాను, చెయి చేత గ్రహింపు మటంచు వేడంగం.

క. ప్రణయభరమ్మన మఱిమఱి
తను నూచుచు మరల ప్రీతి దల వంచుచు నెట్లను నొకలికకే
సాశ్వతంబు మనమున నొక బాలి లేక మా ఆటలు పలికె.

2102

శ. నిన్ను రాజులు సీతండ్రి నేనుఁ జూడఁ
నీల్చి కై కయి భీష్ముఁ డెక్కించె శభము;

నేఁ బోఁచ్చిప్తుకన్యపాణిం గొనంగ
నెట్టినే పొమ్ము మాతృరూపిణివ, యంబ !

207

క. పలుకఁగ నిటు సాళ్వం డా
లలన, కనుల జడులవలెను రాలఁగఁ గన్నీ,
రెలుఁ గెత్తి యేడ్చుచుం జని
నిలిచి పలికె నిట్లు భీష్మునికటస్థలిలో.

208

ప. నేను నీచే విముక్త నైనాను గాన
నన్ను సాళ్వండు గ్రహియింపకున్న వాఁడు;
దయను ధర్మజ్ఞ ! గ్రహియింతఁ దగును నీవ,
కానిచో నేను మరణింతు, నూన మిదియ.

209

చ. భీష్ముఁ డిట్లు పల్కె విను నిన్ను గ్రహియింప
నన్యచిత్త వగుట నర్హ మగునె
నీవు తండ్రికడకు నిశ్చింతఁ బొమ్మన్నఁ
బోక వనికి బోయి పూనె నపము.

210

సీ. కాశీపురాధీశకన్యల నిర్దుర
నంబికాంబాలికాఖ్యాత లైన
యతిరూప లావణ్య వతులఁ బండిలి యాడి
విస్రబ్ధత విచిత్రవీర్యస్వపుండు
సృహమున నుపవస క్రీడఁగృహంబుల
నానావిహారవిధానుఁ డగుచు
నూరిలఁ గూడి మనోరమంబుగఁ బొమ్మి
దేండ్ల కాలంబు రమించి మించి

రాజయక్ష్మింబుచే శరీరంబు విడువ
నత్యవతి పుత్రదుఃఖార్తి బొగిలి పొగిలి,
యుత్తరక్రియ లైనంత నొక్క నాఁడు
పలికె నేకాంతమున భీష్ముఁ నిలిచి యిట్లు.

211

క, పుత్రా ! రాజ్యము గొనుమీ

పితౄర్జిత మిదియు నీకుఁ బ్రీతిఁ భ్రాతృ

క్షేత్రము గ్రహించి కను మొక

పుత్రకుని యయాతికులము పొంపిరివోవఁ.

2-93

న. భీష్ము డిట్లనెను.

2-94

క. ఇట్లీల నందు వెఱుంగవె,

అల్లీ ! పితర్థ మేను దాల్చినవత, మే

గొల్లను రాజ్యము చేయఁగ,

నొల్లను దారను గ్రహించు, టొల్ల నన్మృతముఁ.

2-95

వ్యాసకృత భారతవంశోద్ధరణము

నీ. భీష్ముని సత్యవాగ్విస్తారము న్విని

మారు మాటాడఁగా నేరని దయ

దీర్ఘకాలము రాజు స్థిరపడకున్న రా

జ్య మరాజకంబై యశాంతి నొందు

నని వంతఁ గుందు సత్యవతి కుపాయంబు

భీష్ముఁడు ముత్రించెఁ బ్రీతి నిట్లు :

క్షేత్రజుఁ బుత్రుఁ విచిత్రవీర్యునకు ను

త్పాదింప నాతనివధువునందు

నిధునిఁ గులీను ద్విజు నియోగింపు మెగ్గు

కాదు, కులరక్ష కిది వేద చోదితంబ;

యట్టి నీపౌత్రునకు రాజ్య మప్పగింపు,

మేను తచ్చాసనంబ పాలించువాడ.

2-96

క. అనుడి విని వెనువెంటనె

కానీనుని నిజతనూజు గదియింపఁ జలం,

పా నిముసమునన వ్యాసుడు

కానంగా నగుచు దల్లికాళ్ళకు మ్రొక్కెన్.

222

ప. ఆ మహాతేజ విగతసూమాగ్ని తేజః

గాంచి భీష్ముండు భక్తి నర్చించె; దల్లి

యాదరంబున వీక్షించి యనియె నిట్లు

నుందమందాక్షరముల ననిందితముగ.

223

క. భారతవంశవివర్ధన

భారేయత యెసంగ భ్రాతృదారకు సుతుఁ జే

కురుపు వడి నీతేజో

భారణచే సుందరాంగుఁ, దండ్రీ ! యనుచున్.

224

ప. వ్యాసుఁడును మాతృవాక్యంబు లాలకించి

మాప్తవాక్యంబుగా నెంచి యాదరించి,

యోగకృతి యొనర్చి యట నిల్చె నొక్క-కొంఠ

యంబికొంబుతుకాల సమృజ్జీరీక్ష.

225

క. మునిసంగంబున నంబిక

కన నొక పుట్టంఘుఁ బుత్రుఁ ఘనదృఢగాత్రున్;

గని వాని సత్యవతి పె

ల్చన సంభాలికను బనిచె సంతతికొఱకై.

226

క. ఋతుకాలంబున మునిసం

గతి నొమెకుఁ బొందునుతుండు కలిగిన వగతి⁶

నితఁడును నృపుఁ డగుట కన

మృత్యుఁ డని యంబికను బంచె మఱియొకయేటన్.

227

క. ఆ సత్యవతియు మరలన్

వ్యాసునిఁ బ్రార్థించి యామెఁ బంచిన, నది, నొ

గినున, బోవక, ప్రేమ్యా

దాని నె వ్యసాంతికమునఁ బాఁ బంపించెన్.

228

క. ఆమెకు ధర్మాంశ శుభ

శ్రీమహాపుండు విదురుఁ డొదవె; స్థితమతి వ్యాసుం

డిమండ్కి ధర్మమార్గా

రాముం డయి భరతవంశరక్షణ చేసెన్.

237

ఇంద్రవజ్ర— కల్యాణ భూమా పరకాంతి సీమా !

కల్యాణతాఘంధ్య వికర్తనశ్రీ !

కల్యప్రభావాఢ్య ! జగద్గురు ! శ్రీ

కల్యాణనామా ! యతికాండ సోమా !

238

గద్యము ఇది— జగద్గురు శ్రీ కల్యాణానందభారతీ స్వామి కరకమల

ప్రసాదాసాదిత శ్రీ కవిసమ్రాట్టుట్టాభిషేకశ్రీక. హరిహరశాస్త్రి

పవిత్ర, ఆపస్తంబసూత్ర, శ్రీమహాలక్ష్మ్యంబా హనుమచ్ఛాస్త్ర

పుత్రి, వేంకటలక్ష్మీ నరసింహశాస్త్రి విజ్ఞానయోగ దర్శణ

బింబిత శ్రీదేవీభాగవతంబునందుఁ బ్రథమస్కంధము.

239

శ్రీః

శ్రీ దేవీ భాగవతము

ద్వితీయ స్కంధము

శ్రీనారాయణ పద సం

మానిత ! నిజభక్తలోక మంగళకరణా !

శీనుత ! శ్రీకల్యాణక

ల నామ రహస్యభాష్య రచనా నిపుణా !

౧

ఎ. అవధరింపుము, సూతునకు ఋషు లి ట్లనిరి.

౨

మ త్స్య గం ధ్యు త్ప త్తి

క. నీవశ్యము లత్యాశ్చ

య్యనహములు, మిగుల సందియం బయ్యెడి మా,

కీవిధి వ్యాసునిమూతను

దేవేరిగ శెంతను సరదేవుడు గొనియె ?

౩

క. సవిధమున సత్యవతికి

నావిర్భవ మందె హాని వ్యాసుండు ! జగ

త్వానన ముభయుల జన్మక

థాని స్మృతి వినుచు మాకు దయతో సూతా !

౪

ఎ. సూతుం డి ట్లనయె.

౫

చ. పరమముసింద్రులార ! యెద భావనచేసి నమస్కరించి యా
పరమ ననాదిశక్తి సురవందిత భక్తృమస్తకామనా
వరదను వాగ్భవాలయ, నవారణ జెప్పెద నాలకింపుడి
యెఱుంగఁ దలంచినట్టి శుభ మిద్ధ పురాణ కథా విధానముకా. ౬

చ. ఉపరిచరుండు నా విదితుఁ డుత్తమధార్మికుఁ డుండె జేచిదే
శపతి మహాతపస్వి; సురశాసనుఁ డాతని కిచ్చె మెచ్చి య
చ్చపుఁ బటికంపుతాజిగి నెసంగు విమాన మొకండు; దాన్నిపై
నెవుడుఁ జరించుఁ దా నుపరి నెల్ల జగంబులఁ బూజ్యమానుడై. ౭

చ. అది కతంబుగా ధర్మనిత్యం డగు నమ్మహింపతి యుపరిచరుం డెను
బేరఁ బరగె. అయ్యుపరిచరసనువునకు గిరిక యను నర్ధాంగియందు
బృహద్రథుండు, మణివాహనుండు, సౌబలుండు, యదువు, రావ
న్యుండు, నను నేవురు సుతు లుదయించిరి. వారలు నామ
రాజ్యంబులఁ దండ్రిచే నియుక్తు లను వంశకర్తలై వెలిసిరి. ౮

మధ్యాహ్నం— అతనికి నొకనాఁడు ధర్మపత్నియొ నొసాధ్వి గిరిక
బుతుకాలనున్నాత శుచియుఁ బుంసననేచ్చ నెర్పింపఁ
బితరులు మృగములఁ దేర నానాఁడె వేటఁ బొమ్మన్నఁ
బిత్తువాక్యశౌరవం జెంచి యాతండు వేటకే పోయె. ౯

చ. అతఁ డటు లాదిసంబు మృగయాఁరతిఁ బోయి ననాంతరంబునక
బుతుమతియైన యాత్మరమఃశీమశ్రీకరనూనమే సదఁ
మతిఁ దలపోయుచుండ నొకమాత్ర స్థలింపినఁ దేజ, మంత్రాడుకొ
వితథము కాకయుండ నిలిపెన్ నటసత్రపుటాంతరంబునక. ౧౦

ఉ. అంత సమోఘవీర్యుఁ డగు నాతఁడు యోజన చేసి వాఁడె బ
స్థాంతరితార్థ సంపుటమునం దభిమృతాపూర్వకంబుగా,
సంతకభూమి నిల్చి నడయాడెడి శ్యేనముఁ బిల్చి నానిఁ జం
చ్చంతరమందు నుంచి యది యార్తవయా సతి కీయుఁ బంపింకా.

- క. అటు సను నాశ్శేనముఁ గని
పుట మామిష మనెడు భ్రాంతి పుట్టి గ్రసింపం
బటుదర్పితమై తాఁకెను
జటులగతి మఱాక్క పత్తి చను చడ్డంబై. ౧౨
- క. అనోన్య సఖవిదారణ
సన్యోన్య గరుత్ప్రసీడ నాఘాతముచే
సన్యోన్య చంచువిదళన
జన్యం బయి శ్శేనయుగ్మజన్యం బెసఁగెన్. ౧౩
- క. ఆ రెండు డేగ లటు దివిఁ
బోరంగా జాటి పత్రపుటగత తేజ
స్సారము, క్రిందఁ యమునా
వారిం బడిపోయె సధిక భాసుర మగుచున్. ౧౪
- ఉ. ఆ యమునానదీ శుభజలాంతరమం దొక బ్రాహ్మణుండు సం
ధ్యాయతినిష్ఠుఁడైనఁ గని, యచ్చర యద్రుకనామ యాటకై
పోయి, జలాన వానిపదముం గ్రసియించిన, ధ్యానభంగరో
షాయితుఁడై శపించెను ఝషం బయి యుండఁగ దాని సమ్మెయిన్.
- తే. శఫరియై యట్టు లద్రుక జలములందు
సంచరించుచు నా శ్శేనచంచుగళిత
నసున్మసామోఘతేజంబు వడి గ్రహించి
గర్భము ధరించె, బ్రసవించు కాల మయ్యె. ౧౫
- ఉ. ఆపెనుమీను చంచలరతాభతశే త్తశకాంతి సూర్యక
న్యూపగమేఘనీలసలిలాంతరవీధి భ్రమింపఁ జూచి చూ
పోవఁగ జాలకుల్ వలల నొడ్డి చలంబునఁ బట్టి తెచ్చి యా
చేపను బ్రీతి నర్పణము చేసిరి కాన్క-గ దాశభర్తకున్. ౧౬
- తే. దాశరాజమహానసాంతరమునందు
దానియుదరంబు వ్రయ్య, జిత్రంబు గాఁగ

వెడలి రందుండి తేజు వెల్లడి కుమారుఁ
జొకఁడుఁ గడు శుభాకార కన్యక యొకర్తు.

౧౮

క. అది యెఱిగి విస్మయంపడి
ముదమున దాశుఁడు, వారి భూమిఘటియై
పొదలు నుపరిచరవసుపతి
పదముల కర్పించె భక్తిభావముతోడన్.

౧౯

క. ఉపరిచరుండును వారల
విపరీతోద్భవచరిత్ర విస్మేతుఁ డయి, దా
శపతికిఁ గన్య నొసంగి, త
నపుత్రునిగ నక్కుమారు ననువునఁ గొనియెన్.

౨౦

క. వసుపుత్రుం డగు నాతం
డెసఁగెను బిత్తుతుల్యవేద్యుఁ డెంతయు రుచిఁ
నసదృశుఁ డయి ధార్మికుఁ డగు
వసుధేశుఁడు మత్స్యరాజ వరనాముఁడు నై.

౨౧

తే. వసుమహారాజుచే దాశపతికి దత్త
యైన కన్నియ నల్లని దగుటఁ గాళి
నా ఝషోదరి యనఁగ నన్వర్తనంజ్ఞ
మత్స్యగంధియు నా వర్ధమాన యయ్యె.

౨౨

వ. అన విని ఋషు లి ట్లనిరి.

౨౩

క. మఱి యద్రుక పాపం బ
పురస మహాననమునందు సందారితయై
తిరిగి నిజరూపమున భూ
సురశాపవిముక్తి నొంది చొచ్చెనొ దివమున్ ?

౨౪

వ. సూతుం డి ట్లనియె.

౨౫

క. చాపలకృత హాసక్రియ

శాపము ప్రాపించి యదియుఁ జకిత యగుచు సం
దీపిత సర్వాంగముతో
నా పారునిపదము పట్టి ప్రార్థన చేసెన్.

—౨౬

క. సహజదయాచేశలుఁ డగు

మహాత్ముఁ డా విప్రవరుడు మతిఁ గలఁగి, శుగా
వహవై కుండకు మీనై
నహించి కవల మఱి ప్రకృతి నడయుదు వనియెన్.

—౨౭

క. ఆవిధముగనే యద్రుక

యా విప్రామోఘవాక్యహతి మీ నయి, య
ట్లావాసవయుగ్మముఁ గని
ద్యోవాసము దివ్యతనువు నొందెన్ మరలన్.

—౨౮

మ. అటు లా యద్రుకగర్భజాత యగు కన్యారత్నమున్ దాశరా
డుటజంబందుఁ బ్రవర్ధమాన యయి ప్రద్యోతించె నావిర్భవ
త్పటు వక్షోరుహ పుష్పమంజరులతోఁ బ్రత్యగ్రసర్వాంగ వి
స్ఫుట లావణ్య సుధా ప్రపూరములతోఁ బుష్పాస్త్రున స్త్రంబనన్.

వ్యాస జననము

తే. ప్రాప్తయౌవన యయి తండ్రిపనుల నదియు

యామునతటంబునన్ నల్పు నప్పుడప్పు;
ఊక్తనాఁడు సరాశరుం డుత్తమముని
యచొటు ప్రాపించె దీర్ఘయాత్రాగతుఁ డయి.

30

ఆ. యమునరేవునందు నశనంబు గుడిచెడి

దాశవిభునితోఁ బరాశరుండు
పలికె నిల్లు, నన్నుఁ బడవపైఁ గాళింది
యనలియెడ్డు చేర్చు మనుచుఁ బ్రీతి.

31

తే. సంభ్రమంబున దాశుండు సవిధభూమి
మెలగు వాసవి దనసుతఁ బలిచి పలికె,
లేమ! శుచిహాస! ధర్మాత్ముఁ డీమహాత్ముఁ
డడుగుఁ, బరపారముం జేర్పు ముడుపమునను.

39

క. వడి నది ప్రితాజ్ఞను ముని
నుడుపం బెక్కించి గడవుచుండ యమున నా
జడదారి దైవనశమునఁ
బడెఁ గామావర్తమందు బాలు గంచుకొ.

33

క. శింజాన కంకణ ధ్వని
శింజినినాదంబు చేసి శ్రీసుతఁ డేయకొ
వ్యంజితయాననకుడిచే
యిం జోడించె వలకెల నెలమికొ మునియుకొ.

38

శా. కామార్తుం డగు మానిఁ గాంచి పలికెం గంజాక్షి లేనవ్యుహో
నోమానీంద్ర! వసిష్ఠపౌత్రుఁడవు నెఱిగో ధర్మశీలుండ వౌ
దీమాడ్కికొ రుషగంధదేహ నగు నన్నెలా చేయిం బట్టె దో
హో మందాత్ముఁడువోలె, నస్వయమునే నొక్కంత యూహింపనో!

క. అయ్యో నినుఁ గా దన భయ
మయ్యెడి, నిసుమంత యోర్పు మద్దరి జనుదాఁ
కయ్యో! యని వేడిన ముని
యయ్యెడి దత్తరము వదలి యద్దరిఁ జేరెకొ.

35

తే. అట్లు దరిఁ జేరి తద్దయు నాముసీంద్రుఁ
డాఁగ కా మత్స్యగంధఁ గామాతురుఁ డయి
పట్టఁ బోవఁగ నిలు నెల్ల వడఁక నదియు
ననియె ని ట్లని సమ్ముఖుం డయిన మునికే.

32

క. స్వామీ! మీనొల వలచెడి
నామే నిది, నీది దివ్య సవ్య సురభిశం;

గామోదకారణం బగుఁ

గామంబు సమానరూపకలితుల కెందున్ !

3౮

ఉ. ఆ వచనంబులన్ విని క్షణాంతరమందుఁ జరాశకుండు శ్యా
మానపువున్ మనోజ్ఞ సుషమప్రభమై మృగనాభిఘుంఘుమం
బౌ వల పెల్లదిక్కుల నవాత్తిగ యోజనగంధిఁ జేసి కై
కై వడిఁ గీల్చు జూడ, నది కప్రపుఁబల్కులఁ బల్కె నీగతిన్

3౯

క. దేవా ! బయ లిటు, నాపిత

యానలిదరినుండి చూచు నదె, పవ లిది ను,

మృవంత యొర్చి నిశ్చకై

నీ పుడు, దివారతంబు సింద్యము కాదే?

౪౦

శే. సత్యనతియోగ్యవాక్కుల సంతసించి

యాత్మమహిమంబుచే నిమేషాంతరమున,

సందు నిగుడఁ గల్పించి నీహారతమము,

పిలిచె మఱి దాని ముని తనప్రియము దీర్చు.

౪౧

చ. అది మృదుమందవాక్యముల సంతట నిట్లు వచించె, నోకృపా

నదమల! నేను కన్యకను; సత్య మమోఘమహాశుభప్రభా

స్పదుడవు నీవు, న న్మృద మెనంగ భుజించి యభేచ్ఛ బోదు, నా

కెది గతి యకాను గర్భము ధరించినఁ, దండ్రకి నే మనంగ నా?

ప. పరాశకుం డి ట్లనియె.

౪౩

క. చారుదతి ! నాకుఁ బ్రియముం

గూరిచి కన్యావ్రతంబు కోల్పోవునుమీ !

భీషు ! మ తెయ్యది వలతువా,

కోరుకొనుము వాంఛితమ్ము కూర్చెదఁ బ్రీతిన్.

౪౪

ఉ. మానిని పల్కె, నీపదసమర్పిత మైన మదీయమాన మె

ట్లెనియుఁ దల్లిదండ్రు లొకయింత యెఱుంగకయుండ, నాకుఁ గ

న్యాయమంబు సీగక భవాదృశపుత్తుడు గల్లునల్లు, నా
కీ నవసౌరభంబు, వయ సెప్పడు నిల్వ, ననుగ్రహింపవే. ర౪

న. పరాశరుం డి ట్లనియె. ర౫

క. సుందరి ! తథాస్తు నీకు
నందనుఁ డుదయించి యిపుడ నావలనన, గో
విందునియంశమునఁ, దిలో
కిం దెల్లము సేయుఁ దనదుకీర్తిని శుచియె. ర౬

ఉ. ఓవరగాత్రి ! మున్ను కనియుంటి ననేకల దివ్యరూపరే
భావలసత్స్వరంగనలఁ, గాని యొకప్పు డెఱుంగ తౌల్యముఁ;
దైవవశంబుచేతఁ బ్రకృతమ్మున నైష్టవశేజ మూని సం
భావితమై వెలుంగ నిను బాల! పరించితిఁ దత్ప్రసూతికిఁ. ర౭

క. నీవుం బాలరిదానపు
కా వచ్చర కన్న వసువుకన్యపు, త్రిజగ
త్పాననుని వేదవిభజన
గావించు పురాణకర్తఁ గాంచెడు సుతుఁగా. ర౮

న. సూతుం డి ట్లనియె. ర౯

తే. సత్యవతి యీకొన మహాప్రసాద మనుచు
దానివశమున విష్ణుసత్త్వంబుఁ గూర్చి,
స్నాతుఁడై వడిఁ గాళిందిజలములందు
రాణఁ దనయిచ్చ నేగెఁ బరాశరుండు. ర౧౦

ఉ. ఆ యమునాంతరీపమున నప్పుడ గర్భము దాల్చి కామదే
వాయితదేహు బాలకుని వాసవియుం బ్రభవించె, వాఁడు శీ
ఘ్రాయతిమైఁ బ్రవృద్ధిఁ గని, యాత్మ తపోరతినిష్ఠ మైన, దం
డాయితుఁడై నమస్కృతి యొనర్చి వచించెను దల్లి కిమ్మెయిక్.

తే. అమ్మ ! నెలవిమ్ము నాకుఁ దపమ్ము సేయఁ
బోయెద, మతెప్పు డవసరం బాయె, నన్నుఁ
దలపు, మప్పుడ నీకుఁ బ్రత్యక్ష మౌదు,
స్వస్తి కాపుత మని పల్కి చనె యభేచ్ఛ.

౫౩

తే. అదియుఁ బొంగుచు నానాటి యద్భుతములు
మననసేయుచు వైష్ణవమాయ గాఁగఁ,
గమ్మ కస్తూరితావులు చిమ్ము రమ్మ
తనువీలాసమ్మోళో జేరెఁ దండ్రికడకు.

౫౪

క. ద్వీపస్యస్తుం డగుటను
ద్వైపాయనుఁ డనఁగఁ బరగి బాలుఁడు కృష్ణాం
శాప త్తి నాశువర్తన
దీపిత దేహంబునోడ దిశల వెలింగె.

౫౫

క. అతఁడున్ బహుతీర్థంబులఁ
గృతావగాహుఁ డయి శ్రద్ధఁ గెరలి తపమునన్
శ్రుతివిభజన వ్యాసపదాం
చితుఁడై జయకృతిఁ బురాణ నివహముఁ గూర్చెన్.

౫౬

సీ. భాగించి వేదముల్ పైలు నైశంపాయ
నుని జైమిని సుమంత్రుఁ డనెడువాని
నసితను దేవలు నాత్మజం డగు శుకు
సభ్యాపన మొసర్చునట్లు పంచి
ద్వాపరాంతంబున ద్వైపాయనుం డిట్లు
వేదరక్షణ చేసి వినుతి కెక్కె;
సత్యవతీజన్మ చరితంబు వ్యాసుని
జనన పుణ్యఖ్యానమును బఠించు

నరుఁడు పాపవిముక్తుఁడు బరుఁడు నగును,
ఘనులు కారణజన్ములు ననఘు, లట్టి

వారిచరితల దొసఁగు లెప్పట రావు,
సత్యవతి మఱి పెండ్లాడె శంతను నృపు.

౫౭

గంగాపవృత్తాంతము

వ. ఋషు లిట్లనిరి.

౫౮

క. ఆనందతుందిలములై
మానసములు పొంగె విన్న మానితకథలకొ,
కాని, మఱి సంశయములు
పూని విడువకున్న వవియుఁ బోఁ దెలుపు దయకొ.

౫౯

సీ. వ్యాసునిమాత సత్యవతీశుభాఖ్యాత,
శంతనుపతి కెల్లు కాంత యయ్యె?
బొరవుండు స్వధర్మపరుఁ డెల్లు వరియించె
గులహీనను నిషాది లలనఁ గాఁగ?
శంతనుని ప్రథమసతి యెవ్వ? రామెచే
వసునంశమున భీష్ముఁ బడసె నెల్ల?
భీష్ముండు జ్యేష్ఠుండు వీరుండు ధర్మిష్ఠుఁ
డుండఁగాఁ జిత్రాంగదుండు నతని

తమ్ముండు విచిత్రవీర్యుండు ధరణి గొనుట
దేల? పిమ్మటనే నల్లు గోశకులను
గోరుటది యేల? భీష్ముం డపారశేజుఁ
డేటికి వివాహమున కిచ్చయింపడయ్యె?

౬౦

ఆ. బహుజుగుస్థితంబు పరదార నెనయుట,
యందు భ్రాతృభార్య నందు టధమ,
మట్టి డెల్లు చేసె వ్యాసుండు వేదవే
దాంతవేత్త శుచినితాంతమూర్తి?

౬౧

వ. సూతుం డిట్లనియె.

౬౨

ఉ. ఆకథలక వినుండు మునులార! మహాభిషాసార్వభౌముఁడై
త్వాకుండు వాజపేయశతకంబును వేలుగ నశ్వమేధముల్
వీక యజించి ధర్మపదవికబరిపాలన చేసి ధాత్రియ
స్తోక మొనర్చి, శక్రపరితోషము, పొందె సువర్గసౌఖ్యముల్. ౬౩

చ. అతఁ డొకనాఁడు బ్రహ్మసదనాంతరభూమికిఁ బూజకై సుర
ప్రతిని గూడి పోయె, నట వచ్చెను గంగయు, నవ్వు డండు మా
రుతవశమై తొలంగిన మరుద్ధునియంబర, మెల్ల రండు స
న్నతముఖులై చూడ కట్టునగ్న, మహాభిషుఁడొక్కఁడుకొనినా. ౬౪

ఉ. ప్రేమముతో వియన్న దిశరీరవిలోకనలోలుఁడైన వాఁ
డా మహితాత్ముబుద్ధి తనయం దనులగ్నముగా నెఱింగి గం
గామహిళాలలామయు నికామగతిం బ్రతిదృష్టి వానిక
మ్రామలకాంతిమూర్తి ననురక్తమతిం దిలకింప సాగినక. ౬౫

క. కామవిమోహితులై వా
రామాడ్కిఁ లజ్జ వీడి యరసిన, నలుకక
భూమిం బుట్టు డటంచును
దామరసోద్భవుఁడు వారి తద్ద శపించెక. ౬౬

చ. విధిసమవాప్తశాస్త్రం డయి వీరుఁ డతం డిల ధర్మనిష్ఠుడే
బుధమణి నాకుఁ దండ్రి యయి పొల్పెనలారంగ నవ్వుఁ డంచు ని
ర్మథన మొనర్చి, పౌరవకులప్రభవిష్ణుఁ బ్రతీవుఁ దండ్రిగాఁ
బ్రథితమతిక వరించెను గరం బనురక్తి మహాభిషండునుక. ౬౭

క. ఆసమయమునన వసువులు
స్త్రీసముపేతులు యభేచ్ఛఁ గ్రీడించుచు వి
చ్చేసిరి నసిష్ఠునాశ్రమ
భూసముపాంతమున, కట్లు పోవుచు వారల్. ౬౮

తే. పృథువు మొదలగు నవ్వసుశ్రేష్ఠులందు
వెలయు ద్యోనాముఁ డుత్తముఁ డలఘుమహిముఁ,

డతని పత్ని విలోకించె నందుఁ దిరుగు

నందినీ ధేనువును గనువిందు గాఁగ.

౬౯

క. ఈనైచికి యెవ్వరి దని

వానిం బ్రశ్నింప నదియు, వాఁ డిట్లనె, నీ

ధేనువు వసిష్ఠునిది, పా

లానిన యశావనము గల్లు నయుతాయువుతో.

౭౦

మ. అది యా సుందరి యాలకించి మురిపెం బావిర్భవింపంగఁ బ

ల్కెఁ, దనర్చు భువిలో నుశీనరునిపుత్రీరత్న మస్మత్సఖి

ఁదనిర్వర్జిత, దాని కీ మొదపు గోవత్సంబుతో సర్వకా

మద నర్పింతు జరారుజల్ చెనకకుండఁ; దాని వే దెమ్మనె. ౭౧

క. ఆ వనితాప్రేరణచే

ద్యోవసు వనుఁగులను గూడి దొంగితె నైశం

బావంతయుఁ గొంకక ముని

దేవు దాంతునిగ నెంచి ధేనువుఁ దరపి.

౭౨

ఉ. ఆ మునినాథుఁ డంతట నిజాశ్రమసూమికి వచ్చి యచ్చటన్

హోమపుసారభేయ నయనోత్సవకారిణి లేఁగతోఁ గనన్

రామికిఁ జింత నొంది గహనమ్ములలో గిరిగహ్వరంబులన్

భ్రామిలి రోసి రం డనుచుఁ బల్కుఁ జీరియు వ్యర్థయత్నుడై. ౭౩

క. ధేనువు రామికిఁ గతమున్

ధ్యానించి యెకింత, యెటిఁగి యతికుపితుండై

పశాని శపించెను, త న్నన

మానించుట వసువు లెల్ల మనుజులు గాఁగన్.

౭౪

చ. వసువు లెటింగి కంపిలుచు వచ్చి వక్ష్మణి మ్రొక్కి దీనయా

నసు లయి యావు నిచ్చి శరణం బని వేడఁ బ్రసన్నుడై యతం

ఁజొసఁగెను శాపమోక్షణ మొకొక్క శరత్తున వారికెల్ల ద్యో

వసు వొకకుండు మానుషభవంబున దీర్ఘము నిల్చునట్లుగా. ౭౫

తే. శక్తులై యట్లు వసువులు చనుచుఁ జింత,
శక్త యయి బలుచింతతోఁ జనెడి దేవ
గంగను సరిన్మతల్లి మార్గమునఁ గాంచి
పల్కి రిట్లని వారలు ప్రణతు లగుచు.

౭౬

ఉ. తల్లి ! దురంతచింత మముఁ ద్రచ్చెడిఁ ప్రాకృతయోని నెట్లు న
ర్తిల్లఁగ నౌ సుధాశనవరేణ్యుల మే మని, కాన నీవు మా
తల్లివి గమ్ము, శంతనునృతల్లజుఁ బొందుము, పుట్టినంత మ
మ్మెల్లర వేగ నీటఁ బడ నేయుము శాపవిమోక్షణంబుగా.

౭౭

తే. గంగ యియ్యకొనంగఁ దలంగి చింత,
చనిరి వసువులు తమలోకమునకు మరలి,
యరిగెఁ జింతతో గంగ, మహాభిషండు
జన్మమునకై ప్రతీపదీపమునఁ జేరె.

౭౮

క. ఒకనాఁడు ప్రతీపనృపా
లకుఁడు త్రిపథగాతటమునఁ బ్రధ్యాతసహ
స్రకిరణుడై యుండఁ గాం
గ కమల భంగములపై నకస్మాద్గతయై.

౭౯

క. అంగన వరవర్ణిని విమ
లాంగఁ బ్రతీపనృపదక్షిణాంకతలారూ
ఢం గాంచి, దాని నటు సే
యం గత మే మంచు విస్మయంపడి యడిగెకా.

౮౦

ఉ. ఆ ప్రతీపుప్రశ్న మాలించి యది పల్కెఁ
గురుకులేశ! నిన్నుఁ గోరుచుంటి,
నను గ్రహింపు మన్న నవయశావనాంగను
దానిఁ గాంచి పల్కె నౌ నృపుండు.

౮౧

శా. ఓ కల్యాణి! పరాంగనాగమన మే నొక్కప్పుడుం బూన, నం
తే కా కింకొక ధర్మముకొ విను మపత్యేష్ట స్నుషాస్థాన మూ

నీ కు ర్వక్కితి కానఁ గోడలివి కమ్మొ, నీదుభాగ్యంబుచే
నాకాంక్షించెడి పుత్రునిం బడయుపుణ్యంబుక లభింపం దగుక. ౮-౨

క. ఆ దివ్యాంగన యది యా

మోదించి యథేచ్ఛఁ జనిన, భూపుండు తన ప్రా

సాదంబును జేరెను లో

లోఁ దద్విధ మెంచి పుత్రులోలుపుఁ డగుచుక.

౮-౩

ఉ. అంతటఁ గొంతకాలమున కాతఁడు పుత్రునిఁ గాంచి తా నర

ణ్యాంతరభూమికిం దపసియై చనుచుక సుతుఁ బిల్చి పూర్వవృ

త్తాంతముఁ దెల్పి, యొక్క శుచిహాసిని నిన్ను వరించు, దాని నొ

క్కింతయుఁ బ్రశ్న సేయక గ్రహింపుము కూరుచుధర్మపత్నిగా. ౮-౪

శే. అంచుఁ బుత్రుని శాసించి, యఖిలరాజ్య

రమయు నాతని కిచ్చి, విరక్తుఁ డగుచు

వనమునఁ బరాంబికాధ్యానవశత నిల్చి

దేహము త్యజించి దివి కేగె దివ్యదీప్తి.

౮-౫

క. ఆతనిపుత్రుండు నిజపితృ

పైతామహమైన సార్వభౌమిక రాజ్య

శ్రీలోఁ బాలించె బ్రజం

ద్రాతగ శంతనుండు ధర్మదండుం డగుచుక.

౮-౬

గాంధేయోత్పత్తి

క. శంతనుఁ డొకతటి గంగా

ప్రాంతాటవి వ్యాఘ్రు ఖడ్గ భిక్షాక మృగా

క్రాంతిని వేటాడుచు నటఁ

గాంతను మృగశాబనేత్రఁ గాంతం గాంచెక.

౮-౭

నీ. చూచినంతన దానిఁ, దోచెను దండెచే

నిర్దిష్టయైన దీ నెలత యనుచు,

సాక్షా నృహాలక్ష్మి సాకార యైనట్లు
 తోచు నానాతనిఁ జూచి చూచి,
 యెంతకుఁ దని వంద కెల్ల దేహంబున
 హార్ద కంచుకిత రోమాంచుఁ డయిన
 నతని లక్ష్మించి మహాభిషుం డితఁ డని
 నదియు శంతనునిఁ బ్రేమాన్విత యయి

కాంచి చిటునవ్వుతో నంతికంబుఁ జేరఁ
 బ్రీతమానసుఁడై రాజు నాటిఁ జూచి
 ప్రణయమున నార్ద్రమగు కంఠరవముతోడ
 మృదుమధురవాక్యములఁ బల్కరించె నిట్లు.

౮౮

క. నీ వెవతహా దేవాంగన
 వో విద్యాధరిహా భుజగయువతిహా మర్త్య
 స్త్రీహా, గంధర్విహా, నా
 దేవేరివి గమ్ము; ని న్ని దే ప్రార్థింతుఁ.

౮౯

తే. గంగగా నతఁ డెఱుంగఁడు గాని దాని,
 యది యెఱుంగు మహాభిషుం డనుచు వానిఁ,
 దలఁచి ననువులప్రార్థనఁ బలికె నదియు
 స్మితరుచుల్ ముఖసీమపైఁ జిందు వొంద.

౯౦

ఉ. రాజ! స్రవీపుపుత్తుఁడవు భ్రాజితకీర్తివి నిన్ను బోంట్రి నీ
 గేజశుభాస్య యెవ్వతె వరింపదు? నే నెది చేసినన్ శివం
 బే జెడు వైనఁ గా దనుచు నెన్నఁడు నప్రియ మాడవేని నీ
 హో జెలిమి నయింతుఁ, బరితోషముగా నీటు శాస చేసెదే

౯౧

క. దానికి నతఁ డియ్యకొనన్
 వానిని బతిగా గ్రహించి స్వర్వాహినియన్
 మానుషరూపముఁ దాలిచి
 యా నృపుమందిరముఁ జేరె నాశ్మేశ్వరియై.

౯౨

శా. గంగాసంగతి శంతనుం, డతనిసాంగత్యంబునఁ గంగ, పొంగంగాఁ గేళి రమించి రిద్దురు నభంగప్రాధిఁ, బాలోమిహోడం గీర్వాణవిభుండు, శ్రీవనితతోడం గృష్ణ దేవుండుఁ బోలెం, గంగాంగనఁ గూడి భూపుఁ డెఱుగఁ లేడయ్యెఁ బెక్కబ్బముల్.

తే. గంగ గర్భిణి యయి కొంతకాలమునకు
వసువు సుతునిఁగాఁ గని తనప్రతి నెంచి
పుట్టినంతన పల్లారు బుడుత నామె
పొంగి పాటెడి గంగమృహృత్ బెట్టె.

౧-౪

తే. అట్లు రెండవమాటు మూఁ డయిన మాటు
నాలుగవ మాటు నైదవ యట్టిమాటు
నాఱగున్నాటు మఱియు నేడైనమాటు
ముంచె వారి బుట్టినవారి బుట్టివట్లు.

౧-౫

తే. అది మఱియును సంతర్వత్ని యయిన, రాజు
తీవ్రముగ దీర్ఘముగను జిరితించె నిట్లు,
లేమి సేయుదు? నావంశ మేవిధాన
సుస్థిరం బగు నిది యిట్లు సుతులఁ జంప?

౧-౬

క. ఈ పాపిష్ఠ హరించెను
పాపల నేడ్వరను ముస, పొరించినవో
రేపే చను, వారిత కా
కీ పర్యాయమును జరిపు, నెది విధి? యంచుకొ.

౧-౭

తే. దీక్షితం డయ్యె దుది వంశరక్షణమున,
సంతఁ గాలక్రమమ పుట్టె నష్టముఁ డగు
వసువు ద్యోనాము, డాతఁ డెవ్వఁడు మున్ను
స్త్రీజతుండు హరించె వసిష్ఠమొదపు.

౧-౮

క. జనియించిన యాబౌలునిఁ
గగుచునె శంతనుండు కాంతకాశ్యం బడి యి

ట్లనె, నీదాసుడఁ బ్రార్థిం
తును, బుత్తుని వీని గరుణతో నా కిమ్మా!

౯౯

క. అయ్యో! ముంచితి వేడ్కుర
నియ్యర్భకు బ్రదుక ని, మ్మి కే మడిగిన నీ
కయ్యది కూర్చెద, వంశము
శ్రౌయ్యక కావు, ప్రజ లేక త్రిదివం బున్నే?

౧౦౦

ఆ. అట్లు వేడుచున్న నాతన్ని వినకుండఁ
బుత్తుఁ గొంచు బోవ బూనియుండ,
దుఃఖజాత కొప ధూమాక్షరముల రా
జనియె నపుడు దాని కడ్డ మగుచు.

౧౦౧

ఉ. ఓసి పిశాచి! రక్కసి వటోసి? యొకింతయు బాపభీతి లే
కీసరణిక్ నధించితివ యేడ్కురఁ బాపల, నీ వె టిగితే
నీ సరి పొమ్ము, వంశము హరించెడి నీవెడపొత్తు లేల! నిం
దీసుతు నుంచు, మీవు జనియించిన యిల్లది యెంత దుష్టమో!

తే. ఇట్లు వచియించువిభుని గణింప కదియు
శిశుఁ గుమారుని సందిటఁ జేర్చికొంచు
సరుగుచుకొ రోషతామ్రనేత్రాంత యగుచు
బల్కె ని ట్లని వానికి బ్రతివచనము.

౧౦౩

సీ. సమభయంగం బయ్యె జనుచుంటి నీపుత్తుఁ
బాలించి పెంచెడివాంఁ యలదు,
దేవకార్యము దీర్ప దివినుండి దిగిన ది
వ్యాపగం గా నన్ను నరయురాజ!
మానుషజన్మంబు పూని వసిష్ఠుచే
శప్తులై వసువులు చనుచుఁ జింత,
జననివి క మ్మని నను వేడ నూకొంటిఁ,
బుత్తులు వసువులు వుట్టి నీకు

మున్న యేడ్వరు శాపవిముక్తులైరి;
వసువు వీడు మహాత్ముండు వయసు వచ్చు
వఱకుఁ బోషించి నీ కిత్తు భయము వలన,
దేగెదను నన్ను నీవు వరించినెడక.

౧౦౮

క. గంగయు శంతనునో నీ

భంగిం బలుకుచునె వెంట బాలకుఁ గొని చూ
డంగా రాక యరుగ రా
జం గాంతా పుత్త్ర విరహ శోకార్తిఁ బడెన్.

౧౦౯

ఉ. అంతటఁ గొంతకాలమున కా విభుడున్ మృగయావినోదవి

క్రాంతి వనాంతరంబున మృగంబుల నేయుచుఁ బోయి గం
గాంతికభూమిఁ జేరి తిరుగాడుచు నచ్చటఁ జిత్రమై నిమే
షాంతరమాత్రఁ గాంచె నమరావగనీరము నన్నగిల్లుటన్.

౧౧౦

క. కర మబ్బురపడి దిక్కులు

పరికింపఁగఁ గానఁబడియె బహుమార్గణమున్
పరపించు మహాచావుఁడు
పరమాద్భుతకర కుమారవరుఁ డొకఁ డచటన్.

౧౧౧

తే. అవని భరియింపరాని గంగాంబువేగ

మాత్మ లఘుహస్త తా విముక్తాంబకముల
సేతువునఁబోలె గట్టు నా చిన్నివానిఁ
గాంచి, నా సుతుఁ డగునో యటంచు నెంచె.

౧౧౨

క. రారా! యెవరికుమారుడ

నోరీ నీ వనుచుఁ జీరుచుండెడు నెడలో
మాతాడక బాలుఁడు క్రీ
డారతిఁ బాటుచునె కన్ను బ్రాముచుఁ జనియెన్.

౧౧౩

క. భూవుం డా కొమరుని నిజ

రూపం బెఱుంగం డలంచి ధ్రువమతియై గం

గొప్పగఁ దలఁపఁగ మెనుకటి

రూపము గొని నిల్చె నెదుర రుచిరాకృతియై.

౧౧౦

తే. గంగ! చెప్పవే యిప్పుడు నేఁ గన్న బాలుఁ

డెవ్వని కుమారుడో, చూపవే మదీయ

పుత్రికుని నంచు శంతనుభూభుజుండు

వేడ సంతతి గంగ మాతాడె నిట్లు.

౧౧౧

నీ. ఇడుగో భవత్పుత్రిఁ డీతఁ డప్తమవను,

వితని రక్షించితి నిర్ధతేజు,

గాంగేయుఁ డీతఁడు నీ కరమునం దుంచితఁ,

గులకీర్తి కరుఁ డయి వెలయుఁ గరము,

వేదజాలము, ధనుర్వేదంబు సర్వంబు

సభ్యసించెను వసిష్ఠాశ్రమమున,

జామదగ్న్యుఁ డెఱుంగఁ జాలె నే విద్యల

నవి యెల్ల నీ బాలుఁ డభ్యసించె;

వీడు సర్వార్థ కుశల పవిత్రమూర్తి;

కొని సుఖం బుండు రాజేంద్ర! కొడుకుఁ గూడి;

యనుచు సుత నిచ్చి తా మాయమయ్యె గంగ,

శంతనుఁడుఁ దోగె బరమమా సౌఖ్యవార్ధి.

౧౧౨

ఆ. పుత్రుఁ గొంగిలించి మూర్ఖంబు మూర్ఖాని

రథమునందు నాదరమున నుంచి

హస్తినాపురంబు నతిరయంబునఁ జేర్చి

యెనరఁ జేసె నట మహోత్సవమ్ము.

౧౧౩

మధ్యాహ్నం—దైవజ్ఞుని బిల్చి యతని శుభముచూర్తంబు ప్రశ్నించి

రావించి సచివులఁ బ్రజల నెల్లరఁ బ్రముఖుల శుభుల

యావరాజ్యమున గాంగేయు శంతనుం డభిషిక్తుఁ జేసి

తా విస్మరించెను గంగ, గుణశాలిఁ దనయుని గంచు.

౧౧౪

క. గంగావతరణకథయున్

గాంగేయాది వసు జన్మకథలును విన్నన్,
గుంగును పాపము, సిరి యు
ప్పొంగును, జెప్పితిని వ్యాసముఖసముదితముల్.

౧౧౫

న త్య వ తి ని శం త ను డు పెం డ్దా డు ట.

వ. ఋషు లి ట్లనిరి.

౧౧౬

క. గంగా వసు చరితంబులు

గాంగేయోత్పత్తికథయుఁ గడు మే, లే లీ
లు గంధవతిని దాశసు
తం గాంతగ శంతనువతి తా గ్రహియించెన్!

౧౧౭

వ. సూతుం డి ట్లనియె.

౧౧౮

తే. ఆ కుమారునిఁ బ్రాపించి హరుఁడు వోలెఁ

దనకుమారునిఁ గూడి శంతనుఁడు గూడ
నలరె నాలు గేఁడులు మృగయావినోద
పరత, రాజర్షి హస్తినాపురవిభండు.

౧౧౯

మ. ఒకనాఁ డాతఁడు బాణపాతన సరణ్యోర్విన్ వరాహంబులన్

వృకసంఘంబుల ఖడ్గభల్లుకములన్ జెండాడుచుం బోయి పో
యి కళిందాత్మజతీరభూమిని యదృచ్ఛేచ్ఛార్తిప్రాప్తుడై
ముకుందోణమ్ములఁ గ్రోలె దివ్య సుషిమామోదం బపూర్వం జెనో.

మ. అది కస్తూరిది కాదు, సాంకుమదమేనీ గాదు, మందారజా

తిది కానోపదు, మాలతీ వకుళ జాతీ జాతియుం గాఁగఁ దోఁ
పదు, మల్లీసుమ కేతకీదళ సముత్పన్నంబు కా; దైన నీ
హృదయాహ్లాది సమస్తగంధభర ధౌరేయంబుగాఁ బొల్చెడిన్.

ఉ. ఎన్నఁడు నిట్టిగంధము వహించినవాయువు మున్ను వీవఁగాఁ

గన్నది లేదు, క్రొత్త యయి ప్రాణవిమోహక మయ్యె; నెందు ను

త్పన్న మగుం గనుంగొనియెదం జని, నే నని శంతనుండు వా
తోన్నయనానుసారి యయి యొయ్యనఁ గానన మెల్లఁ గ్రుమ్మరెఁ.

ఉ. క్రుమ్మరువాఁడు కాంచె నొకకోమలి నా యమునాతటమ్ము ప్రాం
తమ్మున మాసినట్టి వననమ్ము ధరించి, విభూషణాళి శూ
న్యమ్మయినన్ నిసర్గ సకలాంగ మనోహర చారురూప న
న్యమ్మగు యశానన మృతీశయమ్మున కి మ్మగు కొమ్మ నిమ్ముగా.

క. ఈగంధము నిశ్చయముగ

నీ గుబ్బమిటారిమేనిదే యగు; నిదియున్

నాగాంగనయో సురసతి

యో గంధర్వియో మనుష్యయోషయో తలఁపన్ !

౧౨౮

క. ఎవ్వఁడె యగు మఱి యిది ? యి

ట్లివ్వనమున నుండ నేల ? నేటనుండి యిచో

నెవ్విధి వచ్చెనొ యని బల్

దవ్వుగఁ జింతించి రాజుదరిఁ గనఁ డాయెన్.

౧౨౯

తే. కామవశగతుఁడై యాతఁ డామెఁ గాంచి

యెడఁదలో గంగనే స్మరియించుకొనుచుఁ

దటమునం దున్న యా చిన్నదాని నిల్లు

పుచ్చ చేసె సందేహనివృత్తికొఱకు.

౧౩౦

ఉ. ఎవ్వతవే ప్రియాకృతివి, యెవ్వరిపుత్రిక వాడు ! వెందుకై

యివ్వననిర్జనస్థలిని నిల్లు చరించెద వొంటి ? బాల ! నీ

వివ్వఁకే వివాహితవో యేమొ నచింపనె, నిన్నుఁ జూడఁ గాల్

గ్రువ్వు మరుండు పైని నిదిగో, యెట కేగెద; వేమి సేసెదే ! ౧౩౧

తే. అట్లు ప్రశ్నపరంపర లడుగు నృపున

కంబుజేక్షణ బదులు మాటాడె నిల్లు

మోమునం దళు కొత్త లేమొలకనవ్వు

కొముదులు దంతకొముదీకాంతి నెనయ.

౧౩౨

ఉ. ఓ నృపమాళి! దాశపతి యోమెడి పుత్రుని; కన్యనాదు నీ
స్థానమునక జలానఁ బితృశాసన మూని తరిక వహించి యు
న్నా నిదె యాత్మధర్మ మని; నాపిత యిప్పుడ యింటి కేగె; నీ
యాన నిజంబు తెల్పితి నటంచు వచించి, ధరించె హాసముక.

క. కామాతురుడై శంతను
భూమిపతి పల్కె; నన్నుఁ బొలఁతీ! పతిగాఁ
గామింపుము, కురునాథుండ,
లేమా ! తారుణ్యకలిక వృథ కాకుండక. ౧౩౦

మ. మృగశాబాక్షి! మదీయమానసము నీ శ్రీరూప మీక్షించినా
దిగ స్వాయత్తము గాక యున్నది, యవత్నీకుండ నే నిప్పు, డిం
పుగఁ గైకొందురు ధర్మపత్నిగ నినుం బూజావిశేషానుపూ
ర్వగ దాసుండును బోలె నీవశత వర్తింతుక సరే యందువా! ౧౩౧

క. అమృతాస్వాదరసం బటు
రమణీయము లతనినుడుల శ్రవములు తనియక
బ్రమదంబున సాత్త్వికభా
వము పొడమఁగ ధృతి వహించి పలికె నది యిటుల్. ౧౩౨

ఉ. నీ మన సెట్లు నాపయిని నిల్చెనొ యట్టులె నామనంబు నీ
పై మమకారభావమున వ్రాలెడి, నైన స్వతంత్రఁ గాను, న
న్నోమెడి తండ్రి దాశవిభురొద్దకుఁ బోయి వరింపు మెంతగాఁ
గాముఁడు వేచుచున్నఁ గులకన్యక దైర్యము తూల నిచ్చునే! ౧౩౩

శే. కామమోహితుడై తేఁడు గంధవతిని
దాశు నర్థించుపొంటె సదనము చేరఁ,
గనుచు విస్మితుడై వాఁడు ప్రణతుఁ డగుచు
ననియె నిటు శంతనునకుఁ గృతాంజలి యయి. ౧౩౪

క. ఓ రాజ! ననుఁ గృతార్థుని
నీరాక యొనర్చె, నేను నీదాసుండక;

బేరుకొనుము నీవచ్చిన

కారణ, మది యాజ్ఞగాఁగఁ గావించు వడిక.

౧౩౫

తే. దాశుపతిపల్కు వించు భూమిశుఁ డలరి

యల్ల యోజనగంధిఁ దదాత్మజాత

ధర్మపత్నిగ నొసఁగఁ బ్రార్థనము సల్పె

నది విని వచించె దాశరా జతని కిట్లు.

౧౩౬

ఉ. నీవు వరించు నాతనయ నీ కొసఁగం బ్రయమయ్యెఁ గాని, దే

వా! వర మొక్క టీయ నినుఁ బ్రార్థన సేసెద; దీనిపుత్రునే

భావిస్త్రపాలుఁ జేయునటు బాస యొనర్చెదే? యట్టులైనఁ గ్రాం

దాపులయిక్క నీకలికి దానము చేసెద నీకుఁ బత్నిగా.

౧౩౭

క. దాశుపతిపల్కులు విని భూ

మిశుఁడు గాంగేయు నెడఁద నెంచినకతనన్

లేశము మాత్రాడక చిం

తాశల్యముతో గృహంబునకు మరలి చనెన్.

౧౩౮

క. ఇంటికి వచ్చినదాదిగఁ

గంటికి నిద్దురయుఁ నన్నకణ ముదరమునం,

దొంటికి స్నానము లేకయు

నొంటిగ శంతనుఁడు చింత నొదుగం జొచ్చెన్.

౧౩౯

క. తాఁ గాంచిన కన్యామణి

మైగంధం బొక్కవైపు మలచిన, నవలన్

లాగం గాంగేయస్మృతి

యూఁగున్ శంతను నెడఁద యుయ్యెలలాగై.

౧౪౦

తే. అట్లు చింతాతురుం డయి యనవరతము

పూనియై దినదినకృశమానుఁ డైన

వాసఁ గని యిష్టసుతుఁడు దేవప్రతుండు

చేరి యొకనాఁడు జనకుఁ బ్రశ్నించె నిట్లు.

౧౪౧

క. నృపశాస్త్రాలా! నీ కిపు
 డపరాజితరిపు డెవండు నైనం గలఁడే,
 నిపుడే నీవశుఁ జేసెదఁ
 జెపుమా సత్యంబు నీదు చింతకుఁ గతమున్. ౧౪౨

క. గురువులచింతాశల్యముఁ
 బెరుకం దొరకొనని సుతునిపెం పది యేలా?
 తిరిగి గతజన్మబుణమున్
 సరివరచగఁ బుట్టినట్టి జడమతి యతఁడౌ. ౧౪౩

నీ. రాజ్యంబు విడిచి శ్రీరాముడు నీతఁడో
 నడవులఁ దిరిగె బ్రతాజ్ఞఁగాఁదె,
 క్రితఁడై రోహితుం డాతతవిక్రముం
 డచ్చించె విప్రుఁ బ్రతాజ్ఞఁగాఁదె,
 యజ్ఞయాపం బెక్క నా శునశ్శేపుండు
 సంకరించె బ్రతాజ్ఞఁగాఁదె,
 తల్లికంఠము జామదగ్న్యుండు ఖండించె
 నస్మదుండు ప్రితాజ్ఞఁగాఁదె,
 నేను గలుగంగ నీకుఁ జింతింప నేల?
 యెంతటి యసాధ్య మగు సర్థ మేని వీర
 నిదె ధనువు చేతఁ బట్టి సాధించి నాదు
 పాలుపు చరితార్థ మొనరింతుఁ, డెలుపు నాని. ౧౪౪

తే. ఆ పలుకు లాలపించి గాటాడె నిట్లు
 మనసులో శంతనుండు లజ్జమానుఁ డగుచు,
 నొక్కటే చింత, పుత్తుండ వొక్కడ వని
 రణములో శూరుడవు సపరాజ్యుఁడవు! ౧౪౫

క. పితృమత మెఱుంగక దేవ
 వ్రతుఁ డంతట వృద్ధ మంత్రివర్యుల బంచెన్

బిత్తుచింతకుఁ గత మరయఁగ

నతిరయమున నెఱిగి తెల్పి రతనికి వాడుక.

౧౪౬

క. ఆ వృద్ధామాత్యులు హో

రా నైశమ కదలి దాశరాట్సదనంబు

దేవప్రతుండు చేరి మ

హావినయము ప్రీతి గడువ ననె దాశునిహో.

౧౪౭

శే. మాతగా నాకు, మాతండ్రినాతి గాఁగ

నిమ్ము నీసుత, నిదిగొ ప్రార్థించుచుంటి;

ననిన దాశుండు నీ పుండ నామెసుతుండు

రాజు గాఁ; డీవ కొను దాని రాణిగాఁగ.

౧౪౮

ఆ. వాసివాక్కు వించుఁ బ్రత్యుత్తర మొసంగె

గంగపుష్పిఁ డెల్లకుం గలంగఁ,

దల్లి కేవలమ్ము దాశేయి, నే నొల్ల

రాజ్య, మామెసుతున రా జోనర్తు.

౧౪౯

క. దాశ దాశుండు తృప్తిం

బూనక యిట్లనియె, రాజపుత్రా! నీ వా

గ్ధానము పాలింతువు, కా

నీ, నీసుతుఁ డెల్లు బలియుఁ డెట్లయ్యకొనుక!

౧౫౦

క. అంతట నెల్లరు వినఁగా

శంతనుపుత్రుండు పూనె శపథం బిటులఁ;

గాంతాగ్రహణము వదలి చ

రింతును భీష్మప్రతుంబు నిది నిజ మంచుక.

౧౫౧

ఉత్సాహ—ఆప్రతిష్ఠ చేయ దాశుఁ డాలకించి ప్రీతుఁడై

క్షిప్రగతి నొసంగె సుతను జేయ రాజమహిషిగా,

నీప్రకార మామె యామహేంద్రు నొందె భర్తగా

నాప్రభుం డెఱుంగఁ డామె వ్యాసు మున్ను కాంచుట.

క. శంతనునృపు సత్యవతీ

కాంత యిటు వివాహ మాడి కనె సుతయుగ్మం,
బంతట వారిరువురుఁ గా
లాంతరగతులైన, వ్యాసుఁ డధితుఁ డయ్యెన్.

౧౫౩

పుతరాప్రాప్త్యుత్పత్తి

క. అంబిక మునిఁ గని మూయుట

నంబకము, లల ధృరాష్ట్రుఁ డంధుఁడు పుట్టెన్;
అంబాలిక తెలతెలనా
టం బాండుం డగుచు వ్యాసునలుకం బుట్టెన్.

౧౫౪

క. కామకలాగోవిదయై

నేమమునన్ దాసి వ్యాసు నెలరించుటచే
శ్రీమద్ధర్మాశంబున
నామెకు విదురుండు పుట్టి సవితభయశుఁడై.

౧౫౫

తే. అంధుఁ డగు ధృరాష్ట్రుఁ డనన్లుఁ డగుట

భీష్ముననుమతిం బాండుండు సిన్న యయ్య
రాజ్యభారంబు దాల్చె వ్రాంతబుద్ధి
విదురుఁ డాతనిమంత్రియై వెలసి కొలిచె.

౧౫౬

తే. భార్య లిద్దరు ధృతరాష్ట్రపతికి నుంబ

పుత్రి గాంధారియున్, వైశ్యపుత్రి యొకఁజె;
యట్లు పాండుఁ డిద్దరుఁ బెండ్లియాడె శౌరి
సేనిఁ గుంతిని, మద్రచూజానిసుతను.

౧౫౭

ద్వీపద— కాంచె బుత్రశతంబు గాంధారి ప్రియులఁ,

గాంచెను సుతు వైశ్యకాంత యయ్యుత్సవం.

గన్యయై పితృశేహగతయై సుతుని న

దాన్యుఁ గడ్డునిఁ గుంతి తరణిచేఁ గాంచె;

నటుపైని బెండ్లాడె నది పాండురాజు;
 నిటు సూతుఁ డాడ, మునీంద్రు లిట్లనిరి:
 ఏమి చిత్రము సూత ! యిటు లాడె దీవు !
 తా ముందు సూతుఁ గాంచి తదనంతరమునఁ
 బాండురాజుకు ధర్మపత్ని యెట్లయ్యె?
 నిండెను గుతుకంబు నెమ్మనంబులను
 గర్భజన్మ కథానకము విస్తరముగఁ
 గర్భముల్ తనియ నక్కాణింపు మన్న,
 దానిఁ బ్రకారంభించె దా సూతుఁ డిటుల.

౧౫౮

క. ద్విజులార ! శౌరసేనా
 త్తృజ కుంతి మొదలది, చిన్నతనమున నే తదీ
 యజనకుననుమతి దానిని
 నిజసుతఁగాఁ గుంతిభోజన్మపుండు గ్రహించెన్.

౧౫౯

క. దుర్వాసుఁడు శ్రీసేవాం
 తర్వాసుఁడు కుంతిభోజుడరి నొకయే డ
 చెప్పుగఁ జాతుర్మాస్యా
 పర్వము గడపించె బుణ్య పర్వము గాఁగన్.

౧౬౦

క. ఆమునిపరిచర్యలకై
 నేమింపఁబడిన కుంతి నియమముతో ను
 న్నేమాకృతి భజించి ప
 రామోదముఁ గూర్చె బ్రాహ్మణాగ్రణి; కతఁడున్,

౧౬౧

క. దీనిని సకృదుచ్చారణ
 ణో నేవేలుపును బిలువఁ దోపించి యతం
 డోనాతి ! కూర్చు గామము
 సూ నీ కని యిచ్చె నొక్క శుభమర్త్రంబున్.

౧౬౨

క. తనదారిన్ దుర్వాసుఁడు

చనినయనంతరమ కుంతి, సత్యము లగునే
మునిమాటలు, మంత్రోచ్ఛ్వా
రణమహిమఁ బరీక్ష సేయ రాదే యనుచున్.

౧౬౩

క. కన్యాసాధారణగుణ

జన్యం బగు చాపలంబు సందడి గొనఁగాఁ
బుణ్యస్పద మేవేలుపు
ధన్యాకృతి విశ్వసింతు ధ్యానమునందున్?

౧౬౪

క. అంచుం గొంతి మదిం జిం

తించెడు నెడఁ జూడఁ దూర్పుదిక్కున నరుదై
నించుచు నరుణారుణుచి
సంచయములు దిశలఁ గర్మసాక్షి జనించెన్.

౧౬౫

క. ఉదయించెడు నా సూర్యుని

హృదయములో నిలిపి కుంతి యిటు గ మృని త
త్పదసంధానముతో ని
ప్రదత్తమంత్రము పఠించి భానుం బిలిచెన్.

౧౬౬

శా. ఆ మంత్రాక్షరమాల జిహ్వా నొకమా అన ర్తితంబైనయ
స్థే మా ర్తండుడు తిగ్మరశ్మిఁ దనలోనే! యీగి, కేయూరబా
హుమేయంబు కీరీట కుండల మనోజ్ఞాన్వప్రభంబౌ మెయిన్
సామీప్యంబున నిల్చి భోజజకుఁ బెల్చున్ మానుషాఽరుడై.

క. వచ్చెడు న య్యనదేవుని

నచ్చెరుపడి కంచుచుండ నాకస్మికమై
యుచ్చలితస్వాంతకుఁ గన
నచ్చె రజోదోష మపుడు బహుచిత్రముగా.

౧౬౭

క. అంతటఁ బ్రాంజలియై భా

స్వంతుని బ్రార్థించె గుంతి, ప్రభు! నీరాకన్

సంతుష్ట నైతి, గరుణా

స్వాంతా ! నిజమండలంబుఁ బ్రాపింపు దయాకొ.

౧౬౯

వ. సూర్యుం డి ట్లనియె.

౧౭౦

క. ఆహూతుడైన మంత్ర

వ్యాహృతిబలవశుడ నగుచు, సంగజుఁ డెదలో

నాహరింపఁగ నిట రా

మోహము దీర్పకయ నన్నుఁ బొ మ్మనఁ జన్నే ?

౧౭౧

క. ఎదు లి ట్లని కుంతి పలికె,

నిదె నీకు నమస్కరింతు నేఁ గన్నెను, నీ

కుఁ దగునె పలుకఁగ నిటు ల

య్య ! దురితములు, సర్వసాక్షి పగు ధర్మాత్మా !

౧౭౨

వ. సూర్యుం డి ట్లనియె.

౧౭౩

శా. నీకై వచ్చి వృథా నివర్తితుడనై నేఁ జన్న దేవాళిలో

నా కౌనే తల యెత్త ? సిగ్గుపలు కూనకొ మందచిత్తుండనొ

క్కో ! కుంతీ ! విను నాదుప ల్కిపుడ నన్నొందకొ నజిర, మృగముల్

రాకున్నకొ శపియింతు నిన్ను నల మంత్రం బిచ్చు నావిప్రునికొ.

క. వరదాత నగుచు నిన్నుం

గరుణించెద నన్నుఁ గూడఁ, గన్యావ్రతముకొ

సిర హా, నెవ్వరు నేలుఁగరు,

మఱియుకొ ననుఁ బోలు పుత్రమణియుం గలుగుకొ.

౧౭౪

ఆ. అట్లు పల్కి తరణి యతిలజ్జితాత్మయై

తస్యనస్కందైన దానిఁ గుంతి

నిచ్చ ననుభవించి యిష్టవరం బిచ్చి

మరలఁ జేరెను నిజమండలంబు.

౧౭౫

తే. కుంతి గర్భము దాల్చి నిగూఢవృత్తి
నాత్మమందిరసంస్థిత యగుచుఁ గడపె;
సిది యెఱుఁగు నొక్క ప్రియభ్రాత్రీయే మఱొక్క-
ఁఁఱుఁగ, రామమాతయునేని యెఱుఁగ కుండె.

౧౭౭

క. నవమాసంబులు నిండినఁ
గవచముతోఁ గుండలములు గడు నొప్పుచు రెం
డవ భాస్కరుడో యన సం
భవ మయ్యెఁ గుమారనిభ కుమారుఁ డబలకుఁ.

౧౭౮

తే. అట్లు గోప్యంబుగా జన్మమంద సుతుఁడు,
సిగ్గుపడుచును దుఃఖించు చెలియఁ జూచి
యూరడించుచు భ్రాత్రీ, నే నుంటి దిగులు
నొంద నే లని మందసం బొండు దెచ్చె.

౧౭౯

తే. సుదతి విడుచుచు బాలు మంజూషయందు,
విడుచుచుకొ వేడికన్నీరు, నుడివె స్క్రింః
లేమి చేయుదు నాతండ్రి ! యెంత మంద
భాగ్య ! నినుఁ బ్రియు శుభమూర్తి వదల వలసె !

౧౮౦

మ. నిను సర్వేశి పరాపరాంబిక కృపక నిత్యంబు నోముకొ, జగ
జ్జనసీభూతయె స్తవ్య మిచ్చి పరిరక్షం జేయుఁ, గాత్యాయనీ
మనుసంభావితఁ గామదక భగవతికొ మన్నాథ దుర్వాసుఁ డ
న్మనిమాణిక్యపదాంబుజాతయుగలంబుం గొల్తు ని న్నానఁగొక.

ఉ. ఎన్నఁడు చూతు నిన్ను, మఱియెన్నఁడు నీలలితాసనాంబుజ
స్కన్న వహోమరందమును స్వాదుగ నే జవిఁ జూడఁ జాలుదుకొ,
నిన్ను రవిప్రభూతు నిటు నిర్భ్రాంతి పైవెరిణి యట్లు నిర్జనా
పన్న వసంబునందు నునుపం గమకించెద నన్న ! ధృష్టనై.

౧౮౧

మ. గతజన్మంబులుఁ బూజ సేయఁ (దిజగత్కర్త)కొ జగన్నేత్రి వాం
ఛితసంధాత్రి స్వభక్తధాత్రి సతసుశ్రీదాత్రి శ్రీమాత్పుకొ,

- నతి గావింప శివాపదాస్తములద్వంద్వంబున్ నదా భక్తిశో,
 సుతదౌర్భాగ్యము చేతులారఁ గని నే శోకింతు నేఁ డిట్లుగా. ౧౮౩
- ఉ. మందనమందు బాలు నిడు, మాటికిఁ దీసి యురంబు కద్దుచుం
 గుందు, జనంబు చూచు నని కొందల మందుచు నంద యుంచు, నే
 ఘ్నుం, దను దాన దూఱుకొను, సూర్యుని దూఱును, మ్రొక్కు, బాలుమో
 ముం దనివారఁ గాంచి యొక ముద్దిడు ధాత్రికి దాని నిచ్చుచున్.
- తే. ఎట్టకేలకు మంజూష నిచ్చి కుంతి
 పుచ్చి ధాత్రిని, స్నాతయై పొదలెడు నెఱ
 నడఁగి యుండెను బిత్తువేశ్యమం, దటు గొని
 ధాత్రి మంజూష గంగహస్తముల దాచె. ౧౮౪
- క. గంగాప్రవాహమునఁ బో
 నంగా సూతుండు చూచి పట్టినఁ, ద్రదా
 ధాంగన వేడిన సుతుఁగాఁ
 గం గొనె, నిటు సూతునింటఁ గర్ణుండు పెరిగెన్. ౧౮౫
- తే. పాండుఁడు స్వయంవరమ్మునఁ బడసి కుంతి,
 మఱియుఁ బెండ్లాడె మాద్రిని మద్రపుత్రి;
 నాతఁ డొకనాఁడు వేడ్క వేటాడువాఁడు
 మృగమని భ్రమించి, యేసె రమించుమునిసి. ౧౮౬
- క. కుపితుండై యపు డాముని
 శపియించెం బాండునృపుని, సాంగత్యముతో
 నెపు డీ నెనసెదు నిజసతి,
 నపుడే మరణింతు విది యథార్థ మటంచున్. ౧౮౭
- తే. శప్తుడై పాండుఁ డిటు శోకతప్తఁ డగుచు
 రాజ్యముఁ ద్యజించి వనవాసరతిని దరలఁ
 గుంతియును మాద్రియును వానిఁ గూడి చనిరి
 సలుప నేజ సతీధర్మసంశ్రిత లయి. ౧౮౮

సీ. గంగాతటంబునం గల యాశ్రమంబుల

పశానులసేవ ధర్మములు వినుచు,

దప మొనర్చుచు గథాతత్పరుడై వినె

మునిభాషితము సనాతనము నిట్లు:

స్వర్గంబు గన నేర్చు మార్గంబు శూన్యం బ

పుత్రున కటుగానఁ బురుషుఁ డెపుడు

నేయుపాసించుచే నేనె బుత్తునిఁ గాంచ

దొరకొనవలె స్వర్గ మరయునాతఁ;

డంశజుడు, పుత్రాకాపుత్రుఁ డనఁగ, క్షేత్ర

జుం డనఁగ, గోశకుం డనఁ, గుండకుడు, స

హాధ కాసిన విక్రేతు, లుగ్రవనప

ధంబునం బ్రాపుడు, సశక్తదత్తుడు నన.

౧౯౦

తే. పదివిధంబులు పుత్రులు; వార లెల్ల

ననువు గ్రహియింప నర్హు లౌవార; లైవ.

రమణుడో నుత్తరోత్తరక్రమముగాఁగ

నగుదురు నికృష్టు లెన్న ధర్మాచరణకు.

౧౯౧

సీ. ఆవాక్యముల్ విని వేవేగఁ బొందుండు

కుంతిసోఁ బల్కె నేకాంతమందు;

సబల ! తపోనిష్ఠుడౌ పశుని నొక్కనిఁ

బొంది యుత్పాదింపు పుత్రు నొకని;

నాయాజ్ఞచే దోష మేయింత లేదు; మ

హుత్కుండు సౌదాసుఁ డెడెడు రాజు

మును వసిష్ఠునికృపఁ గనె బుత్తు నన వింటి;

నని పల్కు పొండున కనియె గురస;

దేవ ! దుర్వాసుఁ డిష్టసిద్ధిపదంబు

మంత్ర మొసఁగెను; దాన నిమంత్రణంబు

నెట్టి దేవుని జేసిన నిట్టె యతఁడు
వచ్చు నాయత్తుడై నాడుపజ్జఁ జేర.

౧౯౨

క. అంతట భర్తృనుమతి నా
కొంత, మదిన్ భర్తృదేవుఁ గామింపంగఁ,
జెంతకు వచ్చెన్, ద్రదతిఁ
గుంతి, యునిషిరుని మొదటి కొడుకుఁగఁ గాంచెన్.

౧౯౩

తే. వరుస, నటు వాయుచే వృకోదరుని, మఱియు
జిష్ణుని శత్రుక్రతువరంబుచేతఁ గాంచె;
నీవిధంబునఁ గుంతి మూఁడొడ్డవరునఁ
బుత్రులం గనె మువ్వర భూరిబలుల.

౧౯౪

క. సుతునిం జింతాశాంతికిఁ
బతి నర్థింపంగ మాద్రి పాండుఁడు సంతో
షితుడై వేడినఁ, గుంతి
సతి తస్మాత్త్రం బాసంగె నవతికిఁ గృపతో.

౧౯౫

తే. ఏకపుత్రస్రబంధాన్మే యనుజ్ఞఁ
బడిసి యది యశ్వినీదేవతల స్మరించి,
సకులు సహదేవుఁ గవల సుందరులఁ గాంచె;
బంచపాండవు లిటు సముద్భవముఁ గనిరి.

౧౯౬

శా. నీకొంతంబున నుండఁగా విధిబలప్రేరేపితుండై కురు
క్షాత్త్రకాంతం డొకనాఁడు మాద్రి గని తత్కాంతాకృతీక్షణ మనో
జాకృష్టం డయి తన్నుఁ దా మఱచి డాయక దాని భోగింపఁగా,
నాకంజేక్షణ వద్దు వ ద్దనె నీషేధాలాపముల్ మీఱఁగాక.

౧౯౭

క. ఐనన్ విసకే పాండు
క్షాన్తనాథుఁడు కొంగిలించి గాటపుడమిలో,
దాని దృఢపరీరంభము
లోనే మునిశాపయుక్తి లోకము విడిచెన్.

౧౯౮

ఉ. పాండుడు ప్రాణముల్ వదలి వ్రాలిన భూతలమందు మాద్రియున్
ఖండితనాగవల్లి తరుకాండమునుండి తొటంగునట్లు జా
రం డిగి నేలపై బడె నిరంతర రోదనఘోష మెల్లడన్
నిండ, వడిం దదార్తరవనీతులు గాఁగఁ బృథాదు లెల్లరున్. ౧౯౯

క. మునులు యథావిధి బాండుని
తను వగ్నుల గంగదరిని దహనము సేయన్
దనసుతుల నిచ్చి కుంతికిఁ
జనె దనపతికోడ మాద్రి సహగమనమునన్. ౨౦౦

క. అట నివసించెడి మును లం
తట జలదానాదికమ్ము తగ నలిసిన పి
మ్మటఁ గుంతిని సుతపంచక
మటు గొని తమవెంటఁ జనిరి హస్తినపురికిన్. ౨౦౧

క. ఎదురు ననుదెంచి భీష్ముడు
విదురుడు ధృతరాష్ట్రుఁ డచటి విహితజనంబుల్
విదితపతిశాపు లగుటన్
మునిత ! పలుకు, వీర లెవరిపుత్రులొ ! యనుచున్. ౨౦౨

క. మఱి మఱి యడుగం గుంతియు
భరమా దుఃఖమ్ము గదురఁ బల్కెను వీరల్
కురుకులసంజాతులు సుర
వరజనితు లటంచు నెల్లవారును నగఁగాన్. ౨౦౩

క. పిలిచి కుమాన్వితయై యా
శలికి వెనక్ ధన్యు డాదిగాఁ గల సురలన్
బలికెను విశ్వాసార్థము
పలుకుడు వీ రెవరి సుతులొ పలుకుఁ డటంచున్. ౨౦౪

తే. అటు సమాహూతమై దైవతాళి వచ్చి
యప్రభవధమున నిల్చి మాటాడె నపుడు,

నా నుతుండు వీడు, వీడునూ నానుతుండు,
నానుతుండు వీడు, వీరలు మానుతు లని.

౨౦౫

క. దైవతవాక్కుల భీష్ముండు
సేవించి సమాదరించి చేతకవీతి
గావించి కుంతి బుత్రుల
రావించి సమర్థరీతి రక్షణ చేసెన్.

౨౦౬

యదిష్ఠిరాది పుత్రంతము

శే. పంచపాండవపత్నియై పరమసాధ్వీ
కాంచె చౌపది వరపుత్రపంచకంబు;
కృష్ణసమ్మతి భగిని హరించి కాంచె
బాంధు డభిమన్యు వీరు సుభద్రవలన.

౨౦౭

క. శూరుం డభిమన్యుండు పడఁ
బోరన్, హతు లైన ద్రుపదపుత్రికపుత్రుల్,
నైరాటి వానిపత్ని కు
మారుని బ్రసవించె గులము మఱి పెగుపెళ్ళెన్.

౨౦౮

క. ఐనన్ పాండవన్ ద్రోణజు
బాణగ్ని విదగ్ధుం డగుచు బ్రాణము లే కే
కానం బడి, కృష్ణనికృప
చే నాతండు పునరవాప్త జీవనుం డయ్యెన్.

౨౦౯

క. మానుగ వంశములు పరి
క్షీణము లొనెడ భవంబు చెందినకతనన్
వానికి బరిక్షితుం డని
శ్రీనామం బెల్లయెడలఁ జెందె బ్రసిద్ధిన్.

౨౧౦

క. మృతు లైనన్ సుతు లుదలు
ధృతరాష్ట్రుండు భీమవాక్య తీవ్రతరశరా

హతుడై గాంధారీయుతుఁ

డతిదుఃఖులుఁ డుండె బాండ్వానసభమునన్.

౨౦౧

క. వా రిద్దరపరిచర్య ది

వారాత్రము ధర్మసుతుఁడు వారినిభక్తి

దీరిచి, యొకింత హృదయవి

దారిక సుతగతవిచారతమ మెడసేయున్.

౨౦౨

క. విదురుం డతిధర్మాత్ముఁడు

వదలక వారలను గూడి ప్రజ్ఞాచక్షుః

ప్రదుడై దరి వసియించెను

ముదమున, ధర్మజ్ఞానముజ్ఞ మునుకొని నియతిన్.

౨౦౩

క. నృధుం డగు ధృతరాష్ట్రుఁడు

విధుఁడుగా శ్రవణములను వినచుండంగా

గురుండై కటువాఁబ్బ

హోధతి బ్రకటించు భీముఁ డుద్ధతబుద్ధిన్.

౨౦౪

క. ఈచీరు దుష్టుఁ డెంతయు

నాచే వీనిసుతు లెల్ల నాశము గని శా!

నాచవిగా దుశ్శాసన

నీచునిరక్తము రహస్య నే గ్రోలతి శా!

౨౦౫

క. అంధుఁడు చావక యీ దు

స్సంధుఁడు మాపెట్టు పిండచర్మణమున రా

డృంధుం డట్టులు బ్రదుకు ది

వాంఛమువలె శునకమట్లు భ్రాంక్షమురీతిన్.

౨౦౬

క. ఇవ్వీధ మనుదిన మూరక

ప్రస్వ దెగడుచుండ వాయుపుత్రుఁ డదయుడై

దుష్పచ మెత్తని పలుకుల

సస్పృహలుఁ దేర్చు బాండ్వాగ్రజుఁడు దయన్.

౨౦౭

క. పదునెనిమిదేడు లీగతిఁ

బొదలెడు దుఃఖమునఁ బ్రొద్దు పుచ్చుచు నెటులో
తుది వసవాసకుతూహల

ముదితముగా నంధభూపుఁ డుంకించి చనకా.

౨౧౮

సీ. శ్రుతిచోదితంబుగా సుతులకు నిర్వాప

విధి యొనర్చెడిచింత వేడ్కసేయు,

మున్ను వ్రుకోదరుముఖమున జరిగిన

యశార్హదైహికకృత్తు లఖల మరయ

నకృతంబులుగఁ దోచు నవధరించిన బుద్ధిఁ

బూర్వనైరం బెల్ల బుభృచరిత !

యటుగాన వేడెద నవసరంబగు ధనం

బూర్వదైహికవిధు లాచరింపఁ

దపము సేయంగ వనులకుఁ దరలువాడ

ననుచు ధర్మజు నర్థింప ననిపె విదురు;

నాతఁ డేకాంతమున ధర్మసూతిఁ గాంచి

యీవిధం బెల్ల జెప్పి యెప్పింపజేసె.

౨౧౯

క. ఏకాంతమున యుధిష్ఠిరుఁ

డీ కందువ తన యనుజుల కెఱిగింపం, గో

పాకులమతియై మారుతి

చీకా కొనరించె నన్నఁ జెప్పుచు నిటులకా.

౨౨౦

క. అన్నా ! దుర్యోధనసా

ఖ్యోన్నతికై ధన మొసంగ నూకొన్నావా ?

కన్నెత్తని వృద్ధుఁడు సుఖ

మున్నుఁ డిక నింతకన్న నొప్పమి యన్నే ?

౨౨౧

క. నీ దుర్మంత్రంబుననే

గాదే ద్రావదినిఁ గూడి కాననములలో

భేదం బందితి మందఱ

నేది పరాక్రమము విరటు కెఱఁగితిమి తుదిన్.

—౨౨౨

సీ. మోగఁగఁ జంపిన మగఁడ నే నయ్యను

సూపకారుడ నొచ్చు సుక్కవలసె,

గాండీవకణశోభి కరముల జిష్టుండు

కంకణములు దొడి గరిడి గఱపె,

లాతూగృహంబున నిక్షిప్తమా నగ్ని

నా పురోచను నేసి యరుగవలసె,

శీచకు లందఱఁ బీచం బడంచిత

నతికష్టమున నెల్లొ యర్ధరాత్రి,

నీ ప్రసాదంబుచేత నిన్నియును గల్గె,

జ్యేష్ఠుడవు గాన నీ ద్యూతసిద్ధ మైన

యెన్ని యిక్కట్లులేని మే మీఁగవలసె

గాక యాయుష్యపాటులు దాఁకునె మము !

—౨౨౩

క. గంధర్వజాతనిగడన

అంధితుఁ డగు కొరవేంద్రు వదలించితి, నిం

కం ధన మాతనిపరసుఖ

గుంధానము కీయుఁ జూతు, సరి, తగు నీకే !

—౨౨౪

క. నిన్దుఃఖోటి మూర్ఖుఁ డున్నే

కనులొంగఁ బార్థకండ్లఁ గాటుక గని, ఖం

డన చేయక ధృతరాష్ట్రుని,

ధన మీ నెంచెదవు; నేను దానికి నొప్పన్.

—౨౨౫

చ. పరుషముగా వచించి యిటు, వాయుసుతుం డటు పాసిపోన, ము

గ్గురిఁ బినతిమ్ములం గలిసి కొరనవిత్త మొసంగఁ జీకుకున్;

విరివిగ భూరిదక్షిణలు విప్రుల కిచ్చి యొసర్చె శాస్త్ర వి

స్త్రువిధి నొర్భవైహికవిధానము పుత్రుల కెల్ల నాతఁడున్. —౨౨౬

క. ధృతరాష్ట్రుడు గాంధారీ

యుక్తుడై నడి వనము చేర నుద్యతుడుగఁ ద

స్మృతులై విదురుడు సంజయుఁ

డతని సనుగమింపఁ, గుంతి యటులనె చేసెన్.

— ౨౨౭

క. కుంతినిఁ బుత్రకు లందఱు

నెంతగ వ ద్దనిన నిల్వ కేగిన గంగా

ప్రాంతోర్వీవహకుఁ దోఁ జని

చింతక గరిపురికి వారు చేరిరి మరలన్.

— ౨౨౮

క. శృతరాష్ట్రాదులు నటు సని

శెలియుఁపాశ్రము చేరి జాహ్నువితీర

స్మృతులై తప మొనరించిరి

కృతిపర్వకుటీరు లగుచు దృఢయోగమునన్.

— ౨౨౯

ధృతరాష్ట్రాదుల మరణము

ఉ. వారు తపోశ్చలై యరిగి వర్షము లా అయినన్, యుధిష్ఠిరుం

నోరున లీక మాతృవిరహోద్యతదుఃఖముఁ దమ్ము లందఱుం

కేరగఁ బిల్చి కన్నులను జిందెడి బాష్పకణంబు లొక్కచే

గీరుచు గడ్డదస్వర వికీర్ణత న్బ్రహ్మ సీగతిన్.

— ౨౩౦

ఉ. నోదరులార! స్వప్నమునఁ జూచితఁ గుంతి వనంబులోనఁ బెం

పేది కృశాంగ యశాల; నెరియించె మనం బటుగానఁ, జూడఁగాఁ

బోఁ దలఁ పయ్యెఁ దల్లి మఱి పూజ్యుల నా పెదతల్లిదండ్రులన్

శ్రీదురు సంజయున్ విదురుఁ, జెచ్చెర మీరును రాఁ దలంతురే !

శా. ఆహూతల్ విని తమ్ము లగ్రజవచో వ్యాకృష్ట సంతాప్తులై

తామున్ మాతృవిలోకనోత్సవ సముత్సాహంబుతో నేగఁగాఁ,

దామున్ వచ్చెద మంచు ద్రౌపది సుభద్రాతన్వితైర్రాటియున్,

మేమున్ మే మని పెక్కునాగరికులున్ వెంటం జనం గోరినన్.

ఉ. అందఱుఁ గూడి రాఁ దరలి యా శతయూపుతపోవనస్థలిం
బొంది యుధిష్ఠిరుం డచటఁ బూజ్యులఁ గుంతినిఁ బెద్దతండ్రిఁ ద
క్కందఱఁ గాంచియున్, విదురు నక్కడఁ గానక యాంబికేయుఁ దా
నెం దరిగెన్ మహాత్ముఁడు, వచింపుఁ డటంచును బృచ్చ చేసినన్.

మ. ధృతరాష్ట్రం డిటు పల్కె, నా విదురుఁ డెంతేనికొ విరక్తాత్ముడై
గతనర్హుఁడు నిష్పరిగ్రహుఁడు నై క న్ముసి యేకాంతసం
స్థితుడై నిశ్చలనిష్ఠ నెల్లిపుడు నా చిచ్చకి సన్మానిభా
విత జ్ఞానాకృతినికొ సనాతనిని హృద్వేశ్యసితం గొల్పెడికొ. ౨౩౪

ఉ. ఆమఱునాఁడు ధర్మజుఁడు నందును నిందు వియన్నదీతిట
భ్రామణ చేసి చేసి యొక రమ్య వివిక్త వనస్థలంబునన్
క్షామశరీరు సంభ్రత నికామ తపోవ్రతు క్షత్తజూచి, దా
నామము చెప్పి భక్తినిఁ బొనర్చి ప్రణామము, చెంత నిల్చినన్.

మ. అనఘుం డా విదురుండు ధర్మజుని పల్కాలించి మాటాడ కే
యగుమాత్రంబుఁ జలింప కచ్చమగు స్థానాధికారము దాల్చు ద
త్తణమే యుజ్జ్వల మద్భుతంబు నగు తేజ మ్మొక్కఁ డాపుష్టు నా
స్యనికామోద్గతమై యుధిష్ఠిరునియాస్యంబుం జూడెం జెచ్చెనన్.

తే. విదురుఁ డిటు సన్న ధర్మజుం డెదను వగచి
దేహదాహంబు సేయ యత్నించుచుండ
“వలదు పొమ్ము, విరక్తుండు, వలదు దహన”
మనెడి యశరీర వాక్కులు వినఁబడియెను. ౨౩౫

తే. సోదరులు విని గంగావిశుద్ధనారి
స్నాతులై చెప్పి రిది సవిస్తరము గాఁగ
సంధరాజుకు; బాండవు లట్టు లచట
నిలిచి రొకకొన్ని నాళ్ళు పోరులను గూడి. ౨౩౬

క. అచ్చట ధర్మజుఁ జూడఁగ
వచ్చిరి నారదమహర్షి వ్యాసుఁడు నితరుల్

సచ్చరితులు మునిచంద్రులు

నిచ్చ సతనిఁ గూడి మాట లెనకం జెనఁగన్.

—౨౩౯

క. అప్పుడు పారాశర్యునిఁ

దప్పక వీక్షించి కుంతి తా ని త్లనియెన్

జిప్పిలుచుఁ గన్నుదోయినిఁ

గప్పంగా నీరు శోకగద్గద యగుచున్.

—౨౪౦

క. స్వామీ! కర్ణం జూడఁగ

నామన ముద్విగ్న మయ్యె, నాఁ డెన్నఁడో యీ

భూమిం బడుతఱిఁ గాంచితి,

సామర్థ్యము కలదు, చూపి సవరింపఁగదే!

—౨౪౧

క. ఈరీతి నడుగ నది, గాం

ధారియు యాచించె నిల్లు: తమ్ములకోడన్

తూరుని దుర్యోధనుఁ గనఁ

గోరెడ; నే వారిఁ జూచుకొన లేదు ప్రభూ!

—౨౪౨

క. మఱి యర్థించె సుభద్రయుఁ,

బరమతపోధన! కుమారుఁ బ్రాణప్రియునిన్

వరవీరుని నభిమన్యునిఁ

గరుణింపవె కాంచఁ, గనుల కౌ వది తీరన్.

—౨౪౩

శై. ఈ విధంబునఁ బలువురు సితఁ డితఁ డని

స్వర్గత కురుప్రవీర సంచయముఁ జూడఁ

బూన, వ్యాసుండు సంయతప్రాణుఁ డగుచు

దేవిని సనాతనిన్ నిల్పె భావనీధి.

—౨౪౪

క. ఆ పయి సంధ్యాసమయము

ప్రాపింప యుధిష్ఠిరాదివరివారిత్తున్

ద్వైపాయనుండు గంగా

ద్వీపవతీ పుణ్య వారివీచుల మునిఁ గెన్.

—౨౪౫

శే. స్నాతుడై యట్లు వ్యాసుండు స్తవ మొనర్చె
 బ్రకృతి నా పురుషారామ బ్రహ్మరూప
 దేవదేవి మణిద్వీపదివ్యవాస
 వీతగుణ యయ్య సగుణను విశ్వజనని.

౨౦౮౬

ఉ. ఎప్పుడు లేడు నహి, యముఁ డెప్పుడు లేఁ, డల విశ్లేషుండు లేఁ
 డెప్పుడు, లేడు పాశధరుఁ డెప్పుడు లేఁడో సురాధిరాఘంజే,
 నెప్పుడు వేధ లేఁడో, హరుఁ డెప్పుడు లేఁడో, యుపేంద్రుఁడేని, య
 ల్లప్పుడు నుండు నిన్నుఁ బరమాత్మను దేవిని నేను గొల్చెదన్.

ఉ. లేవు జలంబు వాయువును, లే వనిలం బల యంబరంబును,
 లేవు గుణప్రపంచములు, లే వహ మేనియు నింద్రియంబులే,
 లేవు మనస్సు బుద్ధియును, లే వల చంద్రుఁడు సూర్యుఁ డెప్పుడో,
 నీ వపు డుందువమ్మ, జననీ! నిను చానిని నేను గొల్చెదన్.

శే. చేర్చి యీ జీవలోకమ్ముఁ జిత్తమందు,
 సగుణ మగు లింగకోశమ్ముఁ దగ సమాధి
 యందు, నాకల్పకాలమ్ము స్వాత్మతంత్ర
 వై వెలుంగుదు వెలుకకు నంద కీవు.

౨౦౮౭

క. ఈ జనము మృతులఁ గన ను
 ద్వేషించుచు నన్ను వేడు వేడుక దీర్చు
 నేఁ జాల మృతులఁ జూపంగ,
 నో జననీ! యోపు దీవె, యెఱుగి జూపంగదే!

౨౦౮౮

తే. వ్యాసుఁ డిట్లు నుతింపఁ బ్రీతాశ్చ యగుచు
 నా మహామాతా భవనేతి శ్రీమహేశి
 స్వర్గముననుండి పిలిపించి పార్థివులను
 జూపె నెల్లర వారికిఁ జోద్య మొసంగ.

౨౦౮౯

తే. కుంతి గాంధారియు సుభద్రకోడలు మఱి
 పాండవులు నందుఁ గల యెల్ల బహులజనమఱి

స్వర్గగతులైన యాతీయజనులఁ దిరిగి
రాఁ గనులఁ గాంచి తుష్టాంతరంగు లైరి.

—౨౫౨—

క. వ్యాసుం డంతట స్మృతితో
న్యాసం బొసరించి యామహామాయాదే
నీ సామ్రాజ్యము, మరలఁగ
శాసించెను వారి నింద్రజాలములీలకా.

—౨౫౩—

క. మును లందఱుచేఁ బాండవు
లనుమఱిఁ గొని యరిగి, రరిగి రాఁజేచ్చ మునుల్,
మనమున వ్యాసప్రతిభా
గణనమున ధర్మరాజు కరిపురి కరిగెకా.

—౨౫౪—

క. అంతట మాండవనాఁడు వ
నాంతరమున దావదగుండై గాంధారీ
కాంతుఁడు తనసతితోడం
గుంతీయుతుఁ డగుచు మృత్యుగోచరుఁ డయ్యెకా.

—౨౫౫—

క. సంజయుఁ డొక్కఁడంతకు
ముం జనె ధృతరాష్ట్ర వీడి పుణ్యస్థలయా
త్రం జవి, నిది నారదువ
ల్లం జెవిఁ బడి, ధర్మజుఁడు కరము దుఃఖం దేకా.

—౨౫౬—

సీ. కౌరవక్షయ మయి యాఱు ముప్పది యేండ్లు
సస, యాదవులు ప్రభాసంబునందు
విప్రశాపంబున విగళమహత్త్వలై,
రామకృష్ణులు కన్నులం గనంగ
మదిరాసమాస్వాద మత్తులై యెల్లరు
మడిసి రనోన్మనస్వప్రమర్దనమున,
అలరాముఁడును దేహభారంబు నదలెను
హరి భగవానుఁడు నచ్యుతండు

కృష్ణుడు భృగుశాపంబు పాలించునిచ్చు
వ్యాధభాణాభిహతిని జీవములు దొఱఁగె;
యాదవలయంబు కృష్ణనిర్యాణవార్త
తోడ విని వసు దేవుండు తోట్రువడుచు,

—౨౫౭

క. హత్తింపఁ జేసి దృఢముగఁ
జిత్తుంబున భువనరాజ్ఞి శ్రీరూపపరా
యత్తతఁ బ్రాణములు పరా
యత్తుంబులుగా శరీర మాతఁడు విడిచెన్.

—౨౫౮

స. అతిదుశ్ఖతుం డయి యర్జునుండు ప్రభాస
తీర్థంబు చేరి తత్తీరమందు
వారివారికఁ దగుతీరుగా సంస్కార
ములఁ దీర్చె నెల్లవారలకు శ్రద్ధ,
హరిదేహముం గాంచి యష్టపత్నులతోడ
దహనంబు కాష్ఠసంతతులఁ జేసె,
రాముని రేవతీరామతో దహించి,
యంత య్వారకఁ జేరి యందుఁ గలుగు

నెల్ల జనముల నాబాల వృద్ధముగను
పురి నెడలఁజేసి వారితో నరిగెఁ వాసు;
సంతలో వాసు దేవుమహాపురంబు,
కిడలి పొంగినఁ గలిసెఁ దద్గర్భమందు.

—౨౫౯

క. య్వారకఁ గల జనులం గొని
తేరంగఁ గృష్ణప్రియలు దివ్యధనముతోఁ
తోరాభీరవిలుంతిత
బ్ర, రది వారింపఁ బొంఁ డసమృదుడు గాన్.

—౨౬౦

స. సరుండు సంత నిండ్రస్థపురముఁ జేరి
యందు నసిమిద్ధసుతు యాదవాధిపునిగ

వజ్ర సభిషిక్తుఁజేసి, తా వ్యాసుఁ గాంచి
కథన మొనరించె దనదైన్యకథ య దెల్ల.

—౨౬౦

క. వ్యాసుఁడు విని యతని సమా
శ్వాస మొనర్చె నిటుల మఱి, పార్థా! హరిహో
నేనమయమ్మునఁ బుట్టెద
వాసమయం బుగ్రతేజ మది పూను నినుకొ.

—౨౬౧

క. విని పార్థుఁడు గజపురికిం
జని వ్రేడావనతుఁ డగుచు జరిగిన దెల్లె
వినిపింప నన్న, కాతఁడు
విని హరినిర్యాణవార్త విహ్వలమతియై.

—౨౬౩

క. సానుజుఁడుగా మహాప్ర
స్థానోద్యోగంబునోడఁ జలిమలదిక్కై
పూని ప్రయాణము, రాజ్యం
బూనిచె నభిషేకవిధుల నుత్తరకొడుకుకొ.

—౨౬౪

శ్లో. ముప్పదాతేండ్ల నయసున నొప్పు వాని
హస్తపురికిఁ బరీక్షింతు నధిపుఁ జేసి
ముప్పదాతేండ్లు సామ్రాజ్యమును వహించి
ధర్మజుఁడు నోయె బ్రహ్మసతత్వరమతి.

—౨౬౫

క. అనుజులతో ద్రోవడిహోఁ
జనెను యుధిష్ఠిరుఁడు తుహిన్వశైలముపైపై
చని చని యట వా రాక్షసు
తనువులు సడఁ జనిరి దివ్యతనువులతోడకొ.

—౨౬౬

పరిక్షిత్వాప పుత్రాంతము

శ్లో. అటు పరీక్షింతు రా జయి యఖిలవృద్ధిఁ
బరమధార్మికుఁడై చేసెఁ బాలనంబు,

నితఁడు రాజర్షి యని మెచ్చ నెల్లప్రజయు;
నల్లు కడచనె నిరువది హయనములు.

—౨౬౭

మ. ఒకనాఁ డాతఁడు వేట నోయి విపులాత్మ్యగాటవిం దూఱి పూ
నికఁగోఁ గ్రూరమృగంబులం బొడుచుచుఁ గ్రీడించుచుం బోవుచుఁ
మొక మొక్కండు శరాహతం బయినఁ గన్పింపంగ రాకున్న, డా
నికినై కానన మెల్లెడఁ వెదకి యెంతే శ్రాంతుఁ డయ్యెం దునిక.

ఉ. ఆతఁడు శ్రాంతుడై చనెడునత్తటి వేసవివేళప్రాప్తు శ్రీ
శ్శీతపతాపముం బఱపు చల్లననెత్తికి నెక్కినం బిహ
సాతురుడుఁ డ్దుధార్తుడును నై కనె సంతికభూమి ధ్యానన
స్థితమనస్కు- నొక్కముని నిశ్చలయోగసమాధినిష్ఠునిక. —౨౬౮

క. దాహాతురుడై భూమి
రాహుత్తుఁడు మానిచంద్రుఁ బ్రార్థింపంగా
నాహ మ్మి మృగి, యా ముని
దేహం బెఱుగమిని వినుడు తిరుగు పలుకఁడుక.

—౨౬౯

క. కడు బడలి యెండఁ బడి దగ
యడతంగా డ్దుధయుఁ గదుర నొత్తను మఱి సం
దడి సేయఁగఁ గలిపురుషం,
హృద లెఱుగని కొప మతని క్కుదేకిం వెక.

—౨౭౦

క. మృతసర్పం బొకఁ డా భూ
పతియు ధనుష్కోటి నెత్తి పడవేయ మెడక,
ధృతయోగుఁ డదియు నెఱుగక
యతంద్రుడై యుండె, రాజు పరిగ నగరిక.

—౨౭౧

క. వనమునఁ గ్రీడించెడు త
న్మునివరు గవిజాతుఁ డనెడు పుష్కర డనఘుడుక
వినె మిత్రులవలన నెవఁడొ
తన జనకునిమెడను బొమ్మ దగిలిడ ననఁగాక.

—౨౭౨

శే. ఆ మనశః క్రిసంపన్నః డాగ్రహమునఁ
గరమున జలంబు గొని, పితృకంఠమందుఁ
నిపశవ మిడ్ల పాపిష్ఠుఁ బాపతేఁడు
కొను నేడవ నాఁ డని పొరి శపించె. ౨౭౪

౩. ముసకుమారుఁ డిల్లు తన కిడ్ల శాపంబు
మానశిష్ఠ్యవలనఁ దా నెఱింగి,
స్పృధ్యమృతినరులఁ బిలిచి పరీక్షిత్తు
పలికె నిల్లు శాపపటుత యెఱింగి. ౨౭౫

సీ. నావాపమే మునిశాపరూపం బూని
యనివార్యమై వచ్చె నని తలంతు;
నేదనాదులు మృత్యు వీడంగ రా దందు
రైన, శాస్త్రము చెప్ప యత్న విధియు;
సకల మంత్ర కౌషధి మహిమం బపారంబు;
నేను వింటిని పురాఖ్యాన మొకటి,
గర్విదప్తును బ్రయ సంతీవితం జేసె
దన యాయురర్థంబు దాని కెచ్చి

ముని యనుచు; నెప్పు భవిత్వమునను బుధుడు
నిశ్చయమునో నయత్నంజ్ఞ నిలువరాదు;
ప్రవమతియై నిరుద్యముం జౌ విరక్త
జనుడు భిక్షార్థి యతి యయి చనును సువ్యే! ౨౭౬

శే. ఎటులా యోగించి నోటిలో నెవరొ యిడిన
నన్న మెటు చేరు నుదర ముద్యమము లేక?
మెఱియును గ్రహస్థున కనుద్యమంబు నింద్య,
మను విని, పరీక్షిత్తుని మంత్రు లడిగి రిట్లు. ౨౭౭

రుద్రాపాఖ్యానము

క. దేవా! యేవ రా మునివరుఁ

దేవిధమున నాయురర్థ మిచ్చి ప్రియను సం
తీర్తింపఁజేసి విస్తర
మావిధ మెఱిగింపు మనిన నతఁ డిటు పలికె.

అ. 21

శ్లో. భృగునకుఁ బులోమయందు జనించె జ్యవనుఁ,
డతనికిం బ్రమతి సుకన్యయందుఁ బుట్టె;
బ్రమతికిఁ బ్రతాపి యన్ సాధ్వీ భార్య యయ్యె;
వారికి రురుండు పరమతస్వీ పుట్టె.

అ. 22

శ్లో. కలఁ డొకఁడు స్థూలకేశవిభ్యాతమాని;
యాతఁ డాశ్రమమునఁ దిరుగాడువాఁడు
తాంచె మేనక గంధర్వకాంతులనఁ
గని వదలి పోయిన యనాథకన్య నొకట.

అ. 23

క. ముని దానిఁ గొని ప్రమద్వర
యను నామం బుంచి పెంప, నదియుఁ ద్రినాళ్ల
జనముల నిదియె ప్రమద్వర
తను వనఁగా నొప్పి పెరిగెఁ దరుశోజ్జ్వలయె.

అ. 24

క. దానిం గని రురుఁ డంగజ
భాణార్ధితుఁ డగుచు నింటిపజ్జ నిమనుండై
దీనుండై యుండినఁ గని
దానికిఁ గారణము తెల్పుఁ దండ్రీ యడిగినన్.

అ. 25

శ్లో. రురుండు నిజముఁ దెలుపఁ ద్వరితగతిఁ బ్రమతి
స్థూలకేశుఁ జూచి సుముఖుఁ జేసి,
కొడుకుభార్య గాఁగఁ గూతుఁ బ్రమద్వర
నీయ వేడ, వాఁడు నీయకొనియె.

అ. 26

- క. శుభలగ్నము నిశ్చితమై
యుభయులును వివాహపరిపకరోద్యతు లయినన్
సుభగ ప్రమద్వర త్రొక్కె నొ
క భుజగమును, నాడుచు; నది కటచెన్ దానిన్. ౨౦౮
- క. క్షేలాకీలామాలా
కీలితయై యసువు దొఱగి క్రిందం బడఁగాఁ,
గోలాహల ముదయించెను
వ్యాలోకాలోల మాని వారములోనన్. ౨౦౯
- క. స్థూలకేశనాముఁ దొట్టి మానీంద్రుల
రోదనంబు వినుచు రురుఁడు వచ్చి
కాంచె నచటఁ బడిన కాంతఁ బ్రమద్వర
మేను దొఱగియు జిగి మెఱయుదాని. ౨౧౦
- క. పురుఁ డచొటు వాసి యొంటిగ
విరహాతురుఁ డగుచు శోకవిహ్వలమతియై
కరుణంబుగ రోదించెను
పరిపరివిధములను దానిబాస దడవుచున్. ౨౧౧
- క. బ్రవహతుండనైతిఁ బ్రమదావిరహార్తుండ నైన నాకు నీ
జీవిత మేల! నాదయితచేయి గ్రహింపను, లాజహోమదీ
ఖావిధ సర్వహింపను, విషంబు గ్రహింతునొ, నీటఁ జొత్తునో,
పాపకునందు దూఁకెదనొ, పాశము కంఠమునందుఁ గొందునో!
- క. మరఁగోపాయవిమార్గమాఁబుడు నదీమార్గంబునం బోవుచున్
మఱియుం జేసె విచార మిట్లు, మరణింపన్ లాభమా! దానిచేఁ
బులోకంబునఁ గూర్తునే ప్రియకు భవ్యం బింతయే! నాకుఁ ద
న్విరహావ్యాధిక్రొత్తఘాత కెటు ప్రాపించున్ ప్రియాసంగతులో!
- క. పననీజనకుల ననఘుల
ఘనచింతావనధి ముంచి, కడుఁ బొవంబుం

గోస నేల, యనుచు స్నానం

బాసరించి త్రిరాచమించి యొయ్యన శుచియై.

౨౯౦

చ. జలములు గొంచుఁ బల్కె నిటు సల్పితి: నేని యొకింత దైవతా

వలివరివస్య, సద్గురుల భక్తి నుపాసనచేసి యుంటినే

జ్వలనుఁడు హోమతుష్టుఁ డయి వర్తిలునేని; దవోజవంబుల

సలిపితినేని, నాదయిత చయ్యన జీవము బానుఁ గావునకే.

ఉ. వేదము లెల్ల సాంగముగ వెల్లి యధీతము లయ్యెనేని, ని

సాదితసంస్కృతిక హృదయసంస్థితయే నల వేదమునాథ, గ

మ్మాదితుఁ డయ్యెనేని రవి, పూర్వభవంబులఁ బుణ్య మింశ

పాదితమేని, నాస్మియ ప్రమద్ధర జీవము బానుఁగావునకే.

క. రురుఁ డీవిధమునఁ బలుకుచుఁ

బరభక్తికై దైవతాళి భజించి యెడక

గరధృత తజ్జలములు భువి

బరివర్జన చేయ, నపుడ స్రవ్యక్షంబై .

౨౯౧

౧౩. పలికె దేవదూత: బ్రహ్మాష్ట! సాహగం

బేలనయ్య! చావ బోలునయ్య!

కాలమైనఁ దెల్పె గంధర్వకన్యక,

పరిణయము కమ్ము మహాకకన్నె.

౨౯౨

౧౪. రురుఁడు పల్కె నిట్లు: వరియింపను మహాకక

వనితఁ, జల్లు నదియ బ్రదుకకున్న;

పల్లు పల్కు రురుని హతవాక్కు లాలించి

దేవదూత పల్కెఁ దీసినుడుల.

౨౯౩

౧౫. ఒక్క యుపాయము సెప్పెద,

నక్కన్యకు నీదు నాయురర్థం బిమ్మా,

యక్కరణిఁ జేయ దానిని

ఒక్కము బ్రదికింపవచ్చు, నీ మాపుననే

౨౯౪

క. రురుఁ డది విని, యిపుడ ప్రమ
ద్వర కిచ్చితి నాయురర్థభాగం, బదియే
మరలన్ సంజీవిత యై
కర మానందంబుఁ గూర్చుఁ గావుత మనియెన్.

౨౯౯-౭

సీ. ఆప్రమద్వరతండ్రి యయిన విశ్వావసు
నాముండు ప్రథితగంధర్వవిభుఁడు
తెలిసి వృత్తాంతంబు దేవదూతను గూడి
చనె ధర్మరాజుపార్శ్వంబు చేర
దేవదూత పలికె దేవ! విశ్వావసు
పుత్రి ప్రమద్వర భోగిదప్తు
యై మృత్యు గనె, రురుఁ డామె నుజ్జీవింప
నాయురర్థం బీయ నియ్యకొనియె,

మఱియు నాతనిప్రతచర్యమహిమవలన
బ్రదుకఁగ ననుజ్ఞ యి మృని పలికి, ధర్మ
డనుమతింపంగఁ, జేకొని, యాతఁ డామె
రురున కిచ్చె, బెండిలి యయ్యె నిరువురకును.

౩౦౦-౧౦

క. ఈవిధి నుపాయబలమున
క్షింపఁగఁ జేసె ద్యక్షజీవను రురుఁడుం,
గావున మణిమంత్రోపధ
సేవల నాత్మాభిరక్ష సేయఁగ నలయున్.

౩౦౦-౧౧

క. సచివులఁగో నిటు లని మఱి
రచియింపఁగఁ బంచి యొక్కఁ ప్రాసాదంబున్
పంచిరంబు సప్తభూమిక
నచిర మది ససచివుల డగుచు నధిరోపించెన్.

౩౦౦

స. సేవకునితప్పు మన్నన సేయనలయు
మఱవవలె నని మానిని మరల మరల

వేడఁగా గౌరముఖునిఁ బంపించి మఱియు
నాత్మరక్షణవ్యగుఁడై యాతఁ డుండె.

300

క. మణిమంత్రధరుల విప్రులఁ

దనమందిరమందు నునిచి తగుచోటుల ర

క్షణకై చుట్టును శూరుల

ఘనగజముల మంత్రసుతునిఁ గాపుగ నుంచెన్.

301

క. గాలియు నటు చొర నేరని

లీలఁ శాసించి యెల్లక్రియ లాసాధా

ట్టాలికముననే జరుపుచు

నోలిఁ లెక్కించుచుండె నొక్కొక దినమే

302

శే. దాని విని కశ్యపుం డను ధరణిసురుఁడు

మంత్రవిదుఁడు ధనార్జనాయంత్రుఁ డయి

యా పరీక్షితు దర్శించి యతని వేడి

ధనముఁ గొనునిచ్చ నిలు వీడి తరలె నటకు.

303

క. నృపుశాపము విని తక్షకుఁ

డపుడ వెడలి నృధ్వవిపునాకారముతో

స్వపథంబున నటు సను క

శ్యపుఁ గని ప్రశ్నించె వానిచనుకర్ణంబున్.

304

వ. కశ్యపుం డి ట్లనియె.

305

చ. నేను కశ్యపుండ నిర్విషీకరణైక

సిద్ధమంత్రవిదుఁడ, సిద్ధతేజః

గురునృపాలుఁ దక్షకుం డంటి కఱచిన

స్వస్థుఁ జేసి యశము వసువుఁ గొందు.

306

చ. తక్షకుం డి ట్లనియె.

307

క. నేన కురురాజుఁ గఱవఁగఁ

బూనిసి తక్షకుడ, నేను ముట్టినవారిన్

నీ నేర్పున బ్రదికింపం

గా నోపవు, పొమ్ము తిరిగి కశ్యపదేవా !

308

వ. నావుడుఁ గశ్యపుం డిట్లనియె,

309

ఆ. విప్రశాపయుక్తుఁ బృథివీశుఁ దక్షకా !

నీవ కఱచు నెడల నిక్కువముగ

సిద్ధమంత్రలీల జీవింపజేసెద,

నిందు సుంత లేదు సందియమ్ము.

310

క. అది నమ్మక తక్షకుఁ డతి

మదమున స్యగ్రోధ మొండు మాద్యద్దంష్ట్రా

విదళన మొనరిచి, కశ్యప !

బ్రదికింపుము దీని నంచు భస్మము చేసెన్.

311

ఆ. కశ్యపుండు నిదిగొ కను మంత్రబల మని

బూది యెల్ల నొక్క ప్రోవు చేసి

మంత్రజలము చల్లి మట్టి నెప్పటియట్ల

బ్రదుకజేసె వాఁడు బ్రమసి చూడ.

312

క. భ్రాంతుండై తక్షకుఁ డనె,

నెంతటి ధన మీవు రాజు నెడఁ గోరెదన్,

యంతటి ధన మిచ్చెదఁ జను

మింతట, నాపూన్కి దీని నిదిగొ మహాత్మా !

313

వ. అది విని కశ్యపుండు మనమందు విచారము చేసెన్ బిట్ట, లే

నిది గొని నన్న నాకు యశ మేగతి నబ్బు, బ్రజాప్రియుం బరీ

క్షిదవనిపాలు తెన్న బ్రదికించిన పుణ్యమ డెల్లు నచ్చు, నా

కదియును గాక లోభమున వ్యాప్తములౌ నయశ స్తమిస్రముల్

మ. ధనభారంబు యశోవిమిశ్ర మయి శ్రీధామంబుగా నొప్పు నా

ధనమే కీర్తివిహీన మా నెడ నసాధ్యంబైన భారం బగున్,

దనసర్వస్వము సల్పఁడా రఘుఁడు మున్ దానంబు సత్కిర్తికాం
క్షను, నెన్నాడిరి యేమి యీయఁగ హరిశ్చంద్రుండునుం గర్హుఁడు ?

శే. అట్లు చింతించి కశ్యపుం డెడఁద, సుంత
ధ్యాన మొనరించి, కాంచి గతాయువునిఁగ
ధరణినాథునిఁ, దక్షకద తమైన
వసువుఁ గొని యేగె నిచ్చ నివర్తితుఁ డయి. 302

శే. కశ్యపు నివృత్తుఁ జేసి తక్షకుఁడు వేగ
హస్తినాపురిఁ జేరి యేడైనాఁడు
పురమువెలుపల నొక్క యుప్పురిగపై సు
రక్షితుం డని వినెను బరీక్షితు నృపు. 303

క. తక్షకుఁ డట వీక్షించెఁ బ
రీక్షిత్ ఖ్రోషీద్రు, మంత్రఋక్కుల మఁబలన్
దక్షు లగు విప్రవర్యు ల
నుక్షణమును రక్ష సేయ నూల్కొనువానిన్. 304

క. అందుఁ గల విప్రశాపధ
యాందోళన జిహ్వాగేశుఁ డాలోచించెన్
మందిర మిట్టిది యెట్లు చొ
రం దగు నీశాపదగ్ధ రాజుం గటవన్ ? 305

క. తాపసపీడాకరుఁ డీ
పాపిష్ఠ నృపుండు మృత్యువంచనకొఱకై
యీపగిది రక్షకయి సౌ
భోపరి నున్నాఁ డెఱింగియుం గాలగతిన్ ! 306

క. ఎందుఁ జని యెందు డాఁగిన
సెందలు రక్షింపఁ బూని యెది పొనరుపఁగా,
సందక మృత్యువుకోటల
కుం, దప్పఁగఁ దరమె యెట్టి కోవిదునకునే ! 307

క. దానస్నానాదికక

ల్యాణంబుల వ్యాధి తఱుగు, నాయువు హెచ్చున్,
నానివలన మృతి తొలగక
పూనిన సాధింపవచ్చు బుణ్యగతులనేక !

3-23

క. పాండవదాయాదుఁడు వీఁ

దుండెడి నులు పుణ్యకార్యయుక్తుఁడు గాకే,
దండన కల మృత్యువు గా
నం డహహ మేడ యెక్కి నందితుఁ డగుచుక !

3-24

ప రీ ఖి న్మ రణ ము

తే. ఇట్లు చింతించి తను గొల్చి యెదుట నున్న

యురగపతులఁ దాపనవేషధరులఁ జేసి
యధిపు దర్శింప ఫలమూలహస్తులనుగ
నంసి, ఫలగతికీటమై యనుసరించె.

3-25

క. వారలు శ్రీఘ్రయానమున ద్వారముఁ జేరి నివారితాఘ్నతై
ద్వారము గాచువారిఁ గని పల్కిరి తాపనవేషధారులున్,
భాగితరాజదర్శన కవారితులై చనుచుండు తాపసుల్,
మీ రొనరించువారణ యమేయము సశ్రుతపూర్వముం జూడీ !

క. ఆరోహింతుము సౌధము

నూరాజుకుఁ గాన్గ లిచ్చి మాకొలఁదిగ నా
శీరుక్తుల యుక్తునిఁగాఁ
దేరింతుము, మాకుఁ బోవఁ జెరు విం డనినన్.

3-26

క. వినయంబున రక్షకు లి

ట్లనిరి నిషేధించె నిప్పు డఖిలజనులకున్
జనపతి యిందుం జూచ్చుట,
కను దగు రేపాడి మీరు కాంక్షింతురయేక.

3-27

ఆ. అట్లు వల్కు భోగు లనిరి, పోనిండులే,
తెచ్చినాము రాజు కిచ్చు కొఱకు
జలము పండ్లు మూలములును, నాశీస్సులఁ
గొండు వీని నిచ్చిరండు పతికి.

320

క. వా రది నృపతికి జెప్పినఁ
దేరంగ ఫలాదు లనుమతించి బహునమ
స్కారములం దెలుపుడు; శే
పే రం డని వేడుఁ డని నరేంద్రుఁడు పంచె.

321

జే. అది నివేదింప రక్షకు లవనిదేన
వేషభోగులు నట్లు కావించి చనిన;
వార లిచ్చిన ధన మూల ఫలము లపుడు
విభుసముంగల నుంచిరి వినతు లగుచు.

322

క. ఫలములఁ గొని భూపాలుఁడు
పలికెను సచివులకుఁ మీరు భక్షింపుం డీ
ఫలముల నని, వారల కా
ఫలముల నన్నియును బంచి, స్వయముగ నందు.

323

క. ఫల మిది పరిపక్వము ద్విజ
కులదత్త మటంచు విచ్చి గొబ్బున నందు
నలు సగు నయనంబులతో
నలతి పురువు దామ్రతనువు నాలోకించె.

324

చ. అది గని విస్మితాత్మ సచివావళి కి ట్లనె నుత్తరానుశం.
డదె రవి యస్తమించెడి, విషాప్తివిషాదము నస్తమించుచు
న్నది, మునిశాప మానకణార్థము కా దన కొప్పుకొందు.
ర్విది, నను గాటువేయుత యథేచ్ఛనటంచు ధరించె గుఱ్ఱుక.

ను. దిననాథుం డపరాద్రుఁ డగుంతుతటి ధాత్రీపాలకుం డా ప్రసిద్ధు
దనకంఠంబునఁ దాల్చు దక్షకుండు విస్తారోగ్రరూపంబు పె

ల్చనఁ బెం పొంది భయానకప్రకృతిఁ గాలప్రఖ్యుడై తాల్చి భూ
పుని భోగంబులఁ జూట్టె, ముట్టి కఱచెన్ ఘోరాఘోరఘోరంబుగా.

క. స్నేహితు లేడ్చిరి, సచివులు

మోహితులై రెదల, వగలఁ బొగిలిరి వృద్ధుల్,

హాహాకారం బెల్లడ

వ్యాసాత్మనై పెంపు గాంచె బరిజనములలో.

33౬

క. వేష్టతుడై తక్షకుచే

సప్తాఖిలపౌరుషుడఁ బ్రణప్తచలనుఁ డ

స్వప్తాధృతి పరీక్షింపపు

డిష్టులకుఁ దుర్నిరీక్ష్యహీనత బ్రుంగెన్.

33౭

క. ఘోరములై యహిముఖిని

స్సారిత గరళాగ్నిశిఖలు క్షణమాత్రములో

మారణదహనము సేయఁగ

నే, రాజుం గూలె దగ్ధవృక్షోపముడై.

33౮

క. తక్షకు లందఱుఁ గనఁ జనె

దక్షకుఁ డపు డంతరిక్షధామముదారిన్

నూక్షేక్షాక్షేప జగ

దృక్షణకరణోభి సర్వభక్షునిరూపై.

33౯

సీ. విగతజీవులు భూపు వీక్షించి జను లెల్ల

విలపించి రెంతయుఁ గలఁత సంతఁ

బుత్తుని బాలుని మునుకొని మంత్రులు

పరలోకసత్క్రియల్ జరుపఁ దొడగి

విషదగ్ధమై భస్మవిధి నున్న తత్తను

నగురుకాష్ఠముల జాహ్నువితటమున

దుర్మరణగత దోష ప్రాయశ్చిత్త

విధిపూర్వముగఁ బాహవిధులు దీర్చి

యాధ్వైదేహికక్రియలు శాస్త్రానుగదిత
రీతిఁ జేసిరి, చేసి రుర్వీసురులకు
బహువిధంబుల దానముల్ పాడియావు
లన్న నస్త్ర ధరా సువర్ణాదికములు.

౩౪౦

ఉ. అంతటఁ బౌరజానపదు లందఱుఁ బిల్చి తదీయనాంఘ న
త్యంత మెఱింగి మంత్రు లఖలావసపాలనలక్షణాళి భా
స్వంతఁ బరీక్షి దాత్యజుని బాలకునిఁ జనమేజయాఖ్యు నా
శాంతమహీశుఁ జేసిరి శుభాహమునం దిడి సింహవీతిమై.

౩౪౧

౪. ధాత్రేయీశిక్షితుండై
ధాత్రీశుండు రాజచిహ్నధరుండై విలస
ద్ధాత్రుండై సర్వాదర
పాత్రుండై దినదినప్రవర్ధితుఁ డయ్యెన్.

౩౪౨

షే. పదునొకండవయేడు సంప్రాప్త మైనఁ
గులపురోహితుఁ డతనికిఁ గులనియుక్త
విద్య నొనఁగిన, నతఁడు నా విద్యఁ గొనియె
నిజగులక్రమాగతమైన నీతి మెఱయె.

౩౪౩

౫. నృపుండు ధనుర్వేదంబున
నిపుణతఁ బరిపూర్ణదీక్ష నిష్ఠితుఁ జేయన్
సుపరిష్కృతుండై వడసెను
నృపతియుఁ గుంభజునికడఁ గిరీటియుఁ బోతెన్.

౩౪౪

౬. వేదంబున మఱియు ధను
ర్వేదంబున ధర్మశాస్త్రవిస్తర నృపసి
త్యాదిక సమస్త విద్యల
వైదుష్యము కలిగి వెలిగెఁ బారీక్షితుఁడౌ.

౩౪౫

౭. బలవంతుండు శుభదర్శనుఁ
డలఘుపరాక్రముఁ డనిందుఁ డనన్విక్రముఁడున్

లలితుఁడు జితేంద్రియుఁడునై
యిల ధర్మజురీతి ధర్మ మెడయక యేలెన్.

384

శ్లో. వానికల్యాణసుగుణసంపత్తి గాంచి
యతనికి సువర్ణవర్మాక్షుఁ డనఁగ వెలయు
కాశికాపతి శుభగుణరాశియైన
కన్యక వపుష్టమ నొసంగెఁ గాంతగాఁగ.

385

ఉ. దానిని నల్లగల్పలవితం బగు గన్నులదాని, దేంట్లచం
దాన నెసంగు దీర్ఘలలితంబు కచం బగుదాని, గుండలం
దానకును నిధాన మగు తస్పగు చన్నులదాని, గంగతీ
రాన వెలుంగు సైకతవిరాజి నితంబముదాని నా సతి.

386

ఏ. కూడి జనమేజయుండు వనంబుల నుపవనంబుల వివిధ విహార విలాస
కేళీవిసోదంబులఁ దవలి, కాశీరాజసుత యగు సంచికం గూడి విచ్చిత్ర
వీర్యుండును, సుభద్రం గూడి యజ్ఞసుండునుంబోలె, నిరంతరతదా
యత్తంబగు చిత్తంబున నితరం బెఱుంగక యుండె.

387

జనమేజయుండు నర్చయాగంబొనరించుట

శ్లో. అట్టియెడఁ దీక్షుఁ డుత్తంకుఁ డనెడు మాని
తక్షకుని కీడుసేత సంతప్తుఁ డగుచుఁ
దదపచితికి సమర్థుని నెదకి తుదకు
సేంచి పారీక్షితుని జేరె నిభప్రరంబు.

388

క. జనమేజయు నుత్తంకుఁడు
గని యిట్లనె: నకట! నీవు కార్యాకార్యం
బను వెఱుంగ, వకర్తవ్యం
బొనరుతు, కర్తవ్యకలన నూనపు బుద్ధి.

389

క. ఏ మనఁ గల నిన్నయ్యె గ
తామిదని విస్మృతారి నకృతోద్యముని

భూమీశు బాలచేస్తా

రాము నతంత్రజ్ఞు నేమి ప్రార్థింతుఁ బ్రభూ !

371. 2

అ. బదులు పలికె నిట్లు పార్థముమ్మనుమండు

నెఱుంగకున్న వైర నేమి నాకు

నేను ప్రతికృతంబు దేనికి జేయ ని

స్తే మొనర్ప వలయు నో మహాత్ము !

371. 5

క. వానికి నుత్తరం డనె

నో నృప ! నీతండ్రి జంపె నొక జిహ్వాగ దు

ర్కానుడు తక్షకుఁ, డడుగు మి

దే నీమంత్రులను దండ్రి యీల్గినవిధమున్.

371. 8

స. రాజు విని యది మంత్రులఁ బ్రశ్న సేయ

వారు పల్కిరి ద్విజశాపవాక్కు-వలనఁ

బాము గఱచిన నీతండ్రి పడె నటంచు

నది వినుచు విస్మితం డయి యడిగె రాజు.

371. 11

ఆ. మానశాప మండు దానికారణ మిందుఁ,

దక్షకుం డదేమి తప్పు చేసె ?

దెలుపు మన్న, మాని తెలిపె, గశ్యపునకు

నను వాసంగి తిరిగి పంపిన కథ.

371. 14

ఇ. మఱియుం జెప్పం దొడఁగెను,

రురుఁ డనియెడు విప్రుఁ డొక్కరుండు ప్రియఁ గాకో

దర మది కఱచుట మడిసినఁ

చిరుగం బ్రదికించి పూనె దీప్రశంభమున్.

371. 17

క. ఇది మొదలుగ నే జంపెద

నెదకి నెదకి యెల్లఘణుల పృథ్వీస్థలి నం,

నది మొద లటులే సేయుచు

ముదుసలి డుండుభము గొంచి మోదం బోయెన్.

371. 20

వ. అది గని యా డుండుభంబును, నో బాడబ్రశ్మేనా! నీ కెగ్గేమి యొనఁ
ర్చితి? నన్నెందుల కూరక చిదుమ నేయం బూనెద? వుడుగు; మన.
వాడు, నేను రురుండను; మీజాతి ద్విజిహ్వాం బొకండు నిరపరాధ
యగు నాప్రియురాలిం గఱచి పొట్టం బెట్టుకొనియె; నది మొదలు
తత్ప్రతీకారంబుగ నళిలవ్యాళ మథనంబునఁ గృతప్రతిజ్ఞఁడ నైతి;
నన డుండుభ మి ట్లనియె.

౩౫౯

క. నే న్గ్లు కఱచుచామును
గానయ్య! సమాననూపకలితుండ నితే,
పూనకు చంపగ నను, నను
మానుషనుమనోజ్ఞవాణి మానుగ వించుకొ.

౩౬౦

క. నీ పెవడవు డుండుభతను
వేవిధమునఁ గలిగెఁ బలుకుమీ నావుడు వాఁ
డావిధ మంతయు రురునకుఁ
దా విస్తరముగను దెల్పెఁ దత్తణ మిటులకొ.

౩౬౧

శ్లో. మున్ను నే బ్రాహ్మణుండనై, మూర్ఖవిధిని,
సఖుండు ఖగమాభిధు డగ్ని శాల నుండ,
వాని బెదరింపఁ దృణకృతఫణిని వేయఁ,
గనలి శపియించె, డుండుభతనువుఁ బూన.

౩౬౨

శ్లో. శాపమోచన మనింప శాంతిం డగుచుఁ
బల్కె- సఖుఁ డిట్టి, లెప్పుడు ప్రమతిసుతుండు
రురుండు నినుఁ గాంచు, నప్పుడు మరలఁ బ్రకృతి
సందేద నటంచు; నా రురుం డవుడు వనఘ!

౩౬౩

శ్లో. మఱియు. బల్కె-దఁ బరమధర్మంబు వినుము,
ఏప్రల కహింస విహితమై వెలయు నెందు,
యజ్ఞవిహితం బహింస, దియాంసంబు
నెటుక గల ఏప్రల డెల్లడఁ బఱవలయు.

౩౬౪

క. పాపమెయిం బొసి చనెం

బాపఁడు రురుఁ డంత నడలెఁ బన్నగహింసఁ;

గోపించి పారుఁ డహివధ

దీపించెను, నీవు మఱచి తెలియవు రాజా !

3౬౫

ఉ. కూడని చావు వచ్చినదికూడను జూడుము తండ్రికిం ద్రిథా

పాడుది పాపకాటు మృతి, పాడగు చా వది స్నానదానముల్

వీడిన, నంతరిక్షమున వేచిన చా వది, కూడ దన్నిటం

గీ డొనరించి దుర్గతి లగింపఁగఁ జేసెను దక్షకుం డిటుల్.

3౬౬

క. జనకుని సముద్ధరించెడు

మన సున్నెడ, నంబపేరి మఖమిషమున నీ

క్షణమున నె సర్పసత్రం

బొనరింపఁగ దీక్ష పూను మో రాజన్యా !

3౬౭

కి. ఆమాటలు జనమేజయ

భూమిఁశుఁడు వినినమాత్ర పొంగఁగఁ గనులన్

భూమముగ బొప్పధారలు

తా మాటాడంగ రాక తడఁబడుచు ననెన్.

3౬౮

క. ఛ! యేటికి నాజన్మము?

మాయ య్యట ఘోరసర్పవరణముఁ గొనఁగా,

నే యపచితి చేయనఁ నే,

జే యజ్ఞగ్నిని ఘణుల దహింపఁ దివురుదున్.

3౬౯

శీ. తత్తణుబున మంత్రు లందఱును బిలిచి

తక్షకుఁడు యజ్ఞపశువు, నుత్తంకమాని

హోతగాఁ, జేయు మఖమున కుచితవస్తు

వులను గూర్చ నియోగించి పలికె నిట్లు.

3౭౦

క. విలిపింపుడు సద్వీజులను

గొలిపింపుడు నేల గంగకూలమునందున్,

నిలిపింపుడు శతశాలను,

మలిపింపుడు యజ్ఞవేది మహనీయముగాఁ.

32౧

శీ. మత్తు లాలించి సర్వసంపన్నముగను
యజ్ఞసంభారములు కూర్చి, యతివిశాల
వేది యమరించి, పిలిపింప వేదవిధుల,
సర్వసత్రము చేయంగ సాగె రాజు.

32౨

క. ఫణిహదనము సాగెడు నెడ
వణకుంచు దక్షకుడు వోయి వాసపు సంగ
క్షణ మడుగ, నతడు కరుణే
క్షణ నభయ మొసంగి నిలిపె స్వాసనమందుఁ.

323

శీ. తక్షకుం డింద్రశరణుడై తృక్తభీతి
నుండు తెఱిగి యుత్తంకు డుగ్రోద్యమమునఁ
దక్షగుని సేంద్రుఁగా నిమంత్రణము సేసి
రమ్మచుచు బల్కె బ్రాహ్మనిర్ఘాతవాణి.

32౪

క. ఆయెడఁ దక్షకుఁ డడలుచు
యాయావరకులజుఁ దలఁప నాస్తీకు మనిఁ,
బోయి యతడు జనమేజయు
నాయాగము ఋత్విజులను నభినుతి చేసెఁ.

32౫

క. పండితుఁ డగు నాయర్థకు
మెండగు తేజస్సు చూచి మెచ్చి, నృపుఁడు, కో
ర్కొండు వరం బేదేనియు
నొం డనక మహాత్మ! దాని నొసఁగెద ననినఁ.

32౬

చ. యజ్ఞవిరమణంబ యాతండు కోరిన
సఖిమునులు నవ్వు డదియ వేడ
సత్యబద్ధుఁ డగుచు జనమేజయనృపుండు
సర్వసత్రహోమ శాంతి చేసె.

32౭

వ్యాస జనమేజయ సంవాదము

క. జనమేజయుఁ డాతట జయ

మును నైశంపాయనుండు మునిచంద్రుఁడు చె
ప్పిన వినియును శాంతింపు
మనమున నొకనాఁడు వ్యాసమహాని కిటు లనెన్.

౩౭౮

తే. దేవ! యేరీతి నాకు శాంతించు మనసు?

పార్థమనుమండు నాతండ్రి పాపచావు
సంతరిక్షంబునం గాంచె నవశుఁ డగుచు
నెట్లు నాతండ్రి గాంచు నిర్వృతి? వచింపు.

౩౭౯

తే. భూభుజుల కుత్తమము రణసూమిఁ దెగుట,
మధ్యమము విధిపూర్వకమరణ మింట,
దుర్మరణ మొంది చనె దండ్రి దుర్గతిమెయి,
స్వర్గముం గూర్పఁ గల శాంత్యుపాయ మేది?

౩౮౦

క. ఆసరణిన్ జనమేజయు

చేసిన ప్రశ్నంబు వించుఁ జెలఁగుముదముగో
నా సభ నాలోకించుచు
వ్యాసుం డిటు లానతిచ్చె ననుభేశునకున్.

౩౮౧

క. వివ్రయా జనమేజయ!

వినిపింతుఁ బురాణవరము వివిధకళాశో
భన మతిగుహ్యము నద్భుత
మును రమ్యము శివము శుభము పుణ్యము చరమున్.

౩౮౨

క. భాగవతాఖ్యానం బది

యాగమ సర్వార్థ సార మది విన్నంతన్,
యోగించుఁ జతుర్వర్గము,
నే గోప్యము దీని శుకున కిచ్చితి మొదలన్.

౩౮౩

న. జనమేజయుం డిట్లనియె.

3౮౪

౩. దేవి! యేమి చేసితివి యాస్త్రీకుఁ డా
యాగమునకు విఘ్నమాచరించే!
నెవరు వానితండ్రి? యేటికి సమకట్టై
ఫణులఁ గాన? విభేదపరపుమయ్యు:

3౮౫

న. వ్యాసుం డిట్లనియె.

3౮౬

సీ. మును జరత్కూరుఁ డ౯ ముని శాంతుఁడు విరక్తుఁ
డయి గృహం బొల్లక యరుగ నొకటఁ
గనఁబడి యతనికి వనమున నొక గర్త
మున వ్రేలు తప్పిత్యగణము పిలిచి
పలికె నిట్లని! పుత్రః సలుపు గార్హస్థ్యంబు.
దాన సంతృప్తి నెంతయును బొంది,
సిద్ధింతమై స్వర్గనిలయుల మగుదు మ
టన్న వాగల కిట్టు లనియె వాఁడు,
నా కయాచితమై మఱి నాచుపేరు
కలిగి, నా మేరలకొ నిల్చు కన్య ప్రాప్త
మయిన సతిగా గ్రహీతు సత్యంబు నమ్ము
డంచుఁ దనయిచ్చ నేగెఁ దీర్థాభికాంక్ష.

3౮౭

సీ. అప్పడే పన్నగుల నెల్ల నగ్నిఁ బడఁగఁ
గద్రువ శిపించె దల్లి; యాకథను వినుము:
కశ్యపుఁడతని లిద్దరు కద్రువ యన
వినతయన నాయ విహరించు వేళ నొకట.

3౮౮

క. వినమశిరధరధ్వంబును

గను మల్లదె యంచుఁ జూపి కద్రువ యడిగె,
పిన్నా! యాహయవర్ణం
బును దెల్పిం గలవె నీవు ముం దన నదియున్—

3౮౯

౩. అరసి చూడఁ దెలని దా యశ్వరాజంబు;

నేమి గాఁగ దాని నెంచె దీవు !

పలుకు మీపు నంతఁ బందెంబు సఱతమే

యనుడు వినత కప్ప డనయె నవతి.

3F0

క. ఓ వెట్టిదాన! చూడవె

యూవార్పము కృష్ణవర్ణమై యొప్పెడి, ని

దీ వోడిన నాదాసివి

కావుట పందెంబు, నేను గావుట నీకుఁ.

3F1

క. మఱునాఁడు వారివాదం

బిరువురుఁ గని నిశ్చయించు నిచ్చ నకి ర

ట్లరిగి పృథాకుఁడను వది

యరుగుల నెల్లరను బిలిచి యొయ్యనఁ బలికెఁ.

3F2

క. పందెము గలిగెం జని మీ

రందఱు రవిహయ తనూరుహంబుల మఱుగౌ

పోందిక వ్రేలుండు నలు పగు

చందంబునఁ గానిపింప జయ మగు నాకుఁ.

3F3

క. కొందఱు కా దన వారల

నందఱు శపియించె నన్నియందుఁ బడంగఁ,

గొందఱు మాతృకృతాఙ్గా

చ్చందంబున వ్రేలి నలనిచాయగ హయముఁ.

3F4

౩. కానిపించునట్లుగాఁ జేయ, నవతులు

చూడఁ బోయినంత నోడె వినత;

దాసి యగుచు వినత దైన్యంబునం గొల్చె

నవతి, నట్లు పెద్ద సమయ మరిగె.

3F5

క. గరుడుండు సువర్ణపక్షిం

దురుజవనత్వాఘ్నం దుగ్రుం దుదయార్క-సమ

స్ఫురణుఁ డుదిలఁ డయి వినతకుఁ
గరములు జోడించి పలికె గడు వినతుండై.

3౯౬

క. తల్లీ ! యేటికి నిటు దుర
పిల్లెడు, నేఁ గలుగ దుఃఖభీతి య దేలా ?
తల్లులశోకము దీర్పని
పిల్లలు వా రేల? నంత పేర్కొను, తీర్తున్.

3౯౭

ఆ. కనుల జాతి బాష్పకణవార మది పల్కె,
దండ్రు ! నేను సవతిదాసి నైతి,
దన్న మోయు మంచు న న్నూన్చి తన్నెడి
దాని మోయలేక దీన నైతి.

3౯౮

క. గరుడుఁడు తల్లికి మాటుగఁ
బరివహన మొనర్ప నాజ్ఞ బడసి కుటిలు లౌ
నురుగులఁ గ్రదవహోడన్
సరిగా మోయుచును జేర్చె సాగరతటమున్.

3౯౯

శీ. దీక్షతో మాతృదాస్యవిమోక్షకాంక్షఁ
గ్రదవకు మ్రొక్కి యడిగెను గరుడుఁ డపుడు,
తల్లి ! సెల విమ్ము, మాతల్లి దాస్య మెల్లు
వీగు ? నన నది యమృతంబు వేడె దేర.

౪౦౦

మ. జననీదాస్యవిమోచనార్థము సుధాసంపాదనోద్యోగియై
వినతాపుత్రుఁడు విచ్చి షక్షములు తద్విక్షేపముం జేయఁగా
వినువీధిన్ రవ మొం డపూర్వముగ నావిర్భావ మందెన్ జయం
బని వాడున్, ద్రిదశుల్ నయంబని, భయం బంచున్ భుజంగుల్ వినన్

చ. పటుతరశ్రీఘ్రయానమునఁ బాటి చుతండును మింటఁ దేజ ము
త్కటముగ, రెండవక్ రవి యితం డన నొప్పి, సువర్ణమున్ విశం
కటగతిఁ జేరి రక్షకులఁ గాళుల ముక్కున నొంచి, తత్పుధఁ
ఘటము గ్రహించి, లీలఁ దిరుగం బటతెంచెను సిద్ధయశ్నుడై.

- తే. తెచ్చి దర్శలపై నుంచి దివ్యఘటము
కద్రువకు నప్పఁ జెప్పి నిష్కర్షఁజేసి,
వినత దాస్యంబువలన నివృత్త యగుట
జననిఁ గొని వైనతేయుండు చనె యథేచ్ఛ. ౪౦౩
- క. అమృతప్రాశన చేసెడి
తమకంబున భోగు లెల్లఁ దానములకుఁ బో,
సుమనస్పతి పదిలంబుగ
నమరావతిఁ జేర్చెఁ గొంచు నమృతఘటంబున్. ౪౦౪
- క. స్నానాంతర మటు లటఁ
గానక కుంభంబు పాదుగా నుంచిన ద
ర్భాసీకము దమ నాల్కల
చే నాక ద్విజిహ్వా లైరి జిహ్వాలు వీలన్. ౪౦౫
- తే. మాతృశాప భయార్దిత మానసు లయి
వాసుకిప్రముఖు లగు సర్వప్రభువులు
బ్రహ్మకడ కేగి జననిశాపంబు తెలిపి
శరణు వేడిన నతఁడు సకరుణుఁ డగుచు. ౪౦౬
- తే. వడి జరత్కారుఁ డనియెడి పరమమునికి
వానికి సనాప వాసుకిభగిని నిండు;
వారి కాస్తీకుఁ డనెడి కుమారుఁ డుదయ
మై మిమున్ రక్ష సేయు సత్తాగ్నివలన. ౪౦౭
- క. అనుచుఁ జెప్ప వార లపుడ జరత్కారు
మునివనంబు చేరి ప్రణతు లగుచు,
బాణిఁ బట్ట వేడ వాసుకి చెలియలి
నియ్యకొనియె నియమ మిట్లొనర్చి. ౪౦౮
- క. అప్రియంబు నాకు నాడరా దెప్పుడు
నెప్పు డాడె నపుడ యే ద్యజింతు,

ననిన వార లొప్ప నామెను బరిణయ

మై నిజాశ్రమమున కరిగె నతఁడు.

రం

క. అశనానంతర మొకనాఁ

డు శయించి యతఁడు నిద్రఁజేరిన చేయఁ,

‘విశదానన! నను నిద్రా

వశు లేపకు’ మంచుఁ గూర్చుఁ బ్రారంభించెన్.

రం

శ్లో. ఆదమఱచుచు సుప్రుఁడైనంతలోనఁ

గర్భసాక్షి యస్తాఁడొ గ్రుంకంగ నుండె,

సాంధ్యకృత్స్నంబులం దీర్చునమయ మైన

ధర్మమున కోడి యానతి తలఁచె నిల్లు.

రం

క. కొననుఁడు విభుఁడు నిద్రఁ

లేపినఁ గోపించి చనును, లేపక యున్నన్

లోపించును సంధ్యాకా

లాప్యతధర్మంబు; ధర్మహానియె బలవశా.

రం

క. నరులకు ధ్రువమ్ము మరణము,

నరకం బగు ధర్మహీననరులకుఁ; గానన్,

వర మగు నధర్మమునఁ బతి

బొరయించుటకంటె నల్క ముంచుట యంచున్.

రం

క. లేవయ్య సంధ్య వార్వంగ

దేవా! యిదె సూర్యుఁ డవరదిక్కున జాతెన్,

లేవయ్యా సువ్రత! సం

ధ్యావేశ యతిక్రమించు నవనర మయ్యెన్.

రం

శ్లో. అట్లు లాబాల బోధింప నతఁడు లేచి

కుపితుఁడై నిద్ర చెఱచిన కుమతి నిన్ను

విడుచుచున్నాడ నీయన్నకడకుఁ బొమ్మ

టంచుఁ బల్కిన నది వేపితాంగి యగుచు.

రం

క. ఉలుకుచు, వాసుకి నను నెం

దులకై నీ కొనఁగె, దానితుద గానకయి
ట్లు లనుచు టుచితమె ప్రభు ! యనఁ
బలుకుచు నతఁ 'డస్తి' యంచు వదలెన్ దానిన్.

రంగ

తే. అదియు నంతట వాసుకిసదనమునకుఁ

జని నివేదింప జరిగిన సర్వకథయు
సత్యవా క్కని యెఱిఁగి విశ్వస్తుఁ డగుచుఁ
జెల్లెలిని వాసుకియు రక్ష సేయుచుండె.

రంగ

జే. ఆమెకు జనింప బాలకుఁ, 'డస్తి' యనుచుఁ

జనుటచేఁ దండ్రి, 'యాస్తీకుఁ' డన నెసంగె;
నాతఁడే మాతృసక్షరక్షార్థి యగుచు
నిన్ను వేడి నీసత్రంబు నిలుపఁ బంచె.

రంగ

తే. ఆ మహాత్ముని యామావరాత్మజాతుఁ

బూజజేసి యెంతయు నైతి పుణ్యమతివి,
భారతము వింటి, విచ్చితి బహుధనమ్ము,
లర్చజేసితి మునుల, నీ కౌను స్పస్తి.

రంగ

క. ఐనను విను జనమేజయ!

యీ నీ వొనరించి నట్టి యిన్ని సుకృతులన్,
గానఁడ మీపిత స్వర్గతి,
నూనద మీకులము పుణ్య మురుమహిమమునన్.

రంగ

జ. ఓ జనమేజయా! యిపుడ యొక్క మహాయతనంబు శ్రద్ధతో

యోజితమైన భక్తిమెయి నూన్పఁగఁ బంచము, దేవి కయ్యెడం
బూజ లొనర్పు, భాగవతపుణ్యపురాణము విన్ను, చేయుమా
భ్రాజితలీల శ్రీపదపురస్సర యాగము దక్షిణార్చులన్.

రంగ

క. పరదేవ్యంబా శుభమఖ

నిరతునకుం గులము పెరుగు, నివ్వెఱి తలుఁగున్,

దిర మగు రాజ్యము సిరియును,
కర మరుదగు కొర్కు లెల్ల గరగతము లగున్.

౪౨౨

౪. ఏవారలచిత్తంబుల

దేవీనూపంబు నిలిచి దీస్యత్పదసు
శ్రీ విన్యాసము చేయునొ,
యానారలె ధన్యతములు నక్షరమహిముల్.

౪౨౩

౫. ఎవ్వరు మాయాశక్తిని

నివ్వటిలక హృదయగతుల నిలిపి కొలువనో,
యవ్వారలె కన నయ్యెద
రివ్వసుమతి దుఃఖగతుల నెల్లవిధములన్.

౪౨౪

౬. సంసారార్ణవతారకం బయి సుధాసారప్రసార స్ఫుర
చ్ఛంసానంత రసాలచాల మయి విస్తార ప్రజా పాప వి
ఘంసంబై కడుఁ బావనంబు నయి వేదంబై పురాణావళి
హంసంబై పాలు పొందు భాగవతమున్ సద్భక్తి నాలింపుమా.

౭. నే నెఱుంగను జ్ఞాతవ్యము,

దీనిని మించెడి పురాణ తిలకము నెందున్.
నే నెఱుంగ శిరోధార్యము
శ్రీనామక మాత్ర పాదరేణువు కంటెన్.

౪౨౫

౮. ఏదీ ప్రియ బ్రహ్మాదులు

శ్రీదం బని కొల్తు రెదల సేవ్యు బదియే
శ్రీపయితన కెఱిగించెనొ
శ్రీ దేవీ భాగవతము చెప్పెద వినుమా.

౪౨౬

౯. ఇది యెవ రనుదినమును విని

యదనో, వారలకుఁ గల్గు నెల్ల ఫలంబుల్;
ఇది విన్న శాంతి నీ కెద
నొదవును, మీతండ్రి పడయు నుత్తమపదమున్.

౪౨౭

విద్యున్నాలా— శ్రీదేవీ ధీ చిత్తశ్లోకా !
 పాదధ్యాత్వ ప్రాప్తశ్రీకా !
 వేదాంశోద్య ద్విద్యున్నాలా !
 ప్రాదుర్భూత భాంత్యున్నాలా !

౪౨౯

గద్యము— ఇది జగదురు శ్రీ కల్యాణానందభారతీ స్వామి కరకమల
 ప్రసాదాసాదిత శ్రీ కవిసమ్రాట్టాభిషేకశ్రీక, హరితసగోత్ర
 పవిత్ర, ఆపస్తంబసూత్ర, శ్రీమహాలక్ష్మ్యంబా మానుమచ్ఛాస్త్రి
 పుత్ర, వేంకట లక్ష్మీ నరసింహశాస్త్రి విజ్ఞానయోగ దర్పణ ప్రతి
 బింబిత శ్రీదేవీభాగవతంబునందు ద్వితీయస్కంధము. ౪౩౦

శ్రీః

శ్రీ దేవీ భాగవతము

తృతీయ స్కంధము

శ్రీదేవీ పూజా సం

పాదిత విజ్ఞాన సాధ్య వాద్దేవీ ప్రో
క్తాదిశ్రుతి గోప్య వివర
చోదిత కల్యాణ సార్థ కోత్తమనామా !

౧

౧. అనధరింపుము, జనమేజయమహీజాని, కృష్ణద్వైపాయనమునిని గని
యిట్లనియె.

౨

శ్రీ దేవీ స్వరూపాది ప్రశ్నము

౩. స్వామీ! యంభామఖ మది
యేమూర్తము చేయ, దాని దేహాపంబా,
శ్రీమాత యెట్టి, దెటు లెట
నేమిటి కుదయించె దెల్పు మిది సర్వజ్ఞా !

౩

౪. తెలుపుము బ్రహ్మాండం దెటు
కలిగెన్, విధి హరియు హరుడు కారణు లనుచున్
బలికెదరు సృష్టికి స్థితికి
విలయమునకు నది నిజంబా, వే తొక తెఱగో !

౪

౫. వారలు స్వతంత్రు లగుదురొ
కారో, వివరింపుమయ్య ! కాలవశగులై
వార లడగుదురొ, శోకా
పూరితులొ, చిత్స్వరూప పూర్ణులొ తలవన్ !

౫

క. అధిభూతం బధ్యాత్మం

బధిదైవం బనగఁ ద్రవిధ మగు దుఃఖములన్
వ్యధ నొందెదరో, యిఁక ని
ర్వ్యధులును నానంద సచ్చిదాత్ములొ వారలో ?

క. కలుగునె హర్షము శోకం,

బలసత నిద్రయును వారి నలఁచునె, దేహం
బులు సప్తధాతునిర్మిత
ములొ, కావో, వారివేని, బోధింపఁగదే !

ఆ. ఏమిద్రవ్యములను నేమిగుణంబుల

నెట్టి యింద్రియములఁ బుట్టినారు ?
భోగ మెట్టి, దెది విభూతి, యాయు వ దెంత,
పాపపదము నేది ? పలుకు దేవ !

వ. వ్యాసుం డి ట్లనియె.

తే. నీవు చేసిన ప్రశ్నముల్ నిస్సృజముల్,

లిట్టులే పూర్వ మొకతటి నేనుఁగూడ
విధి హఠాదుల యుత్పత్తి వేడి యెఱుంగ
నారదమునీండు సర్వజ్ఞఁ జేరఁ బోతి.

ను. విమలంబౌ సురనాహిసీతతిని నా విప్రోత్తమున్ వేదవి

త్తము నేకాంతమనోజ్ఞసైకతమనన్ దర్శించి పాదప్రసా
దము సాష్టాంగముగా నొనర్చి నిలువం బార్శ్వంబునం బ్రీతి సజ్జ
నముచాసీను నొనర్చి క్షేమ మడుగన్, బ్రశ్నంబు గానించుకొన్.

శా. స్వామీ! సంశయ మయ్యెఁ దెల్పఁగదె యీబ్రహ్మాండ ముత్పన్ను
ల్లా? మూలం బెది? యేకకర్తృకమొ, లేదా యెందఱో జేసికొ,
యేమూలంబును గానొ, నిత్య మగునో, యేమాత్రముం గానొ,
యేమార్గంబున గార్యసంభవము నయ్యెన్ హేతుశూన్యంబుగా?

ఉ. కారణకారణుండు భవకాలవివర్జితఁ డాశ్రితాశ్రిసం
తారకుఁ డౌ ను రేశుఁడు సదాశివుఁడే యని కొందఁ డు, వి
స్తారమహత్త్వం డచ్యుతుఁడ సర్వవిభుం డని కొందఁఁకు, జగ
త్కారణుఁ డాత్మసంభవుఁడు గాఁగఁ జతుర్ముఖుఁ గొందఁ డుగా.

శ. సాయంప్రాతము వేదవాదులు సదా సర్వాత్ముగా నీశుగా
ధ్యేయుంగా స్తవనీయుగా సవితృబుద్ధిఁ నెల్లి కీర్తింతు, ర
స్థై యజ్ఞేశుని యజ్ఞ భోక్తను సురాధీశుం ద్రిలోకాధిప
త్యాయత్తుఁ మఘవుఁ శతక్రతువు నిత్యం బింద్రునిం గొల్పెదఁ.

చ. కొందఁలు కొల్తు రా వరుణు, గొందఁలు సోముని, గొందఁ టిన్నిని.
గొందఁలు వాయుదేవు, మఱికొందఁలు ధన్యు, గుబేరు గొందఁలు,
గొందరు సర్వకార్యములు గూర్చు గణేశు నేకదంతు న
స్పందు గజాస్త్వ సంస్మరణభ్యావశింవదు నెంతు రీశుఁగా.

౩. ప్రకృతిని బురుషానునర్తి మహాశక్తి
నాదిమూయ భవాని నఖలదాత్రి
నాద్యంతరహిత బ్రహ్మైకతా సంపన్న
సృష్టి సంస్థితి లయ హేతుభూత
సర్వదైవతభూత జనని సర్వేశ్వరి
సర్వజంతృవాస్తవ సర్వపూర్ణ
భవతరుసంభూత ఫలగూప విద్యైక
వేదమంత రుజాపనోదనఘన

మోక్షదాత్రి నిర్గుణయై ముముక్షువులకు,
సగుణయై కామదాత్రి సంసారులకును,
గుణజననయై గుణాతీత, గురుజనములు
కొందఁ టొ పరావరరూపం గొల్చుచుండు.

౧౬

క. నొసినె వైష్ణవి శాంకరి
దానినె వారాహి బ్రాహ్మి దానినె యైంద్రిక

దానినె వారుణి లక్ష్మిని

దానినె శ్రీ నారసింహా దలఁతురు మదిలో.

౧౭

శే. రూప గుణ లేప రహితంబు వ్యాపకంబు

బ్రహ్మము నిరంజనం బని పలుకుచుండు,

రదియ కొందఱు మునులు, వేదాంతములను

వినఁబడు నదె తేజోమయం బనియుఁ గూడ.

౧౮

క. వేయి శిరంబులఁ గనులను

వేయి కరంబులను జెవుల వేయి పదములఁ

వేయి ముఖంబులఁ బూర్ణం

డై యంతటనుండు పురుషుఁ డందు రపరులుకా.

౧౯

శే. విష్ణు పదమె యాకాశమై వెలయుఁగాన

నది విరాజంబు విరజంబు నతిపరంబు

శాంత మందురు కొందఱు, కొంతమంది

పరుఁడు పురుషోత్తముం డని పలుకుచుండు.

—౨౦

శే. ప్రభు వొకఁడు గాఁడు పలువురు ప్రభువు లంచు

జగ మనీశంబును స్వభావజన్య ముండు

పలువిధంబుల నొరులు; కాపిలులు ప్రకృతి

జడము, బ్రహ్మాండ మెల్లఁ దజ్జన్య ముండు.

—౨౧

క. ఈవిధముగ సందియములు

వేవిధముల మనము వేచు, విస్పష్టంబుం

గావింపవె, ధర్మం బది

యేవిధమో, మఱి యధర్మ మేవిధ మగునో !

—౨౨

శే. సురలు ధర్మాత్ములుకా సత్వశుద్ధు లయ్యుఁ

బావు లగు రాక్షసులబాధ పడఁగ నేల ?

పాండవులు ధార్మికులు సత్యపథులు నయ్యు

బహువిధంబుల దుఃఖముల్ పడి రదేల ?

—౨౩

ఉ. ఓ సకలార్థవేత్త, విమలోన్నతచిత్త ! మదీయచిత్త మా
యాసము నొంది డోలనరయార్భటి సస్థిర మయ్యె ధర్మసం
త్రాసము వీగ సంసరణదారుణవార్ధి మునింగి తేలు నక
జేసినకూర్మి నీవు దరి జేర్పవె పోతుమనై యజాత్మజా ! ౨౪

శ్రీ దే వి భాగవ తావత రణము

క. ఈవిధమున నారదు న
న్నీ విపు డడిగిన విధంబ యే నడిగితి నా
దేవర్షి ప్రీతిఁ గరుణా
పావన దృక్కులను జూచి పల్కెను నానో. ౨౫

శీ. వత్స ! యీసంశయమ్మలే బాధ పెట్టె
ము న్నొకానొక శుభవేళ నన్నుఁ గూడ,
సంత మాతండ్రికడ కేగి యామహాత్ము
బ్రహ్మ నడిగితి నీమహావ్రశ్నములనె. ౨౬

క. పలుకవె యీబ్రహ్మాండము
కలిగిన దెటు, తండ్రి ! దానికర్తవు నీనో,
యల హరియొ, హరుడో, పూజ్యుడు,
పలుకుమ, యుత్కృష్టతముడు ప్రభుఁ డెవ్వఁడో ? ౨౭

౩. అన్యోపమమై దుఃఖ
స్వన మగు సంసారమందు భ్రాంతం బగుచున్
క్షణమును నొక చో నిలువని
మనమునఁ గల సందియమ్ము నూన్పవె దేవా ! ౨౮

శి. ఎన్ని తీర్థములందుఁ గ్రుం కిడిన, నెన్ని
సాధనమ్ముల దైవతశతముఁ గొలువ,
నెఱుంగకయె యున్నఁ బరతత్త్వ, మెట్లు కలుగు
స్థైర్యమును జిత్తశాంతియు జనుల కెందు ? ౨౯

ఉ. ఎవ్వని సంస్కరింతు యజ్ఞించెద నెవ్వని దేవదేవుగా
నెవ్వని నొందఁ గోరి భజించి నుతించి సమర్ప చేతు, నిం
దెవ్వఁ డధీశ్వరేశుఁడొ, వచింపు మెఱుంగ వలంతు, స్వామి! నీ
నెవ్విధి సంశయావళుల నీఁగి సుఖంతు? నుసాయ మే మగుకొ? 30

క. వ్యాసా! లోకపితామహు
నీసం దేహములు దీర్ప నే వేడిన సం
శోసమున సురజ్యేష్ఠు
డి సంక్షేపోజ్ఞులొక్క లి ట్లని పలికె. 31

క. ఏ మందు నిపుడు పుత్రక!
నీ మొనసిన సందియములు నిక్కము తీర్పకొ
లేమయ్య, నేనె కా దల
దామోదరుడైనఁ గామదమనం డయినకొ. 32

క. కాసంత యెఱుంగఁ జాలర
యీసంసారమున రాగు లెంత తెలిసినకొ
దా సర్వ మెఱుంగు రాగ ని
రాసుఁడు నిర్మత్సరుండు ప్రగ తేహుండుకొ. 33

ఉ. స్థావరజంగమం బయిన సర్వము సప్తము నొంది పూర్వ మే
కావధి కార్ణవం బయిన యుత్తతి, నుద్భవ మొంది పంచభూ
తావళి మాత్రమే యెసఁగ, నవ్వుడు నే నుదయంబు నొందిశికొ,
గేవల మొక్క పద్మకమనీయ పరణ్మయ గర్భమందునకొ. 34

ఉ. కన్నులు రెండు విచ్చి యెటు గాంచిన సూర్యుడు కానరాఁడు, నో
మన్నయుఁ గానరాఁ డొకక్షమాధర మేసియు వృక్ష మేసియు
గన్నులఁ గానరా, నపుడు కంజముకర్చిక సుస్థిరాసనా
భ్యున్నతి నుండి శాంతముగఁ బూనితి సత్యవిచార మొగతికొ. 35

ఉ. ఈ మహనీయనీరసిధి నందుల నే నెటు పుట్టినాఁడ? న
న్నీమనభర్త యెవ్వఁ డగునో సృజించిన కర్త యెవ్వఁడొ

కో, మఱియు జగంబు లయ మొందెడువేళ హరించు హర్త వాఁ
డేమిటివాఁడో, నే దెలియు తెట్లు? తలంపఁగఁ జోద్య మయ్యెడిన్.

౯. నీరము కానిపించెడిని, నీ రిది యెట్లులు నిల్చు భూమియూ
ధారము లేక, కన్నడద ధారుణి యెందును, నన్ను నిట్లు సం
ధారణచేయు పంకజము తభ్యముగా జూయించుఁ బంకమం,
దారసి పుట్టు, మూల మట నైన ధరిత్ర కసంగ రాదొకో! 32

౧౦. అని చింతించి నిజాధివాస మగు పద్మాస్థానమున్ డిగ్గి చ
య్యస నీరంబులలో గమించి వసుమత్యన్వేషణాయత్తబు
ద్ధిని వే యేండ్లు పరిభ్రమించియు నొకే దీక్షం దదాలోచనం
బును గావించియు నేర నైతిఁ గనఁ దన్మూలంబు నేమాత్రమున్.

౧౧. ఆయెడఁ 'దపమ్ము నొనరుపు
పూ' యను సశరీరవాణి యాకసమునఁ గ
ర్ణముతమైనం జేసితి
వే యేండ్లు యబ్జపీతి విడువక తపమున్. 33

౧౨. అంతట సృజంపు మనియెడి
విం తగు శ్రుతి పుట్టి చెవుల విసనైనను నే
నెంతయు విమూఢమతి నై
చింతించితి, నెవరి సృష్టి సేయుదు నంచున్. ౪౦

౧౩. ఏమియుఁ జేయం దోపక
హమన మురియాడుచుండ నాపయికి బలో
ద్ధిములు దారుణరాక్షసు
లా వధుకైటభులు కుమికి యార్చిరి పెలుచన్. ౪౧

౧౪. తమలో సన్నభిని యు
ద్ధము సేయఁగఁ దటిమి తటిమి తద్ద యడుగ సం
భ్రమమున నాశం బాలం
బముగా నడిసీట డిగ్గఁ బాటితి నేనున్. ౪౨

ఉ. అచ్చటఁ గాననయ్యెఁ బరమాద్భుతవిగ్రహుఁ డొక్క పూరుషుం
డచ్చపు నీలమేఘముటు శ్యామశరీరమునాఁడు, నెమ్మెయిం
బచ్చని పట్టుదువ్వలునవాఁడు, మెడక వసమాలవాఁడు, కళ్
విచ్చక శేషశయ్య శయించిన నాల్గుబుజాలవాఁడు నై. ౧౩

మ. ఒకచే శంఖము నీరవబయిన, నింకొక్కంటఁ జక్రంబు నా
డక నిష్పందముగాఁగ, నొండాకటఁ వ్రేలక ప్రీతి కొమోదకం,
బొకచే బద్మము మోవ్వ, ద న్నెఱుంగకే యుండెడ జగన్నాథుని
యకుఁ డా కేశవుఁ డచ్యుతుండు హరి నిద్రాయత్తచిత్తంబుతో.

ఉ. శేషునిభోగశయ్య విచశీకృతుడై యటు యోగనిద్రకు
స్వేషము స్పందముం దెలియ నేరమిఁ గన్గొని నే నుపాయ ము
స్వేష మొనర్చి దేవి హరిన్ద్రనె బుద్ధి స్మరించి పోండు సుం
తోషము రాత్రిసూక్తతతితో భజించితి దాని నెంతయు. ౧౪

ఉ. అంతఁ బ్రసన్నచిత్తయము యచ్యుతుఁ గ్రమ్మిన యోగనిద్ర ని
ప్రాంతత నొంది విష్ణుతనుసంగతి దివ్యవిహారణావళి
కాంతులు దిగ్విగంతములఁ గ్రమ్మ నచింత్య మతర్క్య మద్భుతా
త్యంతమనోజ్ఞరూపమును దాలించి నిల్చె నభోంగణాబుసక. ౧౫

౪. అది విడువ మహావిష్ణువు
కదలి తెలిసి చూచి మధువుఁ గైబభద్రైత్యుం
గదనము చేసెను వారల
వదలక హరి యెదువేల నత్సరము లొగిన్. ౧౬

౫. వారివంక దేవి పరగింప దృక్కులు
రాగముగ్ధులైన రాక్షసులను
నురుతరం బొనర్చి యుత్సంగ దేశంబు
హరి వధించె వారి నందు నునిచి. ౧౭

శ్లో. అంతలో రుద్రుఁ డచ్చటి కరుగుదెంచె;
మువ్వరము మేము కని స్పృశబుద్ధుల మయి

దేవిదివ్యమనోజ్ఞ దేదీప్యమాన
రూపము నుతించితిమి, భక్తి రూపు లొంద.

౪౯

క. పరశక్తి కృపాదృక్కులు
పరగించుచు ముగురవంకఁ బావనతనులఁ
బొరయించుచుం గృతార్థత
బెరచుంగా నిట్లు పలికె బ్రయవచనమ్యుల్.

౫౦

చ. విధి హరి దుద్రులార! రిపువీరులు నీల్గిరి మీర లింక ని
ర్వ్యధు లయి సృష్టి పాలనము నత్యయముం బొనరిపుడి యథా
విధిఁ దగు మందిరబులను బేర్చి వసించి సుఖంబుగాఁ జతు
ర్విధ మగు జంతుజాలముల సృష్టి యొనర్పుడు మీవిభూతులఁ.

క. విదితస్వరమై పేశల
గదితంబై, చెవుల వినఁగఁ గడు మధురంబై
యెదలకు సుఖదము జననీ
మృదునాక్కుధ చెవులఁ గ్రోలి మే మంటి మీటుల్.

౫౧

శ. అమ్మా! యందు కశక్తుల
మమ్మా! మహి లేదు, వితత మంతట జల, మె
ట్లమ్మా! సృష్టి? గుణము లే
వమ్మా! తన్మాత్ర లింద్రియమ్ములు నేవే?

౫౨

శ. ఆపలు కాలకించి శివ యల్లన నవ్వి న దానికాంతులే
రూపము నొంది కన్నడిన రూపయి యంబరవీధి రత్నసం
దాపిత మచ్చమాక్తికపుదామము లొప్ప సువర్ణకింకణీ
దీపిత ఘ్నలారవము దివ్యవిమానము కానిపించె వే.

౫౩

బ్రహ్మదులు భువనేశ్వరిని నంద ర్పించుట

శ. దాసనిఁ జూపి యెక్కుఁ డని తల్లి వచింపఁగ మేము తత్పరా
ధీనత నోంకృతిక సలిపి ధీవిజితేంద్రియవృత్తు లొంది యా

సీనుల మైతి మా శుభము శ్రేష్ఠము రమ్యము దేవనద్దన
మృగము నై యెసంగెడి విమానవరంబున శంక దక్కుచున్.

మ. సుఖసంవిష్టలమైన మమ్ము గని యా శుభ్రాంగి యంతన్ మన
స్సుఖరంహంబున నాత్మశక్తి గగనాశక్ దద్విమానంబు ను
న్ముఖముంగా నడిపింప నొక్కత్రుటిలో మున్నున్న మున్నీటిసీ
రఖలంబున్ దృగగోచరం బయిన మా కాశ్చర్య మయ్యెన్ గణితన్.

ద. మఱునిముసంబె చూడ బహుమానముగా ఫలభారనమవి
స్తరతరుశాఖలన్ నిలిచి శ్రావ్యకుహూశురు లాలపింపఁగాఁ
బరభృతముల్ మనోజ్ఞ ననవారముతో గిరిరాజుతో మనో
హరమహి కన్పడెం బశువు లంగనలుం బురుషుల్ చెలుంగఁగాన్.

చ. మఱియును గాననయ్యె బహుమార్గ వినోద వినిస్సరత్సరి
ద్వరముల విభ్రమ చ్చటుల తాండవకేళి పరంబులైన స
ర్వరములు పుల్ల పద్మ ననరాజి విలాసి మరాళముల్ ననో
వరములు కూపముల్ విపులవాపికలున్ బలు సల్వలంబులున్.

మ. మఱియుం గానఁగ నయ్యె గట్టెదుట రమ్యమైన ప్రాకారసం
నరణంబై వరహర్యరాజి యయి దీవ్యదృశ్య శాలామనో
హరమై వస్తుసుసంభృతంబు నయి కల్యాణైకవృత్తంబునై
పుర మొక్క, డది పూర్వదృష్ట మనుచున్ బుద్ధిం బ్రతి శంకున్.

క. మెఱు పాకస్మికముగ నం
బరమున మెఱుపారు నట్లు మా బుద్ధులతోఁ
బుర మీది స్వర్గం బనియెడి
సరి నొక్కటఁ బ్రత్యభిజ్ఞ జాతం బయ్యెన్.

క. ఇది యెవ్వరు సృష్టించిన
యది యని విస్మయము సందునంతటితో మా
యెదుటన్ మృగయాపరుడై
కదలెడి దేవనిభరాజు కానంబడియెన్.

౮. అపుడు చూడనయ్యె నంబిక యవ్విమా
నాగ్ర్యమున నెవ్వణ్ణయగుచు ధృతిసి,
వడి విమాన మంతఁ బవనేరితం బయి
కిదలె దక్షణంబ గగనవీధి. ౬౨
౯. ఒక్కముహూర్తమాత్రమున నొండొకచోటికిఁ జేరఁ బోన నూ
కక్కడఁ గాననయ్యెను వనాంతము నందననామకంబు, సం
దొక్కడఁ బారిజాతతరు వూదిన నీడను విశ్రమించి పెం
పెక్కిన కామధేనువు చరింపఁ జతురద పకా గజేంద్రమున్. ౬౩
౧౦. మందారవాటిఁ గిన్నర
బృందము గంధర్వయుక్త విద్యాధరు లా
నందంబునఁ బొడుచుఁ గను
విందుగ నాడుచు రమించి వెలసిరి చూడన్. ౬౪
౧౧. మేనక మొదలగు నచ్చర
చానలు భావాదు లెఱిగి జాణతనముతో
గానము చేయుచుఁ దాళ
స్థానీయఁడ నృత్యతత లెరి రతిన్. ౬౫
౧౨. ఆలోకింపఁగ నై రటఁ
బాలోమీసహితుడైన పాకారియు ది
క్పాలకులు సూర్యచంద్రులు
నాలోలత్సరగణంబు లాశ్చర్యముగాన్. ౬౬
౧౩. మే మట్లు చూచుచుండఁగ
నా మహితప్రరంబునుండి యాందోళిక్ష్మై
గామగతిన్ మఘవానుని
శ్రీ మెఱిసెడి రాజు నెడలె జెలు మొప్పారన్. ౬౭
౧౪. చూచి చోద్య మందుచో మా విమానంబు
సంతోసఁ గదలె సతిరయమున

నఖలదేవవంద్య మగు బ్రహ్మలోకంబు
పొంది బ్రహ్మ గంటి మందు నొకని.

౬౮

మ. నిజరూపంబులు దాల్చి వేదములు సందీపించి సాంగంబుగా
నజునిం గొల్వంగఁ జూడనయ్యె సభలో నట్లే సరితాస్సగర
ప్రజముం బర్వతపన్న గోరగములున్ స్వస్వప్రభావంబులన్.
భజియింపం గని విస్మయంపడిరి శ్రీనాథుండు శ్రీకంఠుడున్.

౬౯

ఉ. నాలుగు మోము లొప్పిన సనాతనుఁ డీతఁడు బ్రహ్మ యెవ్వఁడో
తేలుచు మంచు వా రడుగఁ దేరి కనుంగొని నేను పల్కితిం,
జాల నెఱుంగ సృష్టిపతి సత్ప్రభుఁ డీతఁ డెవఁడో, నన్నునుం
బోలుప నేర, విభ్రమము పూనుటకుం గత మే మగుం బ్రభుల్ !

క. క్షణమాత్రమున మనోజవ

మున నటఁ గదలెను విమానమును గైలాస

మ్మును గనఁ దదు త్తరక్షణ

మునఁ జేరెను యక్షగణసముదయోజ్జ్వలమున్.

౭౦

ససంతతిలక — అందున్న కోకిలలు పంచమ మాలకింపన్,

స్వందింప గానసుధఁ గిన్నెర లాన్బిఘ్నస్కే,

మందారవాటికల నాఁగ విమానరాజం,

బందుండి యప్పడ వినిర్గతుడై భవుండున్.

౭౧

మ. భగవానుండు వృషాధిరూఢుఁ డగుచున్ బంచాస్యముల్ తేజరి
ల్లఁగఁ బాంక్త్యైకభుజంబుగాఁ ద్రిణయనోల్లాసంబుకో, సంశుకం
బుగ వైరూఢ్రము కౌంజరంబు నకినుబున్ నెల్లఁ బ్రావారమై,
సిగలోఁ బువ్వుగ నర్థచంద్రుండు ప్రకాశింపంగఁ గానంబడెన్.

౭౩

ఉ. ఆతనిపుత్రు లిద్దరు గజాస్యషడాస్యులు పార్శ్విరక్షు ల

త్యాతతతేజులై కొలువ నంకము చేరఁగ మాతృకల్ గణ

ప్రాతము నందిముఖులు శివప్రభుపృథ్వీలై లయస్వనో

ద్ధాతలుగాఁ జరింప గని కన్నుల, సంశయ మయ్యె, నారద !

౭౪

- క. ఏమా యని యబ్బురపడు
నామాత్రనే వాతవేగమై కైలాసా
గ్రామలభువి దాటుచు నా
పై మా యానంబు చేరె నైకుంతంబుక. 27
- ఉ. పుత్రక! యందుఁ జూచిన విభూతు లమేయము లయ్యె, చెప్ప నా
మాత్రములే! రమారమణమందిరముం గని శ్యామలోజ్జ్వల
ద్గాత్రుండు విస్మయంపడెడుత్పన్నామే సరసీరుహోల్లస
న్నేత్రుం డొకండు తత్పదననిర్గతుండై కనిపించె జిత్రమై. 28
- ఉ. శ్రీహరి పీతవాసుఁ డతసీకుసుమాభశరీరుండుం జతు
ర్బాహుండు పక్షివాహనముపై సిరి చెంగట వీర జామర
గ్రాహినియై కనంబడినఁ గన్నుల నమ్మగ లేక కేశవుం
డా హారుఁ డేను నొంహారులయాననముల్ తిలకించుచుండఁగా. 29
- క. ముగ్ధులమై పలుకక సం
దిగ్ధమనస్కు లగు మమ్ముఁ దీవరయమునక
స్నిగ్ధప్రభము విమానము
దుగ్ధాబికి జేర్చె బవనఘాతం బగుచుక. 30
- క. కంటిమి పాలనముద్రము
మింటికిఁ గొంగఁగ మహోర్మిమిషదాశంబై
జంటినురుపు మిలమిలలకు
సంబెడి యూదోవిసర నమాకీర్ణంబుక. 31
- ఉ. అంతటిలో సుగంధ మొకఁ డద్భుతమై పరతెంచి నాసికా
సంతతులందుఁ జొచ్చె హరిచందన కల్పక పారిజాత భా
స్వంతము కేతకీ వకుళ చంపక వారిజ జాతి కుంద వా
సంతిక మల్లికా సురభి సంగతమై పవనానఘాతమై. 32
- ఉ. అంతటిలో విసంగనయి స్వాగతశబ్ద ముఖానునాద ప
ర్యంతముగాఁ గుహూధ్వనిసమంచిత పంచమరాగపూరితా

శాంతము కోకిలస్వరము హర్షము శీతల మార్ద్ర మెంతయున్
శాంతము కర్ణయుగ్మకరసాయనమై కరగించె మాయెదల్. ౮౦

ఉ. అంతటిలోనఁ జూడ్కిఁ గననై మిఱుమి ట్లెరఁగించె మాకు ద్వీ
పాంత మొకండు స్వీయ మణిభాస్వర కాంతి ధగధగాయిత
ప్రాంత మనేకరత్న నికర ప్రతిభాంత మచింత్యవైభవా
క్రాంతము దివ్యహాక్తిక వికల్పిత దామ విఘాసితాంతమై. ౮౧

క. నానాస్తరణోత్తరమై
నానాచిత్రాభిచిత్రణ మనోజ్ఞం బై
నానాపుష్పదుమమై
నానామంజులరవంబు నగరము మెఱసెన్. ౮౨

శీ. ఆమణిద్వీపమందు శివాకృతిన్ నె
లుంగు పర్యంక మొండు కానంగ నయ్యె,
నదియు బహురత్నఖచితం బనంతరత్న
రాజితంబు రమ్యాకృతిభ్రాజితంబు. ౮౩

శే. అదియు నానాస్తరణ విస్తరాంతరము మ
హేంద్రచాపాభిరామ భూయిష్కలము,
దూరమున మావిమానమందున నె యుండి
కంటి మం దుపవిష్టయా కలికిమిన్న. ౮౪

ఉ. రక్తసుగంధ లేపనము రాజిలఁ, దాలించి రక్తదామముల్.
రక్తదుఃఖాలధారిణిగ రక్త విశాల విలోచనాఢ్యయై,
రక్తరదచ్ఛదంబులను రంజిలి రక్తపదాంబుజాతయై
రక్తరుచిప్రభా పటల రంజిత సర్వదిశావశాశయై. ౮౫

శా. విద్యుఁగోటి తళత్తళప్రభ లొకే షెఁరాశి యైనట్లుగా
నుద్యత్సూర్య సహస్రకాంతు లొకచో నుద్ద్యోత మైనట్లుగా
బ్రద్యోతించుచుఁ గోటిలక్ష్మణులరుచిన్ బ్రాలేయరుజ్జుండలీ
పద్యప్రాసవి సుధాసమాన కరుణా సంపూర్ణ శోభాఢ్యయై. ౮౬

క. మున్నెన్నడుగని యెఱుంగని

సన్నతహాపము ధరించి సస్మితరుచిసం

పన్నత శ్రీభువనేశ్వరి

పన్ని యభీష్టాభయములు పాశాంకుశముల్.

౮౮

ప. కరుణాతరంగితారుణ

తరుణి సవయాననాధ్య తరళోజ్జ్వలమూ

పరిపూర్ణమూర్తి మెఱియంగ

గర మరుదగు స్ఫూర్తితోడ గననయ్యె సుతా !

౮౯

చ. లలితమృదుస్మితమృతుల రాజలి, చెక్కుల బర్హుచున్న క

మ్మల కమనీయకాంతులను మంజులపై, సిగలోని పువ్వుగా

వెలిగెడు నర్హచంద్రునునువెన్నెలజాలుల జల్లనై సము

జ్జ్వల మగు శ్రీమఖాంబుజము వర్ణసనేయుట యెట్లు నారదా?

స. మఱి యాతల్లికుచదవ్యయంబు వివరింపక సాధ్యమే నాకు, వి

స్తమై రోదసి పూర్ణకుంభములతో సాదృశ్యముం బూని, యా

పరమాహ్లాదపవిత్రదుగ్ధములు విశ్వం బెల్ల పూరించుచున్

బరునై నిబ్బరమై సువర్తులము నై మధ్యంబు నయ్యెం గడున్.

౯౦

క. శిరమున రత్నకిరీటము

పురులుం గనకాంగరములు భుజములపై భా

సుర నానామణి సముదయ

పరికీర్ణవిభూషణాళి వరలగ నొప్పెన్.

౯౧

క. అచ్చటి లీలాశుకములె

యువ్చారణ సేయ హ్రీంకృతోచ్చైశ్శుతులన్

నెచ్చెలు లిక హృల్లీఖన్

సచ్చిస్మయ భువనరాక్షి జపము సలుపరా!

౯౨

క. శ్రీయంత్రరాజపటోన్

ణాయత నాధ్యస్త యగుచు నయ్యెయెడలం

బాంక యనంగకుసుమా

ద్యాయతనాంబికలు కొలువ నగపడెను సుతా !

౯౪

క. చూచుచునే ముగ్ధురమును

నీ చాన యి దెవ్వ రొక్కొక్క, యేమిటి పేరా,

నేచాయఁ దెలియు టంచును

నాచోఁ గదలక విచార మావేశింపక.

౯౫

క. ఇది యచ్చర యగునా, కా;

దిది మఱి గంధర్వి యగుట యెట్లు, లదియుం గా;

దిది యింక నేదే దైవత

ముదిత యగునొ, కా దటంచు ముగ్ధురము దలంపక.

౯౬

క. ఆలోచించుచునుండెడి

యాలోన నె చూడఁజూడ నద్భుతకుచియై

వే లగు ముఖములఁ గన్నుల

వేల కరంబుల శిరముల వెలసెను బుత్రా!

౯౭

శ్లో. చారుహసిని యామహాసాధ్వవంక

నల్ల భగవానుఁ డా విష్ణు వట్ట కాంచి

యాత్రవిజ్ఞానమున నామె సంబగాఁగఁ

దెలిసి మది నిశ్చయించి తాఁ బలికె నిట్లు.

౯౮

క. ఇది భగవతి, మనయందఱ

మొదటి మహాకారణంబు మూలాంబిక, యి

య్యదియె మహావిద్యయు నా

నిదియె మహామాయ యనంగ నిదే పూర్వ యగుక.

౯౯

ప. ఇది దుర్జేయము స్వల్పబుద్ధులకుఁ గానీ యోగిగమ్యం బిదౌ

ను, దురారాధ్యము హీనభాగ్యులకు నెందుంగాని, పూజ్యశక్తి లి

య్యది యిచ్చాపరశక్తిగా మఱియు నిత్యానిత్యసంరూపగా

నిదే విశ్వేశ్వరి వేదగర్భ శివ సర్వేశ్వరిగాఁ గొల్తురొ !

౧౦౦

క. తుది యగుఁ గాలం జౌనెడ

నిదె విశ్వలయం బొనర్చి యెడఁ గ్రీడించున్,

పొదలఁగఁ దన దేహంబునఁ

బదిలంబుగ సర్వజీవభాగ్లింగములున్.

౧౦౧

శే. సర్వబీజమయాత్మయై సాంప్రతంబ

వెలుఁగుచున్నది యిది, దీని బలసి కొలుచు

నల్లదే విహతుల కొటు లర్పదములు

దివ్యశూషాను లేపనో దీప్తములుగ.

౧౦౨

శే. ఓ విధి కపద్ధలార! ధన్యులము మనము

భగవతీదర్శనమ్ము సంప్రాప్త మయ్యె,

స్వయముగాఁ గృతకృత్యుల మయితి మెంత

తన మొనర్చిన పుణ్యనేతలమొ మనము!

౧౦౩

శ. ఎంతటి భాగ్య మున్న భువనేశ్వరి దేవి శివం గనంగఁ బ్రా

పింతుము, దీనిఁ జూచుట లభింపదు రాగిజనాళి కెన్నఁడే,

సంతటి కాదియూ ప్రకృతియై యదియే పురుషప్రసక్తయై

యంతయు సృష్టి సేసి పరమాత్మకుఁ జూపును విశ్వదృశ్యమున్.

క. దీనికఁ బోలిచికొనఁగా

నే నెక్కడ, నెచట మీర, లెల్ల దివిజులున్!

దీనికి లక్షాంశతులం

గానం జాలరు రమాదికత్రిదశసతుల్.

౧౦౪

న. తొలి నొక మట్టియాకుచిలుదొన్నె నమర్చిన వింతతొట్టెలో

బుడుతఁడనై పదాంబుజపు బొట్టనప్రేలిని జేతఁ బట్టి పె

న్నలపున నోటఁ బెట్టుకొని యాడుచుఁ గేరుచు నెన్నియేని యా

టలఁ బడి పాలు గాఱు నునుడాలగుమేన నెసంగుత త్తటిన్.

౧౦౫

శ. న న్నీతల్లియె యా సుధార్ణవతరంగశ్రేణియుయ్యాలలోఁ

బన్నుండన్ మృదుపాణి సిట్టటుల నూఁపం బ్రేమతో వేడుకల్

గన్నాడన్, మధురార్ద్రకంఠమున జోలం బాడి లాలింపఁగా
విన్నాడన్, మదిఁ బ్రత్యభిజ్ఞ వెలసెన్ విద్యోతమానంబుగా. ౧౦౭

క. మనజనని యిదియె, దీనికిఁ

బునకపునర్నతుల భక్తి బొనరింతము, డా
యను జని నిర్భయముగఁ బద
మును గొని నుతియి౦త, మిచ్చు భూరివరంబుల్.

౧౦౮

క. ద్వారంబునఁ గల యాపరి

చాగకు లొకవేళ మనలఁ జననీకుండన్
వారింఁచిన నటనుండియె
పూరింతము దేవినుతులు పూనినభక్తిన్.

౧౦౯

శే. ఇట్లు హరి పల్క, మేము స్రహృష్టుల మయి
యొంకృతి యొనర్చి, యేగ నుద్యుక్తుల మయి,
యావిమానంబు డిగి, ద్వారమందుఁ జేరి,
మువ్వరము నిల్చితిమి కొంతు పొనఁగఁ గొంత.

౧౧౦

క. ద్వారగతం బగు తన పరి

వారముఁ గని దేవి యల్ల పరప స్మితంబున్,
వా రెల్ల రొక్కఁఁఁతుటిలో
స్త్రీనూపంబులు ధరించి చెలఁగి రవేళన్.

౧౧౧

క. నేనును హరియును శివుఁడుం

జానలయై భూషణాఢ్య చారు తనులమై
కానంబడినన్ విస్మయ
మూనఁగఁ జేరితిమి దేవియొద్దకు భక్తిన్.

౧౧౨

క. అవలోకించుచు నొండొరు

యువతీరూపములు మేము నూర్జితమతితో
నవనతుల మైన, మ మ్మది
యవలోకించెను గృహార్ద్ర మగు చూపులతో.

౧౧౩

క. నానామణిగణఖచితము

భానుసహస్రప్రకాశ భాసుర మపు దే

వీ నిర్మలపదపీఠము

ధ్యానించుచు గంచు ముపుర మందున్ నిలువన్.

౧౧౮

ఉ. అందుఁ జరింపఁ గంటిమి పరాంబికకుం బరిచర్య సేయుచుం

గొందఱు రక్తవస్త్రములు కొందఱు పచ్చని పట్టువస్త్రముల్

కొందఱు నీలవస్త్రములు కొందఱు అనేక విచిత్ర వస్త్రముల్

సుందరరీతిఁ దాల్చి బహుశోభనరూపము లొంది కొల్లఁగా. ౧౧౯

ఉ. వారలు దివ్యభూషణ విభా విభవంబున నొప్పి నాట్యసం

చార మొనర్చుచుం బరనశంబునఁ బాడుచు వీణ లొత్తుచున్

మారుతవాద్యసంతతు లమండతఁ బూరణ సేయుచున్ శుభా

కారతఁ డల్లఁ గొల్లఁ గనఁ గన్నులపండువ యయ్యె, నారదా !

క. మఱియుం జెప్పెద వినుమా

పరమాద్భుత మంబపాదపద్మముమధ్యన్

స్ఫురిత సఖర ముకురంబునఁ

బరికించిన చిత్ర దృశ్య పరిణాహంబున్.

౧౧౭

ఉ. స్థావరజంగమం బయిన సర్వముతోడ సజాండ మెల్ల నా

తావునఁ జూడ నయ్యె, నను స్థాణుని విష్ణువు గంటి మం దిశన్

దేవపత్ని యమున్ వరుణు దీప్తకుబేర సమీర పావకా

శావిభు తెల్ల సూర్యుడు నిశాపతియుం గనవచ్చి రందులో. ౧౧౮

క. గిరి కాసనములు నదు ల

భిరాజి గంధర్వ యక్ష విద్యాధర కి

న్నర పన్నగ రాక్షసు ల

చ్చరలున్ సింధులును మునులు సర్వామరులున్.

౧౧౯

శే. చిత్రకేతు విశ్వావసు శ్వేతముఖ్య

దివ్య గంధర్వవిభు లందు దీప్తు లైరి,

సిద్ధ సాధ్యులు వసువు లశ్వినులుఁ దోచి
రంద, మఱియుం బితృగణంబు నరయ నయ్యె.

౧౨౦

క. పలికింప మహతి నారదుఁ

డలఘుఁడు తుంబురుఁడు రాగ మాలాపింపన్
గులికెడి హాహాహూహూ
సలలిత నాట్యంబు చూడఁ జాలితి మచోచ్ఛ.

౧౨౧

శా. నైకుంతంబును బ్రహ్మలోకమును దివ్యంబైన కైలాసమున్
వీకం గానఁగనయ్యె దత్తదనఖావిష్టంబులై, నేను సం
దే కానంబడితిఁ జతుర్ముఖములన్ నీరేజమందున్ మఱి
లోకేశుం డల శేషశాయియు మధుండుం గైటభుండుం దగన్.

క. ఈవిధ మద్భుతముం గని

యే విస్మయ మంది వారి నీక్షింపంగా
నావలెనే హరిహరులును
నావేళితవిభ్రమముల నగపడిరి సుతా !

౧౨౨

క. మే మెల్లరముం దానిని

పూమాతగ మఱియు విశ్వమాతగఁ గని చే
హోమోదమున శతాబ్దం
జా మేర తదేక దృష్టి నం దుంటిమమా !

౧౨౩

మ. అమృతాంభోనిధియంతరీపమున మధ్యంబందునం దత్తభీ
నముదాయంబును గూడి మేమును నిజేచ్ఛన్ వేష్య- లొప్పన్ విహా
రము గావించుచు దేవిఁ గొల్చుచును ద్ద్రవ్యూకృతీతౌప్రహ
ర్షముతోఁ బొంగుచు సంతకాలము ముహూర్తంబులు వెళ్ళింపఁగా.

విష్ణు కృత భువనేశ్వరీస్తుతి

క. ఒకనాఁడు మహావిష్ణువు

వికసించినతరుణిరూపు వెలయఁగఁ దా నొ

ద్వికో నా భువనేశ్వరి
నికటమున నుతించె నిట్లు నిస్సలభ క్తికా.

౧౨౬

క. మ్రొక్కెద దేవికిఁ బ్రకృతికి
మ్రొక్కెద విధాత్రి కిదియె మ్రొక్కెద సిద్ధికి
మ్రొక్కెద సంసారారణి
మ్రొక్కెదఁ గల్యాణి వరద మ్రొక్కెద పృథ్వికి.

౧౨౭

శే. సచ్చిదానందమయి, నమస్కారమమ్మ!
పంచక్రిత్యపరాయణా, వందనమ్మ!
నిఖిలసంసారమూలారణీ, నమస్సు!
జనని, భువనేశ్వరీ, యిదే వినతి గొనుము!

౧౨౮

శే. ఏయధిష్ఠానమున సృష్టి యెల్ల బాదలు,
నాయధిష్ఠాన కూటస్థమై వెలింగి,
యర్థమాత్రార్థ భూతవౌ నంబ! నీకు
మ్రొక్కు లిడెద హృల్లేఖకు మ్రొక్కు లివియ.

౧౨౯

చ. ఎఱుగుదు నంబ! మున్న యిది యెల్లయు నీయెడ నన్నివిష్టమై
మెఱయు నటంచు విన్న శ్రుతిమిన్నులఁ, గంటికిఁ దేటతెల్లమై
యెఱుంగఁగ వచ్చె సంభవలయేశ్వరి వీ వని సర్వలోకవి
స్తరమహనీయ వీవ యని సర్వసమర్థ వటంచు, నేఁ డిదే.

౧౩౦

ఉ. ఈ సదసద్వికార మగు నెల్ల జగత్తును విస్తరించి ఖే
లాసదృశంబుగా నవికలంబుగ నిర్వదిమూఁడు తత్త్వముల్
భాసిలఁ జూసి పూరుషునిభావము రంజిలఁ జేసి, తల్లి! క్రీ
డాసమయాన వెల్గెదు విడంబిత లోకమహేంద్రజాలవై.

౧౩౧

ను. జననీ! నామము రూప మీన యగుటకొ సర్వంబు నీవే వినొ
కన భావింప నసాధ్య, మీ వఖిలలోకంబందు వ్యాపించి నిం
డిన సర్వాత్మవు సర్వశక్తివి, నినుం డిందింప నాపూరుషం
చు నశక్తుండఁట, బుద్ధిమంతులకుఁ జెల్లుకొ నిన్ను సేవింపఁగా.

౧౩౨

ఉ. ఈవిధి విశ్వమెల్ల వెలయించి ప్రభావవశంబుచేత లో
కావళి మోదముం బొరయు టంతయు నీమహిమంబె, తల్లి! క
ల్పావధివేళ సర్వము లయం బొనరించెదు నీవె, యంబ! మా
కేవిధి నీమహత్త్వము నిజేచ్ఛల సత్త్వ మెఱుంగ సాధ్యమా! ౧౩౩

క. అల మధుకైటభదైత్యుల
వలనను రక్షించి మమ్ము బహులోకములఁ
దిలకింపఁజేసి భాగ్యము
కలిగించితి నిన్ను నిందుఁ గన్నులఁ గాంచఁ. ౧౩౪

ఉ. చూపితి మాకు స్వర్గమును జూపితి బ్రహ్మపదంబు నాపయిం
జూపితి రాజతాచలము చూపితి వంత వికుంఠధామముం,
జూపకయున్న నీరచనఁ జోద్యము లింకను నెన్నియున్ననో
యోప మెఱుంగ నేను విధి యుగ్రుడు, నోపుమ రెవ్వ రావయిఁ!

ఉ. నీ నఖదర్పణాన జననీ ! కనిపించె మఱొక్క విష్ణుఁ డీ
శానుఁడు పద్మయోనియు మహాత్ములు నింకను నెంద టెట్టిచం
దాన మఱెన్నిలోకములఁ దారు వెలింగెద గూహ సేయఁగా
నేనియు నేరఁ దల్లి! యెవ రెన్నఁగలారు భవత్ప్రభావముల్! ౧౪౬

శా. అమ్మా! నీపదపీఠి జాగిలి యిదే యాచింత, స్రశాంత మే
నిమ్మాడ్కిఁ భవదుజ్జ్వలాకృతి యెద న్నిక్షింపనొఁగాత, నా
ట్యమ్ముం జేయుత నీశుభాహ్వాయము జిహ్వగ్రంబునందుఁ, నివా
సమ్ముఁ నిత్యముఁ జేయుఁగాతఁ గృప శీర్షంబందు నీపాదముల్.

క. సతతము భృత్యుఁడు నీ కగు
వితఁడు, స్వామినివి నీవు నితనికి నెపుడుఁ;
సుతుఁ డీతఁడు, తల్లివి నీ
వితనికి; మన కిట్టి వ్యాప్తి యెసఁగుత ధ్రువమై. ౧౪౭

క. సర్వం బెఱుఁగుట నీవే
సర్వజ్ఞువు, పరిసమాప్తిసమవధి వగుటఁ

సర్వేశ్వరి ! భవదిచ్ఛా
సర్వముకన్న మఱొక్క వర మే గోరక.

౧౩౯

శ్లో. సృష్టి యొనరించు స్రష్ట, రక్షింతు నేను,
శివుడు హరియించు, ననెడి ప్రసిద్ధి కలుగు;
నిది నిజం బాను, మేము నీయిచ్చవలన
శక్తియుక్తుల మై క్రియాక్షముల మగుట.

౧౪౦

శ్లో. జగము ధరియించునది ధరాశక్తిగాదు,
సర్వభాత్రి, త్వదాధార శక్తి గాని;
భాస్కరుండు భాసించు సీవభన, తల్లి!
విరజవై సర్వమును నీవ వెలుగఁ జేయ.

౧౪౧

క. జని గల నను నజ భవులను
ననఁ జెల్లదు నిత్యు లనుచు, నట్టి యెడ సురేం
ద్రుని నితరుల ననఁ జెల్లునె
చను సత్య యనం బురాణి జననిని నిన్నే.

౧౪౨

క. కరుణేక్షణములఁ బరపినఁ
బురాణపురుషునిఁ నాత్మఁ బొడఁగాంచెడ, న
ట్లరయనియెడలఁ దమోహం
కరణంబున విభుడ నంచు గర్వింతును నేక.

౧౪౩

శ్లో. బుద్ధిమంతుల విద్య నాఁ బొల్పె దీవ,
శక్తిమంతులలోఁ దల్లి! శక్తి వీవ,
కాంతి కీర్తియుఁ దుష్టియుఁ గమల వీవ,
ముక్తి జనులకుఁ గూర్చు విరక్తి వీవ !

౧౪౪

క. గాయత్రియు వేదాది క
లాయితవును సర్వపూత్ర వగుదు, స్వధయు స్వా
హా యన, నీవె సురావన
కై యాగమ నిగమరాశి నలరింతు వహా!

౧౪౫

ఉ. ఈ యఖిలప్రపంచము రచింతువు మోక్షము గూర్చు పేర్ని, నిం
కీయెడ జీవభావ మది యెల్లు పొసంగును సృష్టియందు? నె
ట్లా యుదధిం దరంగలయ, మట్ల, యనాది యమర్త్య మైన త
చ్చేయము సంశమాత్ర మయి చెల్లు సమస్తము, తల్లి! చూడఁగఁ.

ను. ఇది సర్వంబు భవత్కృతంబ యని యె ప్లిక్షించు జీవుండు నె
మ్మది, సర్వంబుఁ ద్వదంతరంగముననే మాయా లయంబుం బావ
రెచ్చెడు; నాట్యంతమునక నటుం డెటులు దా స్వీయాకృతిం దాల్చు, ద
ట్ల, దయాభీ! విరమింతు వీవును గృతార్థత్వంబు చేకూర్చుచుక.

ఉ. మోహమహోర్మియా భవసముద్రము నిస్తరణం బొసర్పగా
వాహమ వీవ గా కొరునుపాయము లేక సమాశ్రయింతు, స
న్నేహవిలోకనంబు కరుణించి మహా రిక్తరాంతకాలమం
దో హృతసర్వలోక! నను నొద్దికఁ గావు నమస్కరించెదక. ౧౪౮

క. మొక్కెడ నీపదయుగళము
ద్రిక్కనిభక్తిం బరేశ్వరి! మహావిద్యా!
యెక్కాలము జ్ఞానకలా
భాక్తునుగాఁ జేయు, సర్వవరదాత్రి! ననుక. ౧౪౯

శివకృత భువనేశ్వరి స్తుతి

౧. దేవదేవుండు హరి గోవిందు డెచ్చుతుం
డిట్లు మఱిమఱి నుతియించినంత,
నెదుటఁ జేరి తల్లి కెఱఁగి పదంబుల,
శర్వుఁ డిట్లు పల్కె- శంకరుండు. ౧౫౦

చ. జననివి నీవు విష్ణునకు సప్త కింకా మఱి నాకుఁ గావఁకొ,
జనని వశేషసృష్టికిని, సంస్థితి కీవ సమర్థ వాదు, నిం
కను నగు దీవ పృథ్వి యుదకంబు నభం బనలానిలంబులుక
గుణములు నింద్రియంబులును గూడిన బుద్ధి మన స్సహంత యుక.

క. ఎటుఁగనివారే యందురు

హరి హర విధిక్రృత మటంచు నఖిలజగత్తుకా,

పరికల్పించితి వీము

వృర సీవే, తల్లి! వీరు పుట్టించు టెటుల్?

౧౫౨

క. భూతము లెససి విషయగుణ

జాతముతో, జాత మగును జగ మని పలుకకా,

మాతరా! నీకళ లేకది

జాతంబై స్ఫుటముగాఁగ సాధ్యం బగునే?

౧౫౩

చ. వివిధవిలాసవేషములు వేసి రమించుకుతూహలంబు సం

భవ మగు నెప్పు నీయెడఁద, మాత! చరాచరభూతరాశిగా

నవు దవుడే, త్రిమూర్తిక్రృతభావము నూనెద వప్పుడే; తదు

త్వవము రుచింప దెప్పు, డది సర్వమునుకా విరమింతు వాత్మనా.

ఉ. నీ పదపాంసురేణు కణ నీత మహోదయ మొంది నేను ల

క్షీణితి పద్మసూతియు సృజింతుము విశ్వము తత్కణంబుతో,

నా పరమార్ద్రచిత్త! మము నుద్ధరణం బొనరింపవేని నీ

వే, పడచుంగనా ముగుర కెట్టులు సత్త్వ రజస్తమంబులుకా!

క. జనపతి సచివుఁడు భృత్యుఁడు

ధనికుఁడు నిర్ధనుఁ డటంచు ధరణి సమస్తం

బును గడు విషమం బగు నీ

మనమును నటు విషమ మగును, మాంగల్యుని!

౧౫౪

క. ప్రకటింప నిలువ లోఁగొన

సకలమ్ము గుణత్రయమ్ము చాలుం జమ్మి,

యిక మఱి ద్రుహిణుని హరి సనుఁ

బ్రకటింతు జగత్ప్రయమ్ము పరికల్పింపకా.

౧౫౫

ఉ. నన్ను హరికా విరించిని సనాతని! నీవు విమానమందు నుం

డ న్నియమించి దారి భవనావళు లెంతయు నద్భుతంబు వే

మెన్నఁ జెలుంగనట్టివి యనేకము చూపితి, చేసినామె మే
మన్నియు; నీగుణత్రయమ యందుకుఁ జాలు, భవాని! కాదొక్కో?

క. నీలీలల మే మెలుంగఁ

జాలము, నీకళను జేసి సర్వజగత్తున్

పాలించి సంహరింతువు,

భేలనగాఁ బురుషుఁ గూడి క్రీడింతు వుమా !

౧౫౯

శా. నీపాదాంబుజసేవ యున్న జననీ ! నిత్యంబు నిష్ఠా సతీ

రూపంబే వర మౌను దద్విరహదుర్మోహంబై ప్రాపించుచో

నాపాపిష్టపుఁ బౌరుషత్వ మది యేలా, యేల ప్రేలోక్యపా

శీపూజ్యత్వ పతిత్వముల్ మహిమముల్ కీర్తుల్ మహోర్వర్యముల్ !

క. స్త్రీభావ మూని నీపద

సౌభాగ్యావ్యాప్తి నొంది సంస్మృతి నీఁగఁ

గా భవుఁ డోపె నటంచును

నీభువనమునందుఁ గీర్తి యెలయును గాతకో.

౧౬౦

క. నీసాన్నిధ్యము సేవయుఁ

బాసిన సామ్రాజ్య మెవఁడు వాంఛించును, నీ

భాసురపదదూరుల మగు

చో, సత్యము, త్రుటియు యుగముచొప్పునఁ దోచుకొ.

౧౬౧

క. మును లెవ్వరు నీపదసే

వను వర్జించి, యెరు దీక్ష వర్తించెదరో,

జననీ ! వారలు విధివం

చన వైభవపరిభవంబు సలిపినవారల్.

౧౬౨

చ. తపము కాదు, కాదు దమము సమాధియుఁ,

గ్రతుశతంబులేనిఁ గావు, నీదు

పదపరాగసేవ భవసాగరమునుండి

ముక్తి నీ సమర్థము, జగదంబ !

౧౬౩

మ. కృప నాపైఁ గలదేనిఁ దల్లి? యొకటే కేల్పొడ్చి ప్రార్థించు, నా
కుపదేశింపు నవార్ణమంత్ర, మది నాయూహం బరిభ్రష్టమై
జపసంభావ్యత వెల్లకున్నది, స్మృతిక సందీప్తముం జేసి మో
హపువారాశిఁ దరింపఁజేయఁగదవే, యంబా! భవోత్తారిణీ! ౧౬౫

శా. ఆరీతిక భువనేశ్వరిక శివుఁడు తా నర్థింపఁగా, నంబ యు
చ్చారించెక స్ఫుటమై నవాక్షరము, నీశానుండు దానిక శుభో
చ్చారం బొప్ప గ్రహించి, దేవిచరణాబ్జం బంటుచుక మ్రొక్కి, దీ
క్షారమ్యంబుగఁ గామమోక్షకరబీజంబుల్ జపించెక ధృతిక. ౧౬౬

తే. శంకరుండు లోకావళీశంకరుండు
నలు నవార్ణజపాధీనుఁ డైనఁ గాంచి
యా మహామాయశుభచరణాంతికమున,
నే విసముఁడనై నిల్చి యిట్లు లంటి. ౧౬౭

పే. సకలజనధాత్రి పని నిన్ను సంస్తుతించు
వేదములు ని న్నేఱుంగఁ గోవిదము లగుట,
సఖలమఖహోమములను స్వాహాస్వరూప
మున వెలుంగవె, సర్వజ్ఞమూర్తి! జనని! ౧౬౮

శా. అమ్మా! కర్తను నేనె చ్ఛిటికి, బ్రహ్మాండంపుభాండంబు న
ర్వ మేనే సృజియింతు నద్భుతముగా, వర్ణింప నాహో సముం
డిమ్ముగ్లోకములందు లేడు, ధ్రువ, మేనే ధన్యుడౌ బ్రహ్మనం
చిమ్మాడ్కిక దుహంకృతిం జొనుపఁ బోకే, నన్ను మోహాభిగో.

ఉ. తల్లి! నీజంబుగా నిపుడు ధన్యుడ, నీపదపద్మరేణుసం
పల్లవలబ్ధిచే; విను, భవం బెడలించి విముక్తి గూర్చు నీ
యెల్లకు నీశ్వరిం బర వరించు; మహార్తి మహార్గళంబు సం
ధిల్లఁగఁ జేయు మోహము విదీర్ణముగాఁ గృప సేయవే ననుక.

క. నీచే నావిమృత్తిఁ గని
నీ చెప్పెడి పనుపు సేయు నీకంకఃపక,

నాచేతు లొగ్గి మ్రొక్కుచు

యాచింతును నన్నుఁ గావు మజ్జుడఁ దల్లి !

౧౭౧

క. నీనె విసోదవిహారిణి

నై విశ్వం బీక్షవలన నలరించెదు; న

న్నీ విశ్వవిధాత యనెడి

యావా రేమియు నెఱుంగని యజ్ఞులె తల్లి !

౧౭౨

సీ. స్త్రీపభావ మెఱుంగ నేరమినే తల్లి !

స్వర్గకాము లయి యజ్ఞములు సేత,

నీనామము జపింప నేరమినే శ్రమ

నష్టాంగయోగసమాధిఁ గొనుట,

నీపదవరివస్య నేరమినే తత్త్వ

సంఖ్యావిధానవిస్తారు లగుట,

నీస్వరూపము చూడ నేరమినే బహు

భవముల మూఱులై పతితు లగుట,

యొక్క నిమిషార్థ మాత్రంబు నోపకొక్కొ,

నీపవిత్రచక్రతంబు నిలువ నెడల,

నంబికా యని, యీశ్వరీ యనుచు, శక్తి

యంచు, శివ యని, నీనామ మననె తేహా !

౧౭౩

చ. సరసిజమందు నాకు మును జన్మము గూర్చిన దీనె హాహాకో !

హరి మధుకైటభుల్ పొడువ. పాతనిఁ బాలన చేసి తీవెగా !

హరుని హరించి నాముఖమునం దుదయింపఁగఁ జేసినావుగా !

హరి హరు లేను నీకృప సమర్థుల హాదుము నీదుశ్చక్తనే !

౧౭౪

క. నీజని యెనఁడుం జూడం,

దేజనుఁడుకా వినఁడు, స్థాన మిది యనఁ జెవఁడే

నీ, జగదాదివి, యేకపు,

నా జనని శక్తి వీన యను శ్రుతి దాసకా.

౧౭౫

తే. నీవిత్తీర్థవి నోదంబు కేవలము మ
హాద్భుతావహం బగుటచే నాదిదేవుఁ
డగుఁడు నిరీహుఁడు సకర్త యయ్యుఁ బ్రీతి
సరయు నని పల్కుదు రభిజ్ఞులైన బుధులు. ౧౭౬

క. అయినం దల్లి ! యొకసం
దియంబు వేసించు నెడఁదఁ, దీర్పుము చానికొ,
నయిదోడు నీకుఁ బురుషుం
డయి పరుఁడు వెలుంగు, మీ రనాదు లిరువురుకొ. ౧౭౭

తే. వేదవాక్యంబు మిథ్య గాఁబోదు గాని,
యిది విరుద్ధంబుగాఁ దోచి యెడఁద వేచు;
బ్రహ్మవిదు లద్వితీయంబు బ్రహ్మ మేక
మే యటందురు, మీద్విత్య మే మనందు ! ౧౭౮

శా. నాపుణ్యతిశయమ్ముచే నిపుడు పొందం జాలితొ భవ్యహా
నీపాదాంబుజసేవ, సందియ ముమా ! నీనోటనే తీర్పు, నీ
హాపం బేది, నిజంబు పూర్ణుడవొ, స్త్రీరూపాత్మనో, తెల్పి, సం
దీపింపంగదవే స్వరూపము, భవాభిక్త దాట ముక్తుండఁ గాక.

శ. వినయావసతాంగుండ నై
తను నే నీటు ప్రశ్న సేయ, దయతో నా కి
ట్లనె నాదిశక్తి భగవతి
సనుఁ గాంచి కటాక్షలలితనయనాబ్జములకొ. ౧౭౯

బ్రహ్మదులకు శ్రీదేవి నిజస్వరూపము నుపదేశించుట

క. నాకును నాతనికి సదా
యేకత్వమె కాని భేద మేమియు లే, దే
నే కాదె యతం, యాతం
జే కద నే, భేదమెల్ల యెదఁ గల భ్రమమే. ౧౮౦

క. కారణ కార్య విభేదా

కారత సూక్ష్మాంతరంబు గల మము నెఱుంగె

నేరుచు నెవఁ, డతఁ డీ సం

సారంబు తరించు బుద్ధిశాలి నిజముగా.

౧౮౨

ఉ. ఏకము నద్వితీయమును నే యగు బ్రహ్మ మనాది నిత్యస
త్తాకము నైనఁగాని, యది ద్వైతము నొందును సృష్టివేళ, నే
వీర నుపాధియోగమున వే యగు రెం డు దీప మొండె, ఛా
యాకృతు లద్దమం దెటులొ, యట్టులె మా ప్రతిబంబరూపముల్.

ఆ. సర్గసంక్షయంపునమయానఁ, బురుషుండు

గాను, స్త్రీయుఁ గ్లిబమేనఁ గాను,

సర్గవేళ బుద్ధిసామర్థ్యకల్పిత

మెల్ల భేద మనుచు నెఱుంగ వలయు.

౧౮౩

క. నేనే బుద్ధిని (శ్రీ)య్యుక్

నేనే ధృతి, కీర్తి నేనె, నేనే స్మృతియ్యుక్,

నేనే శ్రద్ధను, మేధక్

నేనే, దయ లజ్జ నేనె, నేనే క్షుణ్ణయ్యుక్.

౧౮౪

క. నేనే తృప్తను క్షమయ్యుక్,

నేనే కాంతియును శాంతి, నేనె విపాశక్,

నేనే నిద్రను తంద్రను,

నేనె జరాజరలు, విద్య నేనె యవిద్యక్.

౧౮౫

క. నేనే స్పృహయును వాంఛయు,

నేనే శక్తియు, సశక్తియేనియు నేనే,

నేనే తృబ్బజ్జా వస,

నేనే నాడీసమస్త, మేనే వృష్టిక్.

౧౮౬

క. నేనే సమస్త మగువా,

క్కేనే, ఋతమేనె, యత్ర మేనె, ఏరావా

క్కేనే, మధ్యమ పశ్యం

తీ నామను నైఖరి యన నేనే సుమ్మీ!

౧౮౮

క. నేనే యీసర్వము, నే

గానిది సంసారమందుఁ గలయ వెదకినం

గానీ గానంబడ దను

జ్ఞానము సుదృఢం బొనర్పు జలజజ! మదిలో.

౧౮౯

మ. బహుశామంబులు దాల్చి శక్తి నయి గీర్వాణాకృతిం బొంది లో

కపితార్థంబు పరాక్రమించెదను నే శాబేసై వ్రజసూ

ర్వహనై వైష్ణవి బ్రాహ్మి శారి శివనై వారాహినై వారుణీ

విహితాకారను నారసింహ నయి తద్వేళానుకూలంబుగా. ౧౯౦

న. జలమున నేనె శైత్యము, కృశానునియాష్ట్యము నేన, భానులో

పల వెలుఁ గేన, యాదును; క్షపాపతిలో హిమ మాదు; జీవకో

టులు నను వీడనేని నొకటుల్ లవమేని జలింపలేవు, దై

న్యూల సమయింప శక్తుఁ డగునో శివుఁడేనియు నే చొలంగువో!

పే. స్థలితుఁ బతితుని భీతుని శ్రాంతు శత్రు

శత్రు సరాధము దుర్బలమతిని జనులు

శక్తిహీనుఁ డితఁడు, వీఁ డశక్తుఁ డండు

గాని, రుద్రహీనుఁడు విష్ణుహీనుఁ డనరు.

౧౯౧

క. కావున శక్తియె హేతువు

గావుట యెఱుంగంగవలయుఁ గంజజ! శక్తి

నీవుం గూడిన సృష్టిం

గావింపఁ గలాడ వగుదు, కడుఁ బెద్దవును.

౧౯౩

మ. హరియొక్క శంభుఁడు నింద్రుఁడు హిమకరుం డాదిత్యుఁడుండ్వప్తయు

ననుఁబండుం బవనుండు శక్తియుతులై భాసింతు, రాశక్తిచే

గరియింపంగ సమర్థ మాధర, తదాఖారంబె లేకున్న నీ

సరియొక్కేషుఁడుఁ గూర్మ మొక్క- యణుమాత్రం బూనఁగానేర్తురే!

క. నా కిచ్చ కలిగేనేని

లోకంబుల జలము పీల్చి లోకగొందుఁ ద్రుటిక,

బోకార్తు నా విభావను,

వీరక స్తంభింతుఁ బవను వివిధచరములక.

౧౯౫

వ. మఱియుఁ జతుర్ముఖా! తత్త్వంబు లసత్తులై యుద్భవించుచుండు నని
శంకింప వలవదు. ఘట కపాలాదులకుఁ బ్రాగభావ ప్రధ్వంసాభాసం
బులుం బోలె విద్యమానంబు లగు తత్త్వంబులకు నావిర్భాస
తిరోభావంబులై కాని యుత్పత్తి ప్రలయంబులు ఘటిల్ల నేరవు.
ప్రకృతంబున నీయెడఁ బృథివి కానంబడ కున్నను, నయ్యది పరి
మాణువులుగ నయ్యె నని యెఱుంగ నగు.

౧౯౬

శే. ఇదిగో కొనుము మహత్త్వ మేడు తెఱుగు,

లదియు శాశ్వతము క్షణిక మదియె శూన్య

మగును, నిత్యం బనిత్యంబు, నది సకర్తృ

కం బహంకారజనకంబు, కమలభవుడ!

౧౯౭

శే. ఇట్లహంకార మాదిగా నేడు తెఱుగు

లగు మహత్త్వము గ్రహించి యఖిలభూత

చయము రచియింపు మబ్జజా! చనుడు మీరు

స్వస్వవిధులఁ దీర్పుడు దైవభావితు లయి.

౧౯౮

చ. ఇదే భవదీయశక్తిఁ గొనుమీ చతురానన! చారుగూఢ స

మృద దరహాసినిక విమల మాల్మవిభూషణ భూషితక శుభా

స్పద సమధిష్ఠితానన సువాసిని దివ్యమహాసరస్వతిక

ముదిత రజోగుణాన్విత; నినుక నహచారిణియై భజించెడుక.

చ. ఇదే నినుఁ గూడి వీడక చరించు పరాంగన నావిభూతి సు

మ్మిది, యవమాన్య గాదు, హృదయేశ్వరిగాఁ బ్రియగాఁగఁ బూజన

స్పదగ నెఱింగి దీనిఁ గొని సత్యనివాసము చేరఁబొమ్ము, త

త్పదవి మహత్త్వబీజ సముపాత్త చతుర్విధ స్మృప్తి సేయుమా.

తే. కాలకర్మ స్వభావముల్ కారణములు
జగతి కంతయు సన్న సూక్ష్మం బెఱింగి
లింగకోశమునుండి వేర్చేసి సకల
జీవులఁ జరాచరంబుల సృష్టి సలుపు.

—౨౦౧

స. సరసిజగర్భ! నీకు హరి జాప్యఁడు, సత్వగుణప్రధానుడై
పరగుటఁ బూజనీయుఁ డగువాఁ, డెపు డెప్పు విపత్తు గల్లు, నా
తరుణములకై ధరించి యవతారములకై బహుభంగి దైత్యసం
హరణ మొనర్చు; శంభుఁడు జనార్దనుఁడయి యుండు సర్వదా.

క. సురలను సృష్టింపుము; త
ద్భరణము తైవర్ణ్యవిహిత బహుచక్షములకై
జరిపింపుము; మన్నామ
స్మరణం బమరులకుఁ దుష్టి సలుపుం గాతక.

—౨౦౩

క. శర్వుఁడు తమోగుణాఘ్నఁడు
సర్వమఖంబుల నతండు సంపూజ్యుండౌ
గీర్వాణుల నాశక్తులు
పర్వి దిగంతరములందుఁ బాయక కాచుక.

—౨౦౪

ఉ. ఈవిధి నాన తిచ్చి భవనేశ్వరి, నాకు సవార్ణమంత్రదీ
క్షావిధి తీర్చి, ధ్యాసపరిచర్యలు తెల్పి, వచించె నిట్లు: మం
త్రానళి నుత్తమం బిది, హృదంతరవీధి సదా ధరించి, త
ద్భావన సర్వకార్యముల వర్తిలు, శ్రేయము దానఁ జేకునుక.

తే. అట్లు కరుణించి నన్ను నసంతరమున
నాజగన్మాత భవనేశి యాదిశక్తి,
హరి కొనఁగొనుచుక మహాలక్ష్మి, ననియె నిట్లు,
చెలఁగఁ తోధన రుచిర శుచిస్మితంబు.

—౨౦౬

శా. దీనిం గ్రీడకు నీ కొసంగితిని బ్రీతిక శ్రీమహాలక్ష్మి, ల
క్ష్మీనారాయణయోగ మిప్పు డిటులకై సిద్ధించె, నీదానురః

సానంబందు ధరింపు దీని నెప్పుడుకా, సర్వార్థముల్ చేకురుకా,
శ్రీనారాయణ ! దీని నేమరక పూజింపం దగుకా సర్వదా. ౨౦౨

ఆ. నీవు విధియు శివుడు నిజము మధుణజాతు
లగుట సర్వమాన్యు లగుదు రెపుడు,
ముగుర భేద మెన్ను మూఢచేతస్కులు
నిరయగాము లగుట నిక్కువమ్ము. ౨౦౩

క. హరియే సాక్షాత్తు శివుం
డరయంగా శివుడె తాను హరియను వాడుక
మఱియుం ద్రుహిణుం డట్లే
మెఱయుక భేదంబు లేక మీయిద్వరశో. ౨౦౪

చే. వరలు పరమాత్మచింతనాపాది సత్వ,
మది ప్రధానగుణంబు నీకంబుజాక్ష !
తక్కు రెండు గౌణములు; పెంపెక్కుము ముఖి
లక్ష్మీశోడి రజోగుణోల్లసితుడ వయి. ౨౦౫

ఉ. మాధవ ! నీకొసంగెద సుమంగళమంత్రము, వాగ్భవంబు కా
మాధిగతంబు మాయ తుదియై విలసిల్లెడు దా, దాస ను
ద్గ్రథముఁ గూర్చి సంతతముఁ గీర్తనసేయు, జపింపు భక్తి సా
ద్విధి ధరించి; కామనలు తీర్చు నిదే మఱి మోక్షదంబు నే. ౨౦౬

ఝ. వైకుంఠమున రమింపు య
భాకామ మనాది గాంగఁ దలఁచుచు నన్నుకా,
మీ కుండదు మృత్యుభయము
నాకడుపున నెల్ల లయ మొనర్చెడు వజ్రకుకా. ౨౦౭

ణ. శ్రీమహాకాళి నిచ్చుచు శివున కవలఁ
బలికె సమృతంపుసోనతా పలుకు లిట్లు,
త్రిగుణరూపిణి యయి ప్రకృతిస్వరూప,
నిర్గుణాత్మిక యయి పరానిష్కలాఖ్య. ౨౦౮

క. హర ! దీనిని గౌరి మనో

హరిని మహాకాళిఁ గొను విహారము సేయం

గ, రచింపుము కైలాసం

బు, రుచిచెడునట్టిరీతిఁ బొందుము సుఖముల్.

అంగ

శీ. తమము ముఖ్యంబు నీకు, సత్త్వము రజమ్ము

నౌణగుణములు, రాక్షసాక్రమణవేశఁ

దమము రజమును గొనుము, సత్త్వములు బూను

తప మొనర్పఁగఁ బరమాత్మఁ దలఁచువేశ.

అంగ

౧. త్రిగుణులే మీ రెల్లఁ ద్రిగుణాత్మకముగాని

నస్తు వీసంస్కృతిఁ బడయ లేము;

దృశ్యంబు నిర్గుణం బెటు తాను? బరమాత్మ

నిర్గుణం డెఱుఁడు కంటి కగపడఁడు;

సమయానువర్తినై సగుణ నిర్గుణ నేను

కార్యం బెప్పుడుఁ గాను, కారణమునఁ

సర్వకారణ నౌట సగుణ నౌదును, బురు

షాంతికంబున నిర్గుణాత్మ నౌదు;

సత్త్వవలన నహంకారజన్మ మగును,

త్రిగుణము లహంకృతిని సంస్కరింపి తములు,

దానిచేత మహత్త్వ త్త్వ మూను జన్మ.

మదియె బుద్ధి యనంగ విఖ్యాత మగును.

అంగ

శీ. దాసఁ దన్నాత్ర లుదయించు, వానివలన

నేను భూతంబు లేను కర్మేంద్రియములు

నైదు జ్ఞానేంద్రియంబులు నవల మనసు

గలిసి పదియాలు కారణకార్యగణము.

అంగ

క. చనుఁదీ ముగురు విమానం

బున నిలయంబులకు, జేయఁ బూనుఁడు విధులక,

నను స్మరియించినమాత్రం

బున దర్శన మొసఁగి విషమములు హరియింతున్.

—౨౦౮

క. స్మరియింపుఁడు నన్ను సదా,

స్మరింపుఁడు సనాతనుఁ డనఁ జను పరమాత్మన్,

నిరతము మా యిరువుర సం

స్మరణంబునఁ గార్యసిద్ధి సాధ్యమునుండీ.

—౨౦౯

చ. సెల వటు పొంది, శక్తులను జేకొని, శ్రీభువనేశ్వరీ మహా

జ్వలభువనంబు గూపము ప్రభావము నదృశ్య దర్శనోక్తులుం

దలఁచుచునే విమానమును దాసి కనుంగొనునంత ద్వీపమే

గల పొడ గానరాదు, శివఁ గానము, కన్నడ దా సుధాబ్ధియున్.

క. పరికింపఁ ద్రిమూర్తులముం

బురుషాకృతు లొంది మరలఁ బొడకట్టితి, మా

ర్వుర మెక్కన్ విమానం బది

హరి మధుకైటభులఁ ద్రుంచినటఁ జేర్చెఁ ద్రుటిన్.

—౨౧౦

తే. నారదా ! నేను విష్ణుండు గౌరివిభుండు

నట్టి దేవీప్రభావంబు నరసినార

మంచు వినరింపఁ బ్రీతుండై యతనిసుతుండు

నారదమహర్షి ప్రశ్నించె నలువ నిల్లు.

—౨౧౧

తే. ఆదిపురుషుండు నిర్గుణుం డచ్యుతుండు

కనుల కగపడెనో మఱి, కన్నశక్తి

త్రిగణయా, నిర్గుణాత్మయా, తెలుపు తుండీ !

వానిరూపంబు తెలుపుము దానిరూపు.

—౨౧౨

క. శ్వేతద్వీపమునందు మ

హాతమున్ మఱియు మఱియు నతితీవ్రగతిన్

నాతా ! చేసి, మహాత్ములఁ

బూతుల సిద్ధులను, గంటఁ బొందన్ దానిన్.

—౨౧౩

ఐ. ఇద్విధంబున నిజతనూద్యుఃవిజిత పారదుం డగు నారదుం డడిగినఁ
ద్రయీనదనుం డగు చతుర్వదనుండు దరహాస వికసిత ముఖ కల్పా
రుం డయి సంశయ నివారణ నిపుణంబులగు సత్యవచస్సురణంబుల
నిట్లని నుడువం దొడంగె. ౨౨౫

క. రూపము లేనిది నిర్గుణ,
మేపగిదిం దానిఁ గనుల నీక్షింప నగున్ ?
రూపము గల దెల్లయు సెల
రూపింపుము నశ్వరస్వరూపము గాఁగన్. ౨౨౬

శే. నిర్గుణం బగు నల శక్తి దుర్గమంబు,
నిర్గుణుం డగు పురుషుఁడు దుర్గముండు,
భావనామాత్ర సాధ్యులు కేవలమ్ము,
జ్ఞానగమ్ములు మునులకు ధ్యానపదులు. ౨౨౭

క. ప్రకృతియుఁ బురుషుఁ డనాదు ల
వికృతు లనంతలు నచింత్యవిగ్రహు, లరుదౌ
నొక నమ్మిక వారలచే
రిక సాధ్యం, బదియె లేక లేరు తెలియఁగన్. ౨౨౮

ఐ. మఱియు సర్వభూతాత్మకం బయిన పరమచైతన్యము సర్వగతం
బయి, తేజోరూపంబున నెల్లతీవుల ననపాయంబై యుండుఁ;
గావునఁ బ్రకృతి పురుషు లిరువురును సర్వగతులు సర్వవ్యాపకులు
నని యెఱుంగుము. చరాచరాత్మకం బగు సంసారంబునఁ దద్వి
రహితం బగునది రవంతయుఁ గానంబడదు. సర్వదేహంబులయందు
మిశ్రీభూతులై వెలుంగు ప్రకృతి పురుషు లిరువురు నిరింతర్దైకావస్థాన
గతు లవుటంజేసి చిన్మయులు నిర్గుణులు నిర్మలులు నగు నవ్వారల
నేకరూపులుగ నుపాసింపవలయు. దానంజేసియ, బ్రహ్మవేత్తలు
మాయావిశిష్టం బయిన బ్రహ్మమే శ్రీదేవీపదవాచ్య మని యుపదే
శింతురు. ౨౨౯

తే. అల్ల శక్తి యెదో, పరమాత్మ వాడె;
పురుషుడెవ్వడో, యల శక్తి పరమ యదియె;
సూక్ష్మ మగు సంతరంబేని జూడబోరు
వేదవేదాంగవిదు లగు విమలమతులు.

.. ౨౩౦

క. నారద! యీవిశ్వ మహం
కారమునఁ జరాచరాత్మకం బయ్యె, నహం
కారజగుణవృతచిత్తం
బేరీతని నిర్గుణంబు నెఱుంగం జాలున్ ?

.. ౨౩౧

క. గుణవిచ్ఛేదము కానిది
కనఁగా నల నిర్గుణం బగమ్యం బది; యే
జనున కహంకారము చనె,
గను నాతఁడు చిత్తమం దకల్మషవృత్తిన్.

.. ౨౩౨

క. అది విని నారదుఁ డడిగెను,
విదితంబుగ సాత్త్వికాది వివిధగుణము లె
ట్లుదితం బయ్యె? స్వరూపం
బెది వానిది? ముక్తి దేనియెఱుక లభించున్?

.. ౨౩౩

మ. అని యడిగిన నారదునకు బ్రహ్మ యి ట్లనియె.

.. ౨౩౪

క. త్రివిధాహంకారసము
ద్భవ మగు శక్తిత్రయంబు వరుసన్ జ్ఞానం
బపు సాత్త్వికీని, గ్రియాత్మిక
మపు రాజసి, ద్రవ్యశక్తి యగుఁ దామసిచే.

.. ౨౩౫

సీ. వానికార్యంబులన్ వాక్రుత్తు విను యథా
తత్త్వంబుగా నారదా ! మహర్థి,
పండితోఁ దామసాహంకారజాతమా
ద్రవ్యశక్తిని సముద్భవము లగును.

శబ్దంబు మఱియు స్పర్శము రూప రస గంధ
వాచ్యమా తన్మాత్ర పంచకంబు;
శబ్దగుణక మాకసము, స్పర్శగుణకము
వాయువు, వహ్ని రూపగుణకమ్ము,

వరుస రస గంధ గుణములు వారి స్పృహ
తలఁబఱుగుమివి సూక్ష్మములుగ, వీయెల్ల పదియు
మిళితమై ద్రవ్యశక్తి సమేళ మొంది
తదనువృత్తి సర్వమాఁ దామసమున.

...33...

రాజస్యహంకార బీజక్రియాశక్తి
జాతమా వస్తుసంచయము వినుము,
శ్రోత్రంబు త్వక్కు చక్షు ధ్యాణ జిహ్వలు
సన నొప్పు జ్ఞానేంద్రియంబు లైదు,
నొకప్పుడి పాదముల్ వాయువు గుహ్యంబు
సనఁ బడు కర్ణేంద్రియంబు లైదు,
ప్రాణం బపానంబు వ్యానం బుదాన స
మానముల్ వాయువు లేను గూడి

మైదు పదియును రాజసాఖ్యాన సర్గ
మగుఁ గ్రియాశక్తిమయ సాధనాళిమాత్ర
మని యెఱుఁగు మి వెల్ల; సమస్తమునకుఁ
జిదనువృత్తి యుపాదానపదము సుమ్ము.

...33...

సాత్త్వికాహంకార జాతమా జ్ఞానశక్తిని
బుట్టు నల వస్తుగణము వినుము,
జ్ఞానేంద్రియంబుల కేనింటికిని దిశల్
వాయువు సూర్యుండు వరుణుఁ డశ్వ
సూరి నధిష్ఠానరూపులు దేవతాపంచ
కము, నల్ల చంద్రుండు కంజజండు

రుద్రుడు క్షేత్రజ్ఞుడగునను నల్పు
 రంతకరణరూపమైన బుద్ధి
 లోనయిన దానిని సధిగానమైన
 దైవతము లివి మనసు శ్రీ గోపు చేయఁ
 బదియు నై దగు; నీరీతిఁ బరధవిల్లు
 సాత్త్వికాఖ్యాక సాత్త్విక సర్గవిధము.

క. స్థూలం బన సూక్ష్మం బనఁ
 గ్రాలుం బరమాత్మరూపకద్వయ, మల జ్ఞా
 నాలోకం బగు రూపం
 బోలి నిదానంబు స్వస్థానోదంచితముక.

క. ధ్యానాదిసంసృతసమయః
 బూనం దగు స్థూలరూపబుద్ధియై; యదియే
 కానఁగఁ బురుషుని సూక్ష్మం
 బైన స్వరూపం బటందు రాత్మాభిజ్ఞుల్.

శ్లో. నాశరీరము సూత్రసంజ్ఞను వహించుఁ,
 బలికెదను స్థూలమా పరబ్రహ్మతనువు
 విస్తరంబుగ నింక, నోపినవిధాన
 వినుము, నారద ! ముక్తుడౌ వినినవాఁడు.

శ్లో. భూతసూక్ష్మంబు లని నేను మున్ను పల్కి-
 నట్టి తన్మాత్ర లే యగు నైదుభూత
 ములుగఁ బంచీకరణకార్యమూలమునను,
 వినుము పంచీకరణ మార్గ వివరణంబు.

క. ముందుగ రసతన్మాత్రను
 బొందించి మనంబునందు, భూతాంశగణం
 బిందుల వేర్వేరుగఁ జే
 ర్పం, దగ నుదకంబు పుట్టు రసమయ మగుచుక.

శ్రీ. ముందు మనస్సులోఁ బొందించి యల రస
 తన్నాత్ర, రెండుగా దానిఁ జేసి,
 యందులో నొకభాగ మట్లుచి, రెండవ
 భాగంబు నాలుగఁ బంచి, యట్లు
 తక్కు- భూతంబుల తన్నాత్రలను గూడ
 రెండుగా నొకటి నాల్గిటిగఁ జీల్చి,
 నాలుగవరసము సాబాలునఁ దక్కటి
 భూతాళి యస్తాంశములను జేర్చ,

నుడక ముదయించు, రసముచూడూడి చీల్చి
 నట్టి నాలుగుభాగమ్ము లట్లు మరల
 నితరభూతతన్నాత్రల నెరుగి కలియ
 భూతతన్నాత్ర లవి మాటు భూతములుగ.

—౨౪౪

౨. ఇట్లు వేర్వేరుగఁ బంచభూతసంభవమై, యవ్వానియందు నధిష్ఠాన
 ముగాఁ జైతన్యము ప్రవేశించినంతన, యహ ముదయించు. —౨౪౫

౩. ఆ యహ మను సభిమానం

బియ్యంతైన నవియె యాద్యం డగు నా
 నాయుఁడు డనియు ననంబడు,
 బియ్యక వైశ్వానరాఖ్యఁ బ్రథితఁ డతండో.

—౨౪౬

శ్రీ. యాతముల్ పూర్వోక్త రీతి ఘనీభూత

రూపత విష్ణుష్టరూపము లయి,
 చుక్కొక్క భూతంబు కొక్కొక్క గుణము ప్ర
 ధానంబుగ గుణవృద్ధముల యగును;
 నాతాశమున గుణంబగు శబ్ద మొక్కటె;
 స్పర్శమ్ము శబ్దమ్ము వాయువునకు;
 శబ్దంబు రూపంబు స్పర్శంబు నా మూడు
 గుణము లౌ నగ్నికి గుణము లగుచు;

జలమునకు నాల్గు గుణములౌ శబ్ద మనంగ
స్పర్శమును గూఢగుణము రసం బనంగ;
బృథివి కైదు గుణబులై వెలయు గంధ
శబ్దగూఢముల్ రసము స్పర్శం బనంగ.

అ.చ.౩

శీ. అట్లు మిళితమై పుట్టు బ్రహ్మాండ మెల్ల
సర్వజీవాః మేళనజాత మగుచు
సకలము నజాండ మిది; జీవజాతు లెల్ల
నెనుబదియు నాల్గు లక్షలై యెసఁగు నయ్య!

అ.చ.౪

స త్వాదుల స్వరూపము

౪. వివరించితి సర్గం, బిఁక
వివరింపఁ గుణస్వరూప విధముల్ వినుమా,
భువి సత్త్వము ప్రీత్యాత్మక
మపు, నా ప్రీత్యుద్భవంబు నగును సుఖమునన్.

అ.చ.౫

౫. శాంతియు శౌచ మార్జవము సత్యము లజ్జ దయాస్వభావముఁ
సంతసముఁ దయా ధృతులు సంతతతృప్తియు శ్వేతనర్లమం
దెంతయుఁ బ్రీతి ధర్మమున నిష్ఠము సత్తున నిండుశ్రద్ధ యు
త్యంత మసత్తునన్ విముఖతాప్తియు సాత్త్వికలక్షణంబు నౌ.

అ.చ.౬

౬. తత్త్వం జెఱిగిన మానులు
సాత్త్విక మన మజ్జియు రాజసము తామసమన్
త్రిత్వాకారప్రత్యే
కత్త్వమున వచింతు శ్రద్ధ క్రాలు నటంచున్.

అ.చ.౭

౭. రక్తముచాయ రాజసము రాజిలు, నప్రియకాళి యహంబుచే
బ్రోక్తము దుఃఖయోగము తదుద్భవకారణ మంచు, దాననన్
దిక్తత మానగర్వములు ద్వేషము ద్రోహము స్తోభముఁ ప్రభుఁ
యుక్తియు నిద్ర కల్గు; నివి యుష్పను రాజసలక్షణంబున్.

అ.చ.౮

క. వెలయు దమంబు రంగున

నలు పగుచు, పొసాద మోహన ప్రద మది యె

ట్టుల గుర్తింపంగాఁ దగుఁ

దెలిపెదఁ, దల్లక్షణంబు దెలియుము వత్సా !

౨౫౩

సీ. ఆలస్య మెం దుండు, సజ్జాన మెం దూడు,

సతినిద్ర యెందు, సైన్యం బ దెందు,

గార్వణ్య మెం దుండుఁ గౌటిల్య మెం దూడు,

భయ మెందు నుండు, వినాద మెందు,

రోష మెందుల నుండు, నైషమ్య మెం దూడు,

నెం దుండుఁ బరదోష మెన్ను చుంట,

వేదశాస్త్రోయుక్త విధులందు నాస్తిక

బుద్ధి యెం దూడు వివృద్ధ మగుచు,

నందుఁ దామస మగు శ్రద్ధ యావరించె

ననుచు నీ లక్షణంబుల సరయఁ దగును

బుద్ధిమంతుఁడు; లెస్స నీబుద్ధి గనుము,

పరగు నిది పరతాపోపపాదక ము.

౨౫౪

క. కేవలము సత్త్వగుణమును

కేవలము రజోగుణంబుఁ కేవలతమము

లే నెం, దన్యోన్యశ్రయ

భావంబున సవి విమృశవర్తనఁ బొదలుకొ.

౨౫౫

ప. శ్రేయస్కాముండు సత్త్వ

స్థాయస్ఫూర్తిక వెలుంగఁ బరచించి, రజ

స్థాయమన మొనర్చుచు, నె

ట్లొ యడఁపంగఁ గడఁగుఁ దమఉదేకంబుకొ.

౨౫౬

క. ఒక్కటి పెం పొందిన మఱి

శుక్కుటి రెండును విరుద్ధధర్మ లగుటచే

ను క్కటి శమియించును, విను

వక్కాణించెదను వత్స! వానివివరమున్.

౨౫౭

క. వినినంతమాత్ర నెవ్వఁడుఁ

గనినంతనునేని జ్ఞానికాఁ డచలంబై

యనువుగ ఫలజనకం బగు

ననుభవ మది లేక, నిక్కమయ్యు తనూచా!

౨౫౮

ఉ. ఒక్కఁడు పుణ్యతీర్థమహిమోక్తి విను గని శ్రద్ధ మీఱఁ దా

నక్కడి కేఁగి క్రుంకు లిడి యర్హవిధంబున దానధర్మముల్

పెక్కులు రాజసమ్ము లొనరించి గృహగతుఁ డయ్యె; వానికే

నక్కట! కామమాదియగు నారిపుష్పట్ర మడంగ దింతయున్.

షే. పాపదేహవికారరూపంబు లైన

కామరాగాదికం బడంగనిది తనువు

పాపభూయిష్టమేకద, పానితీర్థ

సేవయును విస్మి వృథ యయ్యెఁ గేవలమ్ము.

౨౬౦

ఉ. కర్మకుఁ డొక్కరుండు తనుకష్టము నోరెచి నల్లనేల సుం

కర్మణముం బొనర్చి సరిగాఁ డటి విత్తులు చల్లి వారిసం

తర్హ మొనర్చి రేఁ బవలు దానినిఁ బాయక కాచియుం దుదిన్

హర్షముతో హిమాత్యయమునన్ నిదురించెను బంటవేళలో. ౨౬౧

క. అకటా! వనమున వ్యాఘ్రా

దికములు శలభములుఁ బైరు తిసివేసె, సము

త్యుక్త మెఱయఁగా నా క

న్నకుఁ డాసించిన ఫలంబు సర్వం బడఁగెన్.

౨౬౨

క. ఒక్కనితీర్థశ్రమ, మిం

కొక్కసికృషి, యిట్లు నిరుపయోగము లగుఁ, జెం

పెక్కును శాస్త్రవిలోకన

నెక్కడ సర్వము విరాగ మెసఁగు ఫలంబై.

౨౬౩

శే. సత్త్వ మెక్కు-వయై రజస్తమము లడఁచుఁ,
దమము సత్త్వమ్మును రజోభ్యుదయ మడఁచుఁ,
దమము పెరిగి యడఁచు సత్త్వంబు రజము;
సప్తు డగు విరాగ లోభ మోహములు వరుస.

౨౬౪

ఉ. సత్త్వము వృద్ధి గన్న, సిరసంస్థిత మా మతి, ధర్మమందు లో
లత్త్వము సత్త్వభోగవిమలత్వము యాజ్ఞాకకర్మలందు నా
స్థత్త్వము వృద్ధి గాంచు, నిరతంబు సుఖగ్రహణం బొనర్చెడి
సాత్త్వికవీర్య మొక్కట, రజమ్మును నొంచి తమస్సు నోర్చెడి.

ఉ. రాజసమైన శ్రద్ధ ప్రబలం బయినంత, సనాతనంబులై
భ్రాజిలు ధర్మముల్ వదలువాంఁ యజనించుఁ, గ్రహప్రవృద్ధహా
రాజసవీర్యవర్ధనము రాజసభోగసుఖేచ్ఛ, దానితో
సాజము నిర్గతం బగుట సత్త్వముఁ దామసముగ్ గ్రహంబుగా.

చ. ఎప్పుడు తమం బెనంగు సప్తుడే శ్రుతియందుఁ బ్రమాణబుద్ధియున్
వ్యవగత మాఁ, బొనర్చును ధనాత్మయ మెల్లెడ. ద్రోహియా, విలా
సపరుఁడైనై శకుం డగు, సశాంతుఁ డగున్, గృహియుంచు, రాజసం
బుపశమ మంద సత్త్వమును నొక్కట, దుర్మతి గ్రోధముండు నౌ.

శే. సత్త్వ మేని దమస్సు రజస్సునేని
నొంటిగా నుండ, వనోన్య మంటియుండు;
సం నొకటి తక్కు-రెంటి నూపొందఁ జేయు,
మిథుసధర్మంబు లవి యని కథితము లగు.

౨౬౫

శే. మృత్తుచే గుండ, కుండచే మృత్తు నెట్లొ,
యజ్ఞదత్తుండు దేవదత్తాహ్వాయుండు
నొక్కపని యెట్లు సేతురో, యుగ్మభావ
మవియుఁ బూనును స్త్రీపురుషాస్తియనటె.

౨౬౬

క. అట్లు పలుకు బ్రహ్మ నడిగితి, సంతృప్తి
నొందకుంటిని మధురోక్తులు విసి,

మఱియుఁ దెలుపు గుణసమగ్రరూపంబును,
బుద్ధి పరమశాంతిఁ బొందునట్లు.

—౨౭౦

గుణ స్వరూప నిరూపణము

శే. అట్లు లడుగు నారదుపల్కు- లాలకించి
యా రజోగుణసంభూతఁ డగు విరించి,
యాదరం బొప్ప నీక్షించి యాశ్చర్యజాతు
నంక, వివరించె నీరీతి నంక, వినుము.

—౨౭౧

క. గుణముల నిండగు రూపం

బనువర్ణింపంగ సాధ్య మగునే నా, కై
నను నది నానేర్చినవ
ట్టను దృష్టాంతముల స్ఫుటపడుకొ, విను దానికొ.

—౨౭౨

చ. పొలఁతి యశేషసూషణ పిఘాశితయై లలితాంగియై స్మిహో
జ్వల యయి హావభావవిలసద్వపుచై పతికిం బ్రచయంబు మి
క్కలి పచరించు, బంధుతతికిం బ్రమదం బొనఁగూర్చు దల్లిదం
డ్రులకు, నదే నపత్నికఁ గడుం గలిగింపదె శోకమోహముల్! —౨౭౩

మ. మధదంతావళబృంహితం బగుచు భ్రామ్యద్వాజిహేషారవా
స్పదమై న్యందననేమిఘోష మయి యాస్ఫల్యత్పదాతప్రథా
పదహా వాహిని చోరలుంకిత భయభ్రాంత్యాపనోదక్షమం
బదియే దస్యజనాళికొ భయవిమోహోపాదియై యొప్పదే! —౨౭౪

న. ఘనఘోరావగుంతము గర్జనఘోరతఱిద్రవంబు దు
ర్గిన మది విత్తురైతు నలరించి, యనావృతకోహవాసులౌ
జనుల నలంతవెట్టి యనిశంబును బ్రోషితధర్మకాజనం
బున కెడలేని యార్తియు విమోహభరంబుఁ గరంబు గూర్చదే!

క. గుణ మేదియు నొంటిగ నెం

దును నుండంబోదు సుమ్మ, తోడై యుండుం;

గనుక, సుఖంబును దుఃఖం

బును మోహమునట్ల యనియు మూఁడు గూర్పుక్. _౨౭౬_

ఉ. సత్త్వగుణంబు నిర్మలము స్వచ్ఛమునై విశదప్రకాశశో
భాత్వముతోడ నొప్పు; నది వర్జలుచున్న లఘుత్వ మొందు, లో
లత్వము మూ నెడిక, విషయలంపటవృత్తి తొలంగు, సత్కథా
విత్త్వము సృద్ధిచూ, కొనవు వెన్కటివృత్తుల నింద్రియావళుల్.

క. చంచలచిత్తము జృంభా

ప్రాంచితదేహంబు స్తంభపరవశమనముం

గాంచకగ నగు జనంబుల

మించు నెడ రజోగుణంబు మేదుర మగుచుక్. _౨౭౭_

క. కలి నన్వేషించుచు జా

ఁలమున మది శాంతి లేక భ్రమియింపంగా

గల్గెడి కొక్కెల బరునై

తిలగాను నింద్రియగుణంబు తమ మేపొందక్. _౨౭౮_

ఉ. ఇట్లు గుణవిస్తరంబు వచింప న్రష్ట,

నారదుండు ప్రశ్న చేసె; గుణత్రయంబు

భిన్నరక్షణంబు విరుద్ధవృత్తి, యొకట

మితమై యెట్లు కార్యముల్ సలుపు ననుచు. _౨౭౯_

వ. అని యడిగిన నారదునకు బ్రహ్మ యి ట్లనియె.

౨౮౦

ఉ. శైలము వర్తి యగ్నియు నితాంతము వైకులు భిన్నధర్మసం

శాలులు నయ్యు నొంకట సంగతమై వెలుంగొంది దీపమై

చాలవె పాఱుద్రోల ఘనసంతమసంబు దిగంతసూమి, కా

లీల గుణత్రయంబు బొనరింపంగ జాలును గార్యజాలముక్.

వ. అని పితామహుండు నాకుఁ దెలిపె నని నారదుండు, వ్యాసునితో

మరియు సి ట్లనియె.

౨౮౩

క. వ్యాసమునీంద్రా! సత్యన

తీసుత! విను కారణములు త్రిగుణములే సు

మ్మి సృష్టి కెల్ల, నేఁ గమ

లాసనుచే మున్ను విన్న దదియే వత్సా!

౨౮౯

తే. ఇట్లు మున్ను నారద సంయమిశ్వరుండు

విస్తరించె గుణఁబుల వివరమెల్ల

గాన, జనమేజయా! నీవు దీని నెఱిగి

నిష్ఠ మీఱఁ బరాశక్తి నిలుపు మెడఁద.

౨౯౦

శా. ఆరాధింపుము దాని నాపరమ దివ్యాకార, నెఱ్ఱానిచే

నీ గూఢాందిన సర్వమున్ వితతమై యీరీతి భాసించునో,

సారం బేదియె సర్వనామములకున్, సంసాధ్యకార్యాశీభే

దారంభంబుగ నేది నిర్గుణయునై సాకారయై పొల్చునో!

౨౯౧

క. పురుషుండు పూర్ణుండు పరముండు

నిరీహుఁ డవ్యయుఁ డకర్త నిర్గుణుఁ డీక నీ

పరమమహామాయయై దా

విరచించును సదనదాత్మవిశ్వం బెల్లెన్.

౨౯౨

స. హరి హరు లజఁ డీన చంద్రులు

పురుషూతం డగ్ని వాయువులు వరుణాదుల్

సుర లెల్ల శక్తియుతులై

కరము సమర్థు లటు గాక కదలం గలరే!

౨౯౩

ఉ. ఆ పరమేశియే జగతి కంతకుఁ గారణమయ్య! భూప! దే

వీపదభక్తిఁ జిత్తము ద్రవింప మఖం బొనరింపఁ బూను, పం

బౌపరిచర్యనేత సులభం బఖలేష్పితసిద్ధిదంబు సం

తాపహరం, బసంతకరుణామయ యీశ్వరి సత్త్వమూర్తి విహిత.

ఉ. దానినె మున్ను బ్రహ్మయు సదాశివుడున్ హరి పూజచేసి, న

ద్దాని జితాత్ములౌ మునులు ధ్యాన మొనర్తురు మోక్షకాంక్షులు

దానివిత్తనానుము విధా పేక్షానముగాఁ బ్రసంగమా
త్రొన వచించినంతనె వరంబు లసాధ్యములైన నీయదే ! ౨౯౦

సత్యవ్రత చరిత్రము

తే. వినుము సత్యవ్రతుం డను విప్రుఁ డొకఁడు .
బిఁదుహీంబుగా భయవిహ్వలుఁ డు
పలుక 'నై యై' యటంచు నాపరమమూర్ఖుఁ
జటినె గవిరాజు దేవి ప్రసన్న యగుచు. ౨౯౧

క. దేవీనామమహత్త్వము
భావితముగ మాకు నెపుడుఁ బ్రత్యక్షమును
మ్మి విమలకథాముఖమున,
నా, వేదవ్యాసుఁ గాంచి నయ మెసలారక. ౨౯౨

౪. జనమేజయుం డా సత్యవ్రతునికథ వినవలతు నానతి వృద్ధి వేడిన
న్యాసుం డిట్లనియె. ౨౯౩

౫. విసిపితుఁ గౌరవేశ్వర !
మునులసమాజమున నేను మును విన్నది పా
వనము మనోహర మతిశో
భన మద్భుత మగు పురాణవరకథ, వినుమా. ౨౯౪

౬. కురురాజ ! మున్నొకానొక
తటి నేఁ దీర్థాభిరతిఁ దరలి మునినిరం
తరసేవ్యము నైమిశవని
కరిగి మునీంద్రులకు నెఱుంగి యచట నిలిచితిక. ౨౯౫

౭. అందుండి రపుడు సనకస
నందను లాదిగల బ్రహ్మసందనులు చిదా
సందులు జీవన్ముక్తు ల
సందతపోవ్రతు లనేక హానిజనములుక. ౨౯౬

క. వేదవిదుల్ వేదవ్రత

వేదులు వేదాంతవిదులు వివిధాధ్వరసం

పాదితప్రణ్యులు శౌచా

మోదులు మును లా సమాజమునఁ గల రసఘా !

౨౯-౭

క. ఆ పుణ్యసమితిలో బహు

ధా పుణ్యకథాప్రసంగతతి నడువంగా

నాచరిపత్తును వినయా

లాపుడు జమదగ్ని యట్టులం బ్రశ్నించెన్.

౩౦-౭

క. ఇందరు మహానుభావులు

నిం దొక్కటఁ గూడియుంట నెంతయు మదికిన్

విం దయ్యె నాకుఁ గల్గిన

సంజ్ఞము దీర్చిరయ్య సదయహృదయులై.

౩౧-౭

క. చేరఁగ సుఖసేవ్యుడై

కొరిక లెల్లయును వేగఁ గూర్చెడు విభుడై

యారాధనీయతముఁ డగు

శ్రీరమ్యుడు వేలు పెనూ సెల విచ్చెదవా !

౩౨-౭

క. అట్టిడు బ్రహ్మయొ, విష్ణువా,

గట్టులదొరకూఁతుమగఁడొ, కా కిందుఁడొ, య

బ్రాహ్మో, సమీరణుఁడొ, ధన

రాట్టో, కుమారుఁడొ, యినుండు, రజనీపతియో !

౩౩-౭

గు. మునిగోష్ఠికి జమదగ్ని యీవిధిని మోడ్చుంగేలుతో సంధియుం

బును దీర్చుం డని వేడుకొన్న వచనంబుల్ లెస్సగా లోమశుం

డను మానీశ్వరుఁ డాలకించి సభలో నత్యాదరం బొప్ప నా

తని సంబోధన చేసి పల్కెను సమాధానంబు నీరీతిగా.

౩౪-౭

సీ. శుభ మిచ్చుచుండెడి శుద్ధు లెల్లరకును

సంసేవ్యతిమ పరాశక్తి యొకట,

యదియే ప్రకృతి యాద్య యదియె సర్వగ శివ
 యదియె బ్రహ్మాదిమహాత్మజనని,
 సంసారపాదప సంతతి కదె మూల,
 మదె సమస్తము చాల్చు నఖిలధాత్రి,
 స్మరణంబుచే సముచ్చారణ వరదాత్రి
 యద్దియే కరుణారసార్ద్రమూర్తి,

యావరేశి మహత్త్వభోధాతిభూమి
 యయిన యితహాసమును మునులార ! వినుడు,
 ద్విజుఁ డొకం డెల్లు శుభము ప్రాపించె గేన
 లాక్షర్యోచ్చారణముమాత్ర; నది వచింతు.

౪౮౩

దేవదత్తుం డనంగ భూదేవుఁ డొకఁడు
 పుత్రస్థానండు కోసలభూమిఁ గలఁడు;
 పుత్రుఁ డామనో విధిపూర్వకముగ
 వాఁడు కావినప నిష్ఠి యున్క్రమించె.

౪౮౪

తమసోతీరగబుస ను
 త్తమమండప మొం డొనర్చి దానికి ద్విజున
 త్తములను సత్రక్రియవి
 త్తములను బహువేదవిద్వజాన్యులఁ బిలిచెన్.

౪౮౫

వేది నిర్మించి, యట యథావిధిఁ బ్రతిష్ఠ
 సలిపి యగ్నిని, బుత్రేష్టే చొడఁగెఁ జేయ,
 బ్రహ్మగ సుసహోత్రమాని, యధ్వర్యుడుగను
 యాజ్ఞవల్క్యుఁడు, హోత బృహస్పతిగను.

౪౮౬

పైలమునవ్యుఁ బ్రస్తోతృసదవి నుంచి,
 గోభిలాభ్యు నుద్ధాతగాఁ గూర్చె, మఱియు
 శూనిసింహుల సభ్యులగా నొనర్చి,
 వసు వాసఁగె నెల్లరకు విధివత్తుగాఁగ.

౪౮౭

శే. అప్పు డుద్ధాత సామగాయనవరిషుఁ
డందు సప్తస్వరముల సమన్వితము ర
థంతరమ్ము గానము స్వరితిమ్ము గూర్చి
సలుపుచుండె మనోజ్ఞసుశ్రావ్యఫణితి.

30౮

క. ఆసమయంబున బహుళ

శ్వాసంబులఁ జేసి సుంత స్వరభంగము గాఁ
గా, సహియింపక గోభిలు
నీసున ననె దేవదత్తుఁ డిట్లు కుపితుఁడై.

30౯

శే. మూర్ఖు వైతేమయా మునిముఖ్య నీవ !
యయ్యయో కామ్యకర్మగదయ్య యిదియుఁ ?
బుత్త్రఁ గామించి యజనంబు పొనరుప నిటు
లిందు స్వరభంగ మొనరించి తేమనందు ?

3౧౦

శే. గోభిలుఁడు వల్కె నిటు బిట్టు కుపితుఁ డగుదు.
మూర్ఖుఁడు శత్రుండు శబ్దవిమూఢుఁ డయిన
పుత్త్రుఁ డుదయించు నీకు, దుర్బుద్ధి వగుచు
నిట్లు నిందించి యుంట నిర్వేత్తుకముగ.

3౧౧

క. శ్వాసోచ్ఛ్వాసంబుల య

భ్యాసము సాజము శరీరభాజనులకు, నే
దోసంబును దద్గ్రహణా
యాస స్వరభంగగతుల నంటదు జనులఁ.

3౧౨

శే. ఆమహాత్ముండు గోభిలుం డటు శపింప,
దేవదత్తుండు తచ్చాపతీవ్రవాక్య
భీతుఁడై, యార్తి మూర్తి విసీతుఁ డగుచు
వేడె నిట్లని గోభిలు వివిధగతుల.

౩౧౩

క. అయ్యో మహాత్మా! యే మన

నయ్యా! నినుఁబోటి పశాను లక్రొధనులై

యెయ్యెడలక సౌఖ్యప్రదు

లయ్యెడలే, దీని కింత యలుక వలసెనే?

308

౩. సుతుని బడయకేను సుమహచ్చగావేశ

తపనం బొగిలినాడ దద్దయు మును,

పిల్లు కరుణ మాలి హింసిం చెదో మఱి

శాపవాక్కులం బ్రశస్తహృదయ!

309

౪. వినవాకొ వేదవేత్తలగు విప్రులు సెప్పంగ మూర్ఖుడైన పు

త్తుని గనుకంటె మేలగు సుతుక బడయంగ నకుంట నాంగ, సం

దును బహునిద్యకర్ము డబుధుం డగు బ్రాహ్మణు, డట్టివారి బె

ల్చిన నిజ మారయం బశువులక గణుతింపగవచ్చు, భూసురా!

౫. పూదేవుం డిల మూర్ఖుడైనయెడలక బూజార్హతల్ లేవు, నె

చ్చదానాన్తత లేదు; కర్మవిధులక దూరుం డగుక తొడ్రుం

ట్లో దా నట్టుల; నిందు నాతని బవిత్రుల్ చేర రానీక యెం

తే దూరంబున నుంతు రాసనవిధిక దేవర్షికార్యంబులక. 310

౬. వేదవివర్జితుండయిన విప్రు డగుక గరదుండు రాజు; కెం

తే దయ నట్టివాని శ్మశ దీర్చెడి యన్నిము మించి వేఱుగా

నేనియు దాన మీయం దగ, దిచ్చిన నారకి యశాను; మూర్ఖునిక

సాదర మొప్పు గర్వకజనంబున గూర్చి మెలంగ మేలగుక.

౭. శ్రాద్ధమున మూర్ఖవిప్రునర్చనముకంటె,

గుశనటంబున జేయుటే కొంత మేలు;

మూఁగు డెయ్యెడ దానాదిపూజ లందు,

నాయెడ బుధుండు వనియింప నైన జనదు.

311

౮. వేద ఫలింప దత్ఫలము విందులు కాకులు మెక్కనేకదా!

యాపగిడిక దురాత్ములనుఖార్థమె దుష్టువిభూతి చొప్పుడుక;

ఏపురుషుండు వేదవిదు సం తలరించు భుజింప బెట్టి, మె

చ్చె పులకింతు స్వర్గమున నాతనిపూర్వులు పూర్ణతుష్టులె.

క. కావున గోభిల! నన్నుం

గావుము, మరలింపు శాపకఠినత, మే తాఁ

జా వట్టి సుతునికంటెం,

దావకపదయుగళి వ్రాలినాడ౯ దేవా !

3౨౦

ఉ. గోభిలుపాదపద్మములకుం బ్రణతుం డయి వాడు గాఢసం

క్షోభము నొంది యశ్రువులు గూరినకన్నుల నిట్లు వేడు స

ప్తాభునిఁ గాంచి గోభిలునియూత్స కరంగె; క్షణార్థకొపనుల్

శోభనుతా మహామతు; లశుడులు దుష్టులు కల్పకొపనుల్. 3౨౧

చ. బలము స్వభావశీతలము చెయ్యన వేడిమి యెక్కు నెండచే,

జ్వలనునిశోడియోగమున; వానివియోగము నొంది వెంటనే

చలువ యగున్; మహాత్ములకు శాంతము పూను మనస్సు లట్లు; గో

భిలుఁడుఁ గృపాతరంగిత పవిత్ర వనస్సులఁ బల్కె నిష్ఠుల౯. 3౨౨

తే. నావచనకారణంబుగా దేవదత్త!

మూర్ఖుడై నీకుఁ బుత్రుండు పుట్టుగాని,

వాడు పిమ్మట మఱియు విద్యాంసుఁడు నగు

నుడుగుము కలంక నీమది విడువు వగవు.

3౨౩

మే. ప్రయతుడై దేవదత్తఁ డా వరము సంధి,

యిష్టిని సమాప్తి చేసి యభేష్ట దక్షి

మల నొసంగి ఋత్విజుల హృత్తుల నొనర్చి

పంపి, యెదురు సూచుచు నుండఁ బడయ సుతుని.

3౨౪

ఉ. గోహిణికిఁ నసూన యగు రూపని యాచసి ధర్మవర్షియున్

గోహిణినామ దాని కతఁడున్ శుభలగ్నమునందు గర్భసి,

రాహు మొనర్చి పుంసవనవర్తనఁ దీర్చి యలంకరించి యు

త్సాహము మీఱ వేదవిహితంబుగఁ జేసె నమస్తానద్విధుల్. 3౨౫

తే. నది నెలలు నిండ గోహిణీవనిత యంత

శుభదినంబున గోహిణీశుద్ధతార

శుభముహూర్తానఁ బ్రసవించె శుభకుమారు,
జనకుఁ డతనికిఁ దీరిచె జాతకర్మ.

3-22

క. సుతఁ దర్శించినపిమ్మట
నుతథ్యుఁ డని నామకరణ మొనరిచి విధిస
మృతిముగ గర్భాష్టమమున
నతని కుపనయన మొనర్చె గౌనందమునకా.

3-23

క. శుభలగ్నమున వసునకు
సభిమానము మీఱి వేద మధ్యావనఁజే
య భరితహస్తుఁడు బ్రహ్మ
ప్రభువుం డా మహానివరుఁడు ప్రారంభించెకా.

3-24

క. గురుఁ డటు పాఠము సెప్పిన
మరలం బాఠం బసండు, మాతాడఁడు వా
తెలునఁ డొకంచుక, పెదవుల
నను విప్పఁడు, నాల్క- యింత యాడింపఁడుకా!

330

క. చెప్పినపాఠము చెవులకా
జొప్పడెనో లేనో తెలియఁ జొప్పడదు మదిం
దెప్పర మగు మఱివుండెర
గప్పనవడి మూఁఘుడెట్లు కనబడు నెవుడుకా.

330

క. బ్రతిమాలు నొకన్నడు పిత
కళిపయనమయముల విసివి కనరుం దిట్టుకా
స్తోత్రీయించు బుజ్జగించును
మతిఁ దూలినఁ గొట్టు నొక్కమాఱు కుశిత్తుడె.

33-2

క. పిన్నిలిధంబులఁ జెప్పిన
సున్నయ్యెఁ బ్రచుత్తు మెల్ల, సుంత యుతథ్యుం
డెన్నిగమంబులఁ బలుకం
బిప్పింపఁడు జిహ్వ; వచ్చెఁ బంజ్రం డేండ్లుకా.

333

- క. విధిపూర్వకముగ సంధ్యా
విధి నిర్వర్తింప జాతవేదునమర్చా
విధి సేయఁగ నేరం డను
కథ విప్రుల ఋషుల జగతిఁ గలయం బ్రాంకే.
- 334
- క. ఎం దెం దరిగె నుతఖ్యం
డం దెల్లరు నవ్వ సాగి రాతనిఁ గంచున్
నిందింతురు తలదండ్రులు
బందుగు లందఱు నిజేచ్ఛఁ బదరుచు రతనిన్.
- 335
- ఉ. ఇంత శమండు పుత్రుఁడు జనించుటకింటెను మేలు పంగు న
శ్శుచము నంధుడైన సుతఁ డంచు వచింపఁగఁ దల్లి దండ్రులే
యెంతయు నావచస్సు లెరియింపఁగ వాఁడు విరక్త బుద్ధి వి
శ్రాంత సురాపగాతట సుశాంత తపోవనిఁ జొచ్చె నిష్కమే.
- 336
- క. ఉటజం బొక్కటి గంగా
తటమునఁ గల్పించి దివ్యతరముగఁ దా న
చ్చట వనవృత్తిని నివసిం
చుటకున్ నిశ్చయ మొనర్చి చొప్పుడె దీక్షన్.
- 337
- పే. బ్రహచర్యంబు పర మగు వ్రతము నాకు
సత్యమే పల్కువాడ, నసత్య మింత
పలుక కుండెద, బలితంపుఁ బ్రతి న లంచు
స్థిరమనీష సంకల్పంబు చేసె నతఁడు.
- 338
- సీ. వేదాధ్యయన మన్న విధి యెఱుంగఁ డొకింత,
జపవిధానము నేర్వఁ జాలఁ డింత,
దైవతధ్యానంపు దారి యగమ్యంబు,
రాదు వానికిఁ దదారాధనంబు,
నాసనవిధ మన్న నాదియుఁ గానరాఁ,
డింత ప్రాణాయామ మెఱుంగ లేడు,

వినఁడు ప్రత్యాహర మనుషేకు కలనైన,
భూతశుద్ధి యొనర్చు పాలు పెఱుగఁడు,
మంత్ర మెఱుగఁడు, కీలకమహిమ మేని,
మొదలు గాయత్రి పలుకు లేమో యెఱుంగఁ,
డాచమన మన్న స్నానంబు శౌచ మన్న
నేమొ యెఱుగఁడు, మఱి చేయు నేమి తపము!

334

2. ప్రాణాగ్నిహోత్రమును బలి

దానము సంధ్యార్చనంబు తదుపరి సమిధా
ధానము హోమము నతిథిస
మానయనము నతని కింత యాడవు మదిలో.

335

3. ప్రాతర్వేళల మేలు కాంచి యెటులో పల్లోమి మంత్రక్రియా

వీతస్నాన మొనర్చి గాంగధునిలో విన్వీధిమధ్యాన ఖ
ద్యోతుం డెక్కడువేళ నాకటిసాక్షి దూలంగ సర్వాంగముల్
చేతం జిక్కిన పండ్లు వన్యములు భక్షించుకొ గతాతంకుడై.

336

4. సత్యం బెప్పుడూ బల్కు, న

సత్యం బొకవేళ నాల్కు సడలదు; దానకొ
సత్యతపుం డని జనములు
ప్రత్యేకము పేరు పెట్టి పలికిరి వానికొ.

337

5. ఒక్కని కహిత మొనర్పం,

హొక్కనికొ హితము సేయ నూహించఁ డెన్నం,
హొక్కట సుఖనిద్రం గొను,
నొక్కడ చింతించు నిర్భయుం డయి యిటులకొ.

338

6. ఎన్నఁడు నన్ను మృత్యువు వరించు, దరింతును దుఃఖవార్ధిక! బ్ర

స్కన్న శతాత్యుజీవనముకన్న నిసీ! మరణంబు మేలు, మా
త్యోన్నతి కెల్ల దైవముదురూహమె కారణ, మేమి సేతు? నా
యున్నతవిప్రజన్మము వృథోద్యత మయ్యెను విద్య యంటమికొ.

క. పాలం బిడుకని ధేనువు

లీలం, బుష్పించియున్ ఫలింపనితరువు

బోలెన్, వంధ్యాతరుణీ

శ్రీలుం బలెనే, వృథా కులీనతఁ గంటిన్.

3871

ఉ. నే నీటు లేల దైవమును నిండ యొనర్చుట? పూర్వజన్మలో
దానము సేయ విప్రుఁడు వదాన్యుఁడు కోరినపుస్తక, మృనూ
చానులఁ జేయ చాత్రుల, సుసాధుధరాసురసేవ సేయ, సుం
తేనిఁ దపస్సు తీర్థముల నెన్నఁడుఁ జేయ, శతుండు నైతిఁ బూ. 3872

ష. వేదశాస్త్రార్థపారగుల్ విప్రపుత్రు

లెంద యున్నార, లొకఁ డేన మందమతిని,

దైనయోగంబు నే మందుఁ దపము సేయు

తేమొ యెఱుంగను సాధనం బేమి నాకు?

3873

గ. దైవమె తప్పం దలఁచిన

చో, వృథ పురుషశ్రమంబు క్షోభిస్తలిలోఁ,

గావునఁ బరంబు ధ్రువముగ

దైవమె, ఛీ! పొదుషప్రదర్శనము వృథా.

3874

శ. హరి హరు లజుండు శక్రకాదు లఖిలసురులు

కాలవశగులు, కాలమ్ము గడవరాదు;

సవలు రే యిట్లు బహుభంగి వాఁడు పొగులు

జాహ్నువీతీరపావనాశ్రమమునీడ.

3875

చ. నలిఁ బదునాలు కేండ్లు విజనం బగు తద్వనభూమి సుంతఁబూ

సలుపకయే తపంబు యజనంబు జపం బటు కాలయాపనం

జలుప, నబద్ధ మాడఁ డను సద్యశ మొండు జనాళి వ్యూహము

వెలసెను సత్యమే వ్రతము వీని కటంచు వచింప నందఱున్. 3876

ష. అట్టిచో నొక్కనాఁడు వేటూరువాఁడు

శరశరాసనధారి నిషాదుఁ డొకఁడు

సమయతుల్యుండు హననవిశారదుండు

క్రూరరూపుఁ డా వనభూమిఁ జేర వచ్చె.

374

క. కొలం బొక్కటి మేనం

గీలింపంబడి కిరాళు కెడసిన వాలుం

గోలం బిట్టార్చుచు భయ

లోలితమై మానికడకు ద్రుతగతిఁ బాటె.

375

శ. వడవడ వడకుచు నైతుటఁ

దడిసిన దేహంబుకోడ దైన్యాకులమై

తడఁబడు నడుగుల వెఱఁ బ

ర్విడెడు వరాహంబు దృష్టివీధిం బడఁగా.

376

ఉ. ఆ ముని మానసంబున దమారస మొక్కటఁ బుట్టి యద్భుతా

యామతఁ బొంగి వెల్లు వయి యాగక పాఱి వికంపహనుడై

మై మయి లేక పల్కులనమాట యెఱుంగక యుచ్చరించె ధీ

ధామము వాగ్భనాభిధనుధాకరబీజము మంత్రరాజము.

377

ఓ. ఆ సారస్వత శుభ బీ

జాసాదన మశ్రుతంబు నజ్ఞాతం బా

భూసురునకైన నద్యో

భాసురమై నోట దైవవశమున వెడలె.

378

స. అట్లు వెడలిన బీజమహత్త్వ మింత

యెఱుంగఁ, డాహూని వగ నొందు నెడఁదఁ గరుణ;

దారి గానక కొలంబు తత్తరమున

సం దొంకొనొక పొదమాటు కరిగి డాఁగె.

379

ఉ. అంతఁ బరక్షణంబున నె యుచ్చటికిం బరతెంచె నాశ్రమో

పాఠము దాసికై వెదకువాడు నిపాదవిభుండు విల్లు క

ర్ణాంతము లాఁగి పట్టిన శరంబున నొప్పి కరాళగాత్రుడై

యంతకుమార్తె దాల్చి యెఱుపారెడుకన్నుల సంజ పర్వఁగా.

క. ఒక్కండ కుశాననమున

నక్కడ సత్యవ్రతాఖ్యుఁ డాసీనుండై

యొక్కడఁ గానంబడినన్

మొక్కి నిపాదుండు పలికె మునిపుత్తునితో.

374

క. నాయేట టినినకిటి యది

యేయేడఁ జనెనయ్య! చెప్ప, మెఱుంగుదును నిజం

బే యుడెడి వ్రతి వని, య

య్య! యాకట నాకుటుంబ మటమటలాడున్.

375

క. విధియే యిది నావృత్తిగ

విధియించె, నిజంబె నేను విను పల్కెద, నె

వ్విధముననైన శుభాశుభ

విధానములఁ బోవ్యరక్ష విహితమ కాదే!

376

తే. గీపు సత్యవ్రతుండవు, నిజము పలుకు

శరహతంబు వరాహ మేవాయఁ గాఁతె!

నాకుటుంబ మాకటిమంట నవయుచున్న,

దార్తి నడిగెద, వడిఁ బల్కు మననిదేవ!

377

చ. మఱిమఱి యిట్లు తన్ను బ్రతిమాలఁ గిరాతుఁడు, విప్రుఁ డెత్తబో

జితరచింత చేసె, నెటు చెప్పుదుఁ, జెప్పనిచో వ్రతంబు గూ

నఱుఁ, గలచొప్పు చెప్పిన యుధార్తుఁ డితండు శరవ్యధార్తనూ

కరము వధించు, నిప్పు డెది కర్ణము, పల్కుటో, పల్క కుండు!

క. సత్యము హింసాయుతమేన్

సత్యము కా, దన్వ్రతమైన సంగతదయమై

సత్యంబ, జనహితంబే

సత్యం బటు గాక హత్య సత్యం బగునే!

378

క. ఒకరికి హిత మిం దది యిం

కొకరిన సహితము విరుద్ధయోగముచే, నే

నిక నిపు డే మనువాడకొ

వికలము గాకుండ ధర్మవిధియున్ వ్రతమున్ ?

313

౪. ఆఱుపిచంద్రుఁ డట్టుల సజాత్య విచార మొనర్చుచున్, సుని
ధారణ చేయఁజాల కిది ధర్మ మటంచు నిరుత్తరుండుగాఁ
బాఱుడు, బాణవిధికిటిపాటు కనుంగొని యప్రయత్న ము
చ్చారణచేసె నే శుభవచస్సు కృపాకలితార్ద్రచిత్తుడై.

314

౫. దాన నిజాద్యబీజ సముదాహరణమ్మునఁ జేసి దేవి ప్ర.
ధానికవిద్య ప్రీత యయి తత్తణమే దయచేసె విద్య, స
న్మానిదురాప మేది యది మానసపీఠిఁ బరిస్ఫురించె, ఛం
దోసిధి నాకుజాతునకుఁ దోచినటుల్, కవి యయ్యె వాతఁడొ.

౬. ఎదుర భృతచావుడై యున్న యెఱుకుఁ గాంచి

యొక్క- గీతంబు వాక్రుచ్చె నుత్తరముగ

సత్యకామాఖ్యుఁ డా ద్విజన త్తముండు

పరమధర్మాత్ముఁ డతిదయాపరత నిట్లు.

315

౭. “ఏది చూచునో యది పల్కలేదు సుంత !

యేది పలుకునో యది చూడలేదు నిక్క;

మయ్యయో వ్యాధుఁడా ! స్వకార్యార్థి నగుచు

నేల మఱిమఱి ప్రశ్నింతు విట్లు వృథయు?”

316

౮. అది విని వ్యాధుఁడు సూకర

పదముం గన్గొనెడియాశ వదలె; ముని జగ

ద్విదితుం డయ్యెఁ గవీశ్వర

పదభౌజనుఁ డీతఁ డపరవాల్మీకి యనకొ.

317

౯. వెండియు సారస్వతము న

ఖండవిధిఁ జపము దీర్ఘకాల మొనర్చెన్

బండితకవి యని యతఁ డు

ద్వండభ్యాతిఁ రహించె దశదిక్కు లుల్లో.

320

క. ప్రతిపర్వంబును బ్రాహ్మణు
లితనియశోవిశదగీతు లెసఁగింతురు సం
స్తుతియింతు మాను లాతని
నతి విస్తృతిఁ బాడి యీశుభాఖ్యానకమున్. 32౧

తీ. ము న్నుతధ్యుని నెవ్వరు మూఢుఁ డనుచుఁ
బదరి వదలిరో కరినుల్లె, వారె యిపుడు
గారవం బొప్ప నిలు సేర్చి గౌరవించి;
రట్లు గావున సేవింపు మంబ నధిప! 32౨

శా. దేవీయజ్ఞము శాస్త్రచోదితవిధిం దీపింపు మాశక్తియే
యీవిశ్వంబున కాదికారణ మదే యిచ్చున్ మనోభీష్టముల్,
భావింపన్ స్మరియింప మ్రొక్కు- లిడఁగఁ నర్చింప ధ్యానింపఁగా
సేవింపన్ భజియింప భక్తిమెయి నర్చింపంగఁ గీర్తింపఁగా. 32౩

ఉ. దీనుల నార్తులన్ వికలదేహులఁ గాంచి, శుభావ్యధారుజా
ధీనులఁ గాంచి, క్షుద్రుల నతృపులఁ గాంచి, యశెక్తులన్, దరి
ద్రాణుల నాధిపీడితులఁ ద్రస్తుల మూఢులఁ గాంచి, పుష్టిధీ
హీనులఁ గాంచి కాంచి యజితేంద్రియవృత్తులఁ దుష్టచిత్తులన్.

ఉ. సంతతవేదవాదులను సంపదుదాత్తులఁ జూచి, శౌర్యదు
ర్గాంతులఁ బుత్రపౌత్రపరరాజితసౌఖ్యులఁ జూచి, దీర్ఘవి
శ్రాంతయశస్కులన్ గని, సులక్షణులక్షితులన్ నశీకృతా
శాంతుల రాజ్యశోభనవనంతుల శాంతులఁ జూచి దాంతులన్.

క. ఎఱలు మును శ్రీఁ గొలువని
వారలు, మఱి కొలిచియున్న వా రసే వీరల్
వేటుగ వ్యతిరేకాన్వయ
పూరణ ననుమానరచన బుధుఁ డెఱిగికొనున్. 32౪

శీ. పుణ్యములగోషి లోమశమునిముఖమున
విన్న దేవీమహత్త్వపవిత్రచరిత

చెప్పితి నృపేంద్ర! యిది సల్పి చిత్తవీధి
నీవు నర్చింపు శ్రీదేవి నియతి సతము.

322

దే వీ య జ్ఞ వి థా న ము

ఎ. జనమేజయుం డి ట్లనియె.

32౪

శా. స్వామీ! పల్కుము నానియజ్ఞవిధి నిర్వర్తింతు సచ్చిద్భావో
సేమంత్రంబా, సమర్థ యేవిధమొ, యేయేదవ్యసంజాతముల్
హోమార్థంబు సమీకరింపనలె? విప్రేఘంబు సంఖ్యాక్రమం
బేమార్గం బగు? నెట్టిదక్షిణల నర్పింపదగుం దెల్పవే!

32౫

స. వ్యాసుం డి ట్లనియె.

3౨౦

౧. దేవీయజ్ఞవిధాన మి

దే వర్ణింతు విను మందు నెఱుంగంబోలుకొ,
ద్రోవిధ్యము సత్త్వరజో
భావంబులఁ దమముచేతఁ బ్రప్రథమమునకొ.

3౨౧

౨. మునులకు సాత్త్వికయజ్ఞము,

జనపతికులములకు రాజసంబుకొ, రక్షో
గణమునకుఁ దామసంబును
గుణరహితము జ్ఞానమచు మగు విముక్తులకుకొ.

3౨౨

౩. పుణ్యకాలంబునఁ బవిత్రసూమి న్యాయ

మార్గచిహ్న విత్తమున వేదమంత్రవిధుల
శ్రోత్రయబ్రాహ్మణులు చిత్తశుద్ధి కలిగి
శ్రద్ధమొఁ జేయుచూగంబు సాత్త్వికంబు.

3౨3

౪. వలయు మంత్రక్రియా ద్రవ్యములను శుద్ధి

మూఁట; నటుగాని కల్గడు పూర్ణార్థలము;
సుకృతమేసి నన్యాయవిత్తకృతమైన
రాదు యశ మిందుఁ, బరమందు రాదు సుఖము.

3౨౪

ను. అమరు బాండవరాజసూయ మిలఁ బ్రత్యక్షప్రమాణం బను
తమయజ్ఞం బది, భూరిదక్షిణ సమాప్తంబయ్యె, సాక్షాత్త్రివి
క్రముఁ డా కృష్ణుఁడు దానినేత, క్రతుకర్మపాభువుల్ మానిన
త్తము లాసాదితసర్వవిద్యులు భరద్వాజాదులే ఋత్విజుల్. 3౮౫

శా. కానీ యజ్ఞసమాప్తయైన నెలయుం గాకుండనే వారికిం
బోనేసోయెను రాజ్యలక్ష్మి, సభ నీపుం బొందె దత్సాధ్యు; బల్
కానం జేడ్చడ నయ్యె; మాత్యుకడ డాంగ్ వచ్చె; బొందెను
త్రినారీమణి యందుఁ గీచకు గచ్చే: క్రిష్ణుల్ వడెన్ పండియున్.

క. ఎం దేగె ద్విజాశీశ్యుభ,
కాం దేగెను యజ్ఞసుకృత, మెందేగెను గో
విందునియెడ భక్తియు, సభ
యందున జడ పట్టి యీడ్చునపు డాసాధ్యున్. ౩౮౬

౩. వలయుఁ దలఁప ధర్మవైగుణ్య మిందులోఁ
గర్తధర్మసుతుఁడె గాక, నేత
హరియె యానుగాక, యయినను భవితవ్య
మట్లు లయ్యె నంచు ననఁగఁ దగదు. ౩౮౭

క. భవితవ్య మయిన దంచున్
బ్రనచింపఁ బ్రమాణపాళి వ్యర్థం బగు పే
దవిధుల్ సాధనములు ధ
ర్మవచనము లుపాయములును మాయును వితేష్టున్. ౩౮౮

శ్లో. దైవము నుపాయమును రెండుఁ దలఁప నగును
కర్మ విపరీతఫలసిద్ధికలది యయినఁ,
గర్మలో లోప మెద్దియో కల దటంచు
బ్రాహ్మ లగువార లూహింపవలయు మొదల. ౩౮౯

శ్లో. కర్మయున్ బహువిధ ముండు కర్మవిదులు;
కలుగు భేదంబు క్రియఁ, జేయుకర్తయందు,

నుండు భేదంబు మంత్రప్రయోగమందు,
ద్రవ్యమున సాధనముల భేదంబు కద్దు.

3౯౦

౧. ఎఱుంగవె మున్ను జిఘ్కా వరింపగ బ్రహ్మగ విశ్వరూపు, వాఁ
డరుదుగ మాతృపక్షకుశలాస్థము తత్త్వియఁ జేయుచున్ సురా
సురులకు స్వస్తి యన్న, దనుసూతులవృద్ధిని గాంచి, క్రుద్ధుడై
హరి నఱుకండె వజ్రమున నాతనిఁ; గర్భకలోప మీయెడన్.

౨. అటు గాక సేయ రోషో

దృట్టున్ ద్రుచదుండు మఖము భారద్వాజున్
బటిమ వధించునుతుం గన
ఘటియింపదె వేది నొక్కకన్యామణియున్!

3౯౧

౩. మున్ను దశరథుండు పుత్రేష్టి నొకపుత్రు
నొదవఁ జేయ నల్వు రుదితు లైరి;
విహితరీతిఁ జేయు విధి సిద్ధతర మౌను
విపరీణామకరు లవిధిక్రతములు.

3౯౨

౪. ధర్మపుత్రుండు ఋతవాది, ద్రౌపది సతి,
భ్రాతలు శుభాంగు లైన దుర్ద్రవ్యయోగ
దోషమునఁ జేసి చేడ్పాటు తొడరె, వారి
రాజసూయంబు విపరీతభాజనముగ.

3౯౩

౫. కానగ వత్స! సాత్త్వికమఖం బది దుర్లభ మెందు, ఎన్నివై
భానసమానిస త్తములె కా కొరు సేయ సశక్తులయ్య, యె
వ్వానికి న్యాయసంచితము వన్యము ఋష్యము సంస్కృతంబునొ
బోన మొ, నాడె సేయు విధిపూర్వకరీతి వియూషక్షభిరిన్.

3౯౪

౬. రాజసములు సయాపముల్ ద్రవ్యబహుళ
సంస్కృతమ్ములు నభిమానసంయుతములు
క్షత్రవైశ్యుల కగుఁ; దామసంబు లింక
పౌండకములు క్రోధసంపన్నునాదుల కగు.

3౯౫

ఉ. మానసయజ్ఞ మెన్న నసమానము దానిని మోక్షకాంక్షులౌ
పశానులె సర్వసాధనసమగ్రముగా నవరింప నేర్తు, రే
దేనియుఁ దక్కుయజ్ఞముల నించుక న్యూనత యావహించు ద్ర
వ్యాననౌ శ్రద్ధలోనౌ క్రియయందునౌ ఋత్విజసంపదాప్తి నో! 3౧౦

క. ముందు మనశ్శోధన చే
యం దగు; వీతేంద్రియార్థ మగు నెడ నది యె
న్నం దర మగు శుచి యని; దా
నం దేహముఁ బూత, మట్టి నరుఁ డధిక్రతుఁడౌ.

3౧౧

సీ. నాఁ డంతఁ గల్పించు బహుయోజనాయామ
మండపరాజంబు మనసునంద,
స్తంభముల్ యజ్ఞియ తరుదారు కృతములై
మెఱుఁగార విస్తారమేఖల లయి,
యందు వేది నమర్చి యగ్నులు మనసుచే
సుషుగా నచటఁ బ్రతిష్ఠ సేసి,
ఋత్విగ్వరణ మంత సిచ్చలోఁ గావించి
భావించి వేదవిద్రాహ్యులును,

బ్రహ్మ నధ్వర్యు హోతను గ్రమమునఁ బ్ర
దాత నుద్ధాతఁ బ్రతిహర్తఁ దక్కు-గల్గు
ఋత్విజుల సభ్యులఁ శాస్త్రరీతిఁ బిల్చి
వారిఁ బూజింపవలె మనె బరమ భక్తి.

౪౧౨

సీ. ప్రాణపంచక మందుఁ బాచాగ్నులై యెప్పు,
వానిఁ బ్రతిష్ఠింపవలయు వేనిఁ,
బ్రాణాగ్నియే గార్హపత్యాగ్ని యగు, నం ద
పాన మాహవసీయవహ్ని యగును,
వ్యానంబు దక్షిణవహ్నియౌ, నవసధ్య
కాగ్ని యకాచు సమాన మమరు నందు,

సభ్యు లెల్ల రుదాన సంజ్ఞక వహ్నిగా

వెలయ నుత్కటదీప్తి వెలుంగు నవియు,

భావ్యమంతట మనసుచే బరమశుభము

నిర్గుణం బగు ద్రవ్యంబు నిస్తులముగ,

మనసె యగు హోతయును యజమానుఁ డందు,

యజ్ఞపతి నిర్గుణబహ్మ మై వెలుంగు.

చం.

౩. ఆ పరబ్రహ్మరూపిణి, యాదిశక్తి,

నిర్గుణాకార, నిర్వేదనిధివిధాత్రి,

యెల్లకును నేది యాధార, మేది యెల్ల

యెడల వ్యాపించి పూర్ణయై యెసంగు తల్లి.

చం.

౪. దానిని బ్రహ్మవిద్య నెడఁదం బదిలం బొనరించి, యాంతర

భ్యానసమాత్మపూర్వ మగు ద్రవ్యసమస్తము దానిప్రీతికై

ప్రాణకృశానుకీలంఁ దిరంబుగ హోమ మొనర్పఁగావలెక,

మానసవిద్యరంగము సమగ్రవిభాప్రవిభాస్వరంబుగా.

చం.

౫. ఆయెడ వాడు చిత్తము నిరాశ్రయము బచరించి, రాజ! ప్రా

ణాయమనంబు సేసి, వెలయంగఁ దదగ్నులఁ గుండలీముఖ

స్థాయిత్వవీధివెంట వరుసం బ్రవిభాస మొనర్చి, కూడఁగాఁ

జీయును వ్రేల్చి బ్రహ్మపదసిద్ధ మపేక్ష్యరి శాశ్వతం బరక.

చం.

౬. తాను స్వయం బీశ్వరి యను

స్వానుభవం బతని కప్రదు సాక్షాత్కృతమా

శానై యాపరమేశ్వరి

కానంగా నగును వానికన్నుల కరుదై.

చం.

౭. అతఁ డవ్వేళ నిరాకులం బయిన చిత్తాబ్జంబునందు సమ

ధితతుండై నిజయోగనిష్ఠమొయి స్ఫూర్తిం గాంచు భ్యానంబునక

వితతుండై తను నెల్లభూతములలో వీక్షించుచుక, సర్విభూ

తతలిం దాఁ దనయందుఁ గాంచు; నిటులందం జాలు భూతాత్మభూత.

సభ్యు లెల్ల రుదాన సంజ్ఞక వహ్నిగా

వెలయ నుత్కటదీప్తి వెలుగు నవియు,

భావ్యమంతట మనసుచే బరమశుభము

నిర్గుణం బగు ద్రవ్యంబు నిస్తులముగ,

మనసె యగు హోతయును యజమానుఁ డందు,

యజ్ఞపతి నిర్గుణబహ్మ మై వెలుంగు.

రం

౩. ఆ పరబ్రహ్మరూపిణి, యాదిశక్తి,

నిర్గుణాకార, నిర్వేదనిధివిధాత్రి,

యెల్లకును నేది యాధార, మేది యెల్ల

యెడల వ్యాపించి పూర్ణయై యెసఁగు తల్లి.

రం

౪. దానిని బ్రహ్మవిద్య నెడఁదం బదిలం బొనరించి, యాంతర

ధ్యానసమాత్మపూర్వ మగు ద్రవ్యసమస్తము దానిప్రీతికై

ప్రాణకృతానుకీలక దిరంబుగ హోమ మొనర్పఁగావలెక,

మానసదివ్యరంగము సమగ్రవిభావవిభాస్వరంబుగా.

రం

౫. ఆయెడ వాడు చిత్తము నిరాశ్రయము బచరించి, రాజ! ప్రా

ణాయమనంబు సేసి, వెలయంగఁ దదగ్నులఁ గుండలీముఖ

స్థాయితవిధివెంట వరుసం బ్రవిలాప మొనర్చి, కూడఁగాఁ

జేయును వ్రేల్చి బ్రహ్మపదసిద్ధ మహేశ్వరి శాశ్వతం బరణ. రం

౬. తాను స్వయం బీశ్వరి యను

స్వానుభవం బతని కపుడు సాక్షాత్కృతమా

తానై యాపరమేశ్వరి

కొనఁగా నగును వానికన్నుల కరుడై.

రం

౭. అతఁ డవ్వేళ నిరాకులం బయిన చిత్తాబ్జంబునందు సమం

ధితతుండై నిజయోగనిష్ఠమెయి స్ఫూర్తిం గాంచు ధ్యానంబునక

వితతుండై తను నెల్లభూతములలో వీక్షించుచుక, సర్వభూ

తతతిం దాఁ దనయందుఁ గాంచు; నిటులందం జాలు భూతాత్మతత్వం.

దేవీయజ్ఞ మొనర్పఁ బూను మిఁక విస్తీర్ణ క్రియావైఖరికొ
శ్రీవిష్ణుం డెది చేసె మున్ను విధియై సృష్ట్యాది, రాజోత్తమా !

వి. కలరు ద్విజోత్తముల్ శుభమఖిక్రియ దక్షులు వేదవిత్తముల్
కలితదర్హ బీజజపకర్మవిశారదు, లట్టివారలకొ
లలువఁగ సంపి కర్త నయి వేగమ తీర్పు మఖంబు, దానిని
ములఫల మిచ్చి నీజనకు దుగ్గతినుండి సముద్ధరింపుచూ !

రచి

విప్రప్రవాస ప్రవృత్త పాపము వేగఁ
గడు దుర్ఘటము నరకప్రదంబు,
శాపజం బగు దోషసంప్రప్తియును దానిఁ
గూడె నీతండ్రికిఁ దోడుపడుచు,
చందుపై సర్పదంశయాత దుర్కర
ణావా స్తియును నయ్యె నతని కింక,
దియునుంగాక వాఁ డంతరాళపుఁజావు
చచ్చెను నింద్యం బశస్తతరము,

కాదు కుశసంస్తరంబులు కలుగుభూమి,
గాదు సంగరక్షోణిని, గగనమందు
సౌధతలిఁ దండ్రి కంతంబు జాత మయ్యె,
లేదు దానంబు, స్నానంబు లేదు గంగ !

రచి

వి యన్నియు నొక్కొక్కటి
సవణంబులు నరకగహ్వరంబునఁ ద్రోయకొ,
ధ్రువము, కపూణము లన్నియుఁ
విసెన్ నీతండ్రిమరణకాలమున నృపా !

రచి

కాలము తఱియుట యెఱిగిన
నేళక దాఁ బ్రాణి యెందు వెలసినఁ బొందం
గా లేకయు సాధనములు
సూలుచు వివశార్తి దుఃఖిదోషం డగుచుకొ.

రచి

క. “ఈదేహము కేవలభూ

తోదిత, మది యెటులు సన్న నులు కేల? పడం

గాఁ దలచినఁ బడుఁగావుత,

వా దేటికి నవ్యయుండ బ్రహ్మను నాకున్ !

రంగు

శీ. “నేను ముక్తుండ, సంసారిఁ గాను, సర్వ

ధా సనాతనుఁడ, శరీరధారణంబు

కర్మచేఁ బ్రాప్త మయ్యె; భుక్తంబు లయ్యె

నవియును సుఖదుఃఖఫలానుభవమువలన.

రంగు

క. “ఘోరము భయదము నగునం

సారం బను సంకటమ్ము సమసెడు, నిట్లుపైఁ

గారింపలేదు న;” న్నను

భూరిధృతిం దనువు విడిచి పోయిన నేనిన్.

రంగు

శీ. అట్టిమృతి స్నానదానశూన్యంబె యయిన

ముక్తుఁ డగు వాఁడు జన్మసంసక్తి నలన;

నాపరాకాష్ఠ యోగులకై న సరిది;

యయ్యె! మీతండ్రి చన్నది యట్లు గాదు.

రంగు

క. విన్నంతనె ద్విజశాపం

బన్నా! తనదేహమందు నత్యంత మమ

హోన్వన్నతి నభిమానంబుం

బన్నె, నిర్వేద మింత పడయఁడు మదిలో.

రంగు

క. నాతను వృజ్జ్వలంబిది యనామయమై వెలుఁగొందు, రాజ్యముఁ

యాతనమస్తకంఠకమునై విలసిల్లెడి, నింతలోనె శో

భాతత మీ శరీరము నిపాతమహర్తికి నిచ్చగింతునే?

హా! తలపోయఁ దక్షకవిమాగ్నిచికిత్స యసాధ్య మానోఁ! !

రంగు

క. జాంగలీకులఁ బిలిచి, పనిచి

నుంగళ మణి యంత్ర తంత్ర మంత్రజ్ఞుల న

ర్వాంగము పరిరక్షింపం,
బ్రాంగణభువి నిల్పుడి మహాసైన్యంబుఁ.

ర-౨౪

క. ఇట్లుల నాజ్ఞాపించుచు
నెట్టన నురుసాధ మొండు నిర్మించి, తదీ
యాట్టాలిగోపరిసితి
నెట్టులనే నాత్మరక్ష నెంచెం జేయఁ.

ర-౨౫

క. ఆ సరవాధుం డెట్టుల
న్నానము దానమ్ము దేవిస్మరణము దైవ
ధ్యానంబు భూమిశయనము
గానీ లేకుండ మోహకంధిపతితుడై.

ర-౨౬

చ. కలియోగంబున మాని
చ్చలనం బొనరించి యతడు సర్పవిషజ్ఞా
లల మ్రగ్గె సాధతలి; ద
త్ఫలితముగ నవశ్యసరకవాసం బబ్బెఁ.

ర-౨౭

చ. ఓయి జనమేజయా! తండ్రి నుద్ధరింపఁ
బూనుకొనవోయి; పాపకపూయ సరక
వార్ధిలోనుండి శ్రీదేవిపాదపద్మ
సేవ యచు తెప్ప గూర్చి ప్రసిద్ధఘోషితి.

ర-౨౮

చ. అమితజేజస్వి వ్యాసమహర్షి పల్కు-
లాలకించుచు జనమేజయాఘోషండు
బాష్పముల్ జడి వార నవారితముగఁ
గనుల, నిటు పల్కె గద్గదకంఠు డగుచు.

ర-౨౯

క. ఛీ! నా యీ బ్రదు కేటికి,
చూనాయన సరకకూపమగ్నుం డైనఁ!
సే నేమి చేయ నాతడు
పూనుఁ మఱి స్వర్గసుఖము, పోల్చి తెలుపవే.

ర-౩౦

ఉ. వెండియుఁ బల్కినావు ప్రభవిషుఁడు సర్వలోకనా
ధుం డొనరించె యజ్ఞ మని, హో డు యాతని కేద్విజేంద్రు లం
దుండిరి? వేదతత్త్వవిదు లొప్పిరి ఋశ్విజు లాచు. నెవ్వ? రీ
వొం డన కెల్ల దెల్పు మది నూఁదఁగఁ దద్విధ మెల్ల సాంగ్ము.

తే. హరి యొసర్చిన యంబికాయజ్ఞ విధము
నీవు వివరింప విని సమాహితఁడ నగుచు
నేను గావించు విధివిధానాన దాని,
ననుచు జనమేజయుఁడు వేడ వ్యాసుఁ డనియె.

గ ౩

క. నరవర ! వివరించెద విను,
పురుషోత్తమకృత మహర్ష. పుణ్యాధ్వర వి
స్తరకథ శ్రద్ధాభుఁడవై;
పరమాద్భుత మది తలంప భగవత్పరముక్.

గ ౪

క. దేవి యనుజ్ఞం గొని యా
మూవురు మూర్తులును శక్తిపూర్వులుగాఁ బు
భావం బూని విమానము
పై వార్ధిక్ మరల దరియ వచ్చిరి ప్రీతిక్.

గ ౫

క. ఘోరం బగు వారాన్నిధి
వారిజనాభుండు భవుఁడు వారిజభవుఁడు
జేరి సృజించిరి ధర నే
ర్పేటగఁ దమస్థానములును విడిదలకొల్గె.

గ ౬

తే. అందు కాధారశక్తి సనంత మచల
మైనయది పరదేవి స్వయమ్ముగా వి
మోక్షణ మొనర్చె; ధర దానఁ బుట్టి పలసె
లెస్సగ మధుకైటభులమేదస్సుహోడ.

గ ౭

తే. అ ట్లగుట భూమి మేదిని యనఁ బరంగె,
ధారణమ్మున మఱి దాని ధర యటండ్రు,

విప్రుల విస్తారయోగతః బృథివి యండ్రు,

మహి యనంగ మహీయస్త్యమహిమః బరగె.

౪౩౨

౪. మఱియు నవ్వసుంధర, యపారంబు నగాధంబు నగు నకూపారనీరం
బున బ్రుంగిపోక నిలువ, సహస్రఘమం డగు నాదిశేషునిచే దలం
దాల్చు బడియె.

౪౩౩

౫. ధరణిఁ ధరియించుటకై
గిరివిస్తర మొనరె, లోహకీలము కట్టె
ధరియించురీతిని; మహీ
ధరసంజ్ఞ యెనుంగె శైలతత్వికా దానక.

౪౩౪

౬. అందుకొ మేరువు కన్నుల
విందై బహుయోజనాతి విస్తరమై వె
ల్లొందుకొ, స్వర్ణమయము, మి
న్నందెడి, మహేశ్వంగ శశ్వ దభిరామంబై.

౪౩౫

౭. విశ్వస్రష్ట యగు బ్రహ్మకు, మరీచి, నారదుడు, అత్రి, పులస్త్యుడు.
పులహుడు, క్రతువు, దక్షుడు, వసిష్ఠుడు, ననఁ బ్రథితు లగు
పుత్రు లుదయించిరి.

౪౩౬

౮. అందులో మరీచికిని గశ్యపుడు పుట్టె;
నతఁడు పదుమూపురకొ దక్షసుతలఁ గొనిన,
వారు బహుధా సురాసురావళిని గాంచి;
రెల్లు వితతమై కాశ్యపస్సప్తి నెలసె.

౪౩౭

౯. సర్ప పశు పక్షి మానుష జాతిజాత
విస్తరం బయి యాస్మప్తే వితత మయ్యె;
దాని సామాన్యమానవుల్ మానసముల
భావసముసేయు టొకయింత వశము గాదు.

౪౩౮

౧౦. అవపటితనువున బ్రహ్మకుఁ
గలిగెకొ స్వాయంభువుండు ఘనుడు మనువు, దా

పలదేహార్థంబందున్

సలలిత శతరూప యనంగ సాధ్వీ జనించెన్.

రచన

తే. దానికిఁ బ్రయత్నతుండు నుత్తానపాదుఁ
డనంగ నిర్వరు సుతులుఁ, గన్యకలు మువ్వు
రద్భుతాకార లుదయించి; రట్లు సృష్టి
బ్రహ్మదేవుడు సాగించి ప్రమద మలర.

రచన

సీ. మేరుశృంగముపైనిఁ జారుప్రకారమ్ము
గాఁ గూర్చె బ్రహ్మలోకంబుఁ దనకు,
సర్వలోకోపరిష్ఠంబు వైకుంఠంబు
శ్రీనాథు లీలాస్థాన మయ్యె,
భూతసంఘాత సంస్థిత కైలాసంబు
సాంబసదాశివస్థాన మయ్యె,
బహురత్న రాజిత స్వర్గంబు మేరువు
పై సురాధిపతి కావాస మయ్యెఁ,

బాలకడలిఁ ద్రచ్చిననాఁడు పడసె సతఁడు
పారిజాత మైరావత భద్రగజము,
కామధేను వుచ్చైశ్శివోనామ హయము,
నచ్చరలను, ధన్వంతరి, సమృతకరుని.

రచన

క. ఈవిధముగఁ ద్రివిధంబై
దేవతలు మనుష్యు లనంగఁ దిర్యక్కులుగా
భావిత మగు సృష్టికథా
శ్రీవిభవము వెలసె వివిధరీతుల నరుదై.

రచన

సీ. జీవజాతంబు కర్మతో జేరి యెసఁగు
నండజ స్వేదజో ద్విజ మనంగ మతి జ
రాయుజంబు లనంగ నాల్గుచాయ లగుచు,
నిట్లు సర్గంబు మహిమ రహించుచుండె.

రచన

విష్ణుకృత దేవీయజ్ఞము

ఉ. భాసిలుచుండ సర్గము ప్రసరితమై యిటులఁ విభుండు శ్రీ
వాసుఁ డభోక్షజుండు భగవంతుఁడు క్రీడ లొనర్చుచున్ నిజా
వాసమునన్ రమారమణి పజ్జ వెలుంగుచు నుండ, నొక్క శ్రీ
వాసరవేశ నెమ్మదిని బాట, స్మరించెను ద్వీపరత్నమున్.

చ. అల్లన జ్ఞప్తి వచ్చెను సుధార్థవర్షోలికలందుఁ దేలు ర
శ్లోల్లసితాంతరీపమున నుజ్జ్వలరూపముతోడ వెల్లు నా
తల్లియుఁ, ద్వారూపమును దాను ధరించినచొప్పు, దానిచే
దొల్లి సమాత్మమైన శుభదూర్వహ తంత్రము శాక్తమంత్రమున్.

౪. అంబాయజ్ఞము సేయువేడ్క మదిలో నావిర్భవింపంగ ల
క్ష్మ్యంబాకాంతఁడు లేచి నైశమ, సమాహ్వానం బొనర్చెన్ మసే.
శుం బద్మానను శక్రం బావకు ధనేశున్ దక్షిణేశున్ జతీ
శుం బూతాత్మ వసిష్ఠఁ గళ్యపుని దక్షున్ వామదేవున్ గురున్.

౫. యజ్ఞసంభారంబు లతివిస్తరంబుగఁ
గల్పించె బహుసాత్త్వికములు, విపుల
విభవాభిరామమై వెలయుంగ శిల్పుల
వితతమండపముఁ గావింపఁ బంచె,
సప్తవింశతి విప్రసత్తములను భక్తి
వరియించె నార్విజ్యభార మానఁ,
జిత్రరీతిని మహాచితిఁ గూర్చి వేడులు
వేయించె రమ్యసువిస్తరముగ,

నర్విసురులు దేవబీజయుక్త మంత్ర
రాజ జపసరాయణు లైరి, శ్రద్ధతోడ
విహితరీతిఁ గల్పించి హవిస్సు, దాని
వితతముగ హోమ మొనరించి రతులనిష్ఠ.

౬. హోమము తీరిన నిముసం

బే మాధవుఁ గూర్చి పుట్టి యెంతయు మధుర

శ్రీ మహితాక్షర సుస్వర

ధామం బశరీరవాణి తా ని ట్లనియెన్.

రచి

మ. అమరానీకమునన్ సమర్థుడవు మానార్హుండవుం గమ్ము, శ్రీ
రమణా! బ్రహ్మయు వాసవాదిక సురవ్రాతంబు ని స్సర్పలన్
సముపాసింపగ మానవావళికిఁ బూజాపాత్రమై సర్వకా
లములం దెందు వరప్రదుండ వయి పారమ్యంబుతో నొప్పుమా !

మ. హరి! నీవే సకలాధ్వరక్రియల ముఖ్యప్రఖ్యతం దాల్చి, శ్రీ
పరమేశుం డని యజ్ఞమూర్తి యని సేవల్ సేయఁగా యాజ్ఞకుల్,
ధరణీభారకు లైన దానవుల విధ్వంసంబు గావించి నిన్
శరణంచున్ సురసంఘముల్ కొలువ రక్షం జేయు మీశుండన్.

క. ఏయేవేశల ధర్మం

బీయిల, హరి! గ్లాని నొందుఁ నీవు మదంశన్,

ఆయామెడ రూపుం గొని

చేయవలెన్ ధర్మరక్ష సిరమహిమమునన్.

రచి

శా. నానాయోనుల ధర్మరక్షణకుఁ బూసంబోవు నీరూపముల్
ధ్యానార్హంబులు మాననీయములు విఖ్యాతంబులై యొప్పి, హరి
కానీకంబుల నీ కఖండయశ మవ్యాజంబుగాఁ గూర్చు ల
క్షీణాథా! సమాధర్మచారిణిగ వాసింపున్ భవచ్ఛక్తియున్. రచి

శా. సైకుంతా! యది నారసింహి యనఁగా, వారాహియున్ నా, హరి
కాకారంబుల భూషణయుధమహార్హత్వంబుతో నొప్పుచున్
నీ కెవ్వేశలఁ గార్యసాధనమునం దీపించు నాయంశచే
మాకాంతా! యవి నీ కథకరణనీమల్ గావు సమ్మాన్యముల్.

శా. ఆ నాశక్తులు నీవు నీధరతపుణ్యక్షేత్రమం దెల్లెడన్

నానాధంగిఁ బ్రతీకజాలముల నానాపూజలం గొంచు భ

క్తానీకంబు కభీష్టసిద్ధి దయచేయఁ బాలుచున్ సద్యశః

స్థానీయంబులై వెలింగి త్రిజగత్సంభావ్యతం గాంచుడి!

రచి

క. నిన్ను నాశక్తుల భ

క్త్యన్నతి వేదోక్తమంత్రయుక్తిని సేవా

భ్యన్నతి నామజపార్చా

సన్నతులం జేసి నరుడు సౌఖ్యము లొందున్.

౪౬౦

శ్లో. ఈవిధివరంబు లొసంగి యాదేవవాణి

యల్ల విరమింప జిష్ణుడు మార్గవశత

యజ్ఞసంపూర్తి జేసి యథార్హరీతి

పందఱం బంపి తాఁ జేరె నాత్మపురము.

౪౬౧

మ. పరమంబై విశదంబునై శ్రవణపర్వంబై శుభావాసమై

నరదానాక్షరమై వినంబడిన భవ్యశ్రీశ్రుతిన్ బల్కయి

బరివర్ణించుచు మెచ్చుచుం దలంచుచుం బ్రార్థించుచున్ మ్రొక్కుచున్

సరివస్యారతు లైరి శక్తికి సురవాతంబు మానీంద్రులున్.

౪౬౨

ప. అన విని జనమేజయుఁ డి ట్లనియె.

౪౬౩

చ. హరి సేసిన మఖము సువి

స్తరముగఁ బల్కితిని మఱియుఁ దల్లిచరిత్రం

బయదుగ వినిపింపుము నీ

కరుణం బావనుడఁగా మఖం బొసరింతున్.

౪౬౪

మ. వ్యాసుం డి ట్లనియె.

౪౬౫

క. నుడువఁగ వినఁ జవియై వె

ల్లఁగు నితిహాస మ్మొకండు కీర్తించెద, నా

నుడి విను మవధానుడనై

నకుఁ బుణ్యపురాణ మంబికాకథ, రాజు !

౪౬౬

సుదర్శన చరిత్రము

శ్లో. కొసలదేశమందు సవికుంతితశౌర్యధనుండు ధర్మసే

న్యసముదీర్ఘమూర్తి ధ్రువసంధి యనంగ నినాస్వయుండు బా

జేసెను రాజ్యపాలన శుచివతుడై ఘనముల్ కులాశ్రమా
శాసనముల్ ధ్రువమ్ములుగ సర్వసమ్బుద్ధి నెసంగ సంపదల్. ౪౬౭

క. ఆతఁడు రాజ్య మొనర్పఁగ
నీతిం జను లింత తప్ప నేరకు, చోరుల్
కాతరులు ధూర్తజనులుఁ ద
దాతతవిషయమునఁ గాన నరుదు వెదకినన్.

౪౬౮

తే. వాని కుండిరి రూపసంపన్నపత్ను
లిరువు; రండు మనోరమ శ్రేష్ఠపత్ని;
యపరపత్ని లీలావతి యనఁ బరంగు;
నిద్దరును గామభోగదాయినులు పతికి.

౪౬౯

చ. సవతులతోడఁ గూడి ధ్రువసంధి వనంబులఁ గాంతదీర్ఘిక
సవిధములందుఁ జంద్రమణిశాలలలో గిరికందరావళి
వివిధ మనోజ్ఞ కామభవ విశ్రుతలీలల సంచరించె నా
సవపరిలుబ్ధ బంధరముచందము దోవ నిలాస్మవైఖరిన్.

౪౭౦

శ్లో. ధర్మపత్ని మనోరమాతస్య యొక్క
శుభముహూర్తమ్మునం గాంచె సుతుని సర్వ
రాజ్యలక్షణసంపన్న రాజవదను,
వానికి సుదర్శనాభిఖ్య ప్రథిత మయ్యె.

౪౭౧

౪. అంతనొక్కమాస మగుదు లీలావతి
కనియెఁ బుత్రు రవ్యగాత్రు శుద్ధ
పక్షమందు దివ్యబుక్షయోగంబునన్
శత్రుజిత్తు నాఁ బ్రశస్తి వెలుగ.

౪౭౨

క. ఇరువురుసుతులకు జనకుఁడు
కర మానందమున జాతకర్మము చూడ
కరణం బిత్యాదిగ సం
స్కరణము లొనరించె బ్రేమసంపద పొదలన్.

౪౭౩

చ. మొగముల వ్రాలు ముంగురులమూకల మాటికి నంగుళాళి వై
కెగయగఁ ద్రోయుచున్, రిపుల నిట్ల మొసరెచ్చెద రంచుఁ బల్క బం
దుగులు, ప్రియం బొసర్చుచు ననూపముగా ధ్రువసంధికి సమా
సగరిమ నాట లాడుచు మచంబు హరించిరి పుత్రు లిద్దరున్. ౪౭౪

౪౪. అందును శత్రుజిత్తు పలు కాడినముద్దులు మూట కట్టుచున్
జిందు సుధారసం; బటులఁ జేసి విశేష మతండు తండ్రి కా
నందము చేయు. ముత్రులు జరంబుల కెక్కుడు గూర్చు; నట్లు కా
డందజుకు సుదర్శనుఁ డొకంచుక మందుడు మందభాగ్యుడున్.

౪౫. అటు లుండఁ ధ్రువసంధి తన్ను విధి నెంటాడఁగ వేటాడుమై
నటవీధికి నొక్కనాడు చని, పంచాస్యంబులఁ జోపుచున్,
గిటిసంఘంబులఁ గూల్చుచున్, గజములం గ్రేడించుచున్, ఖడ్గకం
కటముల్ సించుచు,, సన్యసత్త్వములకుం గాల్గుడు నా నొప్పుచున్.

౪౬. మృగయాపరుడై క్రీడిం
పఁగ వనమధ్యమునఁ బొదలమాటున డాంగ్
మృగరాజుఁ గాంచి ధనువును
బిగలాఁగి శరంబు విడిచె వెన్నునఁ గ్రువ్వున్. ౪౭౫

౪౭. క్రుచ్చిన గాణపాతమున ఘూర్ణిలి హు మృగి బొబ్బ నెట్టి వై
యచ్చరవీధికి న్నైగసి యా మృగరాజ ముద్దీగ వేగమై,
చిచ్చరపిఠునా బయలఁ జిందులు ద్రొక్కుచుఁ దోక యెత్తుచున్
నచ్చె న రేంద్రుపై కెదురు వాటి నలుల్ ఝళిపించి భీమమై. ౪౭౬

౪౮. నృపసింహుండును దానితాఁకు గని యున్యేషాక్షుడై పాదముల్
విప్రులాంకశ్థలి మోపి నిశ్చలమతిన్ వీకం గృపాణంబు పా
ణిపటుత్వంబున నూని డావలిచెయిం జెన్నొందఁ జర్మంబు ని
శ్చపలుండై యెదు రొడ్డఁ దా సవరపంచాస్యంబు నా నొప్పుచున్.

౪౯. అచ్చటి సేవకజనములు
నుచ్చలితనిజాయధముల నుద్దవిడి హరిన్

విచ్చలవిడి నొప్పించుచుఁ

గ్రుచ్చిరి హాహస్వనంబు రోదసి నిండక.

౪౮౦

క. ఆపంచాస్యంబు సటా

క్షేపంబున వాని నెల్లఁ గెడపుచు గర్జా

టోవతఁ బైపై కెగయుచుఁ

గోపోగ్రత రాజుపైకిఁ గూరత దుమికె.

౪౮౧

క. తనపైఁ బడు దాని నురం

బున నిజఖడ్గమున నృపతి పొడిచెను, ధ్రువసం

ధిని హర్యక్షము నిజశా

తనఖంబులఁ జీల్చి యొడిసి దంష్ట్రలఁ బట్టె.

౪౮౨

క. అత్తెఱఁగు గాంచి సైనికు

లుత్తలపడి కురిసిరి నిశిశోగశరంబుల్

తత్తరమున హరిపై, నవి

రిత్త సనెం, గెడసెఁ బతియు మృగములపతియు.

౪౮౩

క. పేరెలుంగుశోడ విలపించుచును భటుల్

వరుగువాటి నగరి కరిగి యంత

భర్తృ ఘోర మరణ వార్త సివేదించి

రాష్ట్రమంత్రవరుల కందఱకును.

౪౮౪

ప. సచివు లాలించి యది కడు సంచలించి

కానకు వసిష్ఠు రావించి గతవిధునకు

నుత్తరక్రియ లొనరింప నూన్పు, వానిఁ

దీర్చెఁ బరలోకసుఖకారిధి నలండు.

౪౮౫

౬. అంత సమాత్యలుం బ్రకృతు లందఱుఁ గూడి వసిష్ఠమూర్తి

మంతన మాడి తేల్చిరి, సమంబుగఁ బోల్చి, సుదర్శనుండ య

త్యంతసులక్షణుండు, జనకాననయోగ్యుండు, బాలఁ డెన్నఁ దీ

మంతుండు, ధర్మనత్నికె గుమారుండు వీరుండు క్షేష్ఠుఁ డొటచే.

శ్రీ. వృద్ధమంత్రు లిబ్బంగి మంత్రించుచుండు
సంతోనె లీలావతియయ్య యెఱిగి
యుజ్జయినినుండి కూర్చి మహాగ్రసేన
దరిసె దాహిత్రుకొఱకు యుథాజితుండు.

రృ-౭

క. ఆరీతిన చనుడెంచె మ
నోరమజనకుడు సుదర్శనునిపక్షంబై
పోరంగ వీరసేనుడు
చేరిచి కాళింగసీమ సేనాబలముల్.

రృ-౮

స. అనోన్యము వివదించుచు
పైన్యంబులు వీట నిల్పి సరభసమున రా
జన్యులు చేరిరి చూడంగ
మాన్యులఁ గులవృద్ధమంత్రములుం బెలుచుకొ.

రృ-౯

శ్రీ. ఇరువురును మంత్రముఘ్నుల నెనసి, వీడు
వీడ రాజ్యాస్థుఁ డు వేఱువేఱు బలుక,
నడిగెను యుథాజితుండు, వీరలందు నెవఁడు
జ్యేష్ఠుఁ డాతఁడె రాజ్యాస్థుఁ డెందుఁ గాఁడె!

రృ-౧౦

స. అది వినుచు వీరసేనుఁ డి ట్లనియె నపుడు,
నయసుఖో బని యేమి పన్నడెడు? ధర్మ
నిధులు పల్కరె ధర్మపత్నీసుతుండె
రాజ్యభాజనుఁ డని, వృథా రట్టు లేల?

రృ-౧౧

వ. నావుడు నాగ్రహమున యుథాజితుం డి ట్లనియె.

రృ-౧౨

క. చూడుడు నాదాహిత్రుని,
వీడె గుణజ్యేష్ఠుఁ డితఁడె విస్ఫురితాస్త్వం,
ఁడి డగునె యెన్న వీనికి
ఎఁడు? జడుడు రాజ్యభారభాజనుఁ డగునే?

రృ-౧౩

తే. శత్రుజితు నీవిధంబున సంసుతించి,
తెగడంగ సుదర్శనుని, విని తీవ్రనోష
ఘూర్ణమానాక్షుడై తీక్షణ కుటిలవాణి
శత్రుజితు వీరసేనుండు చదయు దిట్టె.

రస

తే. ఆసభాస్థానమందు మర్యాద లెల్ల
పీటిబుచ్చి యాయిర్పురు వృద్ధనృపులు
వాదు లాడ, సచివు లెఱు బల్కలేక
యుండఁ, బల్కె యుధాజితుం డుగ్రత మతి.

రస

శ. పోపాండోయి కుమత్రులార! తెలిసెంబో మీ దురలోచన
వ్యాపారక్రమ మెల్ల, నీజడమతికా బాలుం గనిష్ఠుకా వృథా
భూపాలుం డని నిల్పి మీరె విభుతం బొల్పొంది కోశార్థముల్
మీ పూర్ణేచ్ఛల దోచఁ జూచెదరు లెండి, యింతె యూహించునె!

క. మీయింగితం బెఱుంగని య
మాచకుండె యుధాజితుండు? మాయ లుడుగుండి!
మీయాట లిచట సాగ, వ
మేయము నాబలము తీర్పు మిగిలినపనులక.

రస

శ. కోసలసింహాసనమున
నాసుతసుతు శత్రుజితు నయమున నిడు, డి
బా సాలింపుడు, లేదే
నాసేనయు దీక్షుఖడ్గ మది తీర్పుజుడి!

రస

తే. వీరసేనుండు నానుడుల్ విని మహాగ్ర
కోపుడై మాటు పల్కె, నొక్కొడవు నీవ
వీరమాంబిగా రజ్జు ప్రేలేచేల?
పోరఁ గాంచెదు నాలావు బీర మిపుడ.

రస

ఆ. యుద్ధమున నెగాని యెందుపాయంబునఁ
గుదుర దీ వివాద మెది గతి యని,

ఋషులు ప్రజలు ధర్మవృద్ధులు మంత్రులు
వ్యగ్రచిత్తులై మహర్షిఁ గనిరి.

౫౦౦

౬. అంతటిలోన దేశమున సంతట నీ రణవార్త ప్రాచ సా
మంతులు పెల్లు రేగి నిజమండలపైన్యము లెల్లఁ గూర్చి దు
ర్దాంతత రాజధానికి మదంబున నెత్తిరి విగ్రహాన్ని ని
ట్లీతయు నట్లు లంత యెదు రెక్కఁగఁ ద్రోయుకుకూహలంబునఁ.

౭. కలవా రొడకుఁ జెప్పం

గలవారును జలము బలము గలవారును ధీ

గలవారుం గలయంబడి

కలహింపఁగ నెల్లప్రజయుఁ గళవళపడియెన్.

౫౦౧

౮. చనె ధ్రువసంధి, మామ లిరుచక్కిని జేరిరి యుద్ధకాంక్షఁ, బ
ల్చన చనె దుడసీతి, యఖలం బగు కొశము దోచుకొ నిదే
యను వని శృంగిబేరపురమందు నిషాదులు పొంగి సర్వసా
ధనయుతులై యయోధ్యపయి దాడి యొనర్చి రుద్రగ వైఖరిఁ.

౯. మఱియు మఱి దేశదేశం

తరములఁ గల దస్యజనము తద్రాజ్యమునం

బొరలంబడి చెలరేగిరి

తఱచై, తఱిఁ గని యథేచ్ఛ ధనము హరింపన్.

౫౦౨

౧౦. నగరోపాంశవిశాలదేశమున సేనల్ దీర్చి యాలోపలం

బగ సాధింపఁగ నీరసేనుఁ డిట నీవైపుఁ యుభాజిత్తు వే

ఱుగ నొవై పయి నిల్చి లోభముమెయిన్ రోపాంధులై ఘోరనం
యుగ సంరంభ విసారితాస్త్ర) లయి రొంహిండ్ల విజృంభించుచున్.

౧౧. ఇరువాగుల్ రథసన్ననంబు శ్రుతి, మత్తేభేంద్రఘోరమున్

మురజ ధ్వానము, లశ్వహేషలు లయల్ పూరించుతాళంబులున్,

శరముల్ దువ్వెడి నొర్చిమోతలు లనత్సంగితమై లోడుగా

స రి గా నద్భుతపాణిపాదకలనం జల్పె న్నమిన్నాట్యమున్.

౫౦౩

క. అన్యోన్యాయుధఘట్టన
జన్య మహోల్లాసప్రదీప్త సకలదిశంబై
సైన్యంబులు తలపడఁగా
జన్యము ఘోరావతారచరితం బయ్యెన్. ౫౦౭

క. తములంబై సాగ విమ
ర్దము, బాహుబలయుతుఁడు యుధాజితుఁడు శతాం
గము నెక్కి మేరుగిరిసా
రము విలు గొని ప్రతిభటులశరంబుల నొంచెన్. ౫౦౮

చ. తనభటు లెల్లఁ బాఱఁగ, రథంబుల నుగ్లగ, నశ్వరాజముల్
తునియ, గజావళుల్ బెదరఁ, ద్రోయుయుధాజితుఁ గాంచి వేయెడు
రొక్కనెఁ బలుసింహనాదముఖరుం డయి పెన్నిలు పూని బాణమో
చనఘనలాఘనంబు, రణచండిమఁ జూపుచు వీరసేనుఁడున్. ౫౦౯

క. ఓరి యుధాజిత! మాటలఁ
బోరా దిటఁ జక్క నిలిచి పోరాడక, నా
నారాచంబు లజిహ్వాగ
సారంబులు శత్రురక్త సంతర్పణముల్. ౫౧౦

శే. ఇట్లనుచు వీరసేనుఁ డహీనముష్టి
దృఢముగాఁ గూర్చి కురిసి మహేష్ఠునృప్తి
ప్రావృషేణ్యపయోదంబు పర్వతేంద్ర
శిఖరమునుబోలె నయుధాజితుని ముంచె. ౫౧౧

చ. పలుకులఁ దీర్పరాదు రణసాండితి, చాపధరుండు నైన నా
బలు పోకయింత చూపుతేటి వచ్చుటఁ బండువ యయ్యె నేడు,
శృలమతి వీరసేన! నిలు చక్కటిఁ బాఱక, తెప్పపాటులో
పల జముప్రోలి కేగ నినుఁ బంచెద బాణపుసారె శోధుగా. ౫౧౨

క. అనుచు బిరుసుబిరుదు లాడి, యుధాజిత్తు
వీరసేనుఁడునుపు విఱుగ నేసి,

నటపె వానితనువుపై నరదంబుపై

శరము, లతఁడుఁ గొనియె మఱొకవిల్లు.

౫౧౩

క. తలపడి యివ్విధి నిద్దరు

నిలావతులు పోరఁ జూచి యెల్లబలంబుల్

చెలరేగి పెనఁగె నెదురై

జలనిధు లెనసినఁ గలంగు చందము దోపణ.

౫౧౪

ఉ. వాఁని వాజి, వారణము వారణమున్, రథమున్ రథంబు, బం

టోజను బంబు, దాఁకు నెదు రొడ్డినఁ గాంచి వియచ్చరవ్రజం

బాజవిధంబు మెచ్చె బిళితాశనలుబ్ధములై నభోంగణ

భ్రాజితమై చరించె నెడఁబాయక వాఁచునకంకగృధ్రముల్.

౫౧౫

ఏ. హరిమాతంగభటవ్రజం బొడఘలం దన్యోన్యఘాతంబునం

దటచై కాఱినరక్తసింధు వది ప్రత్యక్షంబుగాఁ దోచె భీ

కరమై, పావులు దండపాణిపురి కేగన్ దారి రోధించు నై

తరణివాహిని భూమికిం దిగినచందం బొప్పఁగా నబ్రమై.

౫౧౬

ఓ. బరసిన నెత్తుచువాగుల

విఱిగిన సైకతములందు విరిసినజడలన్

సరశిరము లుండఁ గ్రీడా

పరులు యమున నిడిన లెంబిఫలములునోలెన్.

౫౧౭

ఁ. నీరుఁ డొకండు ప్రాణములు వీడి రథంబుననుండి భూమికిన్

జాఱినఁ దత్పలాశ గగనంబున గృధ్ర మొకండు చుట్టి సం

చార మొనర్చె, జీవుఁడు నిజస్ఫురదున్నతరమ్యమూర్తిఁ గ

న్నరంగఁ గాంచి మై మఱచి యందు మఱి జొరఁ బూనెనోచునన్.

ఁ. అల్లదె నాశరీర మబలా! కనుమా కమనీయరూపమై

యుల్లము నించుఁ ద్రెల్చియు శరొత్కరజర్జరితాత్మసంధబం

ధోల్లసితం బటంచు నొక యోధుఁడు చూపి విమానయానుగ్రహ

సల్లసనం బొనర్చెఁ దననందిటఁ జేరిన స్వర్ణఘాటితోన్.

౫౧౮

ఉ. ఒక్కఁడు మై దొఱంగి రిపునుగ్రశరాహతి, మింట వేలుపుం
జక్కెరబొమ్మతో మెఱయ సమ్మదలీల విమానయానమం
దెక్కటి వాసపత్ని త్యజియించి శరీరము నగ్నిలోనఁ దా
నక్కడఁ జేరి యాత్మవిభు హస్తమునం గొని లాగె బల్మిమై. ౫౨౦

జే. సద్భటద్వయ మనోన్యశస్త్రనిహతిఁ
బోరుచుం గూలి దివిఁ జేరి వార లొక్క
యస్పరకామినినె పొంది, యందు దాని
కై పెనంగిరి మరల దివ్యాస్త్రవితతి. ౫౨౧

చ. యువకుఁ డొకండు రూపసుగుఁడొన్నతేచేఁ దన కెక్కుఁడైన స్వ
ర్భవతనిఁ జేరి, దానిఁ దన కున్ముఖఁ జేయ నిజానుభావముల్
ప్రవితతముల్ పొనర్చి మరలకొమరలకొ గఱవించి చెప్పుచో,
నవి నిజమై తనం బొరయునట్లు చరించెను యోగయుక్తుఁడై.

౩. బ్రహ్మచారి యొకఁడు స్వర్భామినికొ భక్తి
కలితఁ బడసి దానిఁ గవయఁ డయ్యె
ననిత వేడుకొన్న ప్రతభంగభీతుఁడై
వృథయు గాఁగ దానివేడ్క యెల్ల. ౫౨౩

చ. మొదల విమర్దసంజనితభూరజ మంబర మంటి భాస్కరుం
బొదివి దివంబు రాత్రి యను బుద్ధి పొసంగఁగఁ జేసె సంతలో
నదియె రణప్రయుక్తరుధిరాంబుధివీచుల మున్నఁ బూర్వము
డుదితవిభాభిరాముఁ డయి యొప్పెసలారె వివృద్ధకాంక్షితో. ౫౨౪

చ. సమరము ఘోరభంగి నిటు సాగెడువేళ యథాజితండు దీ
క్షుము దృఢమైన వింటఁ బదిలంబుగఁ బూన్చి శితార్థచంద్రబా
ణ మొకటి లక్ష్మ్యశుద్ధిఁ గఠినంబుగ నేసిన వీరసేనము
స్తము దెగనేసె నద్ది నిజసైన్యము లార్వ జయస్వనంబుతో. ౫౨౫

క. తల తునిసి విభుఁడు వడఁ గుం
డలమణిరుచులు మకుటంబుడంబు చడంగ

నలుదెసలం బలవలనై

బలగంబులు విచ్చి పాతె భయభీతములై.

౫౨౧

శ్రీ. జనకుండు రణభూమి సమసినవార్త ము

నోరమ యాలించి కూరి భీతి,

యేమి సేయను దోష కిట్లు వితర్కించె

నెం దేగఁ గల నిష్పా దెవ్వఁడు గతి ?

పసిపాప నాపట్టి బాలించు తెలు యుధా

జితుఁడు లోభవశత హతు నొనర్పు,

లోభి చేయని దేమి లోకంబులో నుండు ?

దల్లిని దండ్రి భ్రాతలను గురుల

సఖుల బంధులఁ జంప సంశయపడండు,

శంక పొందఁ డభక్ష్యభక్షణ మొనర్ప

నాన యే, దగమ్యాగమనంబె సేయు,

సవ్య రీపురి నన్ను రక్షించువారు !

౫౨౨

క. శరణం బంచు సపత్నీ

నరణంబుల వ్రాలి వేడ సత్ఫల మున్నే !

కరుణించునె లీలావతి

పరికింపక సవతి సహజవైరం బెందు ? !

౫౨౩

స. సవతిత్థిక్కఁ గుక్షిసంస్థుడౌ శిశుపిండ

మేడేడు సేయఁడే యింద్రుఁడు మును,

గర్భనిశార్థమై గరళ మీయ సపత్నీ

సగరుండు పుట్టఁడే సగరుఁ డగుచు,

గైకేయి దశరథుఁ గాంక్షింబదే జ్యేష్ఠుఁ :

బ్రవ్రాజన మొనర్ప రామభద్రు,

మును సుదర్శను రాజుగను గోకులస్మృత్రు

బసగు లిప్పు యుధాబదనుగమనులు,

పురములో నానవతిత్రిండి సొరకమున్న
తలగి చనవలె నేటులేని దనయుఁ గాచి
బాలుఁ గాంచి నఁ జెఱవెట్టు వాఁడు నిజము,
పతి చనియె, దండ్రి హతుఁ డయ్యె, భ్రాత లేడ! ౫౭౧

క. దైవమె నా కీయాపద
గావించె, సముద్యమింపఁ గార్యార్థముగా
దైవం బనుకూలించుం,
గావున యోజితుఁ బుత్రుఁ గాచెడివెరపుక. ౫౭౨

క. బాలామణి యిటు దీర్ఘం
బాలోచించుచుఁ దలంచి యధికనిపుణు స
చ్చీలు విదల్లుని విశ్వా
సాలంబుని మంత్రివర్ష్య నర్హుం డంచుక. ౫౭౩

క. రావించి వాని నేకాం
తావాసంబునకు బాలుహస్తముఁ గొంచుక
వేవిధముల నార్తిం బరి
దేవన మొనరుచుచుఁ దొలఁగుతెరు వర్థించెక. ౫౭౪

౨. ఆతఁ డామెపల్కు లాలించి యోజించి
నుడివె, సత్య, మిందుఁ దడయఁ జనదు,
వారణాసి కరుగవలయు, నా మాతులుం
డుండు, వాఁడు కూర్పు దండరక్ష. ౫౭౫

౩. మనము యుథాజిద్దర్శన
మునకు సముత్క్రితమతులపోలె వెడలి స్వం
దనమునఁ దొలంగి పురి య
ల్లన వనమార్గములఁ జనుట లగ్గుఁ దల్లి! ౫౭౬

౪. ఆవనితాలలామ యటు లాడు విదల్లునొడుల్ గ్రహించి,
లావతిఁ జూడఁ బోయి కడు లాలనఁ బల్కుచు, దండ్రు ౫౭౭

బోవలె నంచు స్వందనము పూన్చి విదల్లునితోడ నిష్టకాం
తావృతుఁగా సుదర్శను నొనర్చి వడిం బురి నిర్లమించెఁ దాన్. ౫౩౫

క. పురి వెలిఁ గాఁపున్న భటా
వరణంబు తలంగి పోవ వశమే కా. కా
తరుణీమణి కంపించుచుఁ
బరపుచు నలుదెసల బెడకు వాతెడి చూపుల్. ౫౩౬

౪. ఆర్తి స్త్రీమూర్తి దాల్చినయట్ల నోవ
నతికృపణనూప శోకసమాకులాత్మ
యై యుథాజితు దర్శించి యనుమతిఁ గొనె
జనకుతనువు యథావిధి సంస్కరింప. ౫౩౭

౫. పితృసంస్కారకలాపం
బతిరయమున నిర్వహించి యాతురయై యా
సతి యదను చూచి నేర్పున
సుతునోడన్ వారణాసిచొప్పునఁ దొలఁగెన్. ౫౩౮

౬. రెండు దినంబులు చనఁ గను
పండువుగాఁ గానవచ్చె భాగీరథి; యం
దుగఁజీ మనోరమ యూర్పుచు
గుండెయడఁద కొంత యార్చుకొనుచుండె నెటో ! ౫౩౯

క. శరమణీమణి బాలక
సైరంధ్రీ సంవిదల్ల సహచర యగుచున్
పేరెలుఁగున నేడ్చుచు భా
గీరథి శరణంబు చొచ్చెఁ గేల్మోడ్చి మొగిన్. ౫౪౦

క. ఎదురన్ జలజల మని చిలు
దొడ చేయుచు జహ్నుతనయ రోచిస్సిత్రయై
కదలఁగ ముదంబు గూర్చుచు
నొదవించెఁ బ్రశాంతి యావనోర్విసుదతికిన్. ౫౪౧

ఉ. ఆసమయంబునందు విననయ్యె నదూరమునంద భూతవి
త్రాసకమా మహాకలకలు బొకఁ డందు, ననేకపాదవి
న్యాసభయంకరంబు బహుళాయుధఘర్షణముం బరస్పరా
క్రోశనఘోరమున్ సమద ఘోణ సమూహ రవానుకారమున్.

౪. కను మూసి తెఱచునాలో

ననె వారలఁ జాట్టుముట్టె నానావిధత
ర్జనము లొనర్చు నిషాదుల
గణ మొక్కటి దోచుకొనెడి కాంక్ష చేలంగన్.

గీ. ౪౦

సి. ఒకఁడు మనోరమయొడలిపై నగ తెల్ల

నూడె, గోసియుఁ ద్రెంపి యొలుచుకొనియు,

నొకఁడు సుదర్శనునుజ్జ్వలాంబరములు

రత్న భూషాదులు లాఁగికొనియె;

నొకఁడు సైరంధ్రి తా నొడిలోన దాచిన

వసువు వజ్రంబులు వదల గుండె;

నొకఁడు విదల్లుకరోల్లాసినిశితాసి

లాఁగి పై బళివించి రేఁగి యార్చె,

నొకఁడు నొగ లెక్కి యుగ్యంబు లూన ముట్టియు,

నొకఁడు రథ మెక్కి రథికుడై యుబ్బు మీఁకె,

నొకఁడు వారల నో రెత్తకుండుఁ డనియె,

బ్రదికిపోయితి రనె నొక్కఁ డదయుఁ డగుచు.

గీ. ౪౧

౫. ఆదస్య లట్లు వారల

పై దాల్చిన యూడ్పు లింత వదలి సమస్తం

బేది దయ దోచి తోచిన

యాదారిం జని కుదగ్రహస్తోదతులై.

గీ. ౪౨

౬. ఒదిగి యొదిగి సుతుఁ గరములఁ

బదిలంబుగఁ బొదివి బూలుచు బొదవంగా

బెద రదరంగ సైరంధ్రం

గదిసి కరం బూత గొంచు గదలి మెలమెలక.

౫౪౬

క. తడబడుచు నామనోరమ

యుడుపం బొక డెక్కి త్రిపథగోత్రారణముం

గడునడి నొనర్చి చని కా

ల్నడఁ బ్రాపించె ద్రికూటనగపుఃఖ్యర్హిణ్.

౫౪౭

క. భైరవతతి వెన్నాడం

బాతెడి కాననకురంగివడువున నెనుకం

డేటి కనంగా వెఱచుచు

భారద్వాజాశ్రమంపుననముం జేరెన్.

౫౪౮

క. ఆపాదమ స్తకంబు భ

యోపహతి వడఁకుచున్ సముత్కటగరిమం,

దాసులఁ గాంచి యెదుర న

మీపభుని గొంత జేతె మెల్లన న్ముఖో.

౫౪౯

శ్లో. అట్లు తను జేరి భయవిహ్వలాంగి యగుచు

నగయు నూరు పుడిగి తన కెఱఁగుటకును

దెలియకున్న దీనాంగన తెఱఁగు గాంచి

పలికె గృహ బూని యిటు భరద్వాజమాని.

౫౫౦

ఉ. ఎవ్వత వీవు చూపవతి? యెవ్వఁడు నీవతి? యేమి కష్టముల్

నివ్వటిలంగ భీకరవని జొరఁబాటుట సంభవించె? నిం

దెవ్విధి జేరఁగాఁ గలిగి? తెంతయు జోద్యము బాలపుత్ర నో

జన్మని! సంశయింపక నిజంబు వచింపు మెఱుంగఁ గోరెడన్.

౫౫౧

క. మొదలరచు నీవు మానుష

సుదతివొ కాదో వచింపు, చూడం జూడన్

మది దోచు రాజ్య మెడలన్

జెదరిన శుద్ధాంతకాంతచిన్నెలు నీవో.

౫౫౨

చ. పరమమునీంద్రుఁ డిట్లు తనుఁ బ్రశ్న మొనర్ప లతాంగి పైవయిం
దెర లయి పొంగువాటి చనుదెంచి కలంచెడి యశ్రువారి ని
ర్గురు లరికట్ట లే కెలుఁగు రాపడ మాటలు రాక వానిది
క్కరసిన సౌవిదల్లుఁ డది యారసి మానికే జెప్పె వాఁ డిటుల్.

సీ. సూర్యవంశ్యుఁడు మహాకూరుం డయోధ్యాధి
పతి ధ్రువసంధి నాఁ బరఁగునృపుడు
పొలిసె సింగముచేతఁ, జెలి యీమె తద్ధర్మ
పత్ని మనోరమ పరమసాధ్వీ,
యారాజు తనయుఁడీ యర్భకుండు సుదర్శ
నాఖ్యుండు, ధర్మాత్ముఁ డామెతండ్రి,
దాహిత్రుకొఱకు యుధాజితుఁడో బోరి
యసువులు దొఱఁగె రహజరమున,

నంత విత్రస్తయై స్వప్నతావనార్థ
మీ విజనకాననంబు ప్రాపించె నిందు
నడరి దస్యులు హరియించి రఙ్గలఘనము,
నీమహాదేవి కిప్పుడు ది క్కెవరు లేరు.

గిగిర

శే. మానినత్తమ! యిది పసికూనతల్లి,
రాచవారింటిసుత, మహారాజపత్ని.
నిన్నె శరణంబు చొచ్చె, నాపన్న నీని
నో మహాభాగ! రక్షింపనో మహాత్మ!

గిగిగి

క. అర్చితాతల కిష్టా
పూర్తాధికపుణ్యఫలము పొండుపడుగదే!
కీర్తింపఁ దరమె విత్ర
స్తాత్తుల రక్షింపఁ బడయునతులోదయముల్!

గిగిగి

ఉ. సానునయంబుగాఁ బలికె నాబుషి, స్వస్థమతికొ వసింపు క
ల్యాణి! మదీయసన్నిధి, నరాతిభయం బాకయింత చేరగా

నీను, సుతుం డితండు వసుధేశుఁ డగున్ వ్రతనిష్ఠ నూనుచున్
వీసిని నోముకొ, మృదుభవింపక తీటునొక్క విపక్షతుల్! ౫౫౭

క. మునిమాటల మది పదిలం

బొనరిచికొని రాజ్ఞి యాశ్రమోటజమందుం

దనసుతు సాకుచు నివసెం

చెను సైరంధ్రీసావిదల్లసేవిత యగుచున్.

౫౫౮

చ. అచట యుథాజతుండు విజయార్భటిమై పురిఁ జొచ్చి శ్రీఘ్రమే
యుచితము వైరివహ్ని శమ మొంద సుదర్శనుఁ జంపు టంచు నెం
చుచుఁ జని రాణివాసమును జొచ్చి మనోరమఁ గాన కిందులో,
నెచటికిఁ బోయె నేమయిన దేమని యందలి నడ్డఁ బల్కున్.

క. సేవకుల మనోరమ గల

తా వెలుంగం గలయఁ బంచి, తనదౌహిత్రున్

రావించి శుభదినంబునఁ

గావించెన్ భద్రవీతికాసంస్థితునిన్.

౫౬౦

క. ఆధ్వర్యశుభమంత్రితో

ద్వీధంబు వసిష్ఠమాని కీర్తింపఁగఁ బా

భోధిజల పూర్ణ కుంభ క

రాధారులు చేసి రప్ప డభిషేచనముల్.

౫౬౧

క. భేరి శంఖు నినాదము

చారుతిరానేక తూత్య సంరావంబున్

బూరటిలన్ దశదిక్కులు

బోరుకలఁగె నుత్సవమునఁ బుర మెల్లెడలన్.

౫౬౨

క. వేదము పఠింప సున్వర

నాదంబుల విప్రజనులు వండులు స్తోత్రో

న్నాద మొనర్చిరి జయజయ

నాదంబుల చేసి రచట నానాజనముల్.

౫౬౩

క. ఆసమయంబునఁ జూడం

గా సాకేతము నవోడకరణిం బొలిచెన్

భాసుర నూతన నాథుని

తో సమ్మద పుష్ట హృష్ట తుందిల జనమై.

గీ.౬౪

మ. ఎవడో యేడనో సాధుపూరుషుఁ డొకండే యేమొ కానోపుఁ గూ

రె వగన్ బుద్ధి సుదర్శనుం దలచి, యేడివాడు సాధ్యమత

ల్ల ననాంతంబులఁ దల్లి నెట్టియుడుమల్ వెంటాడెనో పాపము

చు విచారించెను వానిబోంట్లు లరుదొచున్ మాట లేకుండ్రో!

శే. అట్టియోగ్యులు సమబుద్ధు లడగియుండ

శత్రుజతుని సింహాసనసంస్థఁ జేసి

మంత్రవశ మొనరిచి రాజ్యతంత్ర మెల్ల

మరలెను యుధాజితుండు నిజపురికిఁ బోన.

గీ.౬౬

ఉ. వారనిభీతిఁ బాటి మునిపల్లెలలోఁ దల దాచి డాగియు

న్నారు సుదర్శనాదు లని నాట జనశ్రుతి శ్రోత్రవీధి, ని

చ్చైర మొనర్చు బూని తెగవైచుకుతూహల ముల్లసిల్లగాఁ

జేరె యుధాజితుండు బలుసేనలు గూరిచి చిత్రకుంటమున్.

గీ.౬౭

శే. వానికి సహాయుడై ముందు బలసి నడచె

నతిబలుండు బలుఁ డను నిసాదాధిపుండు

వారివెంట నె వడి శృంగిబేరవిభుండు

నెడలె దుర్దర్శనాముండు వీతదయుండు.

గీ.౬౮

ఉ. వా రటు వచ్చునన్న విని వారక కన్నుల బాష్పపూరముల్

కాట శరీర మెల్ల వడకన్ సుడిగాలికి వల్లిమాడ్కి, మై

జాతెడిస్వేదవారిఁ గొనగోటను మీటుమఁ బుత్రు సందిటం

జేరిచి పైట చాటొనరఁ జేసి మనోరమ యార్తి మూర్తియై.

గీ.౬౯

క. తడఁబడు నడుగుల వడిఁ బ

ర్విడుచు భరద్వాజనుటజ మెదురం జని తాఁ

గడు భక్తి మ్రొక్కి యాతని

యడుగులఁ బడనైచి పుత్రు, ననె మునికి నిటుల్.

౫౭౦

ఉ. ఏమి యొనర్తు? నెక్కడికి నేగుదు? నెవ్వరు దిక్కు నాకు? దు

ర్గామబలంబు శోడుగ యథాజితుఁ డల్లదె వచ్చె, బాలు మీ

డేమెయిల బొట్టఁ బెట్టుకొనఁడే? పొలియింపఁడె నాదుతండ్రి? మా

భూమి హరింపఁడే? బలిమిఁ బూన్పఁడె మన్మని రాజపీఠమై? ౫౭౧

క. విందుము పురాణకథ మన

ముందర పాండవులు ద్రుపదపుత్రయు మునివా

టిం దాము నసించెడు తఱి

సందఱు పాండవులు వేట కరిగి హాకయెడక.

౫౭౨

సీ. ద్రాపదిశో నుండె ధౌమ్యుండు మఱి యందుఁ

గల రత్రి పైలుండు గాలవుండు

నాశ్రేయఁ డైన యా చ్యవనుండు జాబాలి

కణ్వ జత్తుక్రతు శౌతములును

భృగువు సుమంతుండు వీతిహోత్రుండు యజ్ఞ

దత్తుండు యజ్ఞకృత్కృతు యవులును

నాశాసన యవక్రకు లల వత్సల కహోడ

ముఖ్యులు సన్మొనిముఖ్యు లలఘు

లో భరద్వాజ! నీవు నం దుండహాక్కొ!

వేదవేదాంగవిదులు శుభోదయాత్ము

లుజ్జ్వలులు వారియండఁ దా నుండఁ బ్రీతి

యాజ్ఞ సేవయు దాసీసహాయ యగుచు.

౫౭౩

షే. అంతలోఁ బాండవులు మృగయాభినిరతి

వన మొకటి దాఁటి యింకొకవనము చేరు

చుం గడుకొ దప్పు వోయిరి శూరధర్మ

మనుసరించి ధనుర్బాణహస్త లగుచు.

౫౭౪

శా. శ్రీమంతం డగు సింధురా జపుడు దారిం బోవుచు మంజుల
రామోదంబుగ వీనుల మునులవేదాధ్యాపనల్ సోకఁ, ద
ప్రీముగ్ధుం డయి యాశ్రమాంతరము దర్శింపంగఁ గాంక్షించుచు
ధీ మీఱఁ వడిఁ దేరు డిగ్గి వెడలె భృత్యద్వయోపేతుడై.

తే. నిగమవాదం బొనర్చు మానితతిఁ గాంచి,
యంజలి ఘటించి భక్తి, జయద్రథుండు
త న్నెఱింగించుకొని పేరు తడవి మ్రొక్కి-
యనుమతుం డయి యాసీనుఁ డయ్యె నొకట. ౫౭౬

చ. సరపతిరాక చెచ్చెర వనంబునఁ బ్రాకిన మానిపత్ను లె
వ్వొ, యతఁ డెట్టివాఁడో, కని వత్తము గాకని వేడ్క బుద్ధులం
దొరలఁగ, వచ్చుచుండఁ గని, తోఁ జనుదొంచెను యాజనేసుయ్య
వరకుచభారసమ్రాజమనంబున మాటలశ్రీ యనంగనై. ౫౭౭

ఉ. దానిని వాలుగన్నుఁగవదానిని, వేలుపుబొమ్మ కుద్దిచూ
దానిని, దమ్మినెమ్మొగముదానిని, గాంచి జయద్రథుండు, న
స్మానికులేంద్ర! శ్యామ సురమానిత యెవ్వరిపత్ని తెల్పు మీ
చాన, తలంప రాణ్యహిషిచాయఁ గనంబడు నంచు వేడినై. ౫౭౮

శే. ధామ్యుఁ డెఱింగించె నిట్లు, లీతరుణి కృష్ణ,
పాండవులధర్మపత్ని, శుభస్వరూప;
వార లింద వసించుచున్నారు, నేడు
వేట చని రిష్ట వచ్చెడివేళయు సగు. ౫౭౯

ఆ. సైంధవుండు వాని సద్వాక్య మాలించి
కృష్ణఁ జేరి మ్రొక్కి ప్రియము మీఱఁ
గుశల మడిగి వగచె ఘోరాటవి బదునో
కేడు లెల్లు గడువఁ గూడె ననుచు. ౫౮౦

ఉ. ద్రోవది వానిసౌమ్యమృదుఘోరణి రంజిలి పల్కె స్వస్తియూఁ
గావుత నీకు భూవర! సుఖంబుగ నిందుఁ బ్రశ్రమంబు పో

గా వసియింపు మిచ్చ, క్షణకాలములోఁ జనుదెఱుఁగ నాపతుల్,
నీ విటు రాక యాప్యథుమనీషుల కెంతయుఁ బ్రీతి గూర్చెడిన్.

క. ఆలలన యిట్లు పలికెడు.

నాలోన నె వాఁడు లోభహతుఁడై దానిం

జే లాగి బలిమిఁ గొని చనె

నాలింపక మానివరులహాహారవముల్.

గీ॥౨

ఆ. విశ్వసించి బుధుఁడు వెఱుపు వీడం బోల,

దట్టొనర్చి యిడుమ లందు, ధ్రువము;

సత్యసంగరుండు సాధుసమ్మతబుద్ధి

నమ్మి మోసపోడె నాఁ డటు బలి!

గీ॥౩

ఐ. అడి బొంకు తెఱుంగఁ దాతండు ప్రహ్లాదు

మనుమఁ డమితధర్మమహితబుద్ధి,

పూర్ణదక్షిణాకములుగఁ దొంబదితొమ్మి

దధ్వరములు సలిపినట్టి దాత.

గీ॥౪

ఉ. యోగుల కీశ్వరేశ్వరుఁ డనుత్తముఁ డవ్యయసత్యమూర్తి శ్రీ

భాగవతాగ్ర్యపూజ్యభగవంతుఁడు విష్ణుఁడు దేవకార్యదీ

క్షిణగరిమంబునకొ నడుగుగాఁ బ్రభవించి ఛలంబునకొ గొనఁ

చే గురురాజ్యముం, జెఱుపఁడే యతఁ డానినయజ్ఞకార్యముల్.

క. అట్టి మహాభాగుఁడు హరి

యట్టుల కపటమున బలిని హరియించిన, నిం

కెట్టిది చేయఁ డితరుం;

డిట్టు లగుట నమ్మ వలన దెన్నఁడు లోభిన్.

గీ॥౫

నీ. లోభహతుఁడు చేయ లోఁగుభాపము లేదు,

పరలోకభీతిఁ బన్నడఁ డొకింత,

పరవిత్తహరణంబు వాంఛించియే నరుల్

దేవతలం గొల్పఁ దివురుపెల్ల,

గ్రహణవేళల మహామహిమ పొందెడుకోర్కె
 బలుదానములు చేయు బార్థివుడు,
 వస్త్రాదు లమ్మఁగా వశిజుండు గొని లాభ,
 మర్థించి నల్పు దేవార్చనంబు,

నొక్కఁడు భయమువలన నొక్కఁడు భక్తిచే
 నొక్కఁడు చౌర్యవృత్తి నొక్కఁడు బలిమి
 బరధనము హరింపఁ బ్రాణు లెల్లఁ దలంతు
 రెల్లు విశ్వసింప నెనఁగు జనుల?

౫౮౭

క. వృథ యగుఁ దీర్థము, దానము
 వృథ యగు, నధ్యయన మెల్ల వృథ యగు, నెవనికొ
 న్యధపెట్టు లోభమోహము,
 లభముఁ డతనిసుకృతమేని నకృతంబ యగుకొ.

౫౮౮

క. నీయండ నొదిగి మునిదే
 వా! యీయెడ నే వసింతు నాత్మజుతో, ము
 న్నా యవనిజుతోలెనె యె
 ట్లతో యింటికి ననుపఁ జాలవొ యుథాజితునికొ !

౫౮౯

ఆ. అట్లు పల్కు రాణియార్తవా క్కా-లించి
 కరుణ మాని యచట కదలి నేగ
 ఘన తపఃప్రభావఖని భరద్వాజరి
 పల్కె రాజుతోడ వచన మిట్లు.

౫౯౦

క. “రాజా! మును వచ్చినతెరు
 వోజం గొని యేగు, మింద యుండెడు దుఃఖో
 ద్వేజిత యీసతి బాలత
 నూజునితో మాదునండ నూల్కొన శుభముల్.

౫౯౧

వ. అన విని యుథాజి తిట్టనియె.

౫౯౨

ఆ. “మొండితన ము దేల? మునిముఖ్య! కొనిపోదుఁ
గొడుకుతోడ దీని విడువుమయ్య!
విడువవేని రోస మడర మనోరమ
బలిమిఁ గొంచుఁ బోవవలసి వచ్చు.”

౫౯-3

క. గంభీరసాగరాంతర

కుంభితబడబాగ్ని పారలుకొనియున్ శాంత
స్తంభితరేఖం దేజ
స్సంభృతుఁ డయి మాని పల్కె ధ్వాకాంతునితో.

౫౯-౪

క. మున్ను వసిష్ఠునిమొదవుం

గొన్న కుశికతనయుఁబోలెఁ గొని చను మీవున్,
న న్నాశ్రయించి మనియెడి
యిన్నాతిన్ బలిమిఁ గొనఁగనే బల మున్నన్.

౫౯-౫

తే. పూనివాక్యంబు లాలించి మానవపతి

వృద్ధమంత్రిని గర్తవ్య మిట్లు లడిగె
బలిమిమై దీని సుతునితోఁ జలము మీఁ
గొంట నా మత మేమి వాక్రుతు వీవు?

౫౯-౬

క. కొంచెంబయైన శత్రువు

నంచితశుభ మిచ్చగించు నాతఁ డుపేక్షం
గించిత్తు చేయుఁ జన దిఁక
మించినయెడ రాజయక్ష్మమితి మిత్తి యగున్.

౫౯-౭

క. లే దిందు సేన, యోధుఁడు

గా దన నను లేఁ డొకండుఁ, గావున బలిమిన్
నాదౌహిత్రస్ఫుర్థి
ధేదించి యకంటకముగఁ జేయుదుఁ బ్రభుత్వన్.

౫౯-౮

వ. ప్రధానుం డి ట్లనియె.

౫౯-౯

క. ఓహో! నలదటు, ప్రభు! ముని

యూహం దలపోయు, మేల యుపమానముగా

నాహోమధేనువుం గొను

సాహసకౌశికునిగాథ స్మరియించెనొకో!

౬౦౦

క. పూర్వము విశ్వామిత్రుం

డ్వర్వి జరించుచు యథేచ్ఛ నొకనాఁ డర్థిక్

గుర్వాశ్రమమున కేగెను

సర్వపరీవారయుతుఁడు సబలుం డగుచున్.

౬౦౧

క. సృష్టఁ డేతేర వసిష్ఠుం

డుపవిష్ఠుం జేసి విష్ణురోపరి తగున

ట్లుసచారసిమల్రణముల

నపరీవారం బతిథిగ క్షణియించె నొగిన్.

౬౦౨

క. గాథేయుభోజనాదులు

సాధింపఁగ సామిధేని సన్ముని మది నా

రాధించిన నదియు సమా

రాధన మొనరించె మెచ్చు రా నెల్లరకున్.

౬౦౩

క. నందినిమాహాత్మ్యంబును

నందంబు ప్రతాపగరిమ యంభారవ మా

నందంబు గూర్ప గురుపద

వందన మొనరించి భూమిపతి యి ట్లనియెన్.

౬౦౪

క. కుంజోధ్ను లైన దోగ్ధీ

తండంబు సహస్రమిత్తు దానికిఁ బ్రతిగా,

నిండీ నందిని నా, కిదె

దండుం బొనరింతు మీకు ధర్మాత్మ! గురూ!

౬౦౫

వ. వసిష్ఠుం డి ట్లనియె.

౬౦౬

క. ఇది హోమధేనువయ్యా!

యెది యిచ్చిననేని యాయ నెల్లును దీనిక,
మొదవులు వేయును నీయవి
కదలక నీయెడనె యుండుఁ గావుత రాజా !

౬౦౭

వ. విశ్వామిత్రుం డి ట్లనియె.

౬౦౮

క. సదివేల నాల నిచ్చెద,

నది కాదే లక్ష యిత్తు, నడిగిన విత్తుక,
మొదవును దీనిం బుచ్చుము,
తుది వదలను దీని బల్కితో నేఁ గొందుక.

౬౦౯

వ. వసిష్ఠుం డి ట్లనియె.

౬౧౦

క. నాయావు బలిమిఁ గొనఁగా .

నే యిష్టంబైనఁ జేయుమీ యటె రాజా!
నాయుచ్చ దీని నీయను
వే యిచ్చిన నిచ్చితేని విత్తము నిన్నేక.

౬౧౧

క. సాకల్యంబుగ మునివా

క్కాకర్ణించుచును గినిసి యాజ్ఞాపింపక
వీఁకం గౌశికు ననుచరు
లాకర్ణించిరి హఠాద్రయంబున మొదవుక.

౬౧౨

క. బలదర్పిత మగు కౌశికు

బలమునఁ గల బలియు రెల్ల బలసి తఱుముచుక
బలిమి నందిసి నూపిరి
సలుపంగానీక కట్టి సాగిరి పెలుచక.

౬౧౩

క. వడఁకంగఁ దనువు, దొఱఁగం

జడిగా బొప్పములు, సురభి జాలి గొలుపఁగా
నడిగె వసిష్ఠుని నేటికి
విడిచితి విటు దివియ నన్ను వీర లటంచుక.

౬౧౪

క. ముని పల్కె, దల్లి! ని న్నే

మనసా విడువంగ లేదు మఱి యీస్వపుడే

నిను బల్కి గొనెడి, నేనే

మొనరింప గలాడ నతిథియోజిత నితనిక.

౬౧౩

తే. హానివాక్యంబు లాలించి ధేను వపుడు

పొంగి రోషంబుతో దూకి చెంగు మనుచు

గలగి పాఱగ మూగిన బలము లెల్ల

గ్రూరభంగి నొనర్చె హంభారవంబు.

౬౧౬

శా. ఆ హంభాపటుదారుణధ్వని దశాశాంతంబులక మ్రోయఁగా

నాహూతాగతులైనటుల్ మొదవునర్వాంగాళి నొక్కుమ్మడిక

సాహంకారులు ఘోరరాక్షసులు వర్మాస్త్రాయుధోదగ్రులై

యోహో యాగుఁ డటంచు బుట్టిరి వడిక హలంకారగర్జోగ్రులై.

క. అం దలు పుట్టిన సేనా

సందోహము కవిసి రాజుసర్వబలంబు

మందించి నిరవశేషం

బందించి విముక్త జేసి నా నందినినిక.

౬౧౮

క. తనసేనపాటు గని కూ

రినవగ నేకాకి యగుచు స్వపుడు కదలి నె

మ్మనమున క్షాత్రబలము ఛీ

యని తెగడుచు బ్రహ్మబలము నారాధించె.

౬౧౯

క. బహుకాలము ఘోరతపము

గహనంబున జేసి వదలి క్షాత్రబలము దు

ర్గహవిధి విశ్వామిత్రుడు

మహర్షి యయ్యె దుది, దాని మాట యెఱుంగనో!

౬౨౦

మ. ప్రభు! నీ విట్టివృథావిరోధము త్యజింపం బోలుఁ గాలాగ్నిన

న్నిభమై బ్రాహ్మణునల్ల చేయుఁ గులముక నిశ్శేషముం గావునక

శుభమా నీ విపు డేగి మానివరునంఘ్రుల్ వట్టి ప్రార్థించి నీ
కభియుక్తం బొనరించి కొన్న, మది నూహన్ మాని బాలుం గొనన్.

క. దైవాధీనము జగ మని

భావించుచు గరుణతోడ వర్తింపగ నా;

దైవమున దృణము పవియార

జా వగును బులికి గరికిని శశమశకములన్.

౬౨౨

క. బాలు డనాథుడు నిర్ధను

డాలమునకు దుర్బలుండు నగు నర్భకుపై

నేల పగ, జాలి గొను మది,

నాలింపుము నాదుపల్కు; నతని విడువుమా!

౬౨౩

శే. వృద్ధమంత్రివాక్యంబులు విని వినీతుఁ

డై యుథాజతుఁ డాశ్రమంబందుఁ జొచ్చి

మానిపదపీఠి శిరసా సమస్కరించి

మరలి శాంతుడై నిజపురి కరిగె నిచ్చ.

౬౨౪

క. మన మంతటఁ గుదుటంబడి

మనోరమ కుమారు నాశ్రమంబున సాఁకన్,

మునిబాలురతో నాడుచు

ననుదినపరివర్ధమానుఁ డయ్యె నతండున్.

౬౨౫

క. ఒకనాఁ డటు లాడెడు బా

లకు దరికి విదల్లు డరిగి లాలింపగ, మా

నికొడుకు విదల్లు దనయం

తికమునకు 'క్లీ' బ' యంచు దిన్న న బిలిచెన్.

౬౨౬

శే. అది సుదర్శను డాలించి యల్ల క్లీ' బ

శబ్దమున గల్లు మొదటి యక్షరముతోడ

బిందువు గూర్చి శ్రీకృపాప్రేతుఁ డయి

యాత్మ ధరియించి మఱిమఱి యన దొడంగె.

౬౨౭

- క. రాగల యోగమున యదృ
 చ్ఛాగతమై కామరాజ మతనికి దొరకం
 గాఁ గడు బాల్కంబున శ్ర
 ధాగౌరవముల సతండు దానిఁ గొనె నెడకొ. ౬౨౮
- క. వాఁ డైదేడులు నిండని
 యీడున మంత్రంబు నేర్చె, ఋషివర్యుం డే
 వాఁడో, ఛందము న్యాసము
 గో డేదో, ధ్యాన మేనొ గుఱుఁగు తెలియకే. ౬౨౯
- క. నడచుచు నుడుగుచు నుఱువుచు
 గుడుచుచుఁ గూర్చుండి నిదురఁ గూర్చుచుఁ గ్రీడం
 గడపుచు నిత్యము మనమున
 విడువక జపించుఁ గామబీజము నతఁడుకొ. ౬౩౦
- తే. పదునొకండవ యేట నృప్రపసూతు
 నియతపథమున ముని యుపనీతుఁ జేసి
 వేదమును సాంగముగ ధనుర్వేదయుతము
 గను బరింపించి దండనీతిని నొసంగె. ౬౩౧
- క. ఎదలో నతనికి వదలక
 పదిలంబై యున్న మంత్రబలమున వీరకం
 జదు వెల్ల నొదవె, దేవీ
 పదభక్తుల కందరాని పదముం గలదే! ౬౩౨
- ఉ. దేవి సమస్త భూషణసుదీపితయై, విహగేంద్రవాహన
 (శ్రీ) విలసిల్లఁగా మెయి ధరించిన యెఱ్ఱని పట్టుపుట్టపుం
 గావి స్వకీయరక్త తనుకాంతులఁ జెంపఁ బ్రసన్నరూపరే
 ఖావిభవాభిరామ యయి కన్నుల గట్టను వాని కొక్కె డకొ. ౬౩౩
- మ. తనకుం దర్శన మిచ్చి నిల్చిన జగత్కల్యాణి నారాయణిక
 బ్రణతిం జేసి సుదర్శనుండు ప్రణతింపం గామరాజాత్మగా

త్రుని శ్రీ కాంచి, శరాసనంబు శరముల్ తూశీరము గంకటం
బును దివ్యంబు లొసంగి పెల్చునఁ జనెఁ మోదంబు పెంపొండఁగా.

శ శ క తా న్వ యం వ ర ము

క. కాశీరాజసుపుత్రిక

సౌశీల్యసులక్షణాఢ్య శశికల నా క
న్యాశీర్ష మణి ప్రాభవ
పేశల రమణీయగాత్ర విలసిల్లు నిలన్.

౬౩౫

క. బందీజనములు దానికి

నందిచ్చిరి వార్త వవమునందు వసించుం
గందర్పమూర్తి శౌర్యపు
రందరుఁడు సుదర్శనాఖ్య రాట్నుతుఁ డంచున్.

౬౩౬

చ. శ్రవణముచే సుదర్శను విశాలవిలోచన యాత్మనాథుఁగా
ధ్రువమత్తియై వరించి పరిశోషము మీఁక దదీయదర్శనం
బపు నెపు డంచు నుండ జగదంబిక యొక్కనిశావసానమం
దవిరళలీల స్వస్తిగతయై కృప యొల్కెడి చూడ్కిఁ గన్పడెన్. ౬౩౭

క. ఆతల్లి యపుడు పల్కెన్,

నాతీ! యశ్శలార్థశోభనం బగు నీకున్
బ్రీతి వరింపు సుదర్శను,
నాతఁడు మద్భక్తుఁ, డొప్పు నన్నిట నీకున్.

౬౩౮

శా. అంబామంగళదివ్యభవ్యమహాసీయాకారముం గాంచి వా
క్యం బాలించి సుధాతరంగితము, స్వప్నాంతమ్మునన్ లేచి, హ
ర్షం బాకారము పొందినట్ల యయి వారంవారమున్ వాని స్వాం
తంబందున్ స్మరియించుచున్ మురిసి వింతం బొంగె నబ్బలయున్.

క. దానియపూర్వామోదం

బానఁ జూహింప కమ్మ యడిగె మఱిమఱిన్

దీనికిఁ గారణ మేమని

కాని త్రపాభరమునఁ బలుకద రవంతే.

౬౪౦

వ. శశికలయు సుదర్శనాయత్త చిత్తయై యేకాంతంబున నిల్లు తలపోసె.

సీ. అరుణభూషామాలికాంబరంబుల నంబ

చిత్రితం బయ్యె నాచిత్తభిత్తిఁ,

బూర్ణేందుకౌముదీ పూర్ణహాసప్రభ

వెలుఁగొందు నామనోనిలయ మెల్ల,

నుద్యదాదిత్య సముల్లాసితనుకాంతి

వికసించె హృదయాబ్జవీధి మిగుల,

బాణాసనోజ్జ్వల పంచసాయకరేఖ

హత్తియున్నది మదీయాంతరంగ,

మమృతపుంజల్లు వోని పరాంబపలుకు

శ్రవణపుటముల జలజల జాలువాఱు,

బలిమి నాకృష్టమై పరవశత నొంది

యాత్మ విలసిల్లెడి సుదర్శనార్పిత మయి.

౬౪౧

క. కలలోఁ గాంచిన దేవిం

దలపోయుఁ, మరల, నా సుదర్శనుఁ దలఁచుకొ,

బులకించును మురిపెంబునఁ,

దిలకించును మొగము నిండఁ దీయనినగవుల్.

౬౪౨

క. ఒకచెలికిమాత్ర నుడివెను

సకలంబగు స్వప్నకథయు శశికల తమిమై;

నొకనాఁడు వార లిద్దరు

వికసిత చంపకవనాంత విహరణ పరల్లె.

౬౪౩

క. ఉపవనమునఁ గుసుమంబుల

నపచయ మొనరించువేళ నా బాలిక లం

దుపలక్షించిరి చంపక

విపులాజమునీడఁ జనెడి విప్రోత్తమునఁ.

౬౪౫

క. లక్కజపడి శశికల కని

మొక్కి యడిగె వాని మధురముగ్ధంబుగ, నీ

నెక్కడి వాడవు? సద్విజ!

యెక్కడి కేగెదవు వేగ మిట్టు! లటంచుక.

౬౪౬

తే. ఆమహాత్ముండు పల్కెఁ దన్వంగి కిట్టు,

లల భరద్వాజునాశ్రమంబందునుండి

వచ్చుచున్నాడఁ గార్యార్థవశుడ నగుచు,

నేమి వినఁగోరెదో టెల్పు మిందువదన!

౬౪౭

క. అది విని శశికల యడిగెను

ముదితమతిం దెలుపు విందుఁ బుడమి సపూర్వం

బెది కలదు వర్తనీయము

సుదర్శనీయము విశేష శోభాస్వితముక.

౬౪౮

తే. చిఱునగవు నాట్యమాడ భూసురుండు వలికె,

సందు నసియించుఁ జుమి ధ్రువసంధిపుత్రుఁ

డగు సుదర్శనబాలుఁ డన్వర్ధనాముఁ,

డతిండు పురుషోత్తముండు రూపాస్వితుండు.

౬౪౯

శా. ఏలా వాసిమనోహరాకృతివిధం బీక్షింపకున్నం గనులో?

బాలా! ధాత గుణంబు లెల్ల నొకచో భాసిల్ల నృప్తిచె నాఁ

బోలుకొ వానిని, వాడె నీకుఁ దగు నొ నో భర్తగా నుండఁగా,

నేత్ర సన్మితకాంచనాప్తియునలెక మీయోగ మొప్పారెడుక.

క. అటు వల్కి - యా మహీసురుఁ.

డటనేనిం జనియెఁ గార్య మెక్కడఁ గలదో,

యిట శశికలకుక మరు లు

త్కటమై విలసిల్లె నాసుదర్శనుమీడక.

౬౫౦

చ. మదనుడు ధూర్జుడై యతివమానసముం గిలకొట్ట బేలయై
వదనము వాడ నున్న రని వాల్చుచు మాటికి బ్రాణపుంజెలికొ
గదియంగ జేరి యేకతమ కన్నులఁ గూరంగ నశ్రువారి గ
ద్గదిక యెసంగ శ్రావ్యతర కంఠమునకొ విలపించె నీ గతికొ. ౬౫౨

మ. చెలియా! నాగతి యేమి? నామది చలించెకొ, దేహతాపంపుట
గ్గలికొ వేచెడిఁ జందనంబు విషసంస్కారంబుగాఁ, బూలదం
డలు వ్యాళంబులు గాఁగఁ, గౌముదులబృందం బగ్నికీలోపమం
బులుగా, రేలుఁ బవళ్య శాంతియు సుఖంబుకొ శూన్యమయ్యెంగదే!

ఉ. సౌధతలంబునందు సుఖసంస్థితి గానక కేలిదీర్ఘికా
రోధముఁ జేరఁబోవుదు, మఱుక్షణ మచ్చటఁ దోపకుంటమి
భూధర మాశ్రయింతు, నటఁ బోవమి బ్రాద్దు, విహారవాంఛమై
సౌధవనంబు సేరుదును, స్వాస్థ్యము గల్గి నొకింత యెందునుకొ.

క. గీతావాదనములు శ
య్యా తాంబూల ప్రముఖ సమగ్ర సుఖంబుల్
నాతాపము తీర్పవు ప్రే
మాతురమై స్వప్న పురుషు నాత్మ మలసెడికొ. ౬౫౩

తే. ఆధరద్వాజ నాశ్రమం బాశ్రయింప
నుత్సహింతును, కులలజ్జ యెప్పకుండు,
జనకుండు స్వయంవరమె నాకుఁ జూపెనేని
యాత్మఁ గావించెద సుదర్శనార్పణంబు. ౬౫౪

ఉ. ఎందరు లేరు క్షత్రియు లహీనపరాక్రము లిద్ధితేజు ల
స్పందయశోవిభూషణులు భావజనుందరులైనఁ గాని నా
డెందము కానలో నలమటించుచు రాజ్యపదప్రణవ్వుడై
డిందు సుదర్శనుకొ విడువలేదు క్షణంబు బలావకృప్తమై. ౬౫౫

క. ఏకాకియు నిర్దనుడు న
నీక సహాయవిరహితుండు నిరతవివినభూ

నేయికాంతవాసి మూలప

లైకాహారుడు సుదర్శనాఖ్యుడె సచ్చెక్.

౬౫౮

క. నిండారిన వాగ్భిజా

ఖండజపమ్మున శశికల కనఁ దద్వశ, మా

తండుక్ మఱునక విడువక

యుండె సహర్షి శము తజ్జప్తద్యుతం డగుచుక్.

౬౫౯

మ. అతఁ డశ్రాంతము ధ్యానతత్పరత దేవ్యాకారసంరూఢచి

త్తత నుండం గనఁ జాలు స్వప్నమునఁ బ్రత్యక్షంబుగా దేవి వి

శ్వేతతాకారిత విష్ణుమాయ సకలైశ్వర్యప్రదక్ శ్రీ నఖం

డిత సవ్యక్తును విశ్వసూతి సపరక్ దీప్తప్రభావిగ్రహక్.

౬౬౦

ఉ. అతఁడు రాజపుత్రుఁ డగు టాత్మ నెఱింగి యుపాయనంబుగాఁ

బ్రీతి నిషాదనాథుఁడు నివేదనచేసె రథోత్తమం బాకం

ఙాతతయుద్ధసాధనసమన్వితముక్ ధ్వజరత్నశోభితం

బై తనరారి నాలుగు హయంబులు పూన్చినదాని జైత్రముక్.

ఈ. దానిని సుదర్శనుండు మిత్రత్వబుద్ధి

స్వీకరించి పూజించెను శృంగిబేర

పురివరాధిపు శంబరుఁ గరముఁ బ్రీతి

వస్య మూల ఫలాది సంపత్తి నిగుడ.

౬౬౧

సీ. అతిథిసత్కృతిఁ బొంది యటు నిషాదవిధుండు

సనినంతఁ బల్కిరి మునులు దరిసి,

రాజపుత్ర! ధ్రువంబు రాజ్యంబు ప్రాపింతు

వచిరంబు నీప్రతాపశ్రయమున,

విశ్వమోహిని యంబ వీక్షించు నినుఁ గటా

క్షేక్షణంబుల భవత్పక్ష మూని

వరదాత్రియై యుండు, సరిలేని సాహాయ్య

సంపత్తి యబ్బె, విచారపడకు,

మనుచు మఱి సంశ్రితవత్తులైన మహాని
వర్ష్యులనిరి మనోరమావనితఁ గాంచి,
శుచినితస్మిత! నీబిడ్డ సువ్రతుం డి
దే ధరాధీశుఁ డగు శ్రీఘనే యటంచు.

౬౬౩

చ. అది విని పల్కె నానతి, తథాస్తు మదీయకుమారకుండు మీ
పదవరివస్య నేమటఁడు, భావితమంత్రులు మీరు, వీని కే
యదియు బలంబు కోశము సహాయులు ప్రెగ్గడ లేని లేర, బొం
కొదవని మీదువాక్కుల శుభోదయ మీతనిఁ జెందు టబ్రమే!

క. ఆ తే రెక్కి సుదర్శనుఁ
డేతేరం జూడఁ జోద్య మెన్నఁగ నొక్కం
డాతం డక్షాహిణి
పేతుం డయినట్లు తోచు విస్ఫుటకాంతిక.

౬౬౪

మ. అది యాతండు జపించుమంత్రబలమే యశాఁగాక, కా దన్యథా
మదిఁ జింతింపు నరేంద్ర! సద్గురుఁడు నేమం బొప్ప వీక్షింపఁగా
నది లబ్ధంబయి నిష్ఠ నెల్లఁబడు శౌచాత్ముండు శాంతుండు నై
హృది భావించెడు భాగ్యశాలి కిలపై నేముండు సప్రాప్యముల్ ?

క. ఎవ్వారికిఁ జిత్తంబుల
నివ్వటిలదొ యంబపూజ నిష్ఠ ధ్రువంబై
యవ్వారే దౌర్భాగ్యులు
నివ్వసుధక మందమతులు నీతివ్యధిశుల్.

౬౬౫

ఉ. ఆదిమమాతగా నెది యుగాదిఁ బ్రకీర్తిత యయ్యె, సర్వదే
వాదిగ నాపరాంబఁ గనులారఁ గనందగు జీవకోటి, శ్రే
ద్ధోదయ మెందు, లక్ష్మీయెటనో, స్మృతియెయ్యెడఁ గీర్తియెందు, నే
యేదరి మేధ, శక్తి ధృతు లేకడ, సన్మతి యేడఁ గాననా! ౬౬౬

శా. మాయామోహితుడై కుతర్కజనితోన్మాదంబునం గాక మే
భాయుక్తుం డెవఁ డాపరాంబిక జగత్సర్గావనోన్మాదశక్తు

న్యాయం గొల్పఁడు, కొల్తురే దిగధిపుల్ మా వా గుమేశిత్య సు
శ్రీయుక్తుల్ నసు రుద్రు లశ్వినులు విశ్వేదేవు లాదిత్యులు!

క. విద్యావిద్యాదై వ్వి

ధ్యోద్యత బ్రహ్మస్వరూప యోగిహృదంభో

జాధ్యాసితయై యది జ్ఞా

నద్యుతి దీపింపకున్న జ్ఞానం బున్నే!

౬౭౦

శే. అట్టి పరదేవి త్రివిధాత్మ మఖిలసృష్టి

చేసి విశ్వాత్ము నలరింపఁ జేయుఁ జూపి,

యట్టి దేవి సుదర్శనుం డాత్మఁ బొంది

వసమునఁ రాజ్యరమ మించుప్రనుద మొందె.

౬౭౧

క. అసవరత మచట శశికల

యనంగబాణప్రసేడితాకారంబుం

గని పిత యోగ్యవరాన్వే

షణపరత స్వయంవరంబు చాటం బంచెన్.

౬౭౨

నీ. రాజలోకైకధర్మంబు స్వయంవరం,

బది త్రివిధం బయి యలరుచుండు,

నిచాస్వయంవరం బెన్న పణాభిధా

నమ్మన శౌర్యశుల్కమునాఁగ,

స్వేచ్ఛాస్వయంవరంబే తేఁడు ప్రకటించి

తిల్పుల నేమించి చిత్రరీతి

మంచంబు నూంగల్యమహితంబు నిర్మించి

సభ్యమంటపములు చాల సేయఁ

జూచి శశికల స్వవివాహశోభనములు,

జడి గొనఁగ బాష్పముల్, తనసకియఁ బిల్చి

యనియె, వడిఁ జని తెల్పు మాయమ్మ యెఱుఁగ

నే సుదర్శనేతరుని వరింప ననుచు.

౬౭౩

ఉ. ఆసఖ సంభ్రమాతురరయూన్విత యాచు విదర్భపుత్రియా
వాసముః జేరి యేకతమ భామినిఁ గాంచి మనోజ్ఞమంజువా
చాసుభగంబుగాఁ దెలియఁ జాలఁ దదీయకుమారికాహృద
ధ్యాసితమూర్తి నాథుఁడు సుదర్శనుఁ డంచు సుదర్శనంబుగా.

శా. ఓకల్యాణి! త్వదీయపుత్రి బహుమాన్యుల్ సెప్పఁగా వాని ది
వ్యాకారాఢ్యగుణవ్రతస్తి విని తద్భావాత్మయై యుండ శ్రీ
ప్రాకట్యం బగు నాదిదేవి కలలోఁ బ్రత్యక్షమై పల్కె వాఁ
డే కాంతం డగు నీకు, భద్ర మగుఁ దల్లి! దాన నంచుం గృపణ్.

క. ఏమని చెప్పదుఁ దల్లి!
నీముద్దులతల్లి స్వప్ననిహితసమాధిన్
శ్రీమాతఁ గాంచి, పలికిన
శ్రీమాటలు విన్నదాది చె న్నిది యంచున్. ౬౭౬

మ. కలలోఁ గాంచిన దేవిరూప మెదుటం గంచుం బ్రమోదించుఁ గ్రం
దలఁపుల్ నించు, సుదర్శనాకృతి మఱిన్ ధ్యాసించు యోగిక్రియన్,
గలఁగిజామృదువాణి వాణి చెవులం గల్యాణమై నిండఁగం
బలుకుం బల్కు సుదర్శనాభిధమహామంత్రంబు నిస్తంద్రయై. ౬౭౭

తే. అల భరద్వాజనాశ్రమం బాశ్రయించి
వాఁడు ధ్రువసంధిపుత్రుఁ డున్నాడు నేడు,
నీకుమారికప్రాణముల్ నిలుపఁ దలఁచి
తేని, దొరకొను కూర్పఁగా వాని దాని. ౬౭౮

క. చెలినోటఁ గూతుపలికిన
పలుకు యథాతథమ తల్లి వైదర్భి వడిం
దెలియం జెప్పె సుఖాహున
కలనోకన్ రాణివాస మాతఁడు చేరన్. ౬౭౯

ఉ. ఆనుడు లాలకించి నృపుఁ డచ్చెరు వందుచు నెమ్మనంబునన్,
లేనగ వొప్పు మోముపయినిన్, నిజభామినిఁ గాంచి యిట్లనన్,

మానిని! నీ నెఱుంగవో, కుమారుఁ డతండు స్వరాజ్యలక్ష్మి దూ
రానఁ ద్యజింప, నుండెడి నరణ్యమునం దనతల్లి పోడుగా. ౬౮౦

చ. అతనినిమిత్తమే కద మహాబలసాధనయుక్తుడై యుధా
జితుఁ డని వీరసేను హతుఁ జేసి, దర్శిండు వాఁడు, నాకుమా
గితకు వరుండు కాఁడగునె? యించుక విప్రియమైన నచ్చఁ జె
ప్పు తనయ కెక్కు-నట్టి నృపపుత్రులరాక స్వయంవరంబునన్. ౬౮౧

క. వైదర్భాంగనయు విశే
సాదరమునఁ గూఁతుఁ జేరి యంకము చేరం
గాఁ దీసి పుడికి చిబుకము
వైదర్భీవాణి నిట్లు వచియించె దమిన్. ౬౮౨

నీ. మాతల్లి! యేటికే మీతండ్రి నెఱియించు
పట్టు వట్టెదు! నాకుఁ గిట్టదమ్మ!
విసవో సుదర్శనుం డన నెవ్వ రనుకొంటి?
త్యక్తరాజ్యశ్రీకుఁ డపగతాప్తుఁ
డాశ్రయహీనుఁ డత్యంతదర్శిండు
వనవాసియు ఫలాశీ బహుకృశుండు
నబల తజ్జనయిత్రి యతనితో, డట్టిడు
కాఁడు యోగ్యుఁడు భవత్కరముఁ గొనఁగ

రాజ్యలక్షణలక్ష్మితుల్ రాజపుత్రు
లెందఱే రూపగుణులు సమిధతేజ
లగుదెంతురు వరణార్హు, లల్ల కోస
లాధినేత తదనుజన్ముఁ డతఁడుఁ గలఁడు. ౬౮౩

చ. మఱియును నొక్క-మాట, బలుమానిసి తాత యుధాజితుండు సం
గరమున వీరసేను బలగర్వు వధించి తనంత మన్ననిన్
ధరకు సదీశుఁ జేసి తనదారిన పోక చలంబు మీఱ వెం
దఱిమె సుదర్శనుండు తల దాచిన యాశ్రమభూమిమేరకున్.

క. నాఁడ సుదర్శనుఁ జంపెడు

వాఁడ భరద్వాజునాన భయమున వాఁడ

నాఁడెట్టెట్లు విడిచి చని

నాఁడతఁడెట్టులును విడుచునతఁడే చలమున్?

౬౮౫

శా. ఆవాక్యంబులతోడుగా జననినేత్రాబ్జంబులం బొంగి జా

లై వాఁకంబడి కాటునశ్రువుల సర్వాంగాభిషేకంబు గాఁ

గా వారించుచుఁ దల్లి బేల మతి నిష్కంపంబుగాఁ బల్కె ధై

ర్యావాసంబగు పల్కు పుత్రి యిటు లార్యప్రోక్తధర్మసిన్.

క. ఒకటే చెప్పెదఁ దల్లీ!

ప్రళటముగ సుదర్శనుండు వనవాసియు శ్రీ

వికలుం డగుఁగాక, యతం

డ కడు మదిఘ్నఁడు నరింప నన్యు నెననినే.

౬౮౬

సీ. శర్యాతివాక్కుకై చ్యవను వరించి శు

శ్రూష సేయఁడె సాధ్వీ యాసుకన్య,

భర్తృశుశ్రూషయే వనితలకుఁ బరమ

భద్రంబు స్వర్గాపవర్గదంబు,

నది కైతవము లేక యాచరించెడునాతి

కేమి కొఱంత? నీ కెఱుక లేదొ,

భగవతి వాని నా వరుసఁగాఁ జూపించె,

నొరు నెట్లు వరియింతునో వచింపు,

మంబ! మచ్చితభిత్తిపై నచ్చు గ్రుద్ది

నిలిపె జగదంబ యామూర్తి నిశ్చలముగ,

నిట్లు వృతుఁడా సుదర్శనుండే మదీయ

విభుఁడు, వరియింప నొరు నెట్టివిభునిఁ గాని.

౬౮౭

తే. అట్లు విడువక ధర్మోక్తు లాడు పుత్రి

పలుకులాలించి వైదర్భి బహువిధముల

బహునిదర్శన పూర్వక వాదములను

జెప్పి, వృథగా సమస్తంబు, జెప్పెఁ బలికి.

౬౮౯

ఉ. రేప స్వయంవరం బన భరింపక యొర్పి నరేంద్రపుత్రి సం
తాపము రేప సద్గుణవదాన్యుని భూసురు నొక్కనిక రహా
దీపితవైఖరిం బిలిచి, తేరంగఁ బంచి యతండు రా నన
న్యోపమభక్తి మ్రొక్కి దృఢయుక్తి వదించె సుభామయోక్తులక.

క. తండ్రీ! నీవే యీయెడఁ
దండ్రీవి నా, కిపుడ కదలి దయ మీఱఁగ నా
తండ్రీ యెఱుంగని భంగిం
దీండ్రపుగతి నాదువరునిఁ జేరం జనుమా!

౬౯౦

క. ఎఱుకగద భరద్వాజుని
సురుచిరప్రశ్నాశ్రమంబు సూటిగఁ జని చె
చ్చెరఁ గాంచి సుదర్శను మ
ద్వరు నిటు నాపల్కుగాఁగఁ బలుకు మతనిశో.

౬౯౧

తే. ఆర్య! మాతండ్రీ నాకై స్వయంవరంబు
చాటఁ బంచె నాశాపకాశముల నృపులు
పలువు రే శింతు రందు, సంపన్న సైన్య
లస్త్ర శస్త్ర ప్రశస్త చిహ్నముల రేప.

౬౯౨

ళా. దేవా! నిన్ను మదీయహృత్కమలమధ్యేవీరమం దుంచి సం
సేవించుక నిజనాథుఁగా మఱియు నా శ్రీదేవి స్వప్నంబులో
నావిర్భావము నొంది నాతలపు శ్లాఘ్యం బంచు మన్నించి సం
భావించెక మఱివం దదాదిగఁ బరాంబోచంచదాదేశముక. ౬౯౩

మ. నిను ధ్యానింతు మనస్సుచే నెపుడు, వర్ణింతుం ద్వదాకారస
ద్గుణపుంజంబు వచస్సులక నిరతముక, దుర్వారదోర్ధర్వుడై
యనయంబుక గుఱి సేయు నంగజాడు సర్వాంగంబు నీకై, యశో
ధన! నే నన్యు వరింపఁ దండ్రీపను పాత్రుం బూన నొక్కింతయుక.

ఉ. అన్య వరించుకంటె విష మగ్ని, గొనం జను, నీవు వచ్చినన్
 ధన్యత నీకు నా కొదవు, దధ్యము శ్రీజగదంబు పేరణం
 బన్యము కాఁ బొసంగు నే? చరాచరభూతసహస్రోటి స
 మ్మాన్యము కాదె తత్పదము హానిహృదబ్జసుధాపదంబునున్. ౬౯౬

చ. పరమదయాకరా! పురుషవర్య! సుదర్శన! యెల్ల కార్యపుం
 భర మిడి దైవమంద, పరవాణి దృఢంబుగ నమ్మి, నాస్వయం
 వరముకు రమ్ము, దానివశవర్తులు శంకరు డాదిగా సురే
 శ్వరులె, తదిచ్చచే నఖిలభద్రములున్ మన మొందు టబ్రమే!

క. భూదేవా! యిటులున్ నీ
 లోఁ దోచినభంగిఁ జెప్పి లోఁగొని వానిన్
 వేదె మృని వాఁడు తనియఁ
 గా దక్షిణ యొసఁగి పంపె గాననభువికిన్. ౬౯౭

ఆ. ఆసుదర్శనండు నాలించి ప్రీతి వి
 ప్రేంద్రుడెచ్చినట్టి యిష్టవార్త,
 గమననిశ్చయంబు గావించె ముని భర
 ద్వాజుఁ డనుమతింప దద్ద మెచ్చి. ౬౯౮

ఆ. సుతుతలం పెఱింగి సుదతి మనోరమ
 మై వడంక వెఱపుమై నెలుంగు
 వడఁకఁ గనుల న్రశువారి గూరఁగ నార్తిఁ
 బలికె బుత్తుని దనపజ్జఁ దివిచి. ౭౦౦

తే. తండ్రి! చన నేల యొంటి, యుధాజితుండు
 పొంచియుండెడి నీకుఁగాఁ, బొలిసె మున్ను
 వానిచేతుల మాతండ్రి, వదలఁబోకు,
 మేకపుత్ర నిరాశ్రయ నిదె కను నను. ౭౦౧

ఉ. తల్లి యధైర్య మేదఁగ సుదర్శనుఁ డీగతిఁ బల్కె, ని ట్లనం
 జెల్లునె క్షత్రియాంగనకుఁ, జేయుదువే భవితవ్య మొందుగా,

నుల్లము శంకఁ దక్కు- మిఁక నోర్చి, స్వయంవరయాత్ర సేత యా
తల్లియనుజ్ఞసుమ్మ, వెఱి దాఁకదు దాఁకొను దీన భద్రముల్.

ఉత్సాహ—తల్లి నూరడించి యిట్లు తగినమాట లాడుచున్,
బల్లవింపగా బ్రయాణవశకుతూహలం బెడన్,
వెళ్ళి తేరు పూంచి మఱుపు వేసి పూని యంబులున్
విల్లు నెదుట నిల్చి తనకు వినయముక్తి మొక్కినన్.

తే. జైత్రయాత్రోత్సుకం డయి చనుమరుండె
యిట్లు తనపుత్రరూపుడై యెదుట నిల్చె
నా యని స్వయంవరోత్సుకుడైన పుత్రు
నా మనోరమ దీవించె నాదరమున.

208

సీ. అగ్రభాగంబున నంబిక రక్షించుఁ
గాతఁ, బౌర్వతి కాచుఁగాక వెన్ను,
వారాహి విషమాధ్వచారంబులం బ్రోచు,
దుర్గంబులం దెల్ల దుర్గ యోము,
గాలికాపరమేశి కలహంబులం బ్రోచు,
మాతంగి కాపాడు మండలముల,
సౌమ్య స్వయంవరసభఁ గాచు నిను, భవ
మోచని ప్రోచు భూభుజులనడుమ,

గిరిజ గిరిదుర్గభూముల నరయుఁగాత,
చత్వరములఁ జాముండిక సాఁకుఁగాతఁ
గాననంబులఁ గామగ కాచు, బ్రోచు
వైష్ణవి సనాతనీశక్తి వాదములను.

209

తే. చరణములఁ బ్రోచు భైరవి, సంగరముల
నన్ని వేశ లెల్లడల ని న్నాదిదేవి
సచ్చిదానందరూపిణి సర్వధాత్రి
శ్రీమహామాయ భవనేశి యోముఁగాత.

210

- తే. సిద్ధవాక్కుల నిట్టు లాశీర్వదించి
యోర్వః జాలక పుత్రవియోగ మామె
యాత్మజః డనుమతింపఁ దన్నునుగమింపఁ
దరలె ధాత్రేయితో స్వయంవరముఁ జూడ. 202
- క. కూరిన కౌతుకభరమునఁ
దే రెక్క సుదర్శనుండు దీవించిరి శ్రీ
ప్రారంభసత్యవాక్తి
భారద్వాజాది విప్రవర్ణులు ప్రీతిక. 203
- క. వారికి మ్రొక్కి ముదం బ
వ్వారిగనెడలి శుభశకునవారం బెచ్చో
దారిం గంచుం జేరిరి
వారాణసి నకల దురిత పటల వినాశిక. 204
- అ. తల్లియుం దదీయధాత్రేయియేగాని
పరిజనంబు లేక యరద మెక్కి
వాడు రా నెఱింగి, వచ్చి సుఖహుండు
నాచరించె బ్రీతి నర్హణములు. 205
- స్వాగతము—తుంగపీఠి శుభతూర్వరవంబుల్
పొంగ వాని నిడి పూనిరి చూడక,
మంగళద్యుతి సుమంగళులై పు
ణ్యంగనల్ పలికి స్వాగతగీతుల్. 206
- క. వారల కుచితాతిథి స
త్కారము గావించి సేవకవ్రజయుక్తా
గారము సుజలాహారో
దారము నివసింప నిచ్చె దద్ద నృపుండుక. 207
- సీ. పలువురు వచ్చిరి వైభవంబుగ నృపుల్,
దౌహిత్రుఁ గూడి యుధాజితుండు,

కడు శూరుడు కరూషకాంతుండు కరులతో,
 సైంధవశ్రేణితో సింధువిభుడు,
 మాహిష్మతీపతి మహితరథాభితో,
 మద్రేశుడు పదాతిమహిమతోడ,
 బాంచాలభూపతి బహుశసైన్యములతో,
 బార్హతీయుడు భిల్లబలముతోడ,

గామరూప చోళ కర్ణాట వైదర్భ
 విభులు దిశలు నిండుప్రభలఁ బ్రబలి
 యరువదియును మూడు సక్షాహిణులసంఖ్య
 బలము లందుఁ బొరలఁ బడియెఁ గూడి.

203

ను. బలవంతుల్ ప్రథితప్రభావు లురుశోభాభాస్వరుల్ స్ఫూర్జదు
 జ్వలసౌందర్యసువిగ్రహుల్ లలితభూషావేషభాగ్యోదయుల్
 కలభాషుల్ కవితావిలాస నటనా గాంధర్వ కల్యాణ లీ
 లల సత్యంతవిదగ్ధు లందు జనపాల గ్రామణుల్ ధీధనుల్.

204

ఉ. కూడినరాచవారిసుఖగోష్ఠిఁ బ్రసంగమునకొ సుదర్శనుం
 డాడకు నచ్చు టొక్క పరిహాసపుమాటయి చెల్లె, నొక్కఁడే
 వీఁ డరుఁడెంచెఁ దేరిపయి వేఁ జనుమానము దక్కి, తన్ని దా
 వేడుక రాజు లిందఱను వీడి వరింపదె వీని నొక్కనిక!

205

క. ఇతఁ డడియుంగాక మహా
 యతమతి తథ్యంబు పెండ్లికై తనవెంటకొ
 గతనాథఁ దల్లిఁ దెచ్చెకొ
 బృతనాభారం బదెల్ల వృథ యను తెలివికొ.

206

శే. అట్లు పల్కుఁగ వాని యూపైన సుంత
 మతి సహింపక యా యుధాజితుఁడు రాజ
 లోక మెల్ల వినం బల్కె వీక వీని
 సంహరింతుఁ గన్వార్థ మసంశయ మని.

207

మ. ఎకసక్కెంబులు దక్కి వేడి చుట్టుకై యిట్లాడు వాక్కుల్ సహిం
పక దాఁ గేరళనాథుఁ డిట్లు తగ సంభాషించె, నీసాహస
ప్రకటోక్తుల్ తగునయ్య! బల్కి గొన శుల్కం బొడ్డనే బుద్ధిపూ
ర్వక మా కన్య వరించు నేవిభుని, నవ్వర్యుండె తన్నాథుఁడౌ. ౭౧౮

ఉ. ఇందలు రాజు లుండ నయ మింతయు లే కిటు లాడఁ జెల్లునే?
ముందరవేళ వాఁడు పసిపూపగ నుండ హరించి రాజ్యమున్
వెం దఱుమంగ మన్ననికి వీటికిఁ బట్టముఁ గట్టఁ జెల్లె, నిం
కం దరమే వధింపఁగ నకారణ మాతని మేము చూడఁగన్. ౭౧౯

క. కాకుత్స్థుఁ డితఁడు కోసల
భూకాంతుని జ్యేష్ఠసుతుఁడు మోహనరుచిర
మ్యాకారుం డీతని నిపు
డేకారణమున వధింప నెంచెదు చెప్పమా! ౭౨౦

క. పాపం బొనరించినఁ ద
త్పాపఫలము కుడువకుండఁ దప్పదు, విడుమా
పాపపుజంతక, శాసకుఁ
డై పరమేశ్వరుఁడు కలఁ డనంతజగతికిన్. ౭౨౧

తే. ధర్మమె జయించు నెపుడు, సత్యంబు గెలుచు,
నన్యతమున ధర్మము జయించు టరయ మిధ్య;
యంత తొందరపా లేలనయ్య! రాఁడె
శత్రుజిత్తు త్వదీయదాహిత్రుఁ డిటకు! ౭౨౨

తే. వాఁడు శ్రీమంతుఁడున్ రూపవంతుఁడుగద,
యెవఁ డెఱుంగు వానినె వరించునేమొ కన్య!
మఱియు లే రెందఱు బలవత్తులు రాజ
పుత్రు లీసభలో నృపపుత్రి కోర? ౭౨౩

క. చేరినన్యపపుత్రుల మదిఁ
గోరిన యొక్కరునిఁ గన్య కోరికొనంగా

వా రని వీ రని మనలో

నీరీతి వివాద మేల యెఱుక గలిగినా.

౭౨౪

క. నీతివిశారదుఁ డతఁ డీ

రీతిం బలుకంగ వాని లెక్కఁ గొనకే

శాశోక్తులఁ యథాజిత్తుఁ

డీతీరుస మాఱుపల్కె నెల్లరు వినఁగా.

౭౨౫

క. మతిమంతుఁడ బుతవాక్కును

జితేంద్రియుఁడ నేనె యంచుఁ జెప్పెద వేనో

కత, లిందఱ యోగ్యాయో

గృత లెన్నక పొందఁ దగునొ కన్య నెవండే.

౭౨౬

క. ఏమీ, సింహముభౌగము

గోమాయువు ముట్టనగునె, కోరిననే గ

న్యాయఁ కృపఁ సుదర్శను

నీమేలులు చూచుచుఁ సహించెడువారే!

౭౨౭

చ. విననొ, బలంబు విప్రులకు వేదము, భూభుజజాతికిఁ ధను

ర్ధనమె బలంబు, తద్ధనమె రాజులపెండ్లికి శుల్కయోగ్యమౌ,

బణ మిడుఁగాక యియ్యెడ సుబాహుండు కన్యక నిందులో భుజా

ఘనుడ లభించుఁగా, కటులఁ గానియెడం గలహంబు నిక్కమౌ.

క. కలహించుచుండ నృపు లిటు

పిలిపించి సుబాహు సభకు వేడిరి వానిం

దెలుపుము సుత నెవ్వరి కీ

దలఁచితొ యిపు డేమి చేయఁ దలఁచెదొ యంచు.

౭౨౮

ఉ. వారికిఁ జెప్ప జంకుచు సుబాహుండు మత్తుత లో సుదర్శనుం

గోరిన, బెంత వల్లనినఁ గోరిక మానద, యేమి సేయఁగా

సేసిన నే, సుదర్శనుండు నిర్భయుడై యిట నొంటిఁ గూడఁగా

జేరెను, మీర లే తెలియఁ జెప్పుండు, నే నిపు డేమి సేయ నొ?

క. అంత ధయాపరు లగు భూ

కాంతులు కొండలు దలంచి కర్తవ్యం బే

కాంతమున సుదర్శనుతో

మంతన మొనరించి రిట్లు మహిమోన్నతులై.

23౧

ఉ. బాలక! నిన్నిటం బిలువఁ బాపిన దెవ్వ, ర దేల నొంటి నీ

లీలల వచ్చినాడవు, కడిందినమాజముఁ జొచ్చి కూడుటల్

పోలునె నీకు, లేర తలపోయ బలంబు ధనంబు బందుగుల్,

బేలవు కాదులే పలుకు వే భవదీయమనోగతేచ్చలక.

23౨

ఉ. చూడవొ యల్లదే కడిదిశూరులు రాజులు యుద్ధకాంక్షులై

కూడిరి కన్యకై, మిగులఁ గూరులు, శత్రుజితుండు వచ్చియు

న్నాఁడదె చండసేనలు సహాయముగా నినుఁ జంపుకోర్కీ తొ

ల్కాడ, యుధాజితుం డతనియండగ నిల్చె మహాబలంబుతో.

క. ఉన్నది యున్నట్టల మే

మన్నారము మేలు గోరి యర్భకుడవు నీ

వన్నా! చింతింపుము నీ

పున్నను మరలినను మాకు నొక్కటె సుమ్మా!

23౩

తే. రాచపెద్దలు మిగుల గారాబు మీఱి

సాస్తనచనంబు లిటు లాడ నాలకించి

బలికెను వినీత గంభీర భావభంగి

దైర్యనిశ్చలవాణి సుదర్శనుండు.

23౪

చ. స్తుతమతులార ! మీ రనినచొప్పున నిక్కము నాకుఁ దోడుగా

వితతబలంబు లే, దణువు విత్తము లేదు, సహాయసంపదు

న్నతియును లేదు, దుర్గకలనం బది లేదు, సురక్షసేయు భూ

పతియును లేడు తోడు, విని వచ్చితిఁ జూడ స్వయంవరం బనక.

ఉ. ఆపరమేశి స్వప్నగతయై మఱియు న్నిట నన్నుఁ బోవఁ బ్రే

రేపఁగ వచ్చినాడ, నెదురే, జగదీశ్వరియాజ్ఞ మీఱఁగా

నోపుదునే, సమస్తముఁ దదుక్తికి నర్పణ చేసి వచ్చినా,
నాపయి నేమి యైన నది యంతయు నాపని గాదు నమ్ముఁడీ

శా. నాకుం జూడఁగ విశ్వ మెల్లెడ జగన్మాతృస్వరూపంబె నా
నాకారంబుల దివ్యదీధితుల ధ్యేయంబై పొడంగట్టు, మి
మ్మాకాంక్షించెద శత్రు నెవ్వరని యిం దాత్మక విచారింతు, ము
గ్గోకంబుల్ సరిదిద్దునీశ్వరియె శత్రుప్రథతుల్ మాన్పడే ? 23౮

ఉ. దేవతలక మనుష్యుల నధిష్ఠితయై వెలుఁగొంది సర్వదా
పావని యా భవాని చిటుపల్కున నొక్కని భూపతామహ
త్త్వావహుఁ జేసి వేఱొకని నంత దరిద్రునిఁ జేయు, నాసమ
స్తావనశక్తి కేను శరణాగతుఁడం దదధీనుఁడక సదా. 23౯

శా. దేవారాధ్యులు భక్తపావనులు శ్రీశ్రీహీపతుల్ తన్మహా
దేవీశక్తి యొకింత చాటయిన స్పందింపంగనే నేర రా
శ్రీవిద్యాపదకింకరుండ నయి తత్ప్రీత్యర్థినై వచ్చినా
నీ వైవాహికకృత్స్వయంవరము నే నెంతక సమీక్షింపఁగక.

క. జయ మైన నాకు నిం దప
జయ మైనను లజ్జ నొంద, సర్వాత్మత నే
నియతంబుగఁ దదధీనుఁడ
నయి యుండెద, లజ్జ దాని కగు బుధులారా! 2౪౦

తే. వానివచనంబు లాలించి పార్థివేంద్రు
లొకరిమొగ మొక్క రటు చూచి యొక్కతడవు
కూడ నాడి సుదర్శనుశోడ ననిరి
'సత్యమె వచించితివి నీవు సాఘబుద్ధి ! 2౪౧

తే. 'కల్ల యొక్కింత లే దందుఁ గాని నిన్నుఁ
జంపఁ జూచుటయు నిజ ముజ్జయినివిభుఁడు,
దూర మెంచి చేయుము నీకుఁ దోచినట్లు,
చెప్పితిమి నీపయిక దయఁ జేసి హితము.' 2౪2

వ. అన విని సుదర్శనుం డిట్లు పల్కె.

288

క. పరమాపులార! కరుణా

పరులై మీ రన్న దెల్ల భావ్యము సత్యం

బొరుమాట లాడ నోడుదుఁ

బరికింపుడు చావు నరులవశమై యున్నే !

289

ఉ. స్థావరజంగమం బయిన సర్వజగంబును నస్వతంత్రమై
దైవముత్రిప్ప లొందుఁ, ద్రివిధంబగు కర్మముఁ గాల నైజముల్
జీవులఁ జంపుచుండు, నవి చేరనిచోట మనుష్యమాత్రులకే
దేవుడుఁ జంపనేరఁడు, వధించెడువాఁడు నిమిత్తమాత్రుడే !

క. కాలుఁడె కూడుచు హరియయి

కూలిచె మాతండ్రి, నట్ల కూల్చె యుధాజి

ల్లీలక మాతామహు నని,

గాలము గా కదియు నతఁడుఁ గలరే చంపక?

290

క. రక్షలు వేయు నొసర్చిన

భక్షింపక కాలుఁ డెపుడు వదలఁడు, వాఁ డ

ట్లీక్షింపకున్న జీవుఁ డ

రక్షితుడే వేయునేండ్లు బ్రదుకు నచలుఁడై.

291

క. పూర్వార్జితనిజకర్మలె

సర్వశుభాశుభము లగును, జడుఁడు కలంగుక

దుర్వైర మూని యాప

న్నిర్వాహనిమిత్తమాత్రు నిజరిపుఁ డంచుక.

292

క. దైవమె పర మను నిశ్చిత

ధీ వచ్చితి నిటకు, నాదిదేవికృపక నా

లో వైరము భయశంకలు

లేవు, యుధాజితుని కేల లేనిభయంబుల్?

293

క. స్మరియింతు నిరత మంబా

చరణం, బా విశ్వజనని సర్వశుభంబుల్

పరికల్పింపదె, నే నిం

దరుడెంచుట యెల్ల జండికాజ్ఞ నె వినుఁడా!

౭౫౧

ఆ. వానిమాటలు విని బహువిధంబుల వారు

భళి యటంచుఁ బాప, పాప మంచు,

శాస్త్రి యగు నటంచుఁ, జనిరి యాభేచ్ఛమై

వీడుదులకు, నతండు విడిదిఁ జేరె.

౭౫౨

న. మఱునాఁడు దైవజ్ఞనిర్ణీతం బగు శుభముహూర్తంబున స్వలంకృతం
బగు స్వయంవరమండపంబున సుబాహుండు మహేంద్రవైభవంబున
భద్రదాసనాసీనుండై నానాదేశాగతపుణివీశుల కెల్ల వేర్వేఱు దివ్యా
స్తరణసంచితంబు లగు నద్భుతమంచంబులు రచింపం బంచి రాజుల
నెల్ల యథార్హగౌరవవిధానంబున నిమంత్రణంబు సేసిన, వారును—

చ. అమరులు డిగ్గి వచ్చిరి స్వయంవరణార్థ మనంగ దివ్యవే
షము లలరార భూషణవిసారిమనోహరకాంతులై గభీ
రముగ వికస్వరాస్యముల రాజలి వైభవ ముల్లసిల్ల మం
చముల నలంకరించిరి విమానములకొ సురలట్ల పొల్చుచుకొ.

చ. ఎపుడు కురంగశాబచకితేక్షణ మత్తగజేంద్రయానయై
విప్రులసభాంతరానఁ గనిపించును గన్నులవిందు గాఁగ, నే
నృపసుతు నాత్మనాథుఁగ వరించి గళంబు నలంకరించుఁ బు
ష్పపుశుభమాలచే, ననుచు వారు కుతూహలపూర్ణులై మఱికొ.

క. ఇం దున్న రాజలోకము

నం దెవ్వఁడు భాగ్యశాలి యగు, నటు గాకే

సందియ ముడిగి వరించునొ

దందన నేకాకి నా సుదర్శనుఁ బతిగా?

౭౫౩

తే. అది నిజంబుగ నట్లే మహార్హమాల

ఘనుల నిండఱ వదలి తత్కంఠసీమ

నే యలంకరించిన నీ క్షితీశులందుఁ

గ్రందుకయ్యంబు వెంటనే కలుగు ధ్రువము.

272

క. తమతమ మంచంబుల నిటు

తమకంబున రాజసుతులు తలపోయంగాఁ

గమనీయతూర్యనాదము

నముదిత మయ్యెన్ సుబాహుచక్కటి నరుదై.

273

శా. పన్నీటఁ జలకంబు లార్చి శుభధూపం బిచ్చి చీనాంశుకా

చ్చన్నం జేసి యలంకరించి మణిభూషాపాలిఁ గల్యాణపుం

జన్మైల్ మోమున దిద్ది తండ్రియెదుటం జేరం జెలుల్ నిల్పి రా

కన్నెన్, జేత మఘాకమాలఁ గొని సాక్షాల్లక్ష్మి నా వెల్లగన్.

క. సంకోషవేళ శశికల

చింతాపర యగుట లోనఁ జింతింపక వాఁ

డెంతయుఁ బొంగుచు నీగతి

వింతనగపు మొగమునందు వెలయం బలికెన్.

274

ఉ. లెమ్ము మఘాకమాలిక ధరించి కరమ్ములఁ జూడు రాజలో

క మృదిగో కుమారి ! నవకమ్మగు చూడ్కి నిగుడ్పుచుం ద్వదా

త్త మృగు చింతఁ జూచెద రుదాత్తు లుదారులు శత్రుభీకరుల్

సు మ్మిట నున్న యందఱును సుందరు లుజ్జ్వలమూవనాంచితుల్.

క. ఈ మండపంబునం గల

యా మంచావళులమధ్య కరిగి యరయు మా

నీమన సెక్కు నెవం డా

బామిపాలుని వరింపు పుత్రీ ! ప్రీతికెన్.

275

వ. అట్లు తన్ను స్వయంవరకరణంబున కుద్యోగింప నుద్యోగించు పితృ

వాక్యంబు లాలించి, జనకుషనుపు ధర్మేతరం బని ధృతమతి యై సేయ

నొల్లక, శుభవచనంబుల లలితంబుగా శశికల యిట్లనియె.

276

క. కాముకులై కాంచెడి యీ

భూమిశులమధ్య కెల్లు పొమ్మందువు న

న్నో మాన్యచరిత! తలఁచెదె

సామాన్యగఁ బూన నీ యసహ్యపుఁబనికె.

౭౬౪

ఉ. నారికి నాథుఁ డొక్కఁడ యనక విని యుందును బెద్దలొద్ద, నీ

తీరిన రాజలొకమున దృష్టి నిగుడ్చి గుణాగుణాదిని

ర్థారణ పూని యిం పయిన రాజకుమారు వరింపు మందువా,

వారవధూజనుల్ విప్లవాటి విట్రగహణంబుతీరునై!

౭౬౫

క. నేను సుదర్శనుఁ బతిగాఁ

బూనితిఁ బత్నీవ్రతంబు బొం కొనరింపక,

వానికి నను విధి గన్య

దానం బొనరింపు శుభము తలఁచెదవేనిక.

౭౬౬

తే. సృతియుక్తోక్తు లాలించి భూవిభండు

తలఁచె, లెన్న వచించె నా తనయ, యైన

బలపరిగ్రహులై యిందు బలసి యున్న

దుర్మదనృపాలి శాంతించు శ్రోవ యెద్ది!

౭౬౭

ఉ. కయ్యము గల్గు తెప్ప డని కాళులు గ్రువ్వెడు వీరితోడ నే

నియ్యెడఁ బుత్రి యొల్ల దన, నిప్పుడ కూల్తురు నన్ను, నిందఱక

నెయ్యెఁ డొకండు లేఁ జెదురు నిల్వఁగ, దుర్గబలంబులేని లే

నయ్యె, సుదర్శనుం డొకఁడు, సర్భకుఁ, డీ యెడ రెల్లు వీగుటో!

మ. అని చింతించి సుబాహుఁ డాసభకు నెయ్యం బారఁ గేల్మోడ్చి యి

ట్లను, నాపుత్రిక, యేమి సేయుదును, సిగ్గాఁ జెప్పికో, రాను రా

నని మారా మొనరించుచున్న, దకటా! యాలింపదే యెంత చె

ప్పిన దన్మాతయు నేనుఁ, బుత్రి యని భావింపం దగుక మీరలుక.

ఉ. మ్రొక్కెద మీపదంబులకు, మోడ్చెద గే లిదె, పూజ లింత కే

నెక్కువ సేతు, కింక విడుఁడి, దయసేయుడు వీటిపట్లకుక,

మిక్కిలి పుణ్యశీలురు నమేయకృపామతు లీర లెల్ల, రి
ట్లక్కట ! యెందుఁ దండ్రి కెదురాడెడి మూర్ఖకుమారిఁ గంటిరే !

తే. ఆ సుబాహువిసితవాక్యములు వించు

నివ్వెఱఁగు చెంది కొందఱు నృపులు పల్క

రైరి, కొందఱు వగఁ బాప మనిరి, కాని

యల యుభాజిత్తు పల్కె రూక్షాక్షర మిటు.

22౧

చ. ఎఱుగనె నీకుతంత్రములు నిగితమున్, మము శాంతిమై నొడం
బఱచి సుదర్శనాధమున కాత్మజ నీయఁ దలంతు, వీ స్వయం
వరము రచించు లేల యిటు వచ్చిన మ మృవమానవాక్కులన్
దరలుఁ డటంచుఁ జెప్పె టది ధర్మమె, ప్రాజ్ఞులు మెచ్చుమాటలే !

చ. ఇదె నిను నాఖరాసి కెఱ యిచ్చెద, మున్ను మునీంద్రునానతిన్
వదలిన యీ సుదర్శను నవారణ నంత వధింతుఁ, జిక్కె నా
కదను, త్వదీయపుత్రిక కరాబ్జముపూన్పెద శత్రుశిత్తుచే,
మదిఁ దలపోసి నాయనుఁగుమన్మని కిమ్ము సుతన్ స్వయమ్ముగా.

క. మే లిచ్చగించునరునకుఁ

బోలు సముదాప్తశ్రయంబు భూనాథ! సుహృ

ల్లీలన్ నే నాడెడిపలు

కాలింపుము, ధర్మనీతు లమరెడు దానన్.

22౨

క. కాక, సుతం బ్రాణాధిక

నేకాకి సుదర్శనునక యిచ్చెదవే, నిం

దీ కూడిన యుత్తమ నృప

లోకం బోధునె వృథా విరోధము తగునే!

22౩

చ. అది విని యీ సుబాహుఁడు హృదంతరదంతురితా రిక్షీలం

బదిలము సేయుచున్ నెగయుశ్వాస, నిజాంగనఁ జేరి పల్కె, నా

మది వికలత్వ మందెడిఁ, గుమారిక మోహకు చిత్తవృత్తిపై

బ్రదు కిపు డున్న, దె ట్లయినఁ బల్కి సమస్తము చక్కఁజెట్టవే !

చ. తడఁబడుచుం దనూజఁ గని తల్లి నయోక్తులఁ బల్కెఁ జూడుమా
కడిఁదివిచార మాని కలఁకం బడుఁ దండ్రి, దురాత్ములై నృపుల్
కడఁగెద రల్లదే, విడుపు కానియభీష్టము, బాల్యచాపలం
బుడుగు, సుదర్శనాన్యతము నొక్కనిఁ గోరు స్వయంవరంబునక.

మ. అటుగా కాతనినే వరించునెడఁ దధ్యం బీనృపుల్ కూడి యొ
క్కట మీతండ్రి సుదర్శనున్ నిహతులం గావించు, రంచుండ, న
చ్చటి కాత్రమ్ముమెఱుక సుబాహుఁడును బజ్జం జేరి ప్రీతిక భయో
త్కటమార్గంబునఁ జెప్పి చూచె సుతయంతర్బుద్ధి మాన్పింపఁగక.

చ. గురు లటు వేడఁ, గన్నఁగవఁ గూరెడి బాష్పజలంబు నాఁగుచుకొ
స్థిరమతియై వచించె నది చెప్పితి నావ్రత, మేను వానిఁ ద
క్కిరు నరియింప, మీపలుకు లూఁకొనకుంట మఱిండు గాదు, కా
తర మది యేల? యీయెడను తప్పనుపాయము నాలకింపుడీ!

క. న న్నిచ్చి సుదర్శనునకు
నన్నా! పురి వెడల నడపుఁ డాత్మేశ్వరుఁడో,
న న్నాతఁడు రథమునఁ గొని
చన్నం, గాఁగలది యగు, విచారం బేలా? 2౮౦

ఉ. నా విని కాశిరాజు కరుణంబుగ నిట్లను, దల్లి! యెట్లు ని
న్నే విడువంగ నేర్తు, నిటు లేటికి సాహసవృత్తి, వీడు, కా
దే వెరవొం డొనర్తు, మిథిలేశ్వరుఁ డెట్లొనరించె నీత, కే
నావిని నీ కొనర్తుఁ బణ, మంతట సర్వము భద్రహూఁ జూమీ!

క. కూడిన యీనృపు లపు డెదు
రాడఁగ నోడుదురు, పణ మనాయాసమునకొ
జూడఁగ నందఱి గెలుచుచు
గ్రీడ సుదర్శనుఁడు నీదుకేలు గ్రహించుకొ. 2౮-౨

తే. కాని తండ్రియుపాయంబు కా దటంచు
మెచ్చక వచించె శశికళ మిగుల నిట్లు,

లేల యీవెడవల్కు, తండ్రి! ధర్మి
సంశయాస్పదకృతి మూర్ఖజతనముకద!

2౮౩

తే. చిత్త మెప్పుడో సుదర్శనాయత్త మయ్యెఁ,
బుణ్యపాపంబులసిదానభూమి తలఁప
మనసు, కావున నతని నా మది వరించి,
వదలి, యిక నిప్పు మజి యెరు వలచు టెట్లు?

2౮౪

ఉ. నాకు మనోధినాథువరణం బొనరింపఁ బణంబు వెట్టుచో
నీ కల పార్థివేశ్వరుల కెల్లర కే వశ నాదుఁ గాదోకో,
కా కొకఁడే జయించు ననఁగా నెట్లు, లిద్దరుఁ బట్టురైన నె
ట్లోకద, సంశయాస్పదదురూపాల కొప్పను దండ్రి! చూడుమా !

ఉ. చింతిలకయ్య ! నిల్కడ భజింపని చిత్తముఁ జిక్కఁబట్టు, వి
శ్రాంతుడవై పరాంబకుఁ బరం బగు వృత్తి యథోక్తరీతి ని
శ్చింత వివాహమంగళముఁ జేయుము నాకు, శుభంబు నీ కగుక,
వంతులు చండికాస్మరణ నామసుకీర్తనఁ బాయు ట్రబమే !

2౮౫

ఉ. వైశమ పొమ్ము భూపులసభం దిలకించి వినీతవైఖరికా
హళిగ నెల్లి చెల్లెడి స్వయంవర మంచు వచించి పట్లకుం
ద్రోలుము వారి, రాత్రి విధిసూర్వహణంబున మద్వివాహసు
శ్రీ లొనరింపు, మల్లునికిఁ జేయుము శోచిన పారిబర్హముకా.

క. వదలుము మ మ్మటు, నాకేల్
గదియించి సుదర్శనుండు కదలి చనంగా
నెదిరిన నృపసంఘముతో,
గదనం బగు మమ్ము దేవి కాపాడు దయకా.

2౮౬

క. దైవం బనుకూలింపని
చో, వానినె యనుగమింతు శూరపదవికికా,
నీ వుండుము సుఖవై పై
న్యాయవతితో నింట, నొంటి నరిగెడఁ బతితో.

2౮౭

తే. స్వస్తి కావుత నీ కని సాహసమునఁ
బల్కు పుత్రిక ధర్మనిర్భయ శుభోక్తు
లాలకించి సుబాహుండు నట్ల చేయ
సమ్మతిం బూనె విశ్వాససహితుఁ డగుచు.

౭౯౦

సుదర్శనుఁడు శశికలను బెండ్లియగుట

నీ. కాశీవిభుం డంతఁ గల రాజకముఁ జేరి -
విన నెల్లరి ట్లని వేడుకొనియె,
శిబిరంబులకుఁ బ్రీతిఁ జేరుఁడు నేటికి,
రేపు మీఁకొర్కిఁ జెల్లింతు నిజము,
నంపితిఁ బేయముల్ భక్ష్యంబు లవి సుప్ర
సన్నులై గ్రహియింపుఁ డన్నలార!
రాను రా నను నేడు రావట్టి, తెల్లవా
ఁగఁ బుజ్జగించిన రాకపోవ,

దిచ్చయో పణంబో నిశ్చయింతు నెల్లి,
యందఱకు మీకు సమ్మతం బది యొనర్తు,
నల్లకుం, డాశ్రితుఁడ మదీయాత్మజాత
మీకుమారిక, రేపట మీరు రండు!

౭౯౧

క. అది విని భూభుజు లప్పటి

కెదు రాడక నిలయములకు నేగిరి, కానీ

పొదివి పురిం దమసేనల

మదమునఁ జేయంగఁ జనిరి మాధ్యాహ్నకముల్.

౭౯౨

ఉ. అంతిపురంబులో నిట రహస్యముగా సుతపెండ్లి సేయఁగా

నంత సుబాహుండుం బిలువ నంపెఁ బురోహితులకొ నదాన్యలకొ

సంతతవేదవాదులను స్మార్తవిధానవధానదక్షులకొ,

బంతుగ వారు దానికి నుపక్రమణం బొనరించి రయ్యెడకొ.

౭౯౩

సీ. శ్రీలతాగురుగంధితైల మంట నొకర్తు,
 పన్నీట జలక మేర్పరచె నొకతె;
 పాదాల బారాణి పసుపు పూయ నొకర్తు,
 కజ్జలం బద్దె బుగ్గకు నొకరై;
 కమ్మకస్తూరిబొట్టు కొమ్మ యొక్కతె దిద్దె,
 గాటుక దీరిచె గనుల నొకతె;
 సరి లేని ముత్యాల సరులు కూర్ప నొకర్తు,
 చీనాంశుకములఁ గైసేసె నొకతె;

శశికలా సుదర్శనుల సంసారమందు
 నిల్లెనఁగు నానుకూల్య మం చిరుపురకును
 సమముగ వివాహ విమల వేషములు దీర్చి
 రంగనలు కంకణోంకరు తాననంగ.

౭౯౮

ఉ. వేదిపయిఁ సుదర్శనునిఁ బిల్చి సుబాహుఁడు ప్రీతి, వాని కం
 దాది సువిష్టరోపరి సుఖాసన మాచమనంబు స్థైర్య పా
 ప్యాదిక సద్విధుల్ సలిపి, యంబరయుగ్మము నావు నిచ్చి, స
 మ్రోద మెల్లర్ప గుండలవిభూషల బూజ లొనర్చె వేడ్కమై.

క. ఆశాంతంబుల వేదవి
 దాశీర్వాదంబు నిండ, నపుడు శశికలఁ
 గాశీరాజు సుదర్శను
 పేశలకరయుగళి ధార వేయుచు వదలెన్.

౭౯౯

క. ధ్రువసంధికొడుకు శశికల
 సవకపుఁ గే ల్గొనఁగఁ జూచి, నాటిన చింతా
 ధ్రువశల్యంబు మనోరమ
 యవధూతముఁ జేసి ధన్య నైతి ననుకొనెన్.

౮౦౦

క. వారాణసివిధుఁ డిచ్చిన
 శ్రీరమ్య విభూషణేడ్య చీరోజ్జ్వలుడై

పేరిచె సుదర్శనుడు కొ

బేరికన్యావరుండు వీ డన నీడై.

౭౯౮

తే. సచివు లంతట గతభయసౌభ్రము లయి,

మండపంబు జతుర్యేదమండితంబు

దీర్ప, వధువును నైసేసి తీర్చి సతులు,

శిబికపై దెచ్చి వరువజ్జ జేర్చి రందు.

౭౯౯

ఉ. అందుఁ బురోహితప్రవరు డగ్నిఁ బ్రతిష్ఠ యొనర్చి వ్రేల్చి, ప్రే
మం దయివారు కొత్తకసుమంగళదృష్టుల నావధూవరుల్
ముందర నొండొరుక్ వెలుగు పూతహుతాశనమూర్తిఁ జూడ, ము
న్ముందుగ వారలక్ సలుపఁ బూన్చెను లాజలగోడ హోమముక్.

లే. వార లంతట నత్యంత భక్తి జాత

వేదుసునకుఁ బ్రదక్షిణ మాది సకల

విధులఁ దీర్చిరి కులగోత్ర విహితరీతి

శ్రుతిఁ బరింప విప్రులును బురోహితుఁడును.

౮౦౦

క. ఉత్తమహయములఁ బూన్చి య

నుత్తమ శరమండితంబు బూర్జస్వలభూ

సోత్తాలధ్వజపర్వము

లుత్తుంగ శతాంగశతము లొక రెండు మఱిక్.

౮౦౧

క. గిరిశృంగతుల్య వపువులఁ

బరివిగళ న్నడపరీతపార్శ్వస్థులక్

వర రత్న హేమ భూషిత

కరుల సపాదశతకంబుఁ గర మనురక్తిక్.

౮౦౨

తే. పారిబర్హంబుగా నిచ్చె బార్ధివుండు,

చెలఁగి యల్లున కపుడు, దానీశతంబు,

కనక సుపరిష్కృత కరేణుకాశతంబు,

రత్న భూషాళి, వాహనరాజములను.

౮౦౩

వ. మఱియుం గాశిరాజు, సర్వాయుధ సంభృతం బగు దాససహస్రం
 బును, బహురత్న సంచయంబును, జిత్రచిత్రితావికాది దివ్యవాసస్సం
 తతియు, రమ్యద్భిరీకా విరాజితంబు లగు వాసకేశీగృహంబులును,
 రమ్యాజానేయసైంధవ సహస్ర ద్వితయంబును, బహుదివ్య సంభార
 భారంబు లగు మూడు నూరుల యుష్ప్రంబులును, సంభృతానేక
 ధాన్యరసంబు లగు నుత్తమశకట శతద్వితయంబును, ననంతంబు లగు
 భూషణాంబరాదులును, నాదరంబున నొసంగి, యల్లునిఁ బూజించి,
 మనోరమకుం బ్రణమిల్లి, కృతాంజలియై యి ట్లనియె. ౮౦౫

క. దానుఁడఁ దల్లీ ! యిం దేఁ
 జేసిన లోపం బెదేనిఁ జెప్పము, శీఘ్రం
 బే సరి సేయుదు, నీమది
 నేసం దేహంబు లేక యెఱుంగఁ బలుకవే ! ౮౦౬

చ. అనవుడుఁ బల్కునామె యిటుః స్వస్తి, భవత్కులవృద్ధి కావుతఁ,
 దసయునకుఁ భవత్తనయ దాన మొనర్చితి, వద్ది నాకుఁ జా
 లును, బది వేలు నీ స్వజనరూపను, నే, నేలు వందిమాగధుల్
 ప్రణమితి యొనర్చినట్లు నిను వర్ణన సేయుదుఁ బోల్చి చెప్పమా !

ఉ. చిత్ర మహా ! పవిత్రము ప్రసిద్ధచరిత్రము నీది, యీలతా
 గాత్రి సుపుత్రి, నిందఱును క్షత్రియు లుండఁగ, వారి వీడి, నా
 పుత్రున కర్థహీనునకు మూలఫలానికి భ్రష్టరాజ్యన
 నిత్రున కొంటి కిచ్చితి, వమేయము నీ గుణరాశి ధైర్యముఁ.

ఆ. ఆ మనోరమోక్తు లాలంచి ప్రీతుఁడై
 కాశిరాజు పలికె దోసి లొగ్గిః
 స్వీకరింతు నేను సేనాపతిత్వమ్ము
 కొనుము రాజ్య, మేలుకొనుము దీని. ౮౦౭

క. కాకున్న సగము రాజ్యము
 చేకొని, భుజియింపు రాచసిరి పుత్రునితో,

నీ కాశీపురవిరహము

నాకు భరింపంగ రాదు న్యాయము వినుమా !

౫౧౦

ఉ. అల్లదె రాజు లెల్లరు మహాగ్రహవృత్తి భజించి యుందు, రే
నల్లన వారిఁ జేరి వినయంబున సాంత్యవచస్సు లాడి, వా
హొల్లనిచోఁ, బరంబులు ప్రయోగ మొనర్తు నుపాయముల్, పయిం
జెల్లు రణంబు ధర్మగతిఁ, జేకురదో జయ మాతృపక్షమై ! ౫౧౧

చ. అట్లు నీతిధర్మధీరంబు లగు సుభాషకు గంభీరభాషణంబు లాలించి
ప్రమోదమేదురంబుగా మనోరమ యీరీతి మాటు పలికె. ౫౧౨

క. శివ మగుఁ గావుత నృనరా!

భవానదయ రాజ్య మేలు భయహీనుడవై,

భవదీయ కుమారులతో,

శివ నమ్మినవారిశ్రీలు చెడవు ధరిత్రి.

౫౧౩

క. పరమాంబావనివస్యా

పరుఁ డితఁడు సుదర్శనుం, డవశ్య మయోధ్యా

పురముం బ్రాపించుట య

చ్చెరువే! శీఘ్రంబ పంపు సెల విచ్చి మమున్.

౫౧౪

ఆ. అమృతతుల్యమైన యనోన్మదభావల

క్షణమునోలె రాత్రి గడచె వారి

కచట; వేగ రాజు లది యెల్ల నెఱిగి యి

ట్లాడుకొనిరి నగరియవల నలుక.

౫౧౫

చ. ఇప్పు డిదె యెత్తివోయి వధియింతము భూపకళంకభూతుఁ గా

శివతి, సుదర్శనుండు కడుఁ జిన్న యయోగ్యుండు పెండ్లి, కాతనిన్

నిపుణతమై వధింత, మవనీపతిలక్ష్మి దదీయపుత్రితో

నపహరణం బొనర్త, మటు లాటడి పెట్టమి సిగ్గు గాదుకో ! ౫౧౬

చ. వినుఁ డదె తూర్యనిస్వసము, విం డదె మ్రోసెడి శంఖనాదముల్,

వినుఁడు మృదంగశబ్ద మదె, విం డదె కౌతుకమంగళధ్వనుల్,

వినుడు మహీసురోచ్ఛరితవేదనినాదము మిన్ను ముట్టు, నిం
కను ననుమాన మేల? కను గప్పి వివాహము దీర్చి పుచ్చెడిక.

తే. ఇప్పుడు మన కెల్ల కర్తవ్య మేమి? యనుచు,
రాజు లట మంతనములు పరస్పరంబు
సలుపుచుండ, సుఖాహుండు సచివవరులఁ
గలిసి వారల విందుకుఁ బిలువ వచ్చె.

౮౧౮

క. వచ్చెడు కాశీవతిఁ గని
హెచ్చినకోపమున నృపతు లేమి పలుకకే,
యెచ్చటివా రచ్చటనై
రిచ్చవడినయట్టు లుండ తేడు వినతుడై.

౮౧౯

క. ప్రణతుండుఁ గృతాంజలియై
యను, నో రాజేంద్రులార ! యందఱు మీరల్
చనుదెండు, మాగృహము పా
వన మొనరింపుండు, కుడునవలె మావిందుల్.

౮౨౦

క. అది పిల్ల, యభము శుభ మే
యది యెఱుంగదు, హానిఁ గోరె నాత్మ, నెది సే
యుదు! మీరు మహామతులున్
నదయులు, మది నుంచుకొనక శాంతింపవలెన్.

౮౨౧

ఆ. ఆ ప్రగల్భ వినయ హార్ద సల్లాపముల్
విని, యడంచి పొంగుగినుక, ననిరి:
ప్రణ్య మాయె, దృష్టి భుజియించినారము,
పొమ్ము తక్కువనులు పూర్తి చేయ.

౮౨౨

క. ఇచ్చటఁ గూడిన సరపతు
లిచ్చల మోదములు పొదల నీసేనలతో
వచ్చినదారిం బోయెద
రచ్చవడఁగ నిండ్ల జేరి హాయిగ నుండక.

౮౨౩

ద్రుతవిలంబితము—పతులభాష సుబాహుండు వించు శం

కితమతిం జనె గిన్న చెలంగ నీ

క్షితిపు లేగతిఁ గీడొనరింపఁగా

మఱుల నెతురొ మా కని యింటికిఁ.

౮౨౪

క. కనుచ్చాటె యతఁ డరిగిన

క్షణమ నృపుల్ చేసికొనిరి సమయం బిట్టుల్,

మనము పొదివి యీ పురి బ

ల్కినిఁ గొందము కన్య, జంపి వ్రేల్చిడి వరునిఁ.

౮౨౫

క. మన కేల కినుక, యతఁ డే

మొనరించిన నతనిక యది యుండునా గా, కిం

కను శౌతుకముం గని వడిఁ

జనెద మనిరి కొంతమంది సరసు లగు నృపుల్.

౮౨౬

క. పురమార్గంబులు రాజులు

పరిరోధ మొనర్చి మృగల బారులు గొనఁగా,

నరిగి సుబాహుండు తదనం

తరవిధు లన్నియును దీర్చె ధైర్యచలుఁడై.

౮౨౭

క. శౌరవసౌహార్దంబుల

నాటు దినము లిష్టభోజనాదుల నల్లుఁ

శ్రీరమ్యార్చల నలరిచి

ప్రారించె వివాహవిధులు బుధమోదముగాఁ.

౮౨౮

మ. పురమార్గంబులు సర్వముం గలయ భూపుల్ స్వీయసైన్యంబులం

బరరోధించు తెఱింగి వార్తకులు చెప్పంగా సుబాహుండు దు

ర్భరచింతావికలాత్ముఁడై, సచివులఁ రావించి మంత్రింప, నా

దర మొప్పార సుదర్శనుండు శ్వశురుం దర్శించి తా నిట్లనుఁ.

క. ఇంక సెల విమ్ము మా కే

జంకుఁ మదిఁ బెట్టుకొనక సత్సర, మే నే

శంకయు లేకయు మునిపద

పంకజముల కెఱిగి నిజనివాసముఁ గొందున్.

౮౩౦

ఉ. మూఁగిన యీ మహీపతులమూఁకలఁ గాంచి త్వదంతరంగముం

దేగతి భీతి నొందకు, మహేశ్వరి భద్ర భవాని సర్వది

గ్భాగములన్ సమీపవశవ ర్తినియై యెపుడుం జరించు, నే

నేగతి నేగి తేని ఘటియింపదె రక్ష, ప్రసన్నమూర్తియై ! ౮౩౧

క. జామాతృమత మెఱిగి, కా

శీమహినాథుండు నిచ్చు జెచ్చెర ధనముల్

ప్రేమమునఁ గట్టఁబెట్టి, య

భామతి నతనిన్ వధువును దరలం బంపెన్.

౮౩౨

తే. అట్లు లంపి సుఖాహుండు నాత్మబలము

లెల్లఁ గూరిచి రక్షగా నల్ల నల్ల

బలసి కొలువ సుధర్మనవరకుమారుఁ

బంపి, తాను సన్నద్ధుడై బయలువెడలె.

౮౩౩

ఉ. జంకును గొంతు లేక ధ్రువసంధికుమారుండు తన్ రథాళి న

ల్పంకలఁ జుట్టి రాఁ గదలెఁ బైడిగధంబుపయిన్ ననోభయౌ

పంకరుహాయతాక్షి తనపైఁ బరపించు కటాక్షపాళికిన్

గింకరమైన కన్నుఁగవక్రేవలఁ గాంచుచు మేల మాడుచున్.

మ. చనువాఁ డాతఁడు గాంచె నెట్టయెదుటన్ సైస్యమ్ము నాత్మీయమా

ర్గనిరోధ మ్మొనరించుదాని గజఘోకారాతిఘోరమ్ము న

శ్వనికాయోద్భటమున్ శతాంగభరమున్ బాదాతసంఘాతభీ

షణమున్ శంఖమృదంగకాహళరవాశాచుంబిసన్నాహమున్.

క. ఈక్షించి నిర్భయుం డయి,

యాక్షణమ స్మరించి శివపదాబ్జంబుఁ, దదే

కాక్షరమను వాతం దే

విక్షేపము లేని భక్తివృత్తి జపించెన్.

౮౩౪

- క. కామదుఘామోఘం బగు
కామేశ్వరిజప మతండు కావింపంగా
నేమమున శశికలయుఁ ద
న్నామస్మరణ మొనర్చె నాధునితోడై. ౪౩౭
- క. కోలాహలపరులై మహి
పాలకు లందఱును నొక్కపాటున బహుసై
న్యాలోలముగాఁ బైఁ బడి
రాలోచించుచు హరింప నపుడ శశికలకా. ౪౩౮
- తే. కాశిరా జా ప్రయత్నంబుఁ గాంచి క్రోధ
తామ్రలోచనుడై యడ్డు తగిలి నిల్చె.
మేరుసార శరాసన ఘోరవృత్తి
సృపుల వ్రేల్చిడి నిపుడ వధింతు ననుచు. ౪౩౯
- క. సారించి దృష్టి రఘుకుల
వీరుం డావైపు శ్వశురువిప్రంభంబుకొ
వారించి జిగీషు వగుచు
ధీరత నాసీరభూమిదిక్కున నిలిచెకా. ౪౪౦
- క. ఇరువాగుఁ గలసి బెరసిన
మొరసెకా దుందుభులు శంఖముల్ పటహంబుల్
మురజంబులు కాహశర్ము
ర్గరములు శ్వేడప్రదీప్తసంరావములై. ౪౪౧
- క. సన్నద్ధుండై నిలిచిన
యన్న కేదిరి శత్రుజిత్తుఁ డాహవభూమిక
బన్నిన యాతనిసిఱుదం
దన్ని యుధాజిత్తు నిలిచె దతసైన్యముతో. ౪౪౨
- క. మన కేల రిత్తకయ్యము
తనపుత్రిక నిచ్చ మెచ్చుధరణీశున కీ

నని కొందఱు సేనలతో

ననికే నొలగి పతులు కాంచి రాయోధనమున్.

౮౪౩

తే. శత్రుజిత్తు సుదర్శను, శత్రుజిత్తుని

మఱి సుదర్శనుడున్, శితశరశతములఁ

గ్రోధమూర్ఛితులై యెండొరున్ వధింపఁ

గొంకు లే కింత ప్రహరించుకొనిరి పోర.

౮౪౪

తే. అట యుధాజితుఁ డండ గా, నిట సుబాహుఁ

డండ యయి నిల్చె, సేనాసహస్రకొటి,

వీరు లొండొండఁ బోరఁగా దారుణమ్ము

రోమహర్షణ మయ్యె సంగ్రామభూమి.

౮౪౫

క. కామేశబీజశరములఁ

గామేశ్వరశక్తిరూప కార్ముకధరుడై

కామేశ్వరాస్త్రకీలనుఁ

డై మించి సుదర్శనేశుఁ డాజిఁ జరించెన్.

౮౪౬

శా. శ్రీకామేశి హఠాత్ప్రభూత యయి పోచెన్ సింహవాహంబునో

భీ కల్పించుచు సంభృతాస్తవరదీప్తి దుష్టభూషాళికిన్

ధీ కావించుచు మ్రొక్కు భక్తతతికిన్ దివ్యాంబరాకల్పక

స్వీకారాకృతిఁ గంఠహారములుగాఁ జెల్వొంద మందారముల్.

క. అది గాంచి యెల్ల నృపు లే

మది యేమది యెవ్వ రెవ్వ రీ కేసరిపై

నధిరోహించి కనంబడు

ముదిత యనిరి వీస్వరూతిముగ్ధాకృతులై.

౮౪౭

ఉత్సాహ— కాని యా సుదర్శనుండు కాంచి పోల్చి చూపుచున్

దాని నా సుబాహునకును దర్శనం బొసంగె శ

ర్వాణి నన్నుఁ బ్రోవఁ గృపను భయము దక్కి రాజచం

ద్రా ! నమస్కరింపు మెఱిగి తల్లిపాదపద్మముల్. ౮౪౮

క. అంచు నతండు సుబౌహుడు

నంచి శిరంబులు భవానిపదపద్మములం

దుంచి విసమ్రుత మ్రొక్కిరి

మించినభక్తి బ్రహ్మమిళితపులకులై.

౮౫౧

క. దేవీవాహనకేసరి

మై వెంచి సటల్ విదల్చి మానుగ గర్జా-

రానము చేసినమాత్రన

మై వడఁకఁ గరింద్రఘటలు మద మఱి తూలెన్.

౮౫౧

క. నైర్విధ్యజినికి నెదురై

దారుణవాతంబు వీచే, దమములఁగోడన్-

ఘోరములై దిశ లొప్పెన్,

దారి తెలియ కెల్ల బలము తడఁబడియె నృపా !

౮౫౨

నీ. అది గాంచి ముదిల్గుడై యను సుదర్శనుఁ డిల్లు,

నిజసైన్యపతితోడ నిశ్చయించి;

తలఁగక సూటిగా దారి తీయుము మేటి

భూభుజు లెం దున్న బౌద్ధచక్రక,

యీదుష్టనరపతు లేమి చేయఁగలార

లెంత కొపించిన నేమి యన్న;

శరణార్థి ననుఁ బ్రోవఁ జండిక చనుదెంచె,

దానిరక్షణ గల్గ దలఁక నేల ?

యేగవలె నడ్డులేక యథేచ్ఛ; ననిన,

నడపె వాహిని నటుల సేనాని; దానిఁ

జూచియు యుధాజితం డటు చూడలేక

క్రుద్ధుడై పల్కెఁ దోడివీరులకు నిల్లు.

౮౫౩

ఉ. ఏల నృపాలురార ! మతిహీనులరై బలవంతు లయ్యు, నీ

బేల సుదర్శనుం డులుకు వీడి చనం గొని కన్యక జూచుచుం

గాలు కదల్చు ? రమ్మో ! యొక కామిని సింహముపైని నెక్కి రాఁ,
బోలునె బీరముల్ విడువఁ ! బూనుఁడు కొట్టుఁడు పట్టుఁ డుద్ధతిఁ.

క. మీ రందఱు లజ్జ విడిచి

పోరక యున్నను, నొకండ పోరెడఁ, గొందుం

జారువిభూషణఁ గన్య న

వారణ, హరిసాముగ్గఁ గొనునె వంచక మెందున్ ? ౮౫౫

మ. అనుచున్ సైన్యము లెల్లఁ గూర్చి మనుమం డండఁ విజృంభింపఁగా

ధనువుం బూని గుణంబునం దొడిగి రత్న స్వర్ణ పుంఖ ప్రథా

కన దాభీల శిలీముఖవ్రజము నాకర్ణాంతమున్ లాఁగి వే

సెను వాఁ డల్కమెయిన్ సుదర్శనుతనుచ్ఛేదంబు గావింపఁగాన్.

క. కర్మారకపరిమార్జిత

మర్మచ్ఛేదక నిశాత మార్గణతతి దు

ష్కర్ముం జేయ సుదర్శనుఁ

డోర్మిన్ ఛేదించె వాని నొక్కటఁ బెలుచన్. ౮౫౬

క. అక్షీణప్రాధి ననే

కాక్షాహణు లొక్కపెట్ట నాతని ముట్టన్

వీక్షించి, దుర్గ, యాశ్రిత

రక్షణ, శిక్షింపఁ గడఁగె రయమున వారిన్. ౮౫౭

శా. బాణాసారము లా యుధాజితునిపై వర్షింప, నాబాణముల్

నానాశస్త్ర సముద్యోగ పటు నానా భీక రాకారముల్

యోనం దాలించి యా యపారభటసందోహంబుఁ దూలించె న

శ్వానీకంబు శతాంగపూర్వముగ నాహరించె వీకం ద్రుటికన్.

క. కను మూసి తెజఃచులోనన

మమమండు యుధాజితుండు మడసి రథమునం

గననైన నొక్కపెట్టున

మిను ముట్టెన్ జయరవం బమేయోత్సవమై. ౮౫౮

శే. తొలగిన నృపాలు రది గాంచి పలుకు లేక,
విస్మయంబున నిశ్చేష్టవృత్తు లైరి;
అంత దుర్గా ర్థినాశిని యైన దుర్గఁ
బ్రయత్నుడై నుతియించె సుబాహుఁ డిట్లు.

౮౬౧

క. మ్రొక్కెద జగదంబ ! శివా !
మ్రొక్కెద భగవతి ! భవాని ! మ్రొక్కెద దుర్గా !
మ్రొక్కెదఁ ద్రిజగద్ధాత్రీ !
మ్రొక్కెద దేవీ ! మహేశి ! మ్రొక్కెదఁ జంఙీ !

౮౬౨

క. మ్రొక్కెద శాంతికి విద్యకు
మ్రొక్కిడెదఁ విశ్వతతకు మ్రొక్కెద శ్రీకి
మ్రొక్కెదను మోక్షదాత్రికి
మ్రొక్కెద వరదాత్రి కేను మ్రొక్కెద హీకి.

౮౬౩

శే. సగుణగా నిన్ను నిర్గుణఁ సంస్తుతింతు,
నల్పబుద్ధిని, నీరూప మరయఁ గలనె ?
పొగడు టెటు విశ్వమాతఁ బ్రభూతకీర్తిఁ
బరమశక్తిని భక్తార్తిహరణ నిన్ను !

౮౬౪

క. నీవే హృదైవత వపు,
దీవే సర్వగతబుద్ధి, వీవే మతి వా,
నీవే విద్యపు, జీవుల
కీవ గతి, మనోనియంత్రి నెటులం బొగడె ?

౮౬౫

క. హరి హర విధి సురవరు లన
వరతము నీగుణము లెన్ని పారము గనిరే ?
చరితము నీయది పొగడం
దరమే, గుణబద్ధభిన్నధర్ముడ నాకు ?

౮౬౬

శే. సాధుసంగతి జను లేల సలుప రయ్యె !
చిత్తశుద్ధి ప్రాసంగికసిద్ధము కదె ?

అమరజే నాకు నల్లసమాగమమున

నద్భుతం బీ భవద్దర్శనాప్తిలక్ష్మి !

౮౬౭

ఉ. ఏయది కోరు నాత్మభవుఁ, జేయది యెప్పు హరుండు వేడునో,
యేయది కేశవుండు సుర లింద్రుండు హానులుఁ గాంక్ష సేతురో,
యాయది, ధన్యుడే, శమదమాదిసమాధులు నేవి లేక, నా
కీయెడ నబ్బె దుర్లభ మిదే భవదీయసుదర్శనం బహూ !

౮౬౮

క. నే నేడ మందమతిని, భ

వాసీ ! నీ వేడ నమ్మ ! భవభేషజహా

దానవు, ని న్నైఋగంగా

నూనితి భక్తానుకంపనోద్యత వగుటన్.

౮౬౯

వసంతతిలక — ఏమంచు నిన్ను నుతియింతు సుదర్శనన్ నేఁ

డీమాడ్కిఁ గాంచితి, హరించితి కష్ట మంగె !

యీ మేటి శత్రుల వధించితి వీరక, బుణ్య

శ్రీ మించు నీచరిత, శిష్టజనానుకంపా !

౮౭౦

క. భావించి చూడఁ, దస్త్రి !

స్థావరజంగమధరితి సాతవే నీవే,

యేవిత యీ సుదర్శన

దేవుని రక్షించి రిపు వధించుట దయనో ?

౮౭౧

తే. జనని ! నీపాదభక్తయశస్సు దిశలఁ

జాటఁ గల్పించినా వీ ప్రశస్తకథను;

గాక, యీపుణ్యుడెల్లు మత్కన్య వలచి

గెలుచు రణకోశలరి బెట్టు లలవడఁ గను ?

౮౭౨

తే. జన్మ మరణాది భయ మెడసలుపు నీకు

నిష్ఠుకోరికి దీర్చు ట దేమి వింత ?

భక్తులు నుతింతు నినుఁ బుణ్యపాపముల క

తీతవు సగుణపు గుణాతీత వనుచు.

౮౭౩

క. ఎఱుగను బీజము భజనము

దరిసెన మొసఁగితివి నేఁడు, ధన్యుడ, భువనే

శ్వరి ! నీ మహిమాతిశయం

బెఱుగఁగ్, బ్రకటించి తిట్టు లింతే తల్లీ !

౨౭౪

తే. అట్లు వాఁడు నుతింపఁ బ్రీతాత్మ యగుచు,

శివ, ప్రసన్నముఖాబ్జ సుస్నిగ్ధమూర్తి,

వేషికొమ్ము వర మృగ, నాఁడు భక్తి

నమ్రుండై వేఁడె నాజగన్మాత నిటుల.

౨౭౫

శా. స్వారాజ్యంబు నఖండభూవిభవముం బ్రాపించుటే నొక్కటం

నేరంబోలునె నీదుదర్శనమహానిశ్చేయసప్రాప్తితో,

నీరమ్యాద్భుతమూర్తి ముజ్జగమునన్ నిస్సీమ, మారూపు నే

డారూఢించిన, దేగ్రుతార్థుడ, మఱే మర్థింతు ని న్నోశివా! ౨౭౬

క. యూచింతు నొకటి దేవీ !

నీచరణాబ్జముల భక్తి నిశ్చలకలనం

బై చిత్తంబున వెలయుచు

మోచన మొనరించుఁగాక మోహము నాకుఁ.

౨౭౭

క. మఱియుం దల్లీ ! కాశీ

పురమున దుర్గాఖ్య పూని పురసంరక్షా

కరశక్తివై సుదర్శనుఁ

బరిరక్షించినవిధానఁ బాలింపు సదా.

౨౭౮

క. ఏవఱకు సుస్థితం బయి

యీ వారాణసి వెలుంగు నిమ్మహిలో, నీ

వా వఱకు సుప్రతిష్ఠిత

ధీ వెలయఁగఁ గావవలయు దీని భవానీ !

౨౭౯

క. భద్రస్వరూప! సకలా

భద్రంబులు లోకమునకుఁ బాయఁగ విద్వి

ట్టిద్రం బొనఁగూర్చుచు ని

ర్ణిద్రముగా నాకు నిమ్ము నిఖలశుభములున్.

౮౮౦

తే. ఎదుర నిటు పల్కి మ్రొక్కు నరేంద్రుఁ గాంచి

పలికె దుర్గతినాశిని పరమదుర్గ,

ధర నెలయుదాఁక నీముక్తిపురి వదలక

యఖలలోకరక్షార్థ మిం దధివసింపు.

౮౮౧

ఉ. అంత సుదర్శనుండు ప్రమదాన్వితుడై దరిఁ జేరి దేవి క

త్యంతవిసముడై యెఱిగి యంబకు నిట్లను, నీక చెల్లెఁబో

సుంతయు భక్తి లేని ననుఁ జూచి కృపామతిఁ బ్రోచు తెన్న, నే

కాంతుల భక్తితత్పరులఁ గావఁగ నెందఱు లేరు దేవతల్ ! ౮౮౨

శా. నీవే లోకము రక్షసేతువు కృపన్ నిర్మించి లోఁగొందు, నో

దేవి ! నోముటయున్ విచిత్రమె ననున్, దీనుండ సర్పింతు నీ

సేవాసక్తుడ; నాజ్ఞ యేమి? యెది నేఁ జేయంగ నా? నెందు నన్

బొవంగోరెదా ? యింద నిల్చెదనా ? సమ్మాఘండ శాసింపుమా !

ఉ. నావుడుఁ బ్రీతి నించు నయనంబులఁ దప్పక చూచి యిట్లనున్ .

దేవి, సుదర్శనా ! కదలి నీ విపు డేగి యయోధ్యకున్ సమ

స్తావని యేలుకొమ్ము స్వకులాగత మాదివృషాలవైఖరిన్

నావరివస్య యేమట కొనర్చుము నిత్యము మూఁడుద్రౌద్రులన్.

తే. ననుఁ బ్రతిష్ఠించి సాకేతనగరవాటి

సర్పసేయుము ప్రజానో నహర్నిశమ్ము,

చేయఁగావలె బలిగో విశేషపూజ

యష్టమిఁ జతుర్దశి నవమ్యాఖ్యతిథిని.

౮౮౩

క. శరదాగమమునఁ బరమా

దరమున నవరాత్రదీక్షఁ దాలించి శ్రద్ధా

పరత మహాపూజ సలుపు,

మరుదుగ నీరాజ్యమున శుభావళిఁ గూర్తున్.

౮౮౪

తే. వైత్రమున నాశ్వినమున నాపాహమాఘ
వేళలన్ నవరాత్రార్చ విహిత మనఘ !
కృష్ణపక్ష చతుర్దశి ప్రియయునాఁడు
నవ్వుమినిఁ జేయనలె విశేషార్చనమ్ము.

౮౮౭

క. పలుకుచు నిట్లు దయారస
మొలికెడి నుడు లెదుర మొక్కి యున్న రఘుఁడు మై
పులకించి యుండ సందఱుఁ
దిలకింప నదృశ్య మయ్యె దేవి యచటనే.

౮౮౮

దే. అంత మొక్కిరి నృపులెల్ల రానతు లయి
యాసుదర్శను, మఘవాను నమరుల్లు;
వానిని సుబాహుఁడును మొక్కెఁ బ్రయతుఁ డగుచు,
నఖలనృపు లిట్లు లని రయోధ్యాధిపతికి.

౮౮౯

క. మా కెల్లరకుం బ్రభుఁడవు,
నీకింకరులము, యభేచ్ఛ నిలిచి యయోధ్యన్
వీరన్ శాసింపుము మము,
నీకరుణం జూడఁ గలిగె నిఖలేశి శివన్.

౮౯౦

క. నీవే ధన్యుఁడవు ప్రభూ !
యా విశ్వేశ్వరి భవాని యాదిజనని శ్రీ
దేవి సనాతని నీకై
యావిర్భావంబు నొందె ననఘచరిత్రా !

౮౯౧

క. మాయోమోహితులము ధన
జాయారతమతుల మేము సంసారసము
ద్రాయాసితులము కామా
ద్యాయతుల మెట్లు తెలియఁ నగుఁ దన్మహిమల్ !

౮౯౨

చ. అడిగెదమయ్య ! చెప్ప మొక యర్థము, నీ కెఱుంగంగరాని దే
యెడలను లేదు, ప్రీతి మము నెల్లర సంస్మృతివార్ధినావనై

గడపుము, దేవిరూప మెది, కాంచుట యెట్లు, ప్రభావ మెట్టి, దే
యెడ జనియించు, నెట్లు? లది యెల్లయుఁ దెల్లము సేసి ప్రోవవే!

తే. అట్లు లర్థింప వారిప ల్కా-లకించి,
యలరి ధ్రువసంధిసుతుఁడు మార్వలికె నిట్లు:
దేవి నెడలోన ధ్యానించి, భావభిత్తిఁ
జ్జిత మొనర్చి తన్నూర్తి జేరి మొక్కి.

౮౯౮

సీ. బ్రహ్మాదు లెఱుంగని పరమార్థ మేమని
తచ్చరిత్రము చెప్పవచ్చు నాకు?
జగము పాలించెడి సాత్త్వికశక్తి మ
హాలక్ష్మీ యద్దియే యాదిశక్తి,
రాజసియై సృష్టి యోజించుఁ, దామన
రేఖఁ దాలించి సంహరించును దుది,
నీమూఁడుశక్తుల కామూలకారణ
శక్తి నిర్గుణ పరాశక్తి యదియ,

యదియ సర్వేస్థితప్రద, యైన దాని
యోగులే గాక తెలియలే రొడ్లు సుంత,
సుఖసమారాధ్య సగుణయే సుండు, దాని
బుధులు భావించి నేవించి పొందుచుండు.

౮౯౯

వ. అది విని సుదర్శనునకు రాజు లి ట్లనిరి.

౯౦౦

క. బాలుఁడ వేగితి నడవికి,

నేలాగునఁ దెలియఁ జాలి తీవరశివ? నీ

వేలీల నుపాసించితి?

పాలించి ప్రసన్న యగుచు వచ్చిన దెట్టుల్?

౯౦౧

ఉ. నావుడు వాఁడు పల్కెఁ జిననాటన నాటెను, గామబీజసం
భావన భావవీధి, ఋషివర్యులు సెప్పఁగ దాని నాపరా
దేవిగ నిశ్చయించితి మదిక, స్మరియింతు నహర్నిశం బదే,
సేవ యొనర్తు దానికె, రచించెద నంజలి భక్తి దానికే!

౯౦౨

తే. వాని నాలించి నృపు లెల్ల దానిఁ బరమ
శక్తిగ నెఱింగి తత్పరాభక్తియుక్తు
లయి సెలవు పొంది చని రిండ్ల, కంతఁ జనిరి
కాశికిఁ మామ, యల్లుడు కోసలముకు.

౮౯౯

క. ఆకర్ణించి సమస్తము
రాకొమరుడు జయముఁ గొంచు రాఁ గాంచి యనే
కాకారోపాయసముల
సాకేతనివాసు లెల్ల సలిపిరి పూజల్.

౯౦౦

క. ఇడుగో నమ్మ! సుదర్శనుఁ
డిడుగో ధ్రువసంధిసూనుఁ, డిడుగో మనరా,
జిడుగో దేవీపరుఁ డని,
జడిగా లాజలును బూలుఁ జల్లిరి ముదితల్.

౯౦౧

క. మంత్రులుఁ బ్రకృతులుఁ బురి కా
మంత్రంపగఁ, బొగడ వందిమాగధులు, యజ
ర్మంత్రములు సెప్పువిప్రని
యంత్రులుఁడై నగరు సొచ్చె నాతఁడు ప్రీతిక.

౯౦౨

తే. అ ట్లయోధ్యను బ్రాపించి యందు ముందు
మిత్రపరివృతుఁడై పోయి, శత్రుజత్తు
మాత దర్శించి, పుత్రశోకాతిదీన,
జనవిభుఁడు మ్రొక్కి యిట్లను వినతుఁ డగుచు.

౯౦౩

ఉ. తల్లి! త్వదీయపుత్త్రిఁడు యథాజతుఁడుకొ బడి రాజిఁ, గాని నా
వల్లనుగాదుసూ, శివయె వారలఁ గూల్చె, నవశ్యభావి పోఁ
జెల్లునె యేమి చేసినను, జీవుఁడు కర్మకు వశ్యుఁడౌచు సం
ధిల్లిన సౌఖ్యదుఃఖములఁ దేజదు కుడ్డక, చింత నొందకే!

౯౦౪

క. మాతల్లి మనోరమ యెటు,
లాతీరున నిన్నుఁ గాంతు, నణుమాత్రమ్ముక

మాతా! చేయను భేదము,

చేతున్ దాసుడను సేవ, చేకొనవె కృపన్.

౯౦౫

క. దైవాధీనము సర్వం

బావంతయు మనము మార్చునట్టిది గలదే!

కావున శోకం బగు నెడ

జీవుడు శోషింపరాదు చింతావశుడై.

౯౦౬

క. దారుమయం బగు యోసా

కారం బెటు సూత్రధారుకరవశమై పొం

గారుచు నాడుచు బడు, నా

తీరున దేహియు స్వకర్మక్రిప్పల నాడున్.

౯౦౭

చ. వనటఁ గృశింపలేదు వనవాసము చేసెడుచోఁ, బురాకృతం

బనుభవనీయ మంచు హృదయమ్మున నమ్మిన నేను; చూడు నా

జనని యనాథ, తాత వడె, సంభ్రమ మెత్తి వనంబునం జనం

గనుఁగొని చోరు లూడ్చిరి నగల్ ధనమున్ గల దారిబత్తెమున్.

తే. ఈ విదల్లుండు దాదియు నేగ వెంట,

బాలపుత్ర నిరాశ్రయ బేల జనని,

నను భరద్వాజునాశ్రమంబునకుఁ గొంచుఁ

బోప, మునులుఁ దత్పత్నులుఁ బూర్ణ కృపను.

౯౦౮

క. ఫల నీవా రాహరం

బుల మముఁ బోషించినారు, పొందను దుఃఖం

బలనాఁడు, నేడు రాజ్యం

బు లభించియు పొచ్చునుఖము పొందను దల్లి !

౯౦౯

క. నీవారధాస్యభక్షణ

మే నర, మీరాజ్యభోగ మింతటికంటెన్,

నీవారాశి నరకమునఁ

బోవఁడు, రాజ్యాశి యటకుఁ బోవు ధ్రువముగా.

౯౧౦

క. నైరము మాత్సర్య మహం

కారము నే నెఱుంగ, నెఱుక గలుగునరుడు ధ

ర్మారంభం డయి యింద్రియ

వారంబు జనుంచి తలగవలె నరకంబున్.

౯౦౨

తే. అఖిలయోనిసామాన్య మాహారసుఖము,

ధర్మము మనుష్యజన్మసాధ్యమ్ము, ధర్మ

తంత్రుడై యుడవలె భారతమున నరుడు;

ధర్మమే స్వర్గమోక్షప్రదంబు తల్లి!

౯౦౩

క. లీలావతి యావాక్యము

లాలించి, విలజ్జితోద్యదశ్రునయనయై,

తూలగ సుతశోకం, బనె

నీలీల సుదర్శనునకు నెంతయు బర్హున్.

౯౦౪

ఉ. తప్పులు సైపు నాయెడ సుదర్శన! తప్పులు లేవు నీయెడం,

దప్పు తలంచుపుత్రకుని దండ్రుని వారణ సేయనైతి, వా

రిప్పుడు వారికర్మఫలమే భుజియింతురు, నీవు చంపలే

దప్ప! తదీయపాపములకై వగ నొందెడ, గాదు వారికై!

౯౦౫

క. శోకముఁ గోపము నీపై

నేకోశంబునను లే వొకింతయు, నికపై

నాకొమరుండవు నీవే,

నాకు మనోరమయె యప్పు, నానుడి వినుమా!

౯౦౬

క. భగవతికృపచే రాజ్యము

సుగమంబు నకంటకముగఁ జొప్పడె, బ్రజలన్

సుగతిం బాలించుచు, సౌ

ఖ్యగరిమ శోభనము లొందు, కల్యాణగుణా!

౯౦౭

ప. సుదర్శనకుమారుం డామెవాక్యంబు లాకర్ణించి కృతార్థుండ నైతి

నని లీలావతికి మ్రొక్కి నెలపు నైకొని, యంతకుమున్న నిజమాత

వచ్చి నిలిచియున్న, మనోరమం బగు మనోరమాభవనంబుం జేరి
మంత్రుల నెల్లర రావించి దైవజ్ఞసార్వభౌమునిచే శుభముహూ
ర్తంబు వెట్టించి యిట్లనియె. ౯౧౮

క. సింహాసనేశ్వరికి నై
సింహాసన మొండు రాజశిల్పులచేతకా
రంహాగతిఁ దొల్లొత్త ని
రంహ స్పర్శ మణి ఘనము నమరింపవలెకా. ౯౧౯

క. ధర్మార్థకామమోక్షద
శర్మాత్మక నటఁ బ్రతిష్ఠ సలిపి పరాంబకా,
బేర్పిక రామాదులక్రియ
నర్చిలిఁ బూజించుచుం బ్రజావన సేతుకా. ౯౨౦

క. నాగరికు లెల్ల భక్తి
శ్రీగరిమకా దాని నేపుడు సేవింపఁగనా,
నీఁ గలది కోర్కె లన్నియు
వేగమె యాశక్తి నుండు; విండు శివ యదే! ౯౨౧

క. శాసనము విండు మంత్రులు
ప్రాసాదం బొండు రత్నభర్మమనోజ్ఞా
ల్లాసము గావింపంగాఁ
జేసిరి శిల్పులను బంచి శీఘ్రకరణులై. ౯౨౨

తే. ప్రతిమఁ జేయించి శుభముహూర్తమున దాని
నందులఁ బ్రతిష్ఠ గావించె నీవనివిభుఁడు,
హవన మొనరించి పూజించి యఖిలదైవ
తోత్తముల వేదవిహితవిధ్యక్తముగను. ౯౨౩

ఉ. ఆయెడ నుత్సవంబు ప్రమదావహ మయ్యె, ద్విజేంద్రవేదపా
రాయణమంజరావము సెలంగఁగ నొక్కట ఋక్స్వరంబు వే

తేయెడ యాజుషశుతులు, నింకొకచో శుభసామగీతు, లే
చాయ నధర్వణోచ్చరితశస్త్రసునాదము రక్షసేయఁగాఁ. ౯౨౮

క. వాయించువారు వీణలు,
మ్రోయించెడువారు వేణుమురజాదికముల్,
తైయంచు నాడువారును
నై, యుత్సవ మొప్పె నతులహగ్నోత్సవమై. ౯౨౯

క. ఆవిధి గడు నైభవమున
దేవిని స్థాపించి నిష్ఠ దీపింపఁగాఁ,
గావించి బహువిధంబగు
సేవ, యతం డెక్కడ దండ్రిసింహాసనమున్. ౯౩౦

క. క్షితిఁ బాలించెను ధర్మ
వ్రతుఁడై రాముం డితండు రఘుఁ డితఁ డంచున్
నులియించుచుండ సాధులు
నత్తులై సామంతులై నయమునఁ గొలువన్. ౯౩౧

తే. వర్ణములు నాశ్రమంబులు వరుస నాల్గు
నాల్గుగా ధర్మపాదముల్ నాలు గయ్యె,
బ్రజలు ధర్మిష్టులై సుఖంపడిరి, శాంతి
నర్థిత, సుదర్శనునిరాజ్యపాలనమున. ౯౩౨

క. వెలసెన్ దేవాయతనం
బులు గ్రామగ్రామములను, బూజోత్సవని
శ్చలహతిఁ బెరిగెను బ్రజ, కో
సలదుర్గయశస్సు ప్రాకె సకలాశలలో. ౯౩౩

క. కాశీపురిని సుబాహుం
డీశీప్రతిమప్రతిష్ఠ యెసఁగింపఁగాఁ,
గాశీదుర్గ యటంచున్
దేశాంతరములను దానిదీప్తి వెలింగెన్. ౯౩౪

క. భూజను లెల్లరు భక్తు
 ద్వేజతులై, శ్రద్ధ, దాని, విశ్వేశ్వరు నే
 యోజ సమర్పించెద, రా
 యోజం బూజింపఁ దొడఁగి రుక్తవిధులతోన్. ౯౩౧

క. భారతభువిలో నెల్లడ
 వారున్ పీ రనక యెల్లవర్ణంబులవా
 రారంభించిరి నిత్య
 శ్రీరమ్యంబుగ భవానిసేవ లొనర్చున్. ౯౩౨

క. నుతియింతు రాగమోక్ష
 స్తుతులన్. శ్రీదేవి శక్తి సూక్తజపంబుల
 మతి నుంతురు, ధ్యానింతురు,
 సతతంబున్ దుర్గ జనులు, సడలనిభక్తిన్. ౯౩౩

క. హవశింతు జనులు నాలుగు
 నవరాత్రమహోత్సవములు నానాగతులన్,
 హవనార్చనాగంబుల
 శివఁ గొల్తురు, శక్తిసేవ సేయుదు రెపుడున్. ౯౩౪

ప. ఈ పుణ్యంబగు నాఖ్యానంబు శ్రోత్రపర్వంబుగా జరమేజయ
 భూకాంతుం డాకర్ణించి, దేవా! నవరాత్రవిధానం బేవిధంబైయుండు;
 నందు శరదుత్సవవిశేషం బెట్లు కర్తవ్యంబు; దానిఫలం బెట్టిది; సమ
 స్తంబును విస్తరంబుగా సెల విచ్చి యనుగ్రహింపవే యని వేడిన
 వ్యాసమునీంద్రుం డి ట్లనియె. ౯౩౫

నవరాత్ర వ్రత విధి వర్ణనము

క. రాజా! శ్రద్ధాభువనై
 నే జెప్పెడి దాలకించి, నిలుపుము మతిలోఁ,
 బూజింపవలయు ముఖ్యము
 గా జనులు శర ద్దసంతకాలముల శివన్. ౯౩౬

ఉ. కాలునిదంష్ట్రయుగ్మ మనఁగా విలసిల్లు వసంతముఁ శర
త్కాలము, ఘోరరోగమృతికారణముల్ బహుదుర్గమంబు లౌ
వేశలు సర్వశీవులకు, విశ్రుతభక్తివివేకశాలు రీ
మూల మెఱింగి చండికకుఁ బూజ లొనర్చు విశేష మత్తటిక.

శే. వానికి ముందుగా నమాపాస్యనాడ
ఘోరిచి సమస్త యోగ్య సంభారవార
మాదిసంబున విధి హవిష్యాశనంబు
యేకభుక్తం బొనర్చు రెంతే శుచు లయి.

౯౩౮

తే. సమతలము శుభ పూ ప్రదేశమ్ము చూచి
మండపమ్ము పోడశహస్తమానముగను
బరగఁగాఁ బదునాఱు స్తంభమ్ము లన్ని
ధ్వజములు వెలుంగ నిర్మింపవలయు ముందు.

౯౩౯

క. శారం బగు మృత్తికలో
జేరిచి గోమయము నలికి, చిత్రితసుశ్రీ
మీఱఁగ వేది చతుర్నా
స్తారంభ మొనర్పవలయు హస్తోచ్ఛయముఁ.

౯౪౦

న. అట్లు శుచిరమ్యంబుగఁ బీతాస్థానంబు కల్పించి విచిత్రంబు లగు
సోరణంబులు నిర్మించి స్థితం బగు వితానంబు విరచింపజేసి —

క. ఆత్మాత్మైశ్రీవిద్యా
పారగులను పేదవాదభాసురుల నదా
చారుల దాంతలీఁ దంత్రవి
శారదుల నరింపవలయు సద్భాసురులఁ.

౯౪౧

న. సాధకుం డంత వేగునంతకుం బ్రతీక్షించి, ప్రతిపద్దినసంబున విధివిధా
నంబుగా నదీ తటాక వాసీ కూపంబుల లభ్యం బగుదానను, దదలా
భంబున నిజగృహమందుం గాని, ప్రాతస్నానం బొచరించి, తాత్కా
లిక నిత్యకృత్యంబులు తీర్చి, ఋత్విగ్వరణం బొనర్చుట కర్తవ్యంబు.

అందు సద్విజుల మధువర్కప్రాశసపూర్వకంబుగా సర్వపాద్య
వస్త్రాంకురణములచే యథాశక్తిగా విత్తశాస్త్రవర్జ్యంబుగాఁ
బూజింప నగు. ౯౦౩

క. విప్రులు సంఘోషించిన

క్షీప్రమ పరమేశి సంతసించును, సంపూ

ర్ణప్రతిభ గాంచుఁ గార్యము

లప్రతిహతభక్తి వారి నర్చించినచో. ౯౦౪

వ. అయ్యెడ శ్రీదేవీభాగవత దుర్గాసప్తశతీ పాఠార్థంబు బ్రాహ్మణోత్త
ములఁ దొమ్మిదిమందిసిగాని, యేవురంగాని, మువ్వురంగాని, వరించు
టుత్తమంబు. అశక్తపక్షంబున శాంతుండు నరసింహుండు నగు నొక
బ్రాహ్మణు నైన వరించుట ధర్మంబు. ౯౦౫

క. నైదికమంత్రంబులతో

నాదిక స్వస్తిక వచించి, యంతట భక్తి

వేదిక సింహాసన మిడి

శ్రీదేవిక విధిఁ బ్రతిష్ఠ సేయఁగ నొప్పిక. ౯౦౬

సీ. క్షామాంశుకము సర్వసంపన్నముగ దిద్ది

దివ్యోత్తరీయంబు దీప్తివలయు,

రత్నభూషాళి గ్రాలఁగ మెడ ముత్యాల

వేరులు వ్రేలాడ వేయవలయు,

శంఖచక్రగదాబ్జ చారు చతుర్హస్త

మూర్తిగాఁ గల్పింపఁ బూసవలయుఁ,

గాక యష్టాదశ ఘనబాహురూపగా

బహ్వయుధములఁ గూర్పంగనగును,

సర్వలక్షణశోభాఢ్య సౌమ్యరూప

నా సనాతని నర్చింపనగును బ్రతిమ,

నట్లు గాదే నవార్ణమంత్రాస్విత మగు

యంత్రమునఁ బూజి సేయుట యైన నొప్పు. ౯౦౭

శ్లో. సంచస్సల్పవయుతము సువర్ణరత్న
యుక్తము బహుపుణ్యతీర్థోదకంబుఁ
గలశము మంత్రసంస్కృతగరిమఁ గూర్చి
పూజకై నిల్పవలయుఁ దత్పార్శ్వభువిని. ౯౪౮

క. పూజాసంభారసువి
భ్రాజిత మొనరించి పార్శ్వభాగములు, దిశలే
యోజింపవలయు మంగళ
భాజనఘోషముల గీతవాదిత్రములకొ. ౯౪౯

న. మఱియు, రాజా! యీమహావ్రతారంభంబు హస్తాస్వీతం బగు ప్రతి
పత్తిధియంద సంకల్పించుట సర్వకామదం బగు; నొనాడె యథా
శక్తిగా నుపవాసమో, నక్తంబో, యేకభక్తంబో, నియమంబు
వినిశ్చయించి— ౯౫౦

క. ఈనియమంబునఁ దల్లి!
నే నవరాత్రవ్రతంబు నిర్వర్తింతుకొ
శ్రీబ్రత్యదాప్తి! జగదం
గా! నా కెల్లెడల దోడుపడవే యిరుదుకొ. ౯౫౧

న. అని సంకల్పించి శీదేవీసాహాయ్యం బర్చించి, యథావిధి మంత్రపూర్వ
కంబుగాఁ బూజ సేయఁ గడంగవలయు; నర్ఘ్యాదికం భావరించి,
చందనాగురుకర్పూరంబులను, సుగంధంబులను, మందార కరజాశోక
సంపక కనివీర మాలతీ భ్రాహ్మ్యది నానావిధమసుమంబులను,
శుభంబు లగు బిల్వదళంబులను, శ్రీదేవికొ జగద్ధాత్రిం బూజించి, హూం
దీపంబు లర్పించి, నారకేశ మాతలుంగ దాడిమీ కదళీ నారంగ
పవన పూర్ణఫలాది నానావిధభోజ్యఫలంబులను, మృష్టాన్నంబుల
పైవేద్యంబు సమాచరింపవలయు. ౯౫౨

క. మాంసాశను లగు వారలు
హింసాబుద్ధి దృఢించి యీయం దగు ని

స్సంశయముగ బలి దేవీ

శంసితమతి ఛాగ పోతి సైరిధము లెవే.

౯౫౩

ప. క్షత్రియాదు లగు వర్ణంబులవారికీ బలివిధానంబు యజ్ఞకృతం
బగుట నహింసయై నిశ్చేయసకరం బగుచు విశేషితపశువునకు ధ్రువ
మ్ముగా స్వర్గప్రదమ్ము నై శోభిల్లు.

౯౫౪

క. కుండం బైనను గాదే

స్థంజిలమే. హోమమునకుఁ జాలెడికొలతె

నిండగు దికోణరూపం

బుండఁగ నిర్మించి గడఁగ నొప్పు హవనముకొ.

౯౫౫

తే. నిత్యము నథశ్శయానుడై నియతి మూఁడు

ప్రొద్దులుం బూజసేయుచుఁ బుణ్యవస్తు

నివహమున గీత వాదిత్ర సృత్య ముఖ్య

విధులను మహోత్సవంబు గావింపవలయు.

౯౫౬

ప. మఱియు నీయెడ నవశ్యంబుగాఁ గుమారీపూజనంబు నిత్యకర్తవ్యం
బై యెసంగు; నది దివ్యంబు లగు వస్త్రాలంకరణంబులను సుధా
మయంబు లగు భోజనంబులను జేయు దగు; సిల్లనుదినంబు నేకైక
కుమారింగాని, యేకవృద్ధి, ద్విగుణవృద్ధి, త్రిగుణవృద్ధులయం
దొక్కటిచేఁగాని, సాధకునివిధవానుసారంబుగా విత్తశాస్త్రం బొనర్చక
పూజింప నగు.

౯౫౭

క. ఒకయేఁ డగునది గంధా

దికభోగము లింతయేసెఁ దెలియసేదా భా

లిక గావునఁ దగ దది పూ

జకు; నట్ల పడేండ్లు దాటఁ జన దర్శింపకొ.

౯౫౮

ప. రెం డేఁడుల కన్యక కుమారి నాబడు; దాని నర్చింప, దుఃఖదారి
ద్రవ్యంబు లెడసేసి శత్రుక్షయం బొనగూర్చి ధనబలాయుష్యంబులు
వర్ధిలఁజేయు. మూడేండ్లది త్రిమూర్తి యనంబడు; దానిఁ బూజిం

చిన దీర్ఘాయుష్యంబును బుత్తప్రేత్తాదివృద్ధియుఁ జేకురు. నాలుగు వ్షంబులకన్నియ కల్యాణినామ; విద్యార్థులును, విజయార్థులును, రాజ్యార్థులును, సుఖార్థులును, సర్వకామదయగు గల్యాణి సేవింతురు. పంచాబ్దంబులది కాళికాయనంబరగు; దాని భక్తిభావంబుననర్చించిన నరుండు శత్రునాశనంబు సాధించు. ఆఱుహ్మయనంబులకస్యఁ జండిక యందురు; దాని నైశ్వర్యధనకాములు సంపూజింతురు. సప్తశతద్వయస్క శాంభవినాఁ జెలంగు; దాని నిత్యవరివస్యచే దుఃఖ దారిద్ర్యనాశనంబగు; వెండియు నృపుండు తత్పూజచే రిపునృపాల సమ్మోహనంబు సాధించి సంగ్రామరంగంబుల జయశాలి యగు. ఎనిమిదేండ్లది దుర్గ; దానినిఁ గ్రూరశత్రువినాశార్థంబు నుగ్రకర్మ సాధనంబులను బరలోకవిజగీషనుం గొల్తురు. ఇంకఁ గొమ్మిదేండ్ల కస్య సుభద్ర యనంబడు; దాని వాంఛితార్థసంసిద్ధికై సదా సమర్చింతురు. మఱి ఏడేండ్లది హాహిణి; దానిని గోగనాశనంబునన్తై విధివిధానంబున నర్చింపవలయు. ఈ కుమారీపూజనంబు—

క. శ్రీరస్తు నమంత్రముకోఁ

బ్రాహ్మణింపంగ నగును బ్రాకృతు లెల్లఁ;

శ్రీ రమ్య బీజ మంత్ర

ప్రారంభముగా నొసర్తు ప్రాజ్ఞులు మఱియున్.

౯౬౦

స. కుమార్యానిక పూజామంత్రంబు లేతదస్థంబులై నన్యంత్రి వేద్యంబులై యుండు.

౯౬౧

క. ఏది కుమారుని తత్త్వము

లాదిక్ సృజించు, నేది కాదులను మహేం

బ్రాదుల సృజించునో, స

ర్వాది యగుఁ గుమారి దాని నర్చింతు నినున్.

౯౬౨

శే. సత్త్వము రజస్సుఁ దమ మనఁ జని త్రిమూర్తి

యై మరల వానిచే ననేకాకృతు లయి

వరలుచుఁ ద్రికాలసంవ్యాప్తి బరగు నేది,
యా త్రిమూర్తినిఁ బూజింతు నాదితక్తి.

౯౩౩

క. తను నర్చించెడిభక్తుల
కనిశముఁ గల్యాణదాత్రీ యఖలేచ్ఛాదా
యిని యశా కల్యాణినిఁ బూ
జన మొనరించెద నితాంతసాత్త్వికభక్తిన్.

౯౩౪

శే. పూర్వజన్మసంచిత పాప పుణ్య కర్మ
బీజసంతతి రోహింపఁ బ్రేరయితి
నై సమస్తభూతావళి కాది యైన
దేవి రోహిణి నినుఁ గొల్తు దృఢనియుక్తి.

౯౩౫

క. లీలఁ జరాచర మగు భూ
తాళిన్ బ్రహ్మాండ మెల్ల నల ప్రళయం బౌ
వేశం గాలంబ నయి క
రాళించెడుఁగాళిక నిను రక్తిం గొల్తున్.

౯౩౬

క. చండికఁ జండాకారను
జండాసుర ముండవైత్య సంహరిణి ను
చ్చండాఘాతతినాశినిఁ
జండిక నర్చింతు నిన్ను సత్తతము భక్తిన్.

౯౩౭

క. ఏదేవి యకారణముగఁ
బ్రాదుర్భవ మందుఁ, దత్పరంబులు దేసికన్
వేదములు పలుకు సుఖదంగ,
నాదేవిని శాంభవిక్ సమర్పింతు నినున్.

౯౩౮

క. దుర్గతినాశిని యగుమన్
దుర్గంబుల భక్తతతికిఁ దోడయి దివిష
ర్వర్గసుదుష్టేయ యయిన
దుర్గను నినుఁ బూజనేయుదును గడు భక్తిన్.

౯౩౯

క. ముద్రతిఁ గొల్చెడి భక్తా
భద్రంబులు పాఱదోలి వారనికృపతో
భద్రంబులు సమకూర్చును
భద్ర నినుఁ గొల్తుఁ దల్లి! పరమప్రీతికొ. ౯౭౦

న. ఇత్యేతద్గంబు లగు వరమంత్రంబులఁ గన్యకల వస్త్రాలంకరణంబులను
దిన్యమాల్యంబుల నుచ్చావచంబు లగు గంధంబులను నిత్యంబు
సమర్చింపవలయు; నని మఱియు వ్యాసుం డిట్లనియె. ౯౭౧

క. ఏకాక్షి, పుట్టుగ్రుడ్డి, వి
రోకనముల మెల్ల గలది, రోమబహుశ్చయై
వైకృతమైన, దనహ్యం
బౌ కంపుది, బక్కచిక్కినది, కుంటిదియుకొ. ౯౭౨

క. రోలకయుం, గానీనయు,
శీలవిహీనకులముత, శ్విత్ర, రజశ్చ
హర్షలక్ష్మిత, వ్రణకణ, యే
కాలంబునఁ బూజనేయఁగాఁ దగ దెందుకొ. ౯౭౩

క. కలకలలాడెడు మొగమును
సలలిత మగు దేహభంగి శౌచస్మితముం
గలిగిన కులీనకన్యా
లలామ పూజింపఁ దగు సలక్షణ భక్తికొ. ౯౭౪

శే. జయముఁ గోరిన, క్షత్రియజాత మేలు;
లాభ మర్థింప, వైశ్యసూద్రజలు మేలు;
సర్వకార్యార్థసిద్ధికి జన్నిగట్ల
కన్నీయలు మేలు, పూజింపఁగా నతంబు. ౯౭౫

న. బ్రహ్మక్షత్రియులు విప్రకన్యలను, వైశ్యులు త్రివర్గజాతలను సూద్రులు
చాతుర్వర్ణ్యకన్యలను, గుమారీపూజయం దర్చింప నగు. కారువులు
స్వకులసంజాత లగు కుమారికల సర్చింపవలయు. సవరాశ్రవిధానం

బునఁ బూజ సేయ నశక్తుం డగువాఁ డప్టమినాఁడైన ముఖ్యుంబుగాఁ
బూజించు టవశ్యక ర్తవ్యంబు. ౧-౭౬

తే. అప్టమినె భద్రకాళిక యవతరించె
దక్షయజ్ఞవినాశనదీక్ష మున్ను,
ఘోరరూపయై యోగినీకోట్లు గొలువఁ;
జేయ నగు నాఁడు దాన విశేషపూజ. ౧-౭౭

క. నానాగంధసుమాదుల
దానంబున హోమములను దర్పణములచే
నానోపహారములతో
నానాఁ డర్చింపవలయు సంబీక శ్రద్ధకొ. ౧-౭౮

ప. నవరాత్రంబు లుపవసింప నశక్తు లగువారలు నష్టమిని అప్టమిని
నవమిని ద్విరాత్రదీక్ష పూని యర్చింపఁ గామితఫలాంబులు సిద్ధించు;
నీవ్రతంబునకు శ్రీదేవ్యర్చనంబును హోమంబును గుహారీపూజ
నంబును బ్రాహ్మణభోజనంబును బూర్ణతాపీశ్వరవ్రత విలసిల్లు;
నీ నవరాత్ర వ్రతంబునకుఁ దుల్యం బగు వ్రతంబు మఱిండు కొనము.
ధనధాన్యంబులు నాయు రాహోద్యైశ్వర్యంబులుం బుత్తపాత్రాదృశ
వృద్ధియు నీవ్రతంబుచే సంప్రాప్తంబు లగు. ౧-౭౯

తే. రాజ్య మర్థించువానికి రాజ్య మబ్బు,
విద్య యర్థించువానికి విద్య యబ్బు,
స్వర్గ మర్థించువానికి స్వర్గ మబ్బు,
మోక్ష మర్థించువానికి మోక్ష మబ్బు. ౧-౮౦

క. గతజన్మంబుల నెవ రీ
వ్రత మొనరింపంగలేనో, వా రీజనిలో
సుతహేనులు ధనహేనులు
పతిహేనులు వికలు లగుచుఁ బ్రభవించు రిలకొ. ౧-౮౧

క. కోమలతర బిల్వదళ

వ్యామిశ్రిత రక్తచందనార్చనచేతం

గామేశ్వరిఁ బూజించిన

భూమిశత్రుంబు వాడు పొందు ధ్రువముగాక.

౧౮౨

క. హరి హర కమలజు లింద్రుడు

నరుణుండు గుబేరు డగ్గి వాయు వినుండు

సుర లెపుడు గొలుచు జండిక

నరు లేలా కొలువ రాసు నవరాత్రములేక ?

౧౮౩

క. స్వాహా యనియు స్వధా యను

వ్యాహృతియుగ్మంబై యెవతెయాహ్వాయములు.

దావ్యాహృతి మును పొనరించిన

నాహారము సురలు బితురు లందెదరుగదా !

౧౮౪

క. ఏయమృతంపు సేయును

రా యయ్యలు ముగ్ధు రాద్యు; లమకోరగ్నై

హాయసపిశాచు లెవరే

నాయుంబికశక్త లేక యమర గలారే ?

౧౮౫

క. సర్వపాపప్రణాశిని సర్వకామ

దాత్రి సుమ్మి, రాజ ! నవరాత్రవ్రతంబు;

శివ భవాని సనాతన సేవ సేయ

నలయు బరభక్త శుభములు పడయ నరుడు.

౧౮౬

నవరాత్రవ్రత మాహాత్మ్యము

క. విను తిద్వతసూహాత్మ్యము,

ధనహీనుడు బహుకుటుంబి ధర్మనిరతుఁ డౌ

వణిజుడు కోసలదేశం

బున నుండె సుశీలనామప్రణామ్యుఁడు ముక.

౧౮౭

క. బాలకు లాకలి కేడ్వంగ

బాలికలుం గడుపు నిండఁ బడయక సాయం

కాలం బాతఁడు తెచ్చిన

దాలుం బిడ్డలును గుడుతు రాతనితోడఁ.

౯౮౮

సీ. ఐన నాతండు సదాచారనిరతుండు

శాంతుండు ధర్మవత్సలుఁడు ఘనుఁడు

సత్యసంఘుఁడు ధృతిశాలి, క్రొద్దమసూయ

మద మెఱుంగని నిరామయుఁడు సముఁడు,

దేవతలను బిత్తు దేవతలను నిత్తు

మతిఘల నర్పించి యంతఁ బ్రీతి

బోష్యవర్గము నెల్ల భుజియింపఁగాఁ జెట్టి

గాని భుజింపఁడు తాను మున్న,

యట్టివాఁడొక్కనాఁడు సాయూహ్న వేశ

నాలుబిడ్డలు నాకలి కలమఱింప

నోర్వక, బుభుక్షితుం డయి యొప్పు నొక్క

సద్విజుం జేరి యిల్లు ప్రశ్నం బొనర్చె.

౯౮౯

క. భూదేవా ! మేడెద సను

నీదారిద్ర్యము తలంగు తెట్టులు ? నాకుఁ

లేదు ధనేచ్చ యొకింతయు,

నీదంగఁ గుటుంబభరమె యెంచెద న్వామీ !

౯౯౦

క. ఆకలి యాకలి యంచును

నాకొమరుం డడిగి యడిగి, నా కే మఁదుఁ

లేకున్న గుప్పెఁ డిడఁగా,

శోకముతో వాఁడు వీటిచోప్పనఁ బడియెన్.

౯౯౧

క. బాలకుఁ బదేండ్లు నిండెడు

నోలి వివాహమ్ము చేయ నొకకాసును లే

- దేలా గొనరింతును బ్రా
ల్యాలినచో దానవేశ మటి మించదొకో ! ౧౧౨
- తే. ఆర్య ! సర్వజ్ఞుడవు, కృప నానతిమ్ము,
పోష్యపోషణ సేయఁగా బోలు ధనము
మాత్రమే పొందఁ జాలెడి మార్గ మేమి,
వ్రతమొ, దానమొ, తపమొ, మంత్రమొ, జపమొ ? ౧౧౩
- ఆ. దీనుడై సుశీలుఁ డీనుడు లాడంగ
విని ద్విజుండు మిగులఁ బ్రీతుఁ డగుచుఁ
బలికె, వైశ్యవర్య ! భగవతీనవరాత్ర
దీక్షఁ బూను, మింత దీని కేల ? ౧౧౪
- క. సలుపుము భగవతిపూజలు,
సలుపుము హోమములు, శక్తిజపములు వేదం
బుల పారాయణములు, నీ
కొలఁదిగ ద్విజభోజనమ్ము కూర్పుము భక్తి. ౧౧౫
- క. పావన మిది శోభన ముఖ
లావన మిది సుఖద మిద్ది యాబ్రహ్మత్పణ
శ్రీవర్ధన మిది బుధజన
భావిత మిది జ్ఞానదాత్రి నరదాత్రి యిదే. ౧౧౬
- తే. రాజ్యపదవీచ్యుతుండు శ్రీరామమూర్తి
సీత నెడఁబాసి విరహవ్యధాతుఁడు డయి
చేసి నవరాత్రదీక్షఁ గిష్కింధయందుఁ
బరమభక్తి నారాధించె భగవతి మును. ౧౧౭
- క. దానక వార్ధికి సేతువుఁ
బూనించి, దశాననుని సపుత్రుకు సమర
క్రోధి వధించి, ధరాసుత
హో నేగి యయోధ్య నొంది ధ్రువముగ నేలెక. ౧౧౮

తే. ఆనతమహత్త్వ మిల్లు బ్రాహ్మణుడు తెలుప
నైశ్యుఁ డాతనిఁ బూజించి బహువిధములఁ
నంది యాతనికరుణ మాయాభిధాన
బీజమంఘోత్తమంబు జపించె శ్రద్ధ.

౯౯౯

క. నవరాత్ర వ్రత మాతఁడు
నవరించె దొమ్మి దైన సంవత్సరముల్
వివిధోపహారములతో
భువనేశీ జపవిధాన పూజా పరుడై.

౧౦౦౦

క. అల్ల మహాప్రమి జగముల
తల్లి సీతీధమునఁ దోచి తడఁబడెడు నణి
క్షల్లజు నానావరముల
వేల్లితుఁ గావించి ధన్యవృత్తి నొనర్చెన్.

౧౦౦౧

తే. న్యాసుఁ డిటు నల్క వ్యగ్రుడై యధిపుఁ డంతి
రాముఁ డేరీతిఁ గోల్పోయె రాజ్యరిమను
సీత, సతఁ డీవ్రతం బెల్లు చేసె, ననుచు
నడుగ, వ్యాసుండు పల్కె రామాయణంబు.

౧౦౦౨

శ్రీ రామ చరిత్రము

శా. శ్రీమంతుండు విశాలవిక్రమకలాచిత్రం డయోధ్యాపురీ
ధాముం డిద్ధర యేలె ముక్ దశరథోదంచత్తి)లోకిఁ
రాముం డర్యమనంశదీపుఁ డఖలార్యస్తుత్యకీర్తి బ్రజా
క్షేమంభావుఁడై సుర క్షితిసుర స్థేమక్రియావ్యగ్రుడై.

౧౦౦౩

తే. అతనిపత్నులు మువ్వు, రం దగ్రమహేషి
కొనలతనూజ క నె రాము గుణనిధాను,
భరతుఁ గైకేయి వినయాభినిరతుఁ గాంచె,
గవల లక్ష్మణు శత్రుఘ్నుఁ గ నె సుమిత్ర.

౧౦౦౪

క. బ్రేష్టుండు రాముండు గుణగ
రిష్టుండై దశరథునకుఁ బ్రేష్టుం డయ్యెన్,
నిష్టుం గొల్వఁ గనిష్టులు
స్నేష్టుం బగు మతుల రాము శ్రేష్టుం డనుచున్. ౧౦౦౫

క. భాగ్యం బన నల దశరథ
భోగ్యం బన నొప్పె నెల్ల పుత్తులు సములై
యోగ్యత శీలాకృతి సౌ
భాగ్యంబులఁ బెంపు నొంద వయసుకుఁ దోడై. ౧౦౦౬

ఉ. నెమ్మి బొనర్చువేళ నుపనీతులఁ జేసిన, వేదముల్ తదం
గమ్ములు నేర్చి, వారును గణంగిరి చెప్పికొనంగఁ జూపవే
ద, మృది మున్ను దాచిన నిధానము సంస్మృతిఁ బాటినంతఁ బ్రా
ప్త మృగు స్వస్వమట్లు నయి వారల కబ్బె దృఢంబుగా వెనక.

క. షోడశమానాబ్దంబుల
యీడున రాముండు తండ్రి కిష్టుం డగు నెడన్
వేడెను విశ్వమిత్రుండు
యోగి డింపఁగ రాము యజ్ఞధూర్వహణమునన్. ౧౦౦౭

చ. జనకుండు పంప రాముండు భుజంబునఁ బూనిచి విల్లుబాణముల్
ఘన కరవాల శూల పరిఘ మ్రముభాయుధపాళి, వీరశో
భన మగు చెల్వ్వు గూర్ప ముఖపద్మముపైఁ బడు కాకపక్షముల్
తోనుపుచుఁ బాణపద్మమునఁజూపరు చొక్కఁ బరూన మయ్యెదాన్.

౮. అతని ననుగమించె ననుజుండు లక్ష్మణుం,
డల్లు వారు పశూని నంటి యరుగ
యజ్ఞ పురుషు నంటి హరిహరు లరిగెడు
పోల్కి దర్శనంబు పుణ్య మయ్యెన్. ౧౦౦౮

క. సరయా దక్షిణతటమున
నరుగంగా వారు యోజనార్ధముమేరన్

భరితాదరమునఁ శాశికుఁ

డరయుచు, రామా ! జలంబు లంటుము, యనియెన్.

౧౦౧౧

చ. జలములు తాకి రాఘవుఁడు శౌచమనోహరకాంతిమూర్తియై
నిలిచినఁ శాశికుండు గని, నీ కిదె యిత్తు ననూనమైన వి
ద్యులఁ గొనుమా, బలాతిబల లన్నవి జ్ఞానకళాజన్మితై
పోలుచు నివే, త్వదీయమతిఁ బూను ననేకమహోజ్జ్వలాకృతుల్.

శే. అనుచు నజసుత లైన విద్యాద్యయంబు
రామునకు నీయ వాఁ డభిరాముఁ డయ్యె
మేషగతుఁ డైన తిగ్ధరశ్మియునుబోలె
సాంద్ర శారద పూర్ణిమా చంద్రుఁ డటులు.

౧౦౧౩

క. కుశికసుతుకథలు వించుం
గుశశయ్యలఁ బవ్వళించి కూర్మిరి వా రా
నిశ సరయూతట సైకత
వీశదస్థలి సంత మౌని వేకువవేళన్.

౧౦౧౪

క. లేవయ్యా కౌసల్యా
దేవీప్రజ ! పూర్వసంధ్య తివిరెడి, రామా !
దైవం బగు నాహ్నికవిధి
సేవింపఁగ వేళ, పురుషసింహు ! లేరా !

౧౦౧౫

శే. అనుచు లేపంగ రామలక్ష్మణులు లేచి,
స్నాతులుఁ గృహోదకులను నై, సలిపి పరమ
మంత్రజప, మాహ్నికంబులు మహితరీతిఁ
దీర్చి, ప్రణమిల్లి రా మానితిలకమునకు.

౧౦౧౬

క. సరయూ గంగా సంగమ
పరిసరముల కరిగి నాఁడు పరమప్రీత్యా
దరమునఁ గామాశ్రమముని
వరు లొసఁగినయతిధిపూజ వడసిరి వారల్.

౧౦౧౭

శే. వేగంగా మఱి మఱునాఁడు విమలగాంగ
వారి సున్నాత్తులై హుతవహ్ను లగుచు
నుడుపమున మువ్వురుం గంగ నుత్తరించి
కాంచి రలతాటకాఘోరగహనభూమి.

౧౦౧౮

క. ఝిశ్లీనాదము శ్వాపద
వేల్లిత భైరవరవంబు విహగారభటీ
కల్లోలము దుర్గమతరు
వల్లీ వల్లీక ఘనము వనముఁ దానిక.

౧౦౧౯

ఉ. చూపుచు నా కుమారులకు సూరివ రేణ్యుఁడు పల్కు, రామచం.
ద్రా! పని గల్గె నీయెడఁ, బురానమయంబున నీప్రదేశ మెం
కో పరికోపకారి యయి యుండు, జనంబులు సందడించు రెం
డౌ పురరాజముల్ వెలయ, నక్కట! నిర్జన మయ్యె నేఁ డిటుల్.

ఉ. ఈయెడఁ దాటకాఖ్య వసియించెడు, యక్షిణి ఘోరరూప నా
గాయుతన త్వ సుండునతి, యల్ల యగ స్త్యమునీంద్రశస్త్రయై
యాయతరాక్షసీ తను గుణాయతులం గని పూరుపాదియై
పాయక సంచరించి యిటఁ బారణ సేయు సమస్తన త్వముల్.

క. మూరీచుఁడు దీనికొడుకు
దారుణచరితుండు బలమద్రక్ముఁ డుండుక
వీ రిద్ద రిందుఁ జేయని
ఘోరంబులు లే, వానర్పు గోవిప్రవధల్.

౧౦౨౨

ఉ. దీనిని, నీవుగాక, కడతేర్ప సమర్థుని ముజ్జగంబులం
గానము, సర్వభూతలయకారిణి దీనిఁ బ్రజావనాదృతిం
బూని, సమస్తగోభరముఁ బూని, ధరామరరక్షణవతం
బూని, పథింపు, శంక లవ మొందక స్త్రీవధ యంచు, ధర్మ్యముక.

ఉ. నావుడు రామచంద్రుఁడు వినమ్రుత ని ట్లను, హానిచంద్ర! న
న్నీ వెనువెంటఁ బంపుతటి నీవను లెల్లఁ బొనర్చునట్టు లు

ద్వీవిభుఁ డానతిచ్చె గురువిప్రులసన్నిధిఁ, దండ్రీయాజ్ఞ వి
శ్వావనులౌ భవాదృశులయాజ్ఞ సమానము, బ్రహ్మవాదనా !

శా. అంచున్ మానికి మొక్కి రాఘవుఁడు సాష్టాంగంబుగా, లేచి, చేఁ
గొంచుం జాపము మేరుసారమును, దక్షోక్తిగొనిం బూన్చి, పూ
రించెన్ రోదసిఁ, దద్గుణారవముగోఁ బ్రీతిన్ బుధుల్ పొంగఁగాఁ
జంచద్భీతిఁ గలంగి దుర్జనులయిచ్చల్ తూలి కంపింపఁగా. ౧౦౨౫

శ. ఆ వింతయశా భయంకర

రావము చెవిఁ జేరినంత రక్కసి, యెవఁ డే
రా వేఁ డని యార్చుచుఁ గ్రో
ధావిల యయి వారిపై సహంకృతిఁ గవిసెన్.

౧౦౨౬

శ. మాయాయుద్ధవిశారద

యై యక్ష్మిణి వారికన్ను లగపడకుండన్
బూయుచు దిక్కులు ధూళిన్
గో యని పై తాలవాస కురియుచుఁ దాఁచెన్.

౧౦౨౭

శ. హుంకారమ్మున ముని తడ

హంకారము నూన్చి, రామ, స్వస్తి యనుచు
మోక్షంకృతి చేసిన, రాముం
దంకించె శరంబు లాఁగి యాకర్ణముగాన్.

౧౦౨౮

శ. బలమై రామశరం బతి

బలమై యశనిప్రసాతబలమై యత్యు
జ్వలమై తాటకహృదయవి
దలనం బొనరించె నాటి తత్త్వజమాత్రన్.

౧౦౨౯

శ. సురసంఘంబులు సిద్ధులుఁ

గురియించిరి పూలజల్లు కురిమి మీఱన్
పరమాను లెల్ల సాధు
స్వరములు పరగించి రామపరు లై రెలమిన్.

౧౦౩౦

తీ. కొశికుండు ప్రీతుడై తాటకావధమున,
రామున కొసంగె సకలాస్త్రరాజములను;
నంతఁ దనయాశ్రమముఁ జేరి యందు యజ్ఞ
దీక్షితుం డయ్యె, శ్రీరామ రక్ష యనుచు. ౧౦౩౧

శా. సావిత్రీపరమత్రదర్శి యగు విశ్వామిత్రయాగంబు శ్రీ
దేవీమూర్తిఁ దిమూర్తమై యెసఁగె, ఋత్విక్స్సంప్రయుక్తశ్రుతి
శ్రీవిన్యాసముతోడ, నాహుతులతోడ జెల్పొందు స్వాహా స్వధా
శ్రీ విద్యోతితహవ్యవాహుకళతో, శ్రీరామసంరక్షతో. ౧౦౩౨

క. శ్రీరాముండు సుమిత్ర కు
మారుండుఁ బౌత్రుని ముఖముం గానకొ
మారీచుండు సుబాహుండు
ఘోరానురబలముతోడఁ గూడిరి చెఱుపక. ౧౦౩౩

క. దూరంబుననే యది గని
శ్రీరాముండు శరము దిగిచి దృఢముగ నేయకొ
మారీచునిఁ ద్రోపాడుచు
వారాన్నిధిమధ్యమందుఁ బడ నేసె నృపా ! ౧౦౩౪

క. ఆలోన సుబాహుం డా
భీలతఁ గవియంగఁ జూచి, పేర్చినరుషతోఁ
గోలకొ రాముండు హృదయము
కీలించిన, వాడు పడియెఁ గృత్తరుగతికొ. ౧౦౩౫

క. తఱచై రక్కసిమూఁకలు
జెఱలంగా, లక్ష్మణుండు తిగ్మశరములకొ
నజకుచు వారల నందఱు
బాఱెకొ యమనదనమునకు వడి నతిథులుగాకొ. ౧౦౩౬

క. సవనము లెన్నగఁ దీరిచి
యనబృథసున్నాతఁ డైన యమ్మనిచంద్రుకొ

పవనయముగ మ్రొక్కిన రా

ఘవులం దీపించె నతఁడు కదిరెడ్డిపీఠిక.

౧౦౩౭

క. మఱి యేమి యాజ్ఞ యన నా

మఱునాడే జనకనృపునిమఖము గనంగా

నరుగుద మచ్చో గన నగు

నరు దగు శివధను వటంచు నా ముని పలికెన్.

౧౦౩౮

తే. పుణ్యకథ లాలకించుచు బోవ వారు

కౌశికుం దొట్టి మానిపుంగవులఁ గూడి

గౌతమాశ్రమవీధి రాఘవుఁ డహల్య

స్వస్థ నొసరించె శాపపాపములనలన.

౧౦౩౯

తే. అటఁ గదలి వారు వైదేహునధ్వరంబు

గనిరి, బహుదేశభూసురకలితవేద

సుస్వరము, మానినమ్మిశోభ, మధిక

వైభవము, నమందానందవాదనమ్ము.

౧౦౪౦

తే. గాథిజునిరాక విని, మిథిలాధినాథుఁ

డెదురు సని, యర్ఘ్యపాద్యాదు లిచ్చి, పూజ

సలిపి, ధన్యవాద మొనర్చి, తెలుపు మనియె

రాకకుం గత మౌ కుమారులరూపు.

౧౦౪౧

క. నావుడు విశ్వామిత్రుం

డీవిధమున మారుపల్కె, నీకొమరుఁడు రా

జీవాక్షుఁడు రాముఁడు, చు

జ్ఞావన మొనరించి కూర్చె నధికప్రియమున్.

౧౦౪౨

క. చూపుము వీరికి శాంభవ

చాపం, బీషనియ పూని చనుదెంచితి, రా

జా ! పుత్రులు దశరథకుల

దీపకులై పొల్చువారు తేజస్సుర్నికెన్.

౧౦౪౩

నీ. జనకుండు ప్రీతుడై చావనత్క-థ యెల్ల
వినిపించె నీరీతి విస్తరముగ;
నిమినుండి యాటవ నృపుడు మాపూర్వుండు
దేవరాతాఖ్యుండు తేజరిల్లు;
నతనిహస్త ములందు న్యాస మొనర్చె స్వ
యమ్ముగా దీని మహాశివుండు;
క్షేత్రంబు దున్ను వో సీత యౌ గన్నయ
లాంగలంబునఁ బుట్టె లక్షణాంగి;

యది యయోనిజ కావున నర్హ మనుచు
వీర్యశుల్కంబు దానికై విహిత మయ్యె;
నెండతో క్షుత్రియులు వచ్చి, రింత యెత్త
లేర! మఱి యేడఁ దద్దనుఃపూరణంబు!

౧౦౪౪

క. పూర్వము దక్షాధ్వరమున
శర్వునకుఁ భాగ మొక సర్వముఁ దామే
గీర్వాణులు గొనఁగాఁ ద
ద్గర్వముఁ దూలింప నిద్రి కల్పింపఁబడెక.

౧౦౪౫

క. మఱునాఁడు తేరఁ బంపఁగ
హరకార్ముకవరము పేర్చి నాయతభుజులొ
నకు లైదు వేలు కదలిరి
పురిలోనికి జనకభూమిపునియానతియై.

౧౦౪౬

క. ఎనిమిదిచక్రంబులతో
దనరెడు నొక యినుపపెట్టె ధను వుండఁగ దా
నిని గంధమాల్వభూషిత
మొనరిచి మఖ శాలఁ గడఁక నుంచిరి వారల్.

౧౦౪౭

శా. ఆమంజూషను జూపి మైథిలుఁడు, 'దేవా! దీని దేవాదులే
నౌ మోపెట్టఁగ లేర, మర్త్యులకు సాధ్యం బౌ దదానోపణం

బేమాడ్కి? శరయోజనం బెలుల నా? నింకా సరికా వేపనం
బేమా? పోలన మెట్టు? లైన గననిమ్మి వీరి నీచాపముకా. ౧౦౮౫

వ. అని పలికిన,

౧౦౮౬

క. జనకునివిశదాక్షరములు

విని విశ్వామిత్రుఁ డనియె బిడ్డా! రామా!

కను ధను, పనఁ రాముఁడుఁ జి

వృన్ మంజూషఁ దెలిచి ధనువుకా స్పృశియించెకా. ౧౦౮౭

క. ముట్టుచుఁ బలికెను, ధను విదె

ముట్టితి మఱి పోలనంబుఁ బూరణమును జే

పట్టగ సెలనో? యన ముని

రా ట్టిచ్చె ననుజ్ఞ జనకరాట్టు నవు ననకా. ౧౦౮౯

చ. జనకుఁడు యజ్ఞవాటిఁ గల సర్వవృత్తిసంహలుఁ జూచుచుండ మో

హనగతి రామచంద్రుఁడు శివాత్మధను స్సవలీలఁ జేత నె

త్తెను, దివినుండి దేవతలు తేటి కనుంగొని కావుమో జనా

ర్దన, యన, సిద్ధసాధ్యులు తథాస్తు తథా స్తసి స్వస్తి చెప్పఁగాకా.

క. దేవతశిక్షకుఁగా హర

భావితమై పుట్టు గన్న బలువిల్లది లో

కాననకృతావతారుఁడు

శ్రీవిభుఁ డపు డెక్కువెట్టె వ్రేల్చిడిఁ ద్రుచిలో. ౧౦౯౩

క. ఆరోపించి యతం డా

పూరించెడులోన దిశలు బూరటిలంగ

దారుణనాదము చేయుచు

బోరన నది విటిగె రెండు ముక్కలు గాఁగకా. ౧౦౯౪

క. కొండయె విడిగినదో, భూ

మండలమే వ్రస్సెనొక్కొ, మఱి కాదే బై

నుండి పడెనొ పిడుగే, కా.

కొండే నీమోత కలుగునొక్కో-యంచుకొ.

౧౦౫౫

తే. జనకుడును రఘుపుత్రులు మునియుఁ గాక
లెక్కుజన మెల్ల మోహవిత్రస్త మయ్యె;
నందఱుం దేహినంతఁ బ్రీతాత్ముఁ డగుచు
మునికి దోసిలి యొగ్గి యిట్లనె జనకుడు.

౧౦౫౬

క. స్వామీ! దశరథరాముని
సామర్థ్యము తెలిసె, గొలువ సాధ్యము కా దూ
హమేయ వత్సర్యము ని
స్సీమం బద్భుతము, వీరసింహుఁ డితఁడె వో.

౧౦౫౭

క. మానీత యిట్టి రాముని
నో సంయోగమునఁజేసి తుల లేని యశ
స్సీ సత్కులమున కలగుచు,
నేనందేహంబు లేద యిందు, ధ్రువంబౌ.

౧౦౫౮

క. ప్రాణములకంటె నిది బహు
మానిత, రామునకు వీర్యమానప్రాప్తకొ
దీని నొసంగెద దశరథు
నానయనమునకు మునీంద్ర! యానతి యీవే!

౧౦౫౯

తే. కాశికుడు నల్లె యన జనకప్రభుండు
శీఘ్రగమనుల దూతలఁ జెప్పి పుచ్చ,
వా రయోధ్యను జేరి సభాగతుఁ డగు
దశరథున కెల్లకథయు విస్తరశుభోక్తి.

౧౦౬౦

తే. ఎఱుక సేయంగ నతఁడుఁ బ్రహృష్టుఁ డగుచు,
బాధ మంచు వసిష్ఠుండు వామదేవుఁ
డఖిలమంత్రులుఁ దద్యాత్ర కనుమలింప,
వెడలె మిథిలకు మానులు నడువ ముందు.

౧౦౬౧

క. వారలు మిథిలక జేరఁగ

శ్రీరమ్యం బయ్యె మానిసింహులకుశల

ప్రారంభసంగోక్షులు

నారాఘన జనక సౌహృదాలాపములుక.

౧౦౬౨

చ. జనకవిభేండు తాఁ జలుపుజన్నము పూర్తియొనర్చి స్నానఁజే
యనుజూఁ గుశధ్వజం బిలువ నంపి యమాత్యు సుదామనాభిధుం
బనిచి సభాంగణంబునకు వైభవ మొప్ప నజాత్యజాతు ర
మృగ నతఁడుక బుషిశ్వరుల నాపుల మంత్రిులఁ గూడి నచ్చెఁదాక.

చ. అరుదుగ నంతటక దశరథాధిపుఁ గోర్కెమెయిక్ వసిఁకుఁ డె
ల్లరు వినఁ బల్కి రాఘవకులక్రమ మంతయు బ్రహ్మ యాది యా
వఱకును, రామలక్ష్మణవివాహనిమిత్తము వానికన్యలక
నరణ మొనర్చె మైశ్రలు, సభాసదు లందఱు మెచ్చి యా ననక.

మ. జనకుం డంత నిబర్ధపాణి యయి స్వచ్ఛప్రాభవోక్తి నచిం
చెను, గన్యావరదాత యాత్మకుల మాసీమంబు నర్తింపఁజో
లును నిత్యంబుఁ గులీనమార్గ మపుటక రూపింతు నంచుం గడం
గెను వంశక్రమ మెల్ల నా నిమిమొదల్ కీర్తింపఁగా ధర్మముక.

మ. అనంతరంబ విదేహుండు—

(౧౦౬౩)

క. నీతను రామున కిచ్చెద

నాతం డది వీర్యసణజయంబున గెల్చెక

బ్రీతిగ నూర్తిశ దానము

సేతుక లక్ష్మణున కిల్లు చేతుం జేతుక.

౧౦౬౪

క. అది విని విశ్వామిత్రుఁడు

ముదితుండై పల్కె, బరమపుణ్యకులంబుల్

సద్భుతము లిత్సాకులదియు

విదేహులది యెల్లు గాన వేడుక యయ్యెక.

౧౦౬౫

క. భరతుఁడు శత్రుఘ్నుం డనఁ
బురుషోత్తము లున్నవారు పుత్రులు మఱి దా
శరణులు వా రిరువురకై
వరియింతుఁ గుశధ్వజేంద్రువరపుత్రికలన్.

౧౦౬౯

క. విని కృతకృత్యుడ ధన్యుడ
ననురూపము బాంధవం బటంచును హర్షం
బున ననుమతించి జనకుఁడు
పనిచెం గళ్యాణమంటపంబులు కూర్పన్.

౧౦౭౦

క. ధన్యుఁడు శతానందుఁడు,
ధన్యుఁడు వసిష్ఠుఁ డాది దంపతులకు నౌ
కన్యాదానగ్రవాణము
లనోన్మయ మొనర్చి రప్ప డధికప్రాధిన్.

౧౦౭౧

క. తాకిక వైదిక విధన
ప్రాకట కల్యాణ మంటపంబున హానుల్
బూకాంతులుఁ జూడఁగ నీ
తాకల్యాణంబు పుణ్యతరమై యొప్పెన్.

౧౦౭౨

తే. సర్వభూషణభూషితఁ జారురూప
సీత రామాభిముఖముగఁ జేర్చి, యెదుర
వహ్ని వెలుంగఁ బ్రదక్షిణావర్తశిఖల
ననియెఁ గౌసల్యకొడుకుతో జనకుఁ డిటులు.

౧౦౭౩

క. ఇది సీత నా కుమారిక,
వదలక నిను ఛాయవోలఁ బత్నీవ్రతమున్
బదిల మొనర్చు, గ్రహింపుము,
కదియింపుము పాణి నీకుఁ గళ్యాణ మగున్.

౧౦౭౪

మ. అనుచున్, జానకి మంత్రపూతజలధారామోచనప్రక్రియన్
జనకశ్వావిభుఁ డీయ దేవమునిరాట్సంఘోచ్చరత్సాధువా

దన ముప్పొంగెను దేవదుందుభులమోతల్ పిక్కటిల్లెన్ జెలం
గె నమోఘం బయి పూలవాన, వెలసెన్ గీర్వాణలాస్యంబులున్.

సీ. అంతట వరుసగా నాత్మజ సూర్యుల

పాణిని లక్ష్మణుపాణి నుంచె,

మాండవ్య భరతునిపాణిలో నుంచియు,

శ్రుతకీర్తి నుంచి శత్రుఘ్నుపాణి,

జనకుండు పల్కె, సజ్జను తొచు మీరెల్లఁ

బడతులనోడ సద్వ్రతులు గండు,

వారు నాలించి తత్పాణులు గ్రహించి

స్త్రీయపాణులలో, వసిష్ఠునాజ్ఞ,

దంపతులు నల్పు రపుడు ప్రదక్షిణంబు

సలిపి రగ్నికి వేదికి జనకునకును,

ఋషుల, కామెడ దివిఁ బుష్పవృష్టి కురిసె,

దివ్యదుందుభిగీతవాదిత్ర మెసఁగె.

౧౦౭౬

క. వారల విశ్వామిత్రుండు

పూరించి శుభాశిష్యముల భూరిముదం బే

పారంగ నుత్తరశైల

శ్రీరమ్యవనమ్ముఁ జేరె శ్రీయోగేచ్ఛన్.

౧౦౭౭

తే. జనకునియనుష్ఠ దశరథక్షావిభుండు

కదలఁ బురి కేగ, జనకుండు కనకరత్న

భూషణంబర దాస దాసీసహస్ర

మాదిగా నిచ్చె హెచ్చు కన్యాధనంబు.

౧౦౭౮

క. కదలెను దశరథభూపుండు

పొదలెడి హర్ష మున మునులు ముందు నడువఁగో,

గదిసి నడువఁ జతురంగము,

లుదితప్రభ వారు పోవ నొక్కెడ దారిన్.

౧౦౭౯

క. బ్రహ్మక్షత్రియశేజోఽ
జిహ్వగుఁడగు పరశురామశివగురుఁడెదురై
బ్రాహ్మమునదలకరామ
బ్రహ్మంబునక్షాత్రశక్తిపాతమొనర్చెన్. ౧౦౮౦

క. మంగళవాద్యరవంబులు
నంగనలెఱ్ఱెడి సుమంగళారాత్రికముల్
మంగళకవిగీతములు బె
డంగుగ సాకేతపురిఁ జెలంగిరి వారల్. ౧౦౮౧

ప. పదిరెం డేండ్లు సమస్తభోగములు దైవారింగ వైదేహీ స
మృదలీలం జరియించె రాముఁడభిరామప్రేక్షిఁగ్రీడింపగా,
నిది శ్రీదేవి స్వయమ్ముగా మముఁగటాక్షింపంగ నీమూర్తి గో
న్నది యంచుం బొగడం గురుల్ పురజనం బొబాలగోపాలమున్.

చ. ప్రకృతుల కిష్టుండై తనకుఁ బ్రాణసమానుఁడు బంధుమిత్రపా
త్రిక గడుఁ గూర్చువాఁడయి, కడింది మగండు నశేషశాస్త్రసే
వకుఁడు మనోజ్ఞగాత్రుఁడయి భాసిలురాజసుమారు రాజ్యల
క్ష్మికి నభిషిక్తుఁడేయఁదలచెన్ మదిఁ బంక్తిరఘుండు నెమ్మిన్.

క. రామాభిషేకయత్నం
బ్రాహ్మాల మెఱింగి కైక యర్థించె బభిక్
దా మున్ను గొన్నవరములు
శ్రీమీఱగఁ దీర్ప వేళచేరె నటంచున్. ౧౦౮౨

ప. పదియు నాలు గేండ్లు ప్రవ్రజింపంగ రాము
భరతుఁడేయ రాజ్యపట్టభద్రుఁ,
కైక వేడ భూమికాంతండు, హాఠామ!
యనుచు నేల వ్రాలె నవశుఁడగుచు. ౧౦౮౩

క. కదియు నభిషేకవేళకుఁ
గదలంగా జనకునాజ్ఞఁ గొక్కించుచు స

మృదమున రామకుమారుడు

సుదర్శనాకారుఁ డెదురు సూచుచు నుండెన్.

౧౦౮౬

న. అట్టియెడం గైకవనుపున సుమంతం డరుగుదెంచి శ్రీరాము నామె
మందిరంబునకు ర మృన, మహాప్రసాదం బని కదలి యందు వివ
శుండై యున్న నిజజనకుం గాంచి రాముం డిట్లనియె. ౧౦౮౭

ఉ. ఏమిది తండ్రి! నన్నుఁ గని యింతయుఁ బల్కవు, క్రొత్త యయ్యె శ్రీ
రామ యటంచుఁ బిల్వ వభిరామవిధంబున, నాపానర్చిత
ప్పేమిటి? సీతచే నయినదే మఱి లోపము? తెల్పు వేడెడన్,
శ్రీమహాసీయ! యప్రియము చేసెనె శత్రుఁడు, వానిఁ జెండెడన్.

క. ఎన్ని వచించిన రాముఁడు,

క న్నెత్తఁడు దశరథుండు కాంచగఁ, బలుకం

బన్నఁడు పెదవు లొకించుక,

స్వీన్నానన మవలఁ ద్రిప్పివేయును జడతన్.

౧౦౮౮

క. కారణ మెఱుంగక నెలవెలఁ

జాతెడి శ్రీరామచంద్రువంకన్ వికృతా

కారం బగు నెలనగవు ప్ర

సారించుచుఁ గైక పలికె సస్కుటఘటిత్.

౧౦౮౯

శా. రామా! యీయెడ దాచనేమిటికి? శ్రీరాజేంద్రుఁ డెన్నాశ్వనాఁ
హో మా.కిచ్చె వరద్వయంబు, దయచేయుండంచు నర్థింప నేఁ,
డీమాడ్కిం బెడమోము వెట్టి పలుకం, దేమందుఁ నీవైనగా
నీ మీతండ్రిని సత్యవాక్యపదవిన్మం బ్రతిష్ఠింపవే! ౧౦౯౦

క. పదునాలు గేండ్లు కానన

పదవికి నినుఁ బ్రవ్రజించి భరతుని రాళ్ళీర్చి

పదవికి నభిషిక్తునిగా

నొదవింపగ వేడినార మోయి కుమారా!

౧౦౯౧

క. రాముఁ డనే మ్రొక్కి కైకకు

నీమాత్రంబునకె యాజ్ఞ యీవలెనె గురుల్ !

నీమాటమేర చాలదె

యోమాతా ! యిపుడ దండకోర్వికఁ బోదుక.

౧౦౯౩

ఆ. అనుచు వెడలి రాముఁ డాయితం బగునెడ

నతని ననుగమింప నాజ్ఞ గొనియె

సాధ్వీ నీత, మఱియు సౌమిత్రి వెనువెంటఁ

జనియె రామవిభుఁడు సమృత్తింప.

౧౦౯౪

ఉ. ఆయెడ రామమాతయు నిజాత్మజుమంగళ మర్చి గోరి యా

త్పాయతనంబునందు శుచియై పరదేవత సర్వదైవత

ధ్యేయను సర్వమంగళ సధిష్ఠితఁ జేసి సుమేరుశృంగమ

ధ్యాయతతుంగవీరమున నర్చ యొనర్చుచు నుండె భక్తితో.

ఉ. తల్లిని జేరి రాముఁడు ప్రదక్షిణపూర్వక మంబవాదనం

పుల్లసరోజవీరి శిరముం గదియించి యెఱుంగి భక్తి నే

డెల్లియె మళ్ళి వచ్చు తెఱఁగే తనయేగెడి దండకాటవీ

నల్లపనంబుతో నెల వొసంగగ వేడె సుశాంతవైఖరిక.

౧౦౯౫

శ్లో. అంత నేటికి సమస్తంబుఁ గొంత తడవు

కైక దూషించి యొకకొంత కాంతఁ బదరి

కొడుకువెంట నడవి కేగఁ గోర, రాముఁ

డామె వారిచె సతిధర్మ మచ్చవఱచి.

౧౦౯౬

శ్లో. మంగళావతరదీక్షా శుభాంగి యామె

మంశాభిముఖ యయి సర్వారంగరక్ష

తీర్చి యాశీషరంపర కూర్చె నిట్లు

లాత్మజున కందు మున్లులు తథా స్తనంగ.

౧౦౯౭

ఉ. మంగళ మేది దైవతనమస్కృతుఁ డైన సహస్రనేత్రుచే

సంగత మయ్యె వృత్రహరసంగరవేళ, సుపర్ణమూర్తిక

మంగళ మేది యా గరుడమాత యొనర్చె సుధాభిలాష, నా
మంగళమే సదా నినుఁ గుమారక ! కూడునుగాత, రాఘవా !

మ. అమృతోత్పాదనవేళ దైత్యకులసంహారార్థమై వ్రజికి
సముపాత్తం బెది మంగళం, బదితిచే సంప్రేషితంబై, త్రివి
క్రమముల్ పూసిన విష్ణుదేవునకు సంప్రాప్తించె నేమంగళం,
బమరుం గా కవి నీకు నెల్లపుడు భద్రదాపాదులై, రాఘవా ! ౧౧౧౦

క. ఋతువులు సాగరములు ద్వీ
పతలీయు వేదములు లోకపానీయు దిశలున్
సతతము శుభమంగళ స
మృతి నీకుం గూర్చుఁగాత మంగళశతముల్. ౧౧౧౧

వ. ఇట్లు సర్వమంగళాభిముఖయై ప్రియకుమారు నాశీర్వదించి మఱియు.

శే. దేవసిర్గాల్యవస్తువుల్ తీర్చి నుదుట,
రామునకు గంధముల్ పూసి రక్ష గూర్చెఁ
గామ్యకరణౌషధి విశల్యకరణిచేత,
జనని కౌసల్య తస్మంత్రజప మొనర్చి. ౧౧౧౨

మ. మఱియున్ సంగి శిరంబు మూర్ఛినుచు రామారత్న మారాముఁ డా
నురమందుం గదియించి పల్కె, నిట రమ్మోయి కృతార్థుండవై
మరల్ గోగము నొప్పి లే కమరి, ప్రేమన్ సీతతోఁ గూడి బం
ధురసింహసనభద్రశోభితునిఁ గాంతుంగాక నిన్ రాఘవా ! ౧౧౧౩

క. మాతృకృత స్వస్థయస
ద్యోతితుండై రాముఁ డంతఁ దూర్ణగతిన్ స్వీ
యాతతమందిరగతుండై
స్ఫీతమతిన్ భూమిసురులఁ బిలువంబంచెన్. ౧౧౧౪

ఉ. అందు వసిష్ఠపుత్రుని సుయజ్ఞనిఁ బిల్వగఁ బంపి ముందుగా
నందన మాచరించి భయభక్తుల నర్పణ చేసె వానికిన్

గుండనపుంబురుల్ కటక కుండల హారము లాది భూష లొ
ప్పం దగు రత్నసంచయము భాసురశయ్యలుఁ గుంజరావళుల్.

శే. నెండియుం గౌళికు నగస్త్య విప్రవరులఁ
బిలిచి దానం బొనర్చె వారలకుఁ బ్రీతిఁ
బసిడి నెండియు మణులు గోన్రజ మనేక
దానదాసీజనంబు వస్త్రములు ధనము. ౧౧౦౭

క. అపరిమితద్రవ్యముఁ దన
యుపజీవులు తృప్తి పడఁగ నొసఁగి, యితరమున్
గృహణులకు బాలవృద్ధుల
కపారి వేదమహిసురుల కర్పణచేసెన్. ౧౧౦౮

ఉ. ఆయెడ నుండు గాఢ్యుడు ధరామరుఁ డొక్కఁడు పింగళుం డర
న్యాయితభూమిలోనఁ దిజటాఖ్యుడు, నిత్యము నుంఛవృత్తి నే
చాయనొ జీవముం గడపుఁ జాలులు దున్నచు లాంగలంబుతోఁ
ద్రోయుచు ఫాలముం జెమటఁ దోగుచు గుద్దలిఁ జేతఁ బట్టుచున్.

చ. ఆవృద్ధతపస్వికిఁ దరుణనయస్కంధు బహుపుత్రవతియు నగు సాధ్వీ
ధర్మపత్ని యుండు; నాయిల్లాలె యిల్లంతయు నెట్లో సవరించు
కొనుచు, దారిద్ర్యాభిషీడిత యయి వగచుచు సంసారబాధ పట్టించు
కొనని నిజనాథుం గాంచి యిట్లనియె. ౧౧౧౦

క. ఆలింపు పలుకు నాయది
ఫాలము కుడాల మిట్లు ప్ట్టు టిక్తై నం
జాలించి బయలు దేరుము
నూడఁగ ధర్మజ్ఞ దానశూరున్ రామున్. ౧౧౧౧

శే. పడఁతివాక్యంబు లాలించి బ్రాహ్మణుండు
కప్పికొనఁ గాని యొక శాటి కప్పిమీఁద
బయలునెడిలెను దశరథపార్థివాత్మ
జాతుమందిర ముండునాచాయఁ బట్టి. ౧౧౧౨

క. భృగ్వంగిరస్సమద్యుతి

దిగ్విలయంబులు వెలుంగఁ ద్రిజటుండు నడువఁ

వాఁడైదగ్ధ్యము లెడలిరి

భృగ్వరము లప్పగించి తెలి వటి క్షత్తల్.

౧౧౧౩

క. పంచమకక్ష్య సవక్రో

దంచితగతిఁ జేరి యచట దశరథరాముం

గాంచి కడుం బ్రీతుఁ డయి వ

చించెను ద్రిజటుండు వాని కిట్టులు నెమ్మిన్.

౧౧౧౪

క. పిల్లలు గల నిలుపేదను

నిల్లిల్లును విచ్చ మెత్తి యే జీవింతున్

సల్లలితయశా! నృపసుత!

చల్లని చూపునను గాంచి చన వీయఁగడే.

౧౧౧౫

న. అ ట్లారుండై కుచేలుం డగు నా వృద్ధబ్రాహ్మణుండు తూలుచుఁ
వనకట్ట యూత గొని యెట్లొ నీలుచుచుఁ దన్ను యాచింప లేక
యిట్లు వచింప విని, శ్రీరాముండు మందహాససుందరవదనారవిందుండై,

ఁ. ఆమునిఁ గాంచి ప్రీతిఁ బరిహాససమన్వితవాక్కు పల్కె, నే
నీమునుపే సమస్తమును నిచ్చితి దానము, నాలమంద లీఁ
గా మిగిలెన్ సహస్ర; మవి కట్టను నీయది యెంత దవ్వు సోఁ
గా మఱి వేయు, దంతదనుకన్ సరి గోవుల నీ కొసంగెడన్.

క. రామునినుడి విని వడివడి

నాముని నడుమునకు శాటి నమరిచి, ప్రాణా

యామపకుం డయి వినరిన

నామునికోల పడె సరయునావల లీలన్.

౧౧౧౬

క. వెంటనే రాముండు త్రిజటుని

నంటి కవుంగిటను గ్రుచ్చి, యలుగకు దేవా!

యంటిని నవ్వులకై నీ
దంటతనం బెఱుంగ వేడి, దయచూగదే !

౧౧౧౯

క. నా కున్న ద్రవ్య మంతయు
శ్రీకర మగు విప్రపూజచే ధన్య మగున్
నీ కొరిన యేదేనియుఁ
జేకొని రక్షింపు, నిజము చెప్పితి స్వామీ !

౧౧౨౦

శే. పత్నితోఁ గూడి త్రిజటుండు పాడియాల
మాత్రమే కొని తుష్టుడై మఱియు మఱియు
నాముని యొసంగె రామున కాశిషములు
ప్రీతి నుఖ బల జయ యశో బృంహణములు.

౧౧౨౧

శే. తక్కు ధన మెల్ల విప్రసత్తముల కొసఁగి
మిత్రభృత్యులఁ జేసి సంతోషితులుగను
నిజసతిం గూడి తండ్రినన్నిధికి వచ్చె
మ్రొక్కుతమి రాముఁ డడవికిఁ బోవుముందు.

౧౧౨౨

క. తమ్మునితో రాముండు పితృ
సమ్మృఖమునఁ గట్టె సవతిజనని యొసఁగఁగా
నిమ్ముగ వల్కలములు, నీ
తమ్మ కొకటి కప్పె గట్టు టది యెఱుంగమిచేన్.

౧౧౨౩

క. శ్రీరాముం డడవికిఁ జనె
దో రా లక్ష్మణుండు జనకదుహితయు నెమ్మిన్;
హా రామ! రామ! యంచును
జేరెం శౌసల్య గృహము శ్రీదశరథుండున్.

౧౧౨౪

క. రామా రామా యని శ్రీ
రామస్మరణంబు తక్కు రానీ కొండొ
నేమాట నాల్గు దశరథ
భూమిశుండు తనువు వదలె బుత్తార్తుడై.

౧౧౨౫

జే. మాతులగృహంబునుండి సాకేతపురికి
భరతుఁ డనుజునితో వచ్చి వార్త తెఱిగి
తండ్రి కొనరించి పరలోకతర్జు విధులు
తల్లి దూఱుచు రాజత్వ మొల్లడయ్యె. ౧౧౨౬

ఆ. చిత్రకూటమగడు శ్రీరాముఁ డుండుట
యెఱిగి యరిగి యన్న కెఱిగి వేఁడఁ
దిరిగివచ్చి రాజ్యపరిపాలనము చేయ,
నన్న యియ్యకొనక యతనిఁ బంపె. ౧౧౨౭

వ. భరతుండు శ్రీరాముపాదుకలు మహాభక్తిం దెచ్చి ప్రభుస్థానంబున
నిలిపి తదనుమతి రాజ్యకార్యంబులు నిర్వర్తించుచుండె. అట శ్రీరా
ముండు సీతా లక్ష్మణ సమేతుండై, ౧౧౨౮

క. దండకవని మున్యాశ్రమ
మండలిఁ గాంచుచు సగస్త్యహాని కెఱిగ నా
తం డాదరమున వారల
నుండుం డని పంచవటికి నోజం బంపెన్. ౧౧౨౯

ఉ. చెంగట శాతమీనది శుచిప్రవణంబుగఁ బోయిగా శ్రవ
మంగళవాదు లైన ద్విజమాలిక లొప్ప సమైక్యశోదకం
బుం గడు రమ్యమున్ వివిధపుష్పఫలాఢ్యము నొ వివిక్తభూ
మిం గని పల్లశాల యట మించినప్రీతి రచించి నత్తఱిన్. ౧౧౩౦

క. ఇచ్చలఁ బ్రమదంబున వా
రచోచ్చ నుండంగ, రావణానుజ యటకున్
వచ్చి, రఘుత్తమురూపము
మెచ్చి, యసమగౌణుడైయిది మేరలు మీఱెన్. ౧౧౩౧

తే. ముక్కుగోయింపఁ గని క్రోధమూర్ఛితు లయి
యెత్తివచ్చి రాము శిక్షించునిచ్చ

వైత్యులు ఖరాదు లతిబలదర్పితాత్మ
లోక్కటఁ జేతుర్దశసహస్రయోధవరులు.

౧౧౩౨

క. శ్రీరాముఁడు నిజకార్యక
ధారాధర ముక్త బాణ ధారావృష్టి
వారల నెల్లర నొక్కఁడ
కారించుచుఁ ద్రుంచె మూఁడు గడియలలోనఁ.

౧౧౩౩

ఉ. కో యని యంత శూర్పణఖ కూయిడుచుకొ నెన లంకలోనికిం
బోయి దశాస్యుఁ గాంచి, తనపోకడ తెల్పక, దూషితాత్మనై
పోయితి నోయి రాముఁ డను భూపకుమారునిచేతిలోనఁ గో
ల్పోయితి నాసముకొ, ఖరుఁడు వోయెను, బోయిరి దూషణాదులుకొ.

క. అనుచుం జెప్పెడునంతర
మున వెరవున వఱియుఁ జెప్పె ముల్లోకములకొ
గనియుండ మీడు చక్కఁ
దనమున సీతమ్మ కతనితరుణికి ననియుకొ.

౧౧౩౪

పే. ఆ ఖలుం డంత రోషనశాత్ముఁ డగుచు
నరద మెక్కి రయంబున దరిసె సాయ
మడుగ మాయావి మారీచునాశ్రమంబు;
కదలె వాఁడును మాయామృగంబుగాఁగ.

౧౧౩౫

స. ఆ మాయామృగ రామణీయకము నేమందుకొ, శరీరద్యుతుల్
హైమస్థాపితరత్న రోచిరుపమేయంబుల్, మణుల్ శృంగముల్
మోముం గోకనదాభముం, జెవులు రెండుం జూడ నైంద్రాశ్వుముల్,
శ్రీ మీఱుకొ ఖరముల్ విదూరమణ్ణలై, శ్రీకాశమే పుచ్చముకొ.

క. శ్రీహరిమాయయె సీతగ
దేహం బై రూపు చాల్పఁ, దివురుచు దానికొ
మోహంపఁజేయ నమ్మగ
మూహించుచు నికటభూమి నొయ్యనఁ దిరిగెకొ.

౧౧౩౬

- క. కొఱుకుం బచ్చిక, చెంగున
నుఱుకున్, గ్రీవంబు త్రిప్పి యొయ్యారముగాఁ
బరికించు నిండుగన్నులు
దెఱచి దిశల్, రిక్కఁ జెవులు త్రిప్పుచుఁ దోరకన్. ౧౧౩౯
- క. వేడుకపడి దానిం గని
వేడెన్ వైదేహి ప్రాణవిభుఁ దేరంగా
లేడిని, విధిచేతల కెదు
రాడగ నెవ్వరికి శక్య మవనీస్థలిలో? ౧౧౪౦
- క. రాముఁడు నొం డాడక మది
నేమియు శంకింపకే మహేష్వాసుండ్లై
యామృగపద మంటి చనెన్
నేమించి సురక్ష కిచట నిజసహజన్మున్. ౧౧౪౧
- క. అది తనమాయను రాముని
సుదూర మెలయింప నలుకఁ జూచి యతండున్
బదిలముగ లాఁగి శరమును
గుదులుచుఁ గృత్రిమమృగంబు కూలఁగ నేసెన్. ౧౧౪౨
- క. హతుఁడై రామశరాహతి,
హాహోఁస్మి నీతే! హాహోఁస్మి హా సౌమిత్రే!
ఇతి నితరాం రామస్వర
గతి దీనత నఱచెఁ బడుచు ఖలుఁ డట్లు వెనకన్. ౧౧౪౩
- శా. ఆయార్తస్వర మాలకించి యట నీతాబ్జాతపత్రాక్షి బే
లై, యొక్కుమృడి నుల్కిపాటు వడి, మ్రోడైపోయి యీలోన న
ట్లో యూర్పుల్ నిగుడించుచున్ బువశోల్లోలస్సన స్థైర్యయై
యాయాసంబున రోజుమం బలికె ని ట్లాచుమృ సౌమిత్రిణో.
- క. లేవయ్య యన్న లక్ష్మణ!
పోవయ్య! వేగ, మదిగొ భుగ్నస్వరుండై

చేవ చెడి చోడు పిలిచెడి,

నీవును వినలేదో యన్న నిన్నుఁ బిలుచుటలే?

౧౧౮౫

తే. ఒనఁగె దానికి సౌమిమి యుత్తరంబు,

నమ్మ! యసహాయ నిను దిగనాడి యిచట

నడుగు కదలను, శ్రీరామునాజ్ఞ మీఱఁ

బోను, మాయావి యటు కొనిపోక చూచి.

౧౧౮౬

చ. తిర మొనరింపు నీయెడఁదఁ, దేరుము, ధైర్యము మాను తల్లి, యి

ద్ధరణి సమస్త భూతతతి తథ్యము రాము హరింపఁ జాలునే!

పొరయ ద దెట్టి యాపదయు భూసుత! నిన్నిట నొంటి నుంచి మీఱ

దరయక పోయి భ్రాతృవిహితాజ్ఞ విలంఘన చేయు టొప్పునే!

ప. అట్లు ధైర్యంబు పలుకు నాతనివచనంబు లాలింపక నీతాసుదతి విధి

చోదితయై యశ్రూర యయ్యుఁ గ్రూరాక్షరంబుల శుభలక్ష్యం

డగు లక్ష్యమిహో నిట్లనె.

౧౧౮౭

క. ఎఱిగితి నిప్పుడు లక్ష్మణ!

భరతప్రేరితుఁడ వీవు పాపిష్ఠమర్తి

మరులు గొనినావు నాపయిఁ

బరవురుషం గొనఁగఁ, దలఁతొ స్వైరిణిగ ననుకొ!

౧౧౮౮

క. ఇప్పుడు రాముఁడు రా కిటఁ

దప్పినయెడ నేను విడుతుఁ దథ్యము, మది నీ

చొప్పుడినటులనె పో, నిలు,

మెప్పటం జనియె నన్నయెడ నెన రెల్లకో.

౧౧౮౯

ఉ. జానకిమాటపోట్లు నిజసంఘల దూరి శరంబులట్ల కాకొ

దీనత రుద్రకంఠు డయి దేవరు డి ట్లనుఁ గ్రూరవాక్కు లి

ట్లానతి యిచ్చినావు, పరమాపద రానగు నంచు నాత్మధీ

జ్ఞానము వెల్లు నే మనఁగఁ జాలుదు ని, న్నుని పల్కి యాతఁడుకొ.

తే. కదలె నావీరుఁ డగ్రజుడమునంటి

పోగులుచుం బెల్లు శోకార్తిమూర్తి యగుచు,

నంతఁ గపట త్రిదండి సంన్యాసివేషుఁ

డై ప్రవేశించె రావణుం డాశ్రమంబు.

౧౧౫౨

క. యతిగా నాతనిఁ దలఁచుచు

నతిభక్తి నీత యొసఁగి యర్ఘ్యము వనోన్య

ద్యతభైరవసమర్పణఁ బూ

జితుఁ గావించెను దురాత్ము జితసురనాథుఁ.

౧౧౫౩

ప. త్రిలోకకంటకుం డగు నా దశకంఠుండును, మృదుస్వరంబు లగు

నమ్రవచనంబుల దాని నిట్లని ప్రశ్నించె.

౧౧౫౪

ఉ. ఎవ్వతెవే వనంబునఁ జరించెద వొంటిఁ బ్రియాంగి! వెల్పు మీ

వెవ్వరిపుత్రి వాడు? పతి యెవ్వఁడు? సద్గపలాశిలోచనా!

యెవ్వఁడు నున్నె, చక్రసమవృత్తకుచద్వయి! శోడు నీకు, నిం

దివిధి నుండ వీటిఁడివటే వరపర్ణిని! నిర్జనాటవిక!

౧౧౫౫

శా. నాకుం జూడఁగఁ జంద్రకాంతముఖ నానారత్న చామీకర

వ్యాకీర్ణామల సౌధరాజములలో, వామోరు! వెల్లొందఁగా

నీకు నీ డగుఁ గాని యిట్లు మునిపత్నింబోల నీ ప్రియ

లొకూపంబున మ్రగ్గ నొందువటె, స్వర్భామాసమప్రాభవా!

క. రావణుఁ డటు పలుకంగ

డైనవిధి యతియకాఁగఁ దలపోయుచు నీ

తావనితయుఁ బ్రతివచనం

బీవిధి మండోదరీసతీశున కొసఁగె.

౧౧౫౬

తే. ఎఱిఁగియేయుండు దశరథధరణినాథు,

నలుపు రాపుణ్యశాలికిఁ గలకు పుత్తు,

లందు జ్యేష్ఠుండు రామనామాంకితుండు

విశ్రుతపరాక్రముండు మద్విభుఁ డతుండు.

౧౧౫౭

న. అన విని రావణుం డిట్లనియె.

౧౧౫౯

శా. లంకేశుండ నరాళకుంతల ! త్వదర్థం బీ యతీశస్వరూ
పాంకంబుల్ ధరియించితిన్, దెలుప నేలా కొంకు, మందోదరీ
పంకేశాక్షివిభండ, శూర్పణఖ చెప్పంగా ఖరాదుల్ రణా
హంకారుల్ తెగు తెల్ల వింటి, నదె నీకై పోవఁ బ్రేరేచె నన్.

శా. బేలా ! యేటికి నీకుఁ గేవలనరుం బ్రేమింప ? వాఁ డందు నీ
లీల సంహృతరాజ్యాడున్ వ్యపగతశ్రీకుండు నుగ్రాటవీ
న్యాలోలాత్మఁడు దుర్బలుం, డతనితోఁబా టీవు నిట్లుండఁగా,
నేలా ? వీడుము, నన్నుఁ గొమ్ము పతిగా, నీశుండ నాశాళికిన్.

ఆ. అబల ! మున్న జనకు నర్థింప నీకయి
శివధనుకపణంబుఁ జెప్పె నతఁడు;
దానిగౌరవమున నే నీస్వయంవర
మునకు బయలుదేర మొనఁచుకుందు.

౧౧౬౦

క. అది మొదలుగ నీపయి నా
మది లగ్నం బయ్యె నాటి యనురాగ మెదన్
వదలమి నిటు వచ్చితి నను
బ్రదికింపనె కరుణఁ జూచి పాటలగంధీ !

౧౧౬౩

శే. రావణుండు దుష్టవాక్యంబు లీవిధమునఁ
బలుక నాలించి భూజాత యొడలు
కంప మొందంగ నెట్టులో కలఁత కుదిఁచు
బదిల మొనరించి మది నిట్లు బదులు పలికె.

౧౧౬౪

శే. అయ్యె ! పాలస్త్య ! యిటు లేలనయ్య ! తులువ
పలుకు పలికితి, కామవిహ్వలుడ వౌదు !
వెనత ననుకొంటి ? స్వైరిణినే ? తలంపు,
జనకుల పవిత్రవంశ సంజాత నగుదు.

౧౧౬౫

క. పోగదవయ్యా ! ప్రాణము

పైఁ గలదే తీసి నీకు వైశమ పురికి

నేఁ గారణముగ రాముని

చేఁ గోల్పోయెద వుసురు సిద్ధము కుమతీ !

౧౧౬౬

తే. పొమ్ము పోపొ మృతంచుఁ జెప్పచునే నీత

వసుమతీరావణాంకు రావణునిఁ జూచి

యతిరయంబునఁ బరశాలాంతరంబు

సం జొరంబాటి యగ్నిచెంగటను డాఁగె.

౧౧౬౭

ఉ. ఆయెడ నొక్కపెట్టన దశాననముల్ మొల కెత్త నంజనా

గాయతేశీర్ష పంక్తివలె, సగ్నికణంబులు క్రుమ్మరింపఁగా

నేయెడఁ జూపు లిర్వది, ఘోరద్రములట్ల భుజంబు లాడఁగా

స్వీయభయంకరాకృతి భజించి నిశాబుడఁ జొచ్చెలోనికి.

ఆ. చొచ్చి పర్ణశాల నచ్చట భయవిహ్వ

లాంగి యగుచు నేడ్చునట్టిదాని,

రామ రామ యంచు లక్ష్మణా యంచును

నెలుఁగులిడెడు దాని బలిమిఁ బట్టె.

౧౧౬౮

తే. పట్టి యాపాపి భీతి సత్స్వరమ పర్ణ

శాల వెలువడి రథముపై బాల నుంచి

తరలె నాకాశపథమున, మరల మరల

లక్ష్మణుని రాము నెలుఁగు లిడంగ నీత.

౧౧౬౯

క. రామా రామా యను నీ

తామానినియార్తరవము తాఁకఁగఁ జెవులం

దా మి న్నంది జటాయువు

భీమంబుగఁ దాఁకె బరువు వెట్టు దశాస్యుక్.

౧౧౭౦

మ. నఖిలంధైకసమీకసాధనవిహంగస్వామి యావేళ స

మృఖుండై రాక్షసనాథులొ దొడరె సంస్ఫృటాసిపుత్రీధను

కృషి సర్వాయుధసాధనోద్యమనితో రోమంబు దీపింపఁగా
నఖిలాకాశపథంబు దాన యయి యత్యంతాద్భుతప్రక్రియ౯.

క. వాగోద్ధత మేఘద్వయ

నేతీరున గగనవీస నెదురుకొను, సప

క్షాతతగిరియుగ మేక్రియ,

నాతీరున వారిసంప్రహారము వెల్లసెన్.

౧౧౬౩

శే. శరపరంపర కురిపించి సంగరమున

గృధ్రపత్నిపై నిశాటుండు కెరలి కినుక

శరశతావారితం జేయ మెఱసె నతఁడు

తన కులాయంబు గన్న పతత్రియట్ల.

౧౧౬౪

మ. ఎదుర౯ జానకి లోచనాబ్జముల నెంతే జూఱఁగా నశ్రువుల్

గదురంగా విలపింప, దానిఁ గనుచుం, గ్రందింప నైదేహిగ

ద్గడకంఠంబున రామ రామ యనుచుం గాడంగ శ్రోత్రంబు లిం

కెడియుం జూడక యాలకింపక విహంగేంద్రుండు విస్రంభిడై. ౧౧౬౫

మ. పటుపాదాహతి దైత్యుచాపము వెనక భంజించి, తూణీర ము

త్కటపక్షోద్భృతమారుతాహతుల వీచక దిక్కులం జిమ్మి, వి

స్ఫుటతుండాహతి సారథిం దునిమి వమ్ముం జేసి యుగ్వంబుల౯

విటతాటం బొనరించె దేరు ధ్వజము౯ వెల్లిందుతచ్చత్రము౯.

క. విరఘం డై రావణు డ

త్తటి నైదేహిఁ దనయంకతలమునఁ గొని ది

క్కెఱుంగక భూమితలమున

కుఱికె వెన్నంటి పక్షియును బొడువంగా.

౧౧౬౬

మ. శిరముల్ గీరుచు బాహువుల్ నఱకుచుం జెండాడుచు౯ వక్షము౯

బరులం జీల్చుచు వీపునం బొడుచుచుం బాదంబుల౯ వ్రచ్చుచుం

బరిచారం బొనరించె రావణుని నా పక్షింద్రుఁ డాయాజిలో

మఱియుం గూరతరాక్షరంబులను దన్మర్త్యచ్ఛిదం జేయుచు౯.

క. పెరిగినకుష సపు డసురయుఁ

బెటికి వెనక వాలు విహగవిభుపక్షంబుల్

బరులు న్నొకతెను దెగిపో

నరలంగ రుధిరంబు పుడమి కొఱిగి పడంగఁ.

౧౧౭౫

ఆ. పడుటఁ గాంచి సీత పరుగిడుచుం జేరఁ

బోయి నెత్తు రోడు పులుఁగు నొంటి

నాత్మబంధువట్టు లాలింగన మొనర్చి

వివిధగతులఁ జేసె విలపనంబు.

౧౧౭౬

జే. అట్టియెడ రావణుండు రావట్టివెంట

నంటి పోనీక పట్టి విహాయనమునఁ

గొంచు లంకాపురిం జేర్చె గురరినోలె

నెలుఁగు లిడుదాని రామునిఁ బిలుచుదాని.

౧౧౭౭

న. నైదేహిం బం క్తికంధరుం డట్లు కొంపోయి యశోకవనకానంసితం జేసి,

క్రూరరూపం బగు రాక్షసీనమానంబుఁ గావుంచి సామదానాద్యుపా

చుంబుల నెంత ప్రచున్నించియు నది నిజసాధ్యవృత్తంబున సచలిత

యగుటంజేసి, యతం డప్రాప్తమనోరథుం డయ్యె.

౧౧౭౮

క. మృగముం జంపి తడభిహిత

మగు రవ మాలించి మాయ యగుట జెలిసి కీ

డగు టాశంకించుచు శీ

ఘ్రుగమనుడై వచ్చుచుండె రాముం డచటఁ.

౧౧౭౯

మధ్యాక్కర-ఎదురు వచ్చెడు తమ్ముఁ జూచి రాముం డిదే మన్న, సీత

నడలి. వచ్చితి వేల నొంటి వినలేదొ పాపిష్టుస్వరము

మది కలంగెడిఁ బెల్లు ననిన సౌమిత్రి మా ఆస్తి నట్లె

గదలితిఁ సీతవాగ్బాణహతుండ నై కాలయోగాన.

ఉ. వారలు పర్ణశాలకు నివర్తిలి యచ్చట సీతఁ గానఁగా

నేరక శాంతమీ శుభభుసీపులినంబులఁ బూజివాస్సర

స్తీరములకొ వనప్రకరసీమల శైలర్షురీగుహాదరీ
వారములకొ నికుంజములఁ బాదపవీధుల రోసి రెల్లెడకొ. ౧౧౮౫

క. వెదకెడు వారలు చని చని
తుద కొక్కెడఁ గనిరి చేవ తూలినవానికొ
వదలెడుఁ గడప్రాణముతోఁ
గదలక పడియున్నవాని ఖగనత్తమునికొ. ౧౧౮౬

శే. రామునిం గాంచి యా గృధ్రరాజు తెలిపి
వత్స! సీతను బల్కి రావణుడు గొంచుఁ
బోయె, నే నివారింప నిట్లాయె నంచుఁ,
బ్రాణములు వీడె రాముకరంబులంద. ౧౧౮౭

క. రాముడు విలపించి ఖగ
స్వామికి నిజబంధువునకు నలె నంత్యేష్టికొ
నేమంబున నొనరిచి శుభ
ధామముల జటాయు వొందఁ దర్పితుఁ జేసెకొ. ౧౧౮౮

స. అంత లక్ష్మణుం గూడి శ్రీరాముండు— ౧౧౮౯

౪. కదలి వెనఁ గబంధుకరముల ఖండించి
శాపమోక్షణం బొసంగి ప్రభుడు
వానివచనగౌరవమున సుగ్రీవుతో
సలిపెఁ జెలిమి యగ్నిసాక్షి కముగ. ౧౧౯౦

క. వాలి నొకఁగోల రాముడు
వ్రాలించి, కిష్కింధఁ బట్టభద్రునిఁ గాఁగకొ
లీల నునిచి సుగ్రీవుని
దా లక్ష్మణుతోడ నుండఁ దత్ప్రాంతగిరికొ. ౧౧౯౧

స. అట్లు వర్షాసమచూత్యచుంబు నిరీక్షించుచు శ్రీరాముండు మాల్వ
నంతంబున నివసించుచు, దశాననాపహృత యగు సీతం దలంచుచు

నిరంతరంబుఁ దదాయ త్తచిత్తుండై నీతావిరహంబు దుర్భరంబు కాఁ
దమ్మునితో నిట్లనియె. ౧౧౯౨

ఉ. పోయిన చాట సీత, పరిపూర్ణమనోరథ యయ్యె నేడు కై
కేయి, నిజంబు; నేను గమకించుట జీవములకా ధరింప నె
ట్లోయి ! యయోధ్యలోనఁ బద ముంచి చరించుట యేమొగంబుతో
నోయి! యిటుండుకంటె మృతి నొందుట యెప్పునితోచు లక్ష్యమే!

ఉ. పోయెను జేతిలోఁ బడఁగఁ బోయినరాజ్యము దూరమై, యర
న్యాయతభూమిలో నిలువనయ్యెను, బ్రేముడిఁ గాంచుతండ్రియుం
బోయెను లోకమే విడిచి, భూసుత దుష్టనిశాటసీతయై
పోయిన, దేమి చేయ నీకఁ బూనునో దైవము నాకు దుష్టమై ?

క. మనునంశజలము నృపనం
దనులము మన మిట్లు వంతఁ దలచెద మడవిం,
జనునె పురాకృత మనుభవ
మునఁ గా కెవరికిని గడవ భూమిస్థలిలో? ౧౧౯౩

క. నీవును నాతో భోగము
లావలఁ ద్యజియించి వెతల నందెద విందుక
నావలె మును మనకులమున
నేవాఁడుం బడెనె, పడునె యిడుమల నిలులక! ౧౧౯౪

మ. భర మయ్యెం దలమున్న లయ్యెడి విస్తాప్తభోధినీరంబునం
తరణోపాయము లేదు, లేవు ధనస్సైన్యంబుల్, సహాయుండు లేఁ
డరయకా నీ హాకరుండు దక్క, నెది నేయకా సాధ్యమా నిష్పా? డె
వ్వరి నేమందును? గోప మేరిపయి? మత్స్యైరభ్యభోగంబునకా!

ఉ. పోయినఁ బోయె రాచసిరి, బూటక మింద్రసభోపమమ్మునై;
యీయటవీనివాస మిటు తీటికి నబ్బిన? దబ్బెఁగాక; యే
లా యిట బాలభావమున రావలె దో మనవెంట సీత? పో
నీ యిటు వచ్చెఁగాక, యిటు లేల నిశాటుండు కొందుఁ బోవలకా?

చ. దనుజునియింట నేదశలు దాపుర మైనవొ మత్ప్రియాంగికిక ?

జనకజ మించి వచ్చిన నిజంబుగఁ బ్రాణము లైన వీడు; రా
వణునివశంబు కాదు వరవర్ణిని యెప్పుడు; దానిఁ బాసి నా
మనుగడ యేల తమ్ముడ! సమమ్ముగఁ బ్రాణము లేను వీడెడక.

స. రాజీవాక్షుం డగు శ్రీరాముం డిట్లు విలపించుచుండ ధర్మాత్ముం డగు
లక్ష్మణుం డమృతసేచనసమశీతలంబు లగు సాంత్వనవచంబుల ని
ట్లనియె. ౧౨౦౦

క. శిషిించి రాక్షసాధము

నీక్షణమే నీతఁ డెచ్చి యిచ్చెడ, నన్ను
వీక్షింపు, ధైర్య మూను, స
మాక్షిప్త మొనర్చు కాతరార్తత్వంబుక.

౧౨౦౧

క. ఆపద యైనను సంపద

ప్రాపించిన నిన్నుఁబోటి ప్రాజ్ఞులు సముపై
దీపింతురు ధైర్యప్రభఁ,
గాపురుషులు మునిగియుండ్రు కష్టసుఖములక.

౧౨౦౨

శే. కడఁగి సంయోగవిప్రయోగములు వరుసఁ

గలుగు దైవవశంబులై కాక, రాజ్య
హరణ వనవాస నీతాపహరణము లెలు
లట్ల నై దేహికో యోగ మగుట ధ్రువము.

౧౨౦౩

ఆ. శోక మెట్టిదయ్య ! చూడ దేహముగాక

యాత్మ శోక మొందునయ్య యెందు ?
సుఖము వచ్చు మరల శోకమ్మునుక వచ్చు,
నట్ల నీత; నదలుమయ్య ! వంత.

౧౨౦౪

సీ. లేరె యసంఖ్యాక పేరులు కపివరుల్

లేరె జనకిజాడ తీరు సరయ ?

భరతుండు శత్రుఘ్నుపరివృతుండై పిల్వఁ
 దోడుగా బలుసేనఁ గూడి రాఁడే
 వార్త యెఱింగిన బహుబలంబులతోడ
 నండ కాఁడే జనకుండు విభుఁడు!
 ధనువు నేఁ జేబూనఁ ద్రైలోక్యము వడంకు
 నే నొకండను జాల నేమి? పలుకు,

మేకరథుండై రఘుండు మున్నెల్లదిశలు
 గెలువఁడే! సహాయయుతుండఁ దత్కులభవుండ
 సురవిరోధి దురాచారు దురితహతుని

రావణు వధించు టది యెంత రామ! నాకు! ౧౨౦౫

తే. సుఖము పిమ్మట దుఃఖము, సుఖము దుఃఖ
 మునకుఁ దర్వాత, నొకదానివెనుక నొకటి
 చక్రనేమిక్రమంబున సంభవించు,
 బొంగఁగారాదు, వానిచేఁ గ్రుంగరాదు. ౧౨౦౬

మ. విననో కేవల మింద్రుఁ డాపదలు ప్రాపించెంగదే, స్వస్థితో
 భసవిభ్రంశన మొంది దీనతరుండై పంకేజగర్భాంతరం
 బున సజ్జాతనివాసముం జలుపఁడే ముక్ భీతిఁ బెక్కిఁడు, లా
 తనిస్థానంబున నిల్పఁగా నహుషు నాత్మప్రేక్షిమై దేవతల్? ౧౨౦౭

క. శోకింపఁ దగదు నీకుం

బ్రాకృతజనునట్లు, లుద్యమక్రమబుద్ధిం

జేసొమ్ము, లెమ్ము, సర్వ

జ్ఞాకృతివి జగత్ప్రభుండ, వరయ మహాత్మా!

౧౨౦౮

వ. ఇట్లు లక్ష్మణవాక్యప్రబోధితుండై రఘునందనుండు శోకంబు త్యజించి
 విగతజ్వరుండై యుండు సమయమ్మున, ౧౨౦౯

చ. రణన మొనర్ప శ్రావ్యముగ గ్రామ్యమనోహరమూర్ఛనంబుగాఁ
 దన మహాతీవిపంచినినదంబు, బృహద్రథసామగానసు

స్వన మెసఁగించుచుం జెవులపండువుగా దెస లెల్ల నింపుచుం
జనవున నారదుం డచట నన్నిధి సేసె దిశావతీర్ణుడై. ౧౨౧౦

న. చూచి రాముండు లేచి, శుభం బగు నాసనంబున నారదు నాసీనుం
గావించి యర్ఘ్యపాద్యాదుల విధివిధానంబున నర్పించి, కృతాంజలియై
నిలువ, ముసీంద్రుడే ననుజ్ఞాతుండై తత్సమీపమ్మున నుపవిష్టుండైన
శ్రీరాముని సానుజుని దుఃఖమానసునిగా నిరీక్షించి దేవముని
ప్రీతివచనంబులఁ గుశలప్రశ్నం బాచరించి యిట్లనియె. ౧౨౧౧

క. ప్రాకృతనరుడట రామా!
శోకార్తిం బొగిలె దేల? సురసదృమునన్
నాకుం దెలిసెను విగత
శ్రీకుండు రావణుడు చనుట సీతం గొంచున్. ౧౨౧౨

క. తన మృత్యుకారణం బిది
యని తెలపక, మోహముగ్గుఁ డయి హరియించెన్
జనకజు బాలస్త్రుండు, నీ
జననము తద్దనమునక జాతముసుమ్మి. ౧౨౧౩

చ. మునిసుతయై విదేహసుత పూర్వభవంబున నిష్కళోఁ దపం
బొనఁచుచువేళ దానిని శుభోజ్జ్వలగాత్ర సునేత్రఁ గాంచి, రా
వణుడు మదాంధుడై, యడిగి భార్యవు క మృని, తత్తిరస్కృతిం
గినిసి యతండు బల్కి దనకేల గ్రహించెఁ దదీయకేశముల్. ౧౨౧౪

క. కొపించి తత్తణమ యా
తాససి తత్ స్పర్శదూషితంబు నిజాంగం
బోపక ధరింప నిమిషము,
శాపం బిచ్చెను దహగ్ని జ్వలియించుతటిన్. ౧౨౧౫

క. ఓరి దురాత్మా! మరలన్
నారి నయోనిజగ నిన్ను నాశ మొనర్పన్

ధారుణి నుదయింతు ననుచు

నారీమణి లయంబు నొందె నాత్మతపోగ్నిక.

౧౨౧౬

శా. రామా ! యాసతి యీవిదేహసుత, శ్రీరామాంశసంభూత, యా
భామక స్వీయకులప్రణాశనకరిక, వ్యాళిక స్రజం బంచు నె,
ట్లామాడ్కిం గొనె రావణుం డతనిసంహారార్థ మి ట్లూనితీ
రామాకార మజాన్వయంబున నజప్రఖ్యుండ పీ వచ్యుతా !

చి. ధృతి మతి నూను, జానకి స్మరించెడు ని న్ననిశంబు, వీడ దా
సతి నిజధర్మముక, విబుధశాసనుఁ డామెకుఁ ద్రావఁ బంపె న
మృతి సురభీవయ్య స్సమృతమండితపాత్రలు, వాని నానునా
కతమున ట్లుత్పిపాసలును గ్లానియు నొందదు, చూచి వచ్చితిక.

క. రావణహరణోపాయము

నే వచియించెదను వినుమ, యీ యాశ్వినమం

దీ విఁక నవరాత్రప్రత

సేవక భగవతిసమర్ప సేయుము శ్రద్ధక.

౧౨౧౯

శే. మనుజుపముచే దశాంశహోమంబుచేత

విశసిత సుమేధ్య పశుబలి విధులచేతఁ

బూని యుపవాస మంబికాపూజ సలుపు,

దాన ని న్నూనుఁ గార్యసాధనకు శక్తి.

౧౨౨౦

ఆ. సర్వసిద్ధిదంబు సద్వృత్తం బిది, రామ !

నగుఁడు సుఖమువేళ జరుపవలయు;

మఱియుఁ గష్టవేళ మఱివిశేషంబుగా

సలుపవలయు నంట సత్య మనఘ !

౧౨౨౧

చ. హరి హర కంజజల్ సలిసి, రామఘవానుఁడు స్వర్గలోకమం
దరుదుగఁ జేసె, గళ్యపుఁడు నాభృగుహాని వసిష్ఠ కౌశికుల్
పరహృతదారుడైన గురువర్యుఁడుఁ బూని రనుత్తమవ్రతం
బరయఁగ, దీని రావణవధార్థము నీవును బూను రాఘవా !

తే. వృత్రహరణంబు సాధించె వృత్రహరుడు,
త్రిపురదాహంబు సాధించె త్రిపురహరుడు,
మధువుఁ గొనె మేరువునఁ జేసి మధుహరుడు,
దీని నీవును జేయు విధానవిధిని.

౧౨౨౩

స. అని పలుకు నారదువచనంబు లాలించి శ్రీరాముం డిట్లని ప్రశ్నించె.

క. సరమదయాకర! యెవ రా
పరదేవత? తెలుపు తత్త్వభావం, బేమై
పరగణిఁ బే? రెటు వుట్టెడి?
నెఱిగింపుము వ్రతవిధానమెల్ల మహాత్మా!

౧౨౨౪

స. నావుడు నారదుం డిట్లను. రామా! యీ యర్థం బేకాగ్రబుద్ధివై
సహకర్తింపుము. నిత్యయు నాద్యయు సనాతనియు సగునది శక్తియు
యగుంగాక యితరమ్ముగాదు. దానిం బూజించువారి కది సర్వకామ
ప్రసాద యై యభిలషితుభాములు నిర్ముఖులై యుండును. అదియ సర్వ
జంటువులకు బ్రహ్మాదులకునుం గారణంబై యులరారు. ఆ దేవీశక్తి
లేక యెవ్వండు నొక్కంతయు స్పందించుట కేని సమర్థుండు గానోపండు.
విష్ణుదేవునిపాలనశక్తియు, మాతృండికర్తృత్వశక్తియు, కుద్రునిలయ
శక్తియు, సదియ యగుచు, సమష్టిరూపంబునఁ బరశివాత్మకం బై
సర్వబ్రహ్మశక్తి యయి యెసంగు.

౧౨౨౫

స. సదసద్రూపక మా త్రిలోకిని సమస్తం బైన వస్తువ్రజం
బది యేదే, నెట నున్న, నెట్టి దగు, నెంతై యుండు, నెట్లుండుగా,
కది సన్నిభున, కేది శక్తి యయి పొల్పానుక, గఘూత్తంస! దా
నిది యుత్పత్తి యొకండు నుండునొకొ వర్ణింపంగ భావింపనే!

చ. ఎప్పుడు జనార్దనుం డజుడు, నీశుడు లే, డినుఁ డైన లేడు, లే
రపుడు సురల్ సురేంద్రుడును, నెప్పుడు లేదు ధరిత్రియేని, య
ల్లప్పుడు యుగాదిలోఁ బ్రకృతి యాద్య సనాతన నిర్గుణాత్మ పూ
ర్ణప్రద శివాఖ్య కూడుచుఁ బరాపురుషున్ విహరించుఁ గ్రీడలన్.

తే. అదె వివర్తంబుచే సగుణాత్మ యగుచు
నవల సృష్టించు భవనత్రయంబు పేర్చి,
దానికై ముందు బ్రహ్మాదిదైవతోత్త
ములను సృష్టించి, శక్తు లెల్లడలఁ గూర్చు.

౧౨౨౯

క. దానిని స్వాభిన్నం బగు
జ్ఞానంబున నెఱుంగఁ జాలు జంతువు సంసా
రానూననిగడనంబులు
పూనదు, జన్మంబు గనదు, ముక్తంబు నగున్.

౧౨౩౦

క. అది పరమవిద్య జ్ఞేయం,
బదియే వేదాది, శ్రుతికి నాలయ మది, దా
నిది నామం బిది యని చె
ప్పుదు నెట్టుల? నూహ కందఁ బోలునె రామా!

౧౨౩౧

క. గుణకర్మములభేద
మ్మున నల బ్రహ్మాది మాని ముఖ్యులు కల్పిం
చినవారలు నామావళు
లనంతములు దానిఁ కేది యని యొక టందున్?

౧౨౩౨

తే. అల అకారాది యెంత మా నఖల మైన
స్వరములును వ్యంజనంబులు సర్వవర్ణ
ములును నెన్నెన్నివిధములఁ గలుపఁదగును
బరగు నవి యెల్లఁ దన్నానుపరము లగుచు.

౧౨౩౩

న. అది విని శ్రీరాముండు సంప్రీతుండై యోబ్రహ్మార్షి సత్తమా! తద్వ
తంబు సర్వంబు నాకు నిర్వర్ణింపవే; యిప్పుడ శ్రీదేవీపూజనంబునకు
దొరకొందు; ననుడు నారదుం డి ట్లనియె.

౧౨౩౪

చ. సమతలిఁ బీఠికావరము స్థాపన చేసి, పయిం బ్రతిష్ఠ సే
యుము జగదంబికన్, సలుపుమోయి నవాహ్మములున్ వ్రతాంగభూ

తము లుపవాసముల్, త్రిదశతర్షణకై మది యుత్సహించె, నిం
దమరెడ నేన బ్రహ్మ నయి యాగము సద్విధి నిర్వహింపఁగా.

న. నారదువచనంబు లాలించి, యవి సత్సార్థంబు లగుట నిశ్చయించి,
శ్రీరాముండు లక్ష్మణుం గూడి, యాశ్వినిమాసప్రారంభంబున నా
గిరివరంబున దీక్షితుండై నారదోపదిష్టక్రమంబున శుభంబగు సీతంబున
జగదంబికం బ్రతిష్ఠించి, యుపవాసపకుండై తదర్చనం బొనర్చి, విధి
విధాన హోమ పూజన బలివిధానంబుల భక్తితత్పరుండై నవరాత్ర
వ్రతంబు నిర్వర్తించు నెడఁ దదారాధన సంతోషితయై. ౧౨౩౬

ఉ. అద్దమరేయి నష్టమిని నా జగదంబిక ప్రీతి చిల్కు బల్
నిద్దముపుమోముతోడఁ గృప నిండి వెలుంగు కటాక్షపాళిసో
నొద్దిక సింహయానమున నొప్పి కసంబడి శైలశృంగమం
నిద్దఱకున్, రఘూత్తమున కిట్ల నె మేఘగభీరభాషలన్. ౧౨౩౭

శే. రామ ! తోషితనైతి నీవ్రతముచేత,
నడుగుము వరమ్ము, నీవు నారాయణాంశ
రావణవధార్థ మమరసంప్రార్థనమునఁ
బుట్టితివి, పుణ్యమనుకులమ్మునను, వత్స ! ౧౨౩౮

సీ. మత్స్యరూపమున సోమకుఁ జంపి, రక్షించి
వేదముల్, కూర్చితి విబుధహితము;
కచ్చపాకృతిఁ గాలకడలి మందర ముద్గ
రించి, పీయూష మర్పించినావు;
నశనాగ్రమున ధాత్రి ధరియించి, కోలంబ
వై వధించితి హిరణ్యాక్షు నుగ్రు;
నరసింహతను పూని నలిఁ గాచి ప్రహ్లాదుఁ,
బ్రమఢించినావు హిరణ్యకశిపు;

లీలఁ ద్రివిక్రమమున బలిచ్చలంబు
చేసితివి వామనుండవై; జిహ్మరూప,

జామదగ్నుఁడనై కూల్చి క్షత్రియులను
భూమి నొసంగితి కశ్యప భూసురునకు.

౧౨౩౯

క. నురసంప్రార్థన నిపు డిటు

మరలన్ దాశరథి వగుచు మహిఁ బుట్టితి, శ్రీ
ధర ! రావణవధకై, కపి
వరు లీకార్యమునఁ దోడుపడుదురు నీకున్.

౧౨౪౦

క. వారు సురాంశం బుట్టిన

వార, లనంతాహియంశవాఁడు సుమిత్రా
నారీతనయుఁడు రావణి
మారించున్; వీరలెల్ల మచ్చుక్కియుతుల్.

౧౨౪౧

క. మానక శరద్వసంతము

లూనుము సద్వృత్తము దీని, నొనరుపు శ్రద్ధన్,
నూనము, చంపెడు దుష్టు ద
శానను, నిజరాజ్యలక్ష్మి నందెడు మరలన్.

౧౨౪౨

తే. రామరాజ్యం బటంచు స్తోత్రం బొనర్చు
జనులు, పటియొక్కవేలు వత్సరము లీవు
ధాత్రిఁ బాలించి, ధర్మవర్ధన మొనర్చి,
త్రిదివముం జేరికొందువు తిరిగి, రామ !

౧౨౪౩

వ. వ్యాసుం డి ట్లనియె.

౧౨౪౪

చ. వరము లొసంగి రామునకు భద్ర భవాని యదృశ్య మైనఁ, ద
త్పరమతితో రఘూద్వహుఁడు తద్వృత్తపూర్తి యొనర్చి శ్రద్ధఁ ద
త్పరదినమే విధిన్ విజయ భద్ర భజించి విశేషపూజలం,
దరలఁ బ్రయాణమై దశమినాఁడ, యొసంగి యనేకదానముల్.

మ. కపిసంఘంబులతో రఘూత్తముఁడు వీరన్ వారధిం గట్టి, పూ
ర్ణవయోధిం దరియించి, రావణు సుపుత్రాభ్రాతృసైన్యంబు పా

శివురిం జేరఁగఁ బంపి, నీతఁ గొని, వాసిం జేరి సాకేతమున్,
విపులశ్రీకృపఁ బృథ్విపాలనముఁ బూనెం బూర్ణకాముండునై.

క. నరుఁ డెవఁడు భక్తి విను నీ

చరితం, బాతఁడు సుఖించి జగతీస్థలిలోఁ,

బరమపద మందుఁ బిమ్మట;

సరియే భాగవతమునకు సకలచరితముల్ ?

౧-౨౪౭

సరసాంకము—భువనేశ్వరీభజన పూజన పూర్ణభోధా !

స్తవనీయ పూత శుభ సత్యతపోవరిష్ఠా !

శినకామబీజపర శిష్య సుదర్శనాంగా !

నవసంవృత్తిప్రణవనాదకలాభిరామా !

౧-౨౪౮

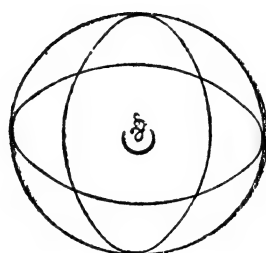
గద్యము— ఇది జగదురు శ్రీ కల్యాణానందభారతీ స్వామి కరకమల

ప్రసాదాసాదిత శ్రీ కవిసమ్రాట్టుట్టాభిషేకశ్రీక, హరితసగోత్ర

పవిత్ర, ఆపస్తంబసూత్ర, శ్రీమహాలక్ష్మ్యంబా హనుమచ్ఛాస్త్రి

పుత్ర, వేంకట లక్ష్మీ నరసింహశాస్త్రి విజ్ఞానయోగ దర్పణ ప్రతి

బింబిత శ్రీ దేవీభాగవతంబునందుఁ దృతీయస్కంధము. ౧-౨౪౯

సవరణ

పే.	పం.	సవరణ	పే.	పం.	సవరణ
1	7	భారతీ	129	5	అన్యోన్యత
2	22	గురుండు	,,	21	లతాభ
9	23	యార్యా	141	6	యదీయం
10	12	సలుల	,,	16	నది
11	2	గోస్తనీ	142	19	సమయభంగం
,,	5	యదయించి	146	20	ఇది
,,	9	కామేశ్వరీ	151	26	కాంచుటక
14	5	తలరుక	152	11	నెనరించుట
15	1	దృఢీయ	153	19	నేమింపం
16	13	శ్రౌతాధ్యముల్	154	8	విన్యసింతు
21	25	త్రాక్షియం	158	12	త్రాప్తయ
29	5	తనీ	165	15	లందఱం
30	24	భౌతనసము	169	1	యాతీయ
32	24	నేమంబున	,,	3	స్మృతిలో
35	7	మతి	175	2	పరికిర
36	22	ఇటునగ	,,	6	యసువు
37	25	మారసింహ	177	12	నీయకొనియె
46	2	సపత్ని	180	2	వెన్నాడిర
48	15	జానానంద	184	17	కృష్ణయ
,,	19	మతింపం	185	16	దీక్ష
72	6	వరియించు	186	22	దీక్ష
85	4	జాతి	189	2	మంత్ర
97	24	దేశాంతి	,,	7	ఫణిదహనము
106	15	చేత నల	191	2	దేవ
107	1	అలంక	,,	18	యన వారు
109	24	దురరము	192	12	యరగుల
110	10	యెందు	193	13	మరగుల
112	16	కాస్త	194	7	సుమనస్వతి
113	15	యగుడు	,,	9	స్నానానంతర
121	2	భీష్మ దేవి	195	7	మత్తయై
123	9	గ్రహింప	198	2	ద్విస్వస్థా
124	16	మంత్రించె	201	12	భావవశం

పే.	పం.	సవరణ	పే.	పం.	సవరణ
208	4	పోతమకై	305	12	మండు
206	4	శయనించిన	309	17	నిచ్చాస్వయం
208	4	స్పృఖరంహం	314	19	వడగ్గ
„	12	ద్వరములు	316	16	నాచరించె
209	5	జేరఁ బోవ	322	21	లాఠించి
210	15	మూలపింపక	325	10	యొందుం గా
„	25	జయస్వినో	„	22	బరిశోధించు
215	24	నల్లటిక	338	16	సంభృతాస్త్ర
225	22	నిను,	„	20	మిది యేమిది
232	18	శీర్ష్య	340	24	మనుమండు
248	20	లవి యని	„	„	మడిసి
245	9	గాంచంగ	344	6	వసించు
253	6	యేయెడఁ	„	14	బోవం
260	25	పుణ్యమునిగోష్ఠి	345	3	ప్రియము
267	2	విధిమె	„	11	చానికి
270	1	ప్రభవిష్టుఁడు విష్టుఁడు	347	24	దీక్షిడు
271	25	వలపటి	349	26	శీలావతికి
277	9	కంటాడంగ	357	4	పంచాబం
„	10	పంచాస్కంబులం	365	1	రామండు
„	12	వన్యసత్వ	367	26	పను వెల
280	14	మాయకుడె	368	12	యా యక్షిణి
283	8	కొడనఁ	387	3	సామిత్రి
„	24	జగదీ	389	19	యొడలు మివులఁ
285	28	గాంక్షింపజే	„	20	గంప మొంద
290	13	స్వపుత్రావ	390	4	పుగురులు
„	22	పొంపడుఁ	392	6	నంటి
291	6	పైరంద్రీవిదల్	„	7	యాత్మి
„	26	నాదంబులు	396	25	గ్రామమనో
291	24	గడపఁ	398	2	లయము
296	18	కరుణ నూని	400	16	దాని కేది

శ్రీ విద్యా శంకర లీల

కవితావతంస, కావ్యతీర్థ

శ్రీ గట్టి లక్ష్మీ నరసింహశాస్త్రి

శ్రీ శృంగేరి శ్రీ విరూపాక్ష శ్రీ పీఠాధీశ్వరులు జగద్గురు
శ్రీ కల్యాణానందభారతీ మాంతాచార్య మహా స్వామివారి యాదే
శానుసారముగా రచింపబడిన శ్రీ విద్యాశంకరుల యథార్థచరిత్రమును
వర్ణించు పద్యకావ్యము. ఇందు, లోకములో శ్రీ విద్యాశంకరుల చరిత్ర
మున గల అపప్రథ లన్నియు పరిహరింపబడినవి. లోకములో ప్రచార
ములో నున్న శ్రీ విద్యా శంకరుల చరిత్రమును విమర్శించు జగద్గురు శ్రీ
కల్యాణానంద భారతీస్వాములవారి విపులకీర్తియు ఇందు కలదు.

పెల దు. 2-0-0

నామములు—

నో రి న ర సి ం హ శా స్త్రి

సాహితీ సమితి, రేపల్లె

నో రి వ ర సింహ శాస్త్రి రచనలు

నారాయణభట్టు

ఆంధ్ర మహా భారతి రచనమునకు నన్నయభట్టారకుని ప్రేరేపించి, చేయూతగా నిలిచిన ఆతనిసహధ్యాయుడు, మిత్రుడు, అయిన నారాయణభట్టును స్వస్వరూపమున ప్రదర్శించు చరిత్రాత్మకమగు స్వతంత్ర నవల. ఇందు, రాజరాజనరేంద్రునినాటి భారతదేశచరిత్ర, యథాస్థితిగా చిత్రింపబడినది. ఆంధ్ర మహా భారతి రచనా విశిష్టతయు, అందుకు కారణములుగా ఆనాడు సంభవించిన భగ్యవిప్లవములు, ఇందు వివరింప బడినవి.

వెల రు. 4-0-0

రుద్రమ దేవి

ఆంధ్రరాజగు కాకతి రుద్రమ, ఆంధ్రదేశముపై దండెత్తివచ్చిన పల్లవ, పాండ్య, కళింగ, చోళ, యాదవ, కణ్ణాటక, రాజులను నిరంచి, ఆంధ్రుల స్వాతంత్ర్యమును, బౌద్ధత్వమును సుప్రతిష్ఠితిము చేసిన ఉజ్వల విరాగాధి. ఈ నవలలో, కాకతియులనాటి సాంఘిక, రాజకీయ, సాహిత్య జీవితము విపులముగా ప్రదర్శింపబడినది. తిక్కనసోమయాజి, మారన, గురునాథుడు, కేతన, విశ్వేశ్వరశివ దేశికులు, యథావాక్కుల అన్నమయ్య, మున్నగు కవులయు పండితులయు, అన్నమంత్రి, కొలనిరుద్రుడు, జన్నిక, అంబడేవుడు, గన్నారెడ్డి, మేచయనాయకుడు, ఇత్యాది వీరులయు, ప్రతిభలు, ఇందు ప్రదర్శింపబడినవి.

వెల రు 4-0-0

తేనెతెప్పై

వీ కాంకనాటికల సంపుటి

వెల రు. 1-0-0

వారకుచోటు—

నో రి వ ర సింహ శాస్త్రి

సాహితీసమితి

రేపల్లె

